

PROJEKT MUGA

PRZECIWDZIAŁANIE ZAGROŻENIOM INFORMACYJNYM
W MOŁDAWII, UKRAINIE, GRUZJI I ARMENII

Badanie środowiska informacyjnego:

UKRAINA

INFO OPS
POLSKA

www.infoops.pl | www.dfrlab.org

Projekt MUGA

Badanie środowiska informacyjnego:

UKRAINA

Projekt MUGA jest realizowany przez Fundację INFO OPS Polska i DFRLab (Atlantic Council).

Dyplomacja publiczna 2024-2025. Wymiar europejski i przeciwdziałanie dezinformacji.

INFO OPS Polska i Digital Forensic Research Lab (DFRLab) razem przeciwko dezinformacji

MUGA: Śledztwa cyfrowe i analiza operacji wpływu na bezpieczeństwo środowiska informacyjnego Mołdawii, Ukrainy, Gruzji i Armenii.

INFO OPS
POLSKA

DFRLab

Atlantic
Council

Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

INFO OPS
POLSKA

Projekt finansowany z budżetu państwa w ramach konkursu Ministra Spraw Zagranicznych RP „Dyplomacja publiczna 2024-2025 – wymiar europejski i przeciwdziałanie dezinformacji”.

Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Projekt finansowany z budżetu państwa w ramach konkursu Ministra Spraw Zagranicznych RP

„Dyplomacja publiczna 2024-2025 – wymiar europejski i przeciwdziałanie dezinformacji”.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autorów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem

Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP

Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Spis treści

Wstęp	5
1. Środowisko informacyjne – charakterystyka	7
1) Media tradycyjne (TV, prasa, radio, portale www).....	9
i. Państwowe	9
ii. Prywatne	13
iii. Regionalne	27
iv. Powiązane z określonymi grupami (politycznymi, religijnymi, etnicznymi).....	36
v. Zagraniczne.....	43
vi. Inicjatywy hybrydowe i nadzwyczajne projekty medialne	47
2) Media nietradycyjne (blogerzy, influencerzy, social media, YouTube itp.)	48
i. Afiliowane.....	48
ii. Nieafiliowane (Anonimowe).....	51
iii. Powiązane z określonymi grupami.....	52
iv. Zagraniczne.....	55
v. Cykliczne wydarzenia i eventy ogólnopństwowe i regionalne.....	57
3) Organizacje pozarządowe i inne niepaństwowe mające wpływ na opinie	59
i. Powiązane z określonymi grupami.....	59
4) Podmioty gospodarcze mające potencjał wpływu na kształt i dostępność kontentu	62
2. Nawyki informacyjne społeczeństwa	63
a) Oglądalność i postrzeganie mediów państwowych	63
b) Oglądalność i postrzeganie mediów innych niż państwowe, w tym mediów partyjnych i sektariańskich/religijnych.....	67
c) Popularność źródeł internetowych, w tym niezweryfikowanych	73
d) Popularność mediów zagranicznych	78
e) Podatność na informacje „bazarowe”, w tym teorie spiskowe	79
f) Uznawanie placówek religijnych jako źródła informacji	81
3. Kluczowe zasoby FIMI	83

a) Firmy.....	83
b) NGO.....	86
c) Liderzy opinii	88
d) Przywódcy religijni.....	90
e) Przywódcy polityczni	92
f) Przywódcy wojskowi.....	94
g) Media tradycyjne.....	97
h) Media nietradycyjne	98
i) Współpraca akademicka i naukowa.....	100
j) Współpraca militarna i wojskowe formacje niepaństwowe	102
4. Wybrane techniki i taktyki manipulacji, językowe mechanizmy perswazji, działania i efekty psychologiczne - identyfikacja i analiza.....	105
5. Działania propagandowe, manipulacyjne i dezinformacyjne wymierzone w postrzeganie Zachodu i wartości demokratycznych	127
a) Motywowane zewnętrznie	130
b) Motywowane wewnętrznie.....	136
6. Działania propagandowe, manipulacyjne i dezinformacyjne wymierzone w postrzeganie Polski	142
a) Motywowane zewnętrznie	146
b) Motywowane wewnętrznie.....	155
7. Studium przypadku – analiza narracji wymierzonej w Polskę w oparciu o model DISARM.....	164
8. Studium przypadku -antyukraińskie narracje	173
9. Zalecenia / rekomendacje.....	181
a) Analiza strategiczna - oddziaływanie sytuacji w regionie na cele strategiczne Polski.....	181
b) Szkolenia.....	182
c) Wdrożenie	184
d) Działania Informacyjne	185
e) Rozwój R&D.....	187

Wstęp

W ostatnich latach Ukraina stała się areną intensywnych zmaganiań informacyjnych, wynikających zarówno z uwarunkowań wewnętrznych, jak i zewnętrznej presji geopolitycznej. Położenie strategiczne kraju pomiędzy Zachodem, a Rosją oraz trwające od 2014 roku działania zbrojne we wschodnich regionach Ukrainy, przyczyniły się do nasilenia aktywności podmiotów wykorzystujących dezinformację, propagandę oraz manipulację w celu kształtowania opinii publicznej. Zarówno media tradycyjne (państwowe i prywatne), jak i nowoczesne kanały komunikacji (social media, blogi, kanały internetowe) stanowią w tym kontekście przestrzeń do prowadzenia narracji sprzyjających określonym grupom interesu czy siłom politycznym. Skala i wielowątkowość tych działań uwidaczniają konieczność wnikliwej analizy środowiska informacyjnego Ukrainy, aby rozpoznać główne zagrożenia dla stabilności i bezpieczeństwa informacyjnego państwa, a także ocenić podatność społeczeństwa na manipulację.

Tło wydarzeń politycznych, społecznych i militarnych w Ukrainie – od Euromajdanu (2013–2014), przez aneksję Krymu, po zbrojny konflikt w Donbasie i późniejsze eskalacje – w znaczący sposób wpływa na funkcjonowanie mediów i nawyki informacyjne obywateli. Występują silne podziały wewnętrzne, wynikające m.in. z różnic regionalnych, językowych oraz historycznych, które sprawiają, że różne grupy docelowe korzystają z odmiennych, nierzadko skrajnie spolaryzowanych źródeł informacji. W konsekwencji znacząco wzrasta rola podmiotów podejmujących aktywne działania w zakresie perswazji i wywierania wpływu, w tym państw trzecich, sił politycznych czy organizacji pozarządowych. Proces ten jest tym bardziej złożony, że Ukraina podejmuje starania o zbliżenie z instytucjami europejskimi oraz innymi państwami Zachodu, co stanowi dodatkowy czynnik polaryzujący przestrzeń medialną i przedmiot liczących manipulacji.

W niniejszym raporcie zaprezentowana zostanie szczegółowa analiza ukraińskiego środowiska informacyjnego, uwzględniająca zarówno media tradycyjne (telewizja, prasa, radio, portale informacyjne), jak i nowoczesne kanały komunikacji (media

społecznościowe, blogerzy, influencerzy, platformy wideo). W pierwszej kolejności scharakteryzowane zostaną podmioty publiczne i prywatne oraz inicjatywy tworzone przez określone grupy polityczne, religijne czy etniczne. Omówione będą także media zagraniczne oddziałujące na ukraińską opinię publiczną oraz hybrydowe projekty medialne powstające w wyniku współpracy różnych sektorów. W kolejnych częściach przedstawione zostaną nawyki informacyjne społeczeństwa ukraińskiego – poziom zaufania do mediów państwowych oraz komercyjnych, wpływy mediów internetowych i niezweryfikowanych źródeł, a także rola tradycji religijnych w kształtowaniu postaw i opinii.

Istotnym aspektem badawczym jest identyfikacja kluczowych zasobów FIMI (firm, organizacji pozarządowych, liderów opinii, przywódców religijnych i politycznych, czy wreszcie mediów), które aktywnie uczestniczą w kreowaniu przekazu. Analizie poddane zostaną ich cele, mechanizmy oddziaływania oraz to, w jaki sposób przyczyniają się do wzmocnienia bądź osłabienia stabilności informacyjnej Ukrainy. W raporcie zawarto również ocenę wybranych technik i taktyk manipulacji oraz narzędzi językowych stosowanych przez podmioty prowadzące działania propagandowe, dezinformacyjne i psychologiczne. Prześledzenie konkretnych mechanizmów perswazji pomaga w zrozumieniu procesów, którym poddawane są społeczeństwo oraz instytucje ukraińskie.

Szczególna uwaga w opracowaniu poświęcona zostanie zidentyfikowanym działaniom propagandowym wymierzonym w postrzeganie Zachodu, wartości demokratycznych oraz Polski. Wskazane przykłady ilustrują zasięg i skalę ingerencji w sferę informacyjną, jak również pozwalają na wykrycie pewnych wzorców – zarówno w narracjach motywowanych zewnątrz, jak i tych inicjowanych z wewnątrz kraju. Analiza przypadków służy przybliżeniu realnych zagrożeń oraz wymagań, jakie stoją przed ukraińskimi instytucjami i partnerami międzynarodowymi dążącymi do zapewnienia stabilności regionu.

Celem raportu jest wieloaspektowe przedstawienie charakterystyki i dynamiki ukraińskiego środowiska informacyjnego. Z jednej strony raport stanowi wsparcie w rozpoznaniu bieżących wyzwań oraz zagrożeń związanych z rozprzestrzenianiem fałszywych treści i manipulacyjnymi narracjami. Z drugiej strony dostarcza wiedzy na temat najbardziej wpływowych mediów i innych podmiotów, które kształtują debatę publiczną. Wnioski i rekomendacje, uwzględnione w końcowej części opracowania, mają ułatwić planowanie strategii informacyjnych, szkoleń oraz działań edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania dezinformacji. Podejmowane inicjatywy na rzecz rozwoju edukacji medialnej, współpracy akademickiej i militarnej, a także wzmocnienia kompetencji instytucji publicznych i organizacji pozarządowych, to kluczowe elementy wspierające wysiłki na rzecz utrzymania bezpieczeństwa informacyjnego Ukrainy.

Dzięki uwzględnieniu czynników politycznych, społecznych, religijnych oraz gospodarczych możliwe jest pełniejsze zrozumienie procesów kształtujących ukraińską infosferę. Kompleksowe wnioski płynące z raportu przyczynią się do pogłębienia refleksji nad rolą, jaką w kształtowaniu opinii publicznej odgrywa propaganda i manipulacja, a także wskażą kierunki działań wzmocniających odporność zarówno państwa, jak i całego społeczeństwa na szkodliwe wpływy zewnętrzne. W ostatecznym rozrachunku, dążenie do stworzenia świadomego odbiorcy informacji przekłada się bezpośrednio na możliwość skuteczniejszej obrony przed kampaniami dezinformacyjnymi, a tym samym na wzmocnienie stabilności i integralności Ukrainy w zmieniającym się otoczeniu międzynarodowym.

1. Środowisko informacyjne – charakterystyka

Wybuch wojny na pełną skalę 24 lutego 2022 roku zainicjowany przez Federację Rosyjską zrewolucjonizował życie społeczno-polityczne Ukrainy. Konflikt zbrojny uwypuklił kluczowe problemy krajowego systemu medialnego, zwłaszcza w kontekście powiązań własnościowych i wpływów oligarchów na sektor medialny. Ukraińska przestrzeń informacyjna od lat pozostaje w znacznym stopniu kontrolowana przez grupy prywatne,

należące do najbogatszych biznesmenów kraju, co jest ewenementem w skali Europy Wschodniej. Z perspektywy wojny analiza tych powiązań zyskuje na znaczeniu, gdyż prywatne media odegrały ważną rolę w kształtowaniu narracji wojennej i budowaniu społecznego oporu wobec agresji.

Wśród najważniejszych właścicieli mediów wymienić należy **Ihora Kołomojskiego** (Grupa 1+1), **Dmytra Firtasza** (Inter Media Group), **Rinata Achmetowa** (Media Grupa Ukraina) oraz **Wiktora Pinczuka** (Starlight Media). Ich medialne imperia kształtowały opinię publiczną w kraju, jednocześnie służąc jako narzędzia politycznej i gospodarczej ekspansji. Każdy z tych oligarchów, choć z różnego stopnia zaangażowaniem, odgrywał istotną rolę w ukraińskim systemie medialnym, co miało konsekwencje zarówno przed, jak i po wybuchu wojny.

Struktura własności medialnej

Ukraiński rynek medialny charakteryzuje się dominacją prywatnych grup nadawczych nad sektorem publicznym. Od lat 90. XX wieku oligarchowie kontrolowali kluczowe stacje telewizyjne, często wykorzystując je do realizacji swoich interesów ekonomicznych i politycznych. Ihor Kołomojski, znany z szerokiego zaangażowania w sektor finansowy i energetyczny, kontroluje Grupę 1+1, do której należą takie stacje jak 1+1, 2+2 czy 1+1 International. Dmytro Firtasz, właściciel Inter Media Group, zarządza stacjami INTER, NTN czy K1, charakteryzującymi się rosyjsko- i ukraińsko-języcznym kontentem. Z kolei Wiktor Pinczuk, związany z Grupą Starlight Media, kontroluje stacje STB, ICTV oraz Nowy Kanał. Rinat Achmetow, doniecki oligarcha, do niedawna był właścicielem Media Grupy Ukraina, obejmującej m.in. kanały Ukraina i NLO TV.

Każda z tych grup medialnych miała znaczenie strategiczne dla oligarchów, stanowiąc zarazem platformę do promowania ich interesów gospodarczych i wpływu politycznego. Jednocześnie w ostatnich latach obserwuje się powolne ograniczanie ich dominacji, co związane jest z wprowadzaniem reform w obszarze przejrzystości własnościowej i rosnącą presją społeczną na niezależność mediów.

Wpływ wojny na sektor medialny

Po 24 lutego 2022 roku ukraiński sektor medialny stanął w obliczu bezprecedensowych wyzwań. Wprowadzenie jednolitego programu informacyjnego, realizowanego w ramach Telemaratonu, miało na celu skonsolidowanie przestrzeni informacyjnej i przeciwdziałanie rosyjskiej propagandzie. Prywatne media, dotychczas konkurujące o rynek, zostały włączone do wspólnej sieci informacyjnej, co z jednej strony ograniczyło ich niezależność, z drugiej zaś pozwoliło na skuteczne informowanie obywateli o bieżącej sytuacji.

Wojna wpłynęła także na sytuację finansową oligarchów. Rinat Achmetow ogłosił rezygnację z własności medialnej, składając w lipcu 2022 roku licencje swoich stacji, co wywołało szerokie dyskusje na temat przyszłości rynku medialnego. Wiktor Pinczuk, mimo strat finansowych, nadal wspiera działania humanitarne poprzez swoje fundacje, a Dmytro Firtasz i Ihor Kołomojski utrzymują dystans wobec polityki medialnej państwa, co rodzi pytania o ich przyszłą rolę.

Ukraiński sektor medialny jest silnie związany z oligarchiczną strukturą własnościową, co przez lata kształtowało przestrzeń informacyjną w kraju. Wojna uwypukliła jednak konieczność zmian, w tym wzmocnienia mediów publicznych oraz ograniczenia wpływów prywatnych grup medialnych. Proces transformacji medialnej, zapoczątkowany jeszcze przed wojną, będzie wymagał dalszych reform w kierunku demokratyzacji i przejrzystości. Dalsze losy oligarchów jako właścicieli mediów pozostają jednak otwarte, a ich decyzje w tej materii będą miały kluczowy wpływ na przyszłość ukraińskiego systemu medialnego. Po wejściu w życie ustawy antyoligarchicznej trudno zgadnąć, kto dziś faktycznie jest właścicielem niektórych mediów, a kto jedynie jest nim de iure. Zależności można badać, na przykład korzystając z portalu YouControl, jednak liczne powiązania finansowe i właścicielskie pozostają tajemnicą poliszyneła. W raporcie uwzględnione zostaną zarówno oficjalne, jak i domniemane relacje właścicielskie.

1) Media tradycyjne (TV, prasa, radio, portale www)

i. Państwowe

Telewizja

Suspilne (Narodowa Publiczna Teleradiokompania Ukrainy NPTRU) - publiczny nadawca radiowo-telewizyjny, który pełni funkcję głównego dostawcy niezależnych treści medialnych na Ukrainie. Utworzony w 2017 roku w ramach reformy medialnej, ma na celu promowanie wolności słowa, niezależnego dziennikarstwa oraz wspieranie ukraińskiej kultury i tożsamości. Suspilne jest zarządzane przez **radę nadzorczą**, która składa się z przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, ekspertów medialnych oraz wyznaczonych przez parlament i inne instytucje publiczne członków. Dzięki tej strukturze nadawca działa niezależnie od bezpośrednich wpływów rządu. Na czele organizacji stoi **Mykoła Czernotycki**, który pełni funkcję przewodniczącego zarządu. Suspilne jest finansowane z budżetu państwa, ale w ramach ustawy gwarantującej niezależność instytucji. Budżet nadawcy jest przeznaczony na produkcję treści, modernizację infrastruktury i działania edukacyjne. Organizacja stara się również pozyskiwać środki z grantów i międzynarodowej współpracy.

Suspilne jest członkiem Europejskiej Unii Nadawców (**EBU**), co umożliwia współpracę z międzynarodowymi partnerami oraz udział w projektach takich jak Konkurs Piosenki Eurowizji.

UA:Pershyi - ukraiński państwowy kanał telewizyjny, który pełni funkcję głównego medium publicznego na Ukrainie. Zarządzany jest przez **Narodową Publiczną Teleradiokompanię Ukrainy (NPTRU)**, znaną także jako **Suspilne**. Dyrektorem generalnym Suspilne jest obecnie **Mykoła Czernotycki**, który odgrywa kluczową rolę w kierowaniu reformą i modernizacją ukraińskich mediów publicznych. W czasie rosyjskiej inwazji na Ukrainę kanał odegrał kluczową rolę w dostarczaniu wiarygodnych informacji i był częścią wspólnego projektu informacyjnego **United News (Єдині новини)**, który zintegrował działania największych ukraińskich mediów w celu zapewnienia jednolitego i rzetelnego

przekazu.

Strona www: <https://suspilne.media/news/schedule/tv/>

Rada TV – oficjalny kanał telewizyjny Rady Najwyższej Ukrainy. Jest to państwowy kanał informacyjny, którego misją jest dostarczanie obywatelom Ukrainy rzetelnych informacji o działalności parlamentu, procesach legislacyjnych oraz innych wydarzeniach związanych z życiem politycznym kraju. TV Rada odgrywa kluczową rolę w zwiększaniu transparentności funkcjonowania ukraińskiego parlamentu oraz w budowaniu zaufania obywateli do instytucji demokratycznych. Jego działalność przyczynia się do edukacji społeczeństwa na temat zasad funkcjonowania systemu politycznego oraz do promocji otwartości w życiu publicznym.

Strona www: <https://tv.rada.gov.ua/>

Radio

Ukraińskie państwowe stacje radiowe są częścią Narodowej Publicznej Teleradiokompanii Ukrainy (Suspilne) i pełnią kluczową rolę w dostarczaniu rzetelnych informacji, edukacji oraz promocji kultury ukraińskiej. System radiowy Suspilne składa się z kilku głównych kanałów o różnorodnym profilu, które razem zapewniają szerokie spektrum treści dostosowanych do różnych grup odbiorców. Wszystkie stacje Suspilne są dostępne na terenie całej Ukrainy dzięki nadajnikom radiowym, a także online na platformach takich jak **ukr.radio** i **suspilne.radio**. Dzięki temu docierają zarówno do mieszkańców miast, jak i do odbiorców w odległych regionach wiejskich. W czasie rosyjskiej inwazji na Ukrainę w 2022 roku stacje radiowe Suspilne odegrały kluczową rolę w informowaniu społeczeństwa o sytuacji na froncie, dostarczając wiarygodnych wiadomości oraz oficjalnych komunikatów władz. Stały się również platformą wspierającą morale obywateli, nadając programy patriotyczne i edukacyjne.

Ukraińskie Radio - najstarszy i główny kanał radiowy w systemie Suspilne, który koncentruje się na bieżących wydarzeniach, informacjach politycznych, społecznych i kulturalnych. Programy obejmują wiadomości, analizy eksperckie, relacje na żywo

z wydarzeń krajowych i międzynarodowych, a także programy edukacyjne i historyczne. Jest nadawany na terenie całej Ukrainy i dostępny online.

Strona www: <https://ukr.radio/>

Radio Promień - kanał skierowany do młodszej i bardziej dynamicznej publiczności. Specjalizuje się w muzyce współczesnej, rozrywce i programach lifestylowych. Znajdują się tu również programy edukacyjne i audycje dotyczące kultury popularnej.

Strona www: <https://suspilne.radio/>

Radio Kultura - Kanał poświęcony kulturze, literaturze, muzyce klasycznej i sztuce. Programy obejmują audycje o ukraińskiej literaturze, koncerty muzyki klasycznej, dyskusje o sztuce i wywiady z artystami.

Strona www: <https://suspilne.radio/>

Radio Ukraina Międzynarodowe - Kanał skierowany do zagranicznych odbiorców, dostarczający treści o Ukrainie w językach obcych, takich jak angielski, niemiecki, rumuński i polski. Ma na celu promowanie ukraińskiej kultury, historii i współczesnej sytuacji za granicą.

Strona www: <https://suspilne.radio/>

Prasa

Uriadovy Kuryer - jest oficjalnym dziennikiem rządowym Ukrainy, publikowanym przez Radę Ministrów Ukrainy. Jego głównym celem jest rozpowszechnianie oficjalnych komunikatów rządu, w tym aktów prawnych, rozporządzeń, decyzji prezydenta oraz uchwał parlamentu. Gazeta pełni kluczową rolę w dostarczaniu obywatelom informacji na temat działań administracji państwowej, zapewniając transparentność procesów legislacyjnych i rządowych. Dzięki temu Uriadovy Kuryer jest nieodzownym narzędziem komunikacji między władzami a społeczeństwem.

Strona www: <https://ukurier.gov.ua/uk/>

Holos Ukrajiny - oficjalny organ prasowy Rady Najwyższej Ukrainy, czyli ukraińskiego parlamentu. Publikacja skupia się na relacjonowaniu pracy parlamentarzystów, w tym na projektach ustaw, uchwałach i decyzjach podejmowanych przez Radę Najwyższą. Wydawana bezpośrednio przez parlament, gazeta ma za zadanie informować społeczeństwo o działaniach legislacyjnych oraz budować świadomość obywatelską na temat funkcjonowania demokratycznych instytucji. Holos Ukrajiny odgrywa istotną rolę w kształtowaniu przejrzystości działań parlamentarzystów i włączaniu obywateli w procesy decyzyjne.

Strona www: <https://www.golos.com.ua/>

Najważniejsze portale internetowe

Ukrinform - narodowa agencja informacyjna Ukrainy. (Szerzej w punkcie o agencjach prasowych)

Strona www: <https://www.ukrinform.ua/>

Suspilne - państwowa instytucja publiczna, która zarządza ukraińskimi mediami publicznymi, w tym telewizją i radiem. Suspilne prowadzi także portal internetowy, który pełni funkcję serwisu informacyjnego. Portal dostarcza wiadomości z zakresu polityki, społeczeństwa, kultury, edukacji oraz relacji międzynarodowych. Odgrywa ważną rolę w informowaniu obywateli i przeciwdziałaniu dezinformacji.

Strona www: <https://suspilne.media/>

Kmu.gov.ua - oficjalny portal rządowy Ukrainy zarządzany przez Radę Ministrów Ukrainy. Portal publikuje wiadomości o decyzjach rządu, działaniach administracji publicznej oraz najważniejszych wydarzeniach krajowych.

Strona www: <https://www.kmu.gov.ua/>

ii. Prywatne

Telewizje:

1+1 - Podczas wyborów prezydenckich w 2004 roku kanał 1+1 był ostro krytykowany za manipulowanie informacjami na korzyść **Wiktora Janukowycza**, wówczas premiera Ukrainy. Działania te miały miejsce w kontekście szerokiej presji wywieranej na media przez administrację prezydenta **Łeonida Kuczmy**. Krytycy oskarżali kanał o powiązania z Socjaldemokratyczną Partią Ukrainy, co jeszcze bardziej podważyło jego wiarygodność. W odpowiedzi na tę presję pod koniec listopada 2004 roku grupa dziennikarzy opuściła kanał, a czołowi prezenterzy odmówili relacjonowania wiadomości, co stało się jednym z symboli oporu mediów podczas Pomarańczowej Rewolucji.

W 2006 roku doszło do zmian w strukturze właścicielskiej kanału. **Ihor Kołomojski**, oligarcha i jedna z najbardziej wpływowych postaci na Ukrainie, przejął 70% akcji spółki po sporze sądowym z Aleksandrem Rodniańskim, ówczesnym producentem generalnym Studia 1+1. Kołomojski, który do dziś pozostaje właścicielem kanału poprzez grupę 1+1 Media, jest znany z kontrowersyjnych działań w sferze biznesowej i politycznej.

W nocy noworocznej 2014–2015 na antenie kanału wyemitowano program, w którym wziął udział rosyjski artysta **Oleg Gazmanow**, znany z publicznego poparcia dla działań Rosji na Krymie i w Donbasie w 2014 roku. Wywołało to oburzenie w ukraińskim społeczeństwie i zapoczątkowało dochodzenie Narodowej Rady Telewizji i Radia Ukrainy w sprawie możliwych naruszeń przepisów nadawczych.

Szczególnie kontrowersyjna była rola kanału w wyborach prezydenckich w 2019 roku. **Wołodymyr Zełenski** był współzałożycielem i twórcą treści w ramach **Kvartal 95 Studio**, firmy produkcyjnej odpowiedzialnej za wiele popularnych programów i seriali komediowych, w tym „Sługa Narodu” (ukr. Слуга народу). Serial, w którym Zełenski grał główną rolę, był emitowany na 1+1 i zdobył ogromną popularność na Ukrainie. 1+1 regularnie transmitował programy i seriale produkowane przez Kvartal 95, co w naturalny sposób wiązało Zełenskiego z kanałem jako artystę i producenta. Podczas kampanii prezydenckiej w 2019 roku kanał 1+1 był oskarżany o wspieranie Zełenskiego, co wiązano

z właścicielem stacji, oligarchą Ihorem Kołomojskim. Przykładem była transmisja orędzia noworocznego Zełenskiego w noc sylwestrową 2018 roku, które zastąpiło tradycyjne przemówienie prezydenta Petro Poroszenki. Krytycy podkreślali, że kanał 1+1 mógł promować kandydaturę Zełenskiego, co było postrzegane jako przykład wpływu Kołomojskiego na media w celu realizacji jego własnych interesów politycznych i gospodarczych. Po objęciu prezydentury Zełenski wielokrotnie podkreślał swoją niezależność od Kołomojskiego.

Strona www: <https://1plus1.ua/>

Inter TV – jeden z największych i najstarszych kanałów telewizyjnych na Ukrainie. Jego pierwotnymi właścicielami byli ukraińscy biznesmeni, w tym **Walerij Choroszkowski**, który później stał się znaczącą postacią w ukraińskim biznesie i polityce. W 2013 roku Choroszkowski sprzedał swoje udziały grupie firm powiązanych z **Dmytro Firtaszem**, ukraińskim oligarchą o szerokich wpływach politycznych i gospodarczych. Obecnie większościowym właścicielem kanału jest **Inter Media Group**, która należy do Firtasza i jest zarządzana przez osoby z jego najbliższego otoczenia, w tym **Serhija Lwowicza**. Inter przez lata był krytykowany za swoje powiązania z ukraińskimi oligarchami i wpływy prorosyjskie.

Kanał jest oskarżany o sprzyjanie narracjom przychylnym Rosji, co było szczególnie widoczne po rozpoczęciu konfliktu na wschodniej Ukrainie w 2014 roku. W czasie wojny w Donbasie Inter wielokrotnie oskarżano o emisję programów propagandowych, co doprowadziło do licznych protestów przed jego siedzibą w Kijowie. Dodatkowo, w nocy z 31 grudnia 2014 na 1 stycznia 2015 roku, podczas obchodów Nowego Roku, kanał wyemitował program "Czekaj na mnie w Nowy Rok" (ros. «Жди меня в Новый год») z udziałem rosyjskich artystów, którzy publicznie poparli okupację Krymu przez Rosję, takich jak Joseph Kobzon, Oleg Gazmanov i Valeriya.

Strona www: <https://inter.ua/ua>

Ukraina i Ukraina 24 – zamknięte kanały należały do **SCM Group Rinata Achmetowa** (W lipcu 2022 roku Achmetow zakończył działalność medialną z powodu wejścia w życie ustawy antyoligarchicznej).

ICTV – Jeden z głównych kanałów komercyjnych, skupiony na treściach rozrywkowych i informacyjnych. Popularne programy to „Fakty” (wiadomości) oraz publicystyka. Należy do **Starlight Media**, największej grupy medialnej na Ukrainie, założonej 11 listopada 2009 roku. Obecnie funkcję Dyrektora Generalnego pełni **Wołodymyr Borodianski**. Na czele Rady Nadzorczej grupy stoi **Ołena Pinczuk**, córka byłego prezydenta Ukrainy **Łeonida Kuczmy** oraz żona polityka i oligarchy **Wiktor Pinczuka**.

Strona www: <https://ictv.ua/ua/>

STB – prywatny kanał telewizyjny, uruchomiony 2 czerwca 1997 roku, oferujący różnorodne treści, w tym programy rozrywkowe, informacyjne i reality show. Należy do grupy medialnej **StarLightMedia**, założonej przez **Wiktor Pinczuka**, ukraińskiego biznesmena i zięcia byłego prezydenta **Łeonida Kuczmy**. StarLightMedia jest jedną z największych grup medialnych na Ukrainie, skupiającą kilka popularnych kanałów telewizyjnych. STB jest dostępny na około 85% terytorium Ukrainy, docierając do wszystkich stolic obwodów oraz miast liczących powyżej 50 tysięcy mieszkańców. W przeszłości STB było kontrolowane przez **Wołodymyra Siwkowycza**, ukraińskiego biznesmena i polityka, który odegrał kluczową rolę w jego założeniu. W 2004 roku kanał stał się własnością grupy StarLightMedia. Obecnie STB jest jednym z najczęściej oglądanych kanałów na Ukrainie, oferującym szeroki wachlarz programów rozrywkowych i informacyjnych.

Strona www: <https://www.stb.ua/ua/>

My-Ukraina - kanał informacyjny telewizji należący w obiegowej opinii do **Ihora Petrenki (de iure)** i **Andrija Jermaka (de facto)**. Kanał został założony w październiku 2022 r. i jest obsługiwany przez personel byłego kanału **Ukraina** (należącego do SCM Group Rinata Achmetowa). Po zlikwidowaniu kanału Ukraina, który na rynku obecny był od 1993 roku

do lipca 2022, gdy Achmetow zwrócił państwu licencje na wszystkie aktywa medialne grupy medialnej.

Strona www: <https://weukraine.tv/>

5 Kanal - długoletnim właścicielem stacji był Petro Poroszenko, były prezydent Ukrainy (2014–2019). Stacja zasłynęła jako źródło niezależnych relacji podczas Pomarańczowej Rewolucji w 2004 roku i Euromajdanu w 2013–2014 roku, kiedy odegrała kluczową rolę w informowaniu społeczeństwa o bieżących wydarzeniach. W 2021 roku Petro Poroszenko sprzedał swoje udziały w kanale, aby dostosować się do ukraińskiego prawa antyoligarchicznego, które zakazywało łączenia działalności politycznej z posiadaniem mediów. Obecnie kanał działa niezależnie od Poroszenki, chociaż jest postrzegany jako platforma wspierająca jego partię **Europejska Solidarność** i prezentująca krytyczne opinie wobec obecnego rządu Ukrainy.

Strona www: <https://www.5.ua/>

Priamyi - Nazwa „Priamyi” (z ukr. „Bezpośredni”) nawiązuje do jego formatu, który charakteryzuje się prostym i otwartym stylem prezentowania wiadomości. Priamyi transmituje swoje treści w telewizji satelitarnej, kablowej oraz online, co pozwala mu dotrzeć do szerokiej grupy odbiorców, w tym do ukraińskiej diaspory. Internetowa obecność kanału obejmuje streaming na jego stronie internetowej oraz aktywność w mediach społecznościowych i na platformie YouTube. Oficjalnie **Petro Poroszenko** nie jest właścicielem kanału, jednak Priamyi często wspiera jego ugrupowanie polityczne, **Europejską Solidarność**. Priamyi odgrywa znaczącą rolę w informowaniu społeczeństwa, szczególnie w kontekście wojny z Rosją. Kanał prezentuje relacje z frontu, analizy polityczne i programy edukacyjne na temat dezinformacji i propagandy. W kontekście obecnego krajobrazu medialnego na Ukrainie, gdzie wiele kanałów informacyjnych działa w ramach wspólnej platformy „United News” (Єдині новини), Priamyi zachowuje niezależność od tego projektu, podkreślając swój krytyczny stosunek do władz.

Strona www: <https://prm.ua/>

Espresso TV – kanał telewizyjny o profilu informacyjnym i publicystycznym. Kanał współtworzony był przez **Michała Broniatowskiego**. Popularność dzięki transmisjom na żywo, które relacjonowały protesty Euromajdanu w latach 2013–2014. Espresso TV stało się symbolem walki o wolność słowa i niezależne dziennikarstwo w okresie kryzysu politycznego. Espresso TV bywa postrzegane jako medium wspierające opozycję wobec rządów Wołodymyra Zełenskiego. Jego linia redakcyjna często krytykuje działania władz i podkreśla znaczenie wolności słowa oraz transparentności w życiu publicznym. Początkowo właścicielem Espresso TV była spółka **Goldberry LLC**, w której 99% udziałów posiadała **Łarysa Kniażycka**, żona **Mykoły Kniażyckiego**, ukraińskiego polityka i deputowanego. W sierpniu 2017 roku doszło do zmian w strukturze własnościowej – **Inna Awakowa**, żona ówczesnego ministra spraw wewnętrznych **Arsena Awakowa**, nabyła 40% udziałów w spółce, **Arsenij Jaceniuk**, były premier Ukrainy, objął 30%, a pozostałe 30% udziałów pozostało w rękach Łarysy Kniażyckiej. W grudniu 2017 roku Amerykańska spółka **Atmosphere Entertainment Inc.** nabyła 77,5% udziałów w Goldberry LLC, stając się większościowym udziałowcem, podczas gdy Łarysa Kniażycka zachowała 22,5% udziałów. Według dostępnych informacji końcowym beneficjentem Atmosphere Entertainment Inc. jest **Iwan Żewaho**, brat ukraińskiego oligarchy **Kostiantyna Żewaho**.
Strona www: <https://espresso.tv/>.

24 Kanal - kanał telewizyjny o profilu informacyjnym. Jest jednym z najważniejszych niezależnych nadawców na Ukrainie, koncentrującym się na dostarczaniu wiadomości z kraju i ze świata, a także analiz politycznych, społecznych i gospodarczych. Kanał został założony przez firmę **Lux Company**, której właścicielami są biznesmeni **Andrij Sadowyj**, obecny mer Lwowa, oraz jego żona **Kateryna Kit-Sadowa**. Siedziba stacji znajduje się we Lwowie, co podkreśla jej związek z zachodnią Ukrainą i specyfiką tego regionu. Ze względu na fakt, że właścicielem stacji jest Andrij Sadowyj, kanał bywa kojarzony z partią polityczną **Samopomoc** (ukr. Самопоміч), którą Sadowyj założył i której przewodził. W czasie rosyjskiej agresji na Ukrainę 24 Kanal odgrywa istotną rolę w dostarczaniu rzetelnych informacji o wojnie, relacjonując wydarzenia z frontu oraz analizując sytuację polityczną

i gospodarczą. Kanał angażuje się również w walkę z dezinformacją, promując inicjatywy edukacyjne dotyczące manipulacji medialnych.

Strona www: <https://24tv.ua/>

112 Ukraine – **zamknięty** kanał telewizyjny o profilu informacyjnym. Był znany z szerokiego zasięgu i intensywnego relacjonowania wydarzeń politycznych, ale od początku budził kontrowersje. Jego właścicielem był **Taras Kozak**, blisko związany z prorosyjskim politykiem **Wiktorem Medwedczukiem**. Medwedczuk, który jest kumem Władimira Putina, posiadał szerokie powiązania biznesowe z Rosją, w tym interesy w sektorze energetycznym, co dodatkowo budziło podejrzenia o prorosyjskie wpływy w działalności kanału. Władze ukraińskie oskarżyły 112 Ukraine o szerzenie dezinformacji i promowanie rosyjskiej propagandy, co miało wspierać interesy Kremla na Ukrainie. W lutym 2021 roku, w ramach sankcji nałożonych przez Radę Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy, kanał został zamknięty, a jego licencja cofnięta. Blokada objęła także inne kanały kontrolowane przez Kozaka, takie jak **ZIK** i **NewsOne**.

Strona www (archiwum): <https://web.archive.org/web/20210204130619/http://112ua.tv/>

Nash (ukr. Наш) – **zamknięty** kanał telewizyjny, który rozpoczął nadawanie w listopadzie 2018 roku. Jego właścicielem był **Jewhenij Murajew**, ukraiński polityk i były deputowany, znany z prorosyjskich poglądów. Kanał szybko stał się kontrowersyjnym graczem na ukraińskim rynku medialnym, zyskując reputację medium wspierającego narracje zgodne z interesami Rosji. Nash od początku swojej działalności był oskarżany o promowanie prorosyjskich treści, w tym o szerzenie narracji usprawiedliwiających działania Rosji wobec Ukrainy, takich jak aneksja Krymu czy konflikt w Donbasie. Kanał często emitował programy krytyczne wobec ukraińskiego rządu i Zachodu, co było postrzegane jako działania zgodne z rosyjską propagandą. Jewhenij Murajew, właściciel kanału, był wcześniej związany z prorosyjską **Partią Regionów** oraz jej politycznym spadkobiercą – **Blokiem Opozycyjnym**. W lutym 2022 roku Rada Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy podjęła decyzję o zablokowaniu kanału.

Novyi Kanal - jest jednym z najbardziej rozpoznawalnych kanałów rozrywkowych na Ukrainie, skupiającym się na emisji programów rozrywkowych, reality show, seriali, filmów oraz treści skierowanych do młodszej widowni. Kanał jest częścią mediowego konglomeratu **StarLightMedia**, który jest jednym z największych nadawców na Ukrainie. StarLightMedia należy do grupy firm powiązanych z ukraińskimi biznesmenami Wiktorem i Iryną Pinczukami. Wiktor Pinczuk, znany jako jeden z najbogatszych ludzi na Ukrainie, jest również zięciem byłego prezydenta Ukrainy, Leonida Kuczmy. Kanał kontynuuje nadawanie po 2022 roku. Według oficjalnej strony internetowej kanału, w 2024 roku emitowane były nowe odcinki programów, takich jak "Неймовірні дуети" (Niezwykłe duety) oraz serialu "Голова" (Głowa).

Strona www: <https://novy.tv/ua/>

Stacje radiowe:

Radio NV to jedna z największych stacji radiowych o profilu informacyjno-publicystycznym na Ukrainie. Stacja oferuje audycje poświęcone polityce, gospodarce, kulturze oraz społeczeństwu. Codziennie nadaje analizy, wywiady z ekspertami, wiadomości oraz programy dyskusyjne.

Strona www: <https://radio.nv.ua/>

Hit FM - najpopularniejsza stacja radiowa na Ukrainie, która, podobnie jak **RMF FM** w Polsce, łączy muzykę z krótkimi serwisami informacyjnymi. Stacja oferuje głównie największe hity muzyczne, przeplatane wiadomościami z kraju i świata oraz prognozami pogody.

Strona www: <https://www.hitfm.ua/>

Lux FM - stacja radiowa łącząca muzykę rozrywkową z lekkimi wiadomościami i programami o tematyce lifestylowej.

Strona www: <https://lux.fm/>

Radio Era - jest jedną z wiodących stacji radiowych dostarczających wiadomości, analizy polityczne i gospodarcze. Choć stacja przez pewien czas zmieniała swój format, obecnie nadal skupia się na informowaniu społeczeństwa.

Strona www: <https://radioera.com.ua/>

Hromadske Radio - niezależna ukraińska stacja radiowa o profilu informacyjno-publicystycznym, założona w 2013 roku. Emituje programy o charakterze informacyjnym, analitycznym i publicystycznym. Jego treści koncentrują się na aktualnych wydarzeniach politycznych, społecznych i gospodarczych na Ukrainie i na świecie. Stacja słynie z pogłębionych analiz, wywiadów z ekspertami i relacji na żywo z ważnych wydarzeń. Dzięki niezależnemu modelowi działania radio unika wpływów politycznych i komercyjnych, co pozwala na publikację treści zgodnych z wysokimi standardami dziennikarskimi. W latach 2016–2018 stacja była wspierana **przez Fundację Edukacja dla Demokracji** z funduszy Polsko-Kanadyjskiego Programu Wsparcia Demokracji oraz **Fundacji Solidarności Międzynarodowej**. Dzięki temu wsparciu możliwe było finansowanie audycji takich jak "Kijów-Donbas" i "Obywatelska Fala". W 2016 roku Hromadske Radio rozpoczęło współpracę z Sekcją Ukraińską Polskiego Radia dla Zagranicy.

Strona www: <https://hromadske.radio/>

Radio Swoboda - Ukraińska sekcja Radia Wolna Europa/Radio Wolność, oferująca programy informacyjne, analizy i reportaże na temat bieżących wydarzeń na Ukrainie i na świecie. Dostępna głównie online oraz poprzez retransmisje na falach FM.

Strona www: <https://www.radiosvoboda.org/>

Prasa:

Dilova Stolytsya (DS News) - gazeta o profilu biznesowo-politycznym, założona w 2001 roku. Skierowana głównie do osób związanych z biznesem, finansami i polityką, stanowi jedno z ważniejszych źródeł informacji gospodarczych na Ukrainie. Medium dostarcza również pogłębionych analiz politycznych, które są istotne dla decydentów i przedsiębiorców. Portal i gazeta należą do ukraińskiej grupy medialnej **Media-DK**. Po

rozpoczęciu rosyjskiej inwazji na Ukrainę w lutym 2022 roku, Dilova Stolytsya skoncentrowała się na relacjonowaniu skutków wojny dla gospodarki, biznesu oraz infrastruktury kraju.

Strona www: <https://www.dsnews.ua/ukr>

Gazeta.ua, znana również jako **Gazeta po-ukrainsky** - gazeta codzienna o profilu informacyjno-publicystycznym, założona w 2005 roku. Jest wydawana w języku ukraińskim i koncentruje się na dostarczaniu aktualnych wiadomości z zakresu polityki, gospodarki, kultury, sportu oraz życia społecznego. Gazeta jest własnością prywatną, a jej wydawcą jest **Wydawniczy Dom Nowa Informacja**. Jednym z założycieli i właścicieli tej grupy jest Ruslan Nyżnyk, który odgrywa kluczową rolę w zarządzaniu i kierowaniu działalnością wydawniczą. Jest jednym z istotnych graczy na ukraińskim rynku medialnym, szczególnie w segmencie prasy codziennej. Wśród jej dziennikarzy i publicystów znajdują się znane postacie ukraińskiego dziennikarstwa, takie jak: **Witalij Portnikow** – uznany dziennikarz i komentator polityczny, znany z dogłębnych analiz i komentarzy na temat ukraińskiej polityki i społeczeństwa; **Ołena Prytuła** – doświadczona dziennikarka, współzałożycielka i redaktor naczelna internetowego portalu informacyjnego **Ukraińska Prawda**, której artykuły często pojawiają się na łamach Gazety po-ukrainsky; **Serhij Rachmanin** – dziennikarz i analityk polityczny, znany z głębokich analiz sytuacji politycznej na Ukrainie.

Strona www: <https://gazeta.ua/>

Focus - ogólnokrajowy tygodnik drukowany, który jest jednym z najbardziej znanych i autorytatywnych periodyków na Ukrainie. Średni nakład wynosi 32 000 egzemplarzy. Założony w 2006 roku, jest częścią wydawnictwa **Focus Media** i od lat dostarcza odbiorcom wysokiej jakości treści analityczne, relacje z bieżących wydarzeń oraz ekskluzywne wywiady z osobistościami ze świata polityki, gospodarki i kultury. Tygodnik odgrywa kluczową rolę w dostarczaniu dogłębnych analiz dotyczących wydarzeń politycznych, społecznych i gospodarczych zarówno na Ukrainie, jak i na świecie.

Strona www: <https://focus.ua/>

Tydzień Ukraiński- ukraińskojęzyczny tygodnik społeczno-polityczny, który od 2007 roku dostarcza czytelnikom analizy kluczowych wydarzeń na Ukrainie i na świecie. Jest jednym z największych niezależnych ukraińskojęzycznych czasopism, oferującym zarówno wersję drukowaną, jak i internetową z regularnie aktualizowanymi wiadomościami. Wersja internetowa magazynu oferuje szeroki wachlarz treści, w tym artykuły, opinie, wywiady oraz analizy z różnych dziedzin, takich jak polityka, społeczeństwo, kultura, nauka i ekonomia. Portal jest regularnie aktualizowany, dostarczając czytelnikom najświeższych informacji i pogłębionych analiz.

Strona www: <https://tyzhden.ua/>

Główne portale informacyjne

Ukraińska Prawda - jeden z najbardziej znanych i wpływowych portali informacyjnych na Ukrainie. Skupia się na wiadomościach z zakresu polityki, gospodarki, społeczeństwa oraz tematów związanych z korupcją i prawami człowieka. Portal ma kluczowe znaczenie w ukraińskim krajobrazie medialnym, szczególnie ze względu na swoją niezależność i odwagę w poruszaniu trudnych tematów. Portal został założony 16 kwietnia 2000 roku przez dziennikarza **Georgija Gongadzego** oraz jego współpracowniczkę **Ołenę Prytułę**. Ukraińska Prawda od samego początku koncentrowała się na ujawnianiu korupcji i nadużyć władzy, co czyniło ją jednym z najbardziej niezależnych źródeł informacji na Ukrainie. W 2000 roku Gongadze został uprowadzony i zamordowany. Jego ciało znaleziono kilka tygodni później w lesie pod Kijowem. Sprawa ta wywołała międzynarodowe oburzenie i ujawniła problemy z korupcją oraz brakiem odpowiedzialności w ukraińskim systemie politycznym. Zabójstwo stało się symbolem walki o wolność słowa na Ukrainie. Obecnie portal należy do firmy **Dragon Capital**, jednego z największych inwestorów finansowych na Ukrainie, kierowanej przez czesko-ukraińskiego biznesmena **Tomáša Fiałę**.

Strona www: <https://www.pravda.com.ua/>

RBK-Ukraina - ukraiński portal informacyjny specjalizujący się w wiadomościach finansowych, ekonomicznych i politycznych dotyczących Ukrainy i świata. Został

założony w 2006 roku jako ukraiński oddział rosyjskiej agencji informacyjnej **RosBiznesKonsalting (RBK)**. Właścicielem ukraińskiego oddziału jest **Josyp Pintus**. Po rozpoczęciu pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę w lutym 2022 roku, RBK-Ukraina kontynuowała swoją działalność, dostarczając aktualnych informacji na temat konfliktu, sytuacji politycznej i gospodarczej kraju. Portal stał się jednym z kluczowych źródeł wiadomości dla ukraińskich odbiorców, relacjonując wydarzenia z frontu, decyzje rządu oraz międzynarodowe reakcje na agresję Rosji. **Niezależność od Rosji:** W 2010 roku agencja opuściła struktury rosyjskiego holdingu, a w 2015 roku całkowicie przeszła pod kontrolę ukraińskiego przedsiębiorcy **Josypa Pintusa**. Od kwietnia 2014 roku RBK-Ukraina deklaruje pełną niezależność od rosyjskich struktur. W styczniu 2016 roku rosyjski holding RBK próbował prawnie zakwestionować użycie marki RBK przez ukraińską agencję, jednak sprawa zakończyła się niepowodzeniem dla strony rosyjskiej. W tym samym miesiącu rosyjski regulator medialny **Roskomnadzor** zablokował dostęp do strony RBK-Ukraina na terenie Rosji, oskarżając ją o publikację „**materiałów ekstremistycznych**”.
Strona www: <https://www.rbc.ua/>

Delo.ua - ukraiński portal internetowy o profilu biznesowym, założony w 2005 roku jako pierwsza niezależna codzienna gazeta biznesowa na Ukrainie. Początkowo funkcjonował jako drukowana gazeta, jednak z czasem przeniósł swoją działalność w pełni do internetu, stając się jednym z wiodących źródeł informacji gospodarczych w kraju. W grudniu 2022 roku właścicielem Delo.ua została **Tetiana Snopko**, ukraińska przedsiębiorczyni związana wcześniej z firmą Noosphere **Maksyma Poliakova**. Przejęcie to było częścią szerszej strategii inwestycyjnej Snopko w ukraińskie media internetowe. Delo.ua koncentruje się na dostarczaniu aktualnych informacji z zakresu ekonomii, finansów, biznesu oraz polityki. Publikuje analizy rynkowe, raporty gospodarcze, wywiady z kluczowymi postaciami świata biznesu oraz komentarze ekspertów.

Strona www: <https://delo.ua/>

LigaBusinessInform – ukraiński portal założony w 2005 roku przez **Alesyę Chemerys**. Finansowany przez Media Development Investment Fund (MDIF), organizację non-profit

wspierającą niezależne media na całym świecie. Dostarcza aktualne wiadomości z zakresu biznesu, polityki, technologii i innych dziedzin. W obliczu trwającego konfliktu z Rosją, LigaBusinessInform dostosowała swoje treści, koncentrując się na rzetelnym informowaniu o sytuacji w kraju, działaniach wojennych oraz wpływie konfliktu na gospodarkę i społeczeństwo.

Strona www: <https://www.liga.net/ua>

Novynarnia - ukraiński niezależny portal informacyjny założony w styczniu 2016 roku przez **Dmytra Lychowija**, który pełnił funkcję głównego redaktora. Portal koncentruje się na tematyce związanej z wojną z rosyjskimi okupantami, Siłami Zbrojnymi Ukrainy, weteranami, życiem na terenach przyfrontowych oraz kluczowych kwestiach polityki, bezpieczeństwa, kultury i tożsamości narodowej. W listopadzie 2023 roku Dmytro Lychowij został zmobilizowany do Sił Zbrojnych Ukrainy, a obowiązki głównego redaktora przejęła **Lesia Szowkun**. Novynarnia prowadzi własny kanał na YouTube, gdzie publikuje materiały związane z tematyką poruszaną na portalu.

Strona www: <https://novynarnia.com/>

Censor.NET - portal informacyjny o profilu społeczno-politycznym, założony w 2004 roku przez dziennikarza **Jurija Butusowa**, który pełni funkcję redaktora naczelnego i jest uważany za prawdopodobnego właściciela portalu. Od początku rosyjskiej agresji na Ukrainę w 2014 roku, a zwłaszcza po pełnoskalowej inwazji w 2022 roku, Censor.NET przyjmuje jednoznacznie krytyczne stanowisko wobec działań Rosji. Portal aktywnie informuje o przebiegu konfliktu, ujawnia zbrodnie wojenne popełniane przez rosyjskie siły oraz wspiera ukraińskie dążenia do obrony suwerenności i integralności terytorialnej. Publikacje na portalu często podkreślają bohaterstwo ukraińskich żołnierzy i społeczeństwa w obliczu rosyjskiej agresji. Censor.NET jest jednym z najpopularniejszych ukraińskich portali informacyjnych, odgrywając istotną rolę w kształtowaniu opinii publicznej i dostarczaniu rzetelnych informacji w czasie wojny.

Strona www: <https://censor.net/>

Glavcom - portal informacyjny, który dostarcza wiadomości z zakresu polityki, gospodarki, społeczeństwa i kultury. Został założony w 2008 roku i od tego czasu stał się jednym z cenionych źródeł informacji na Ukrainie. Jest własnością ukraińskiej spółki medialnej, której właścicielem jest **Wiktor Szłyńczak**. Szłyńczak jest znanym ukraińskim dziennikarzem i działaczem społecznym, zaangażowanym w promowanie wolności słowa i niezależności mediów na Ukrainie. Glavcom przyjmuje stanowisko wspierające suwerenność i integralność terytorialną Ukrainy. Portal publikuje treści krytyczne wobec działań Rosji, informując o naruszeniach praw człowieka, zbrodniach wojennych oraz innych aspektach agresji rosyjskiej. Działa na rzecz informowania społeczeństwa o realiach wojny, wspierając ukraińskie siły zbrojne i podkreślając znaczenie jedności narodowej w obliczu zagrożenia.

Strona www: <https://glavcom.ua/>

Dzerkało Tyżnia - jedno z najbardziej wpływowych ukraińskich mediów analitycznych, które odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu opinii publicznej. Założone w 1994 roku przez dziennikarza Wołodymyra Mostowego oraz jego współpracowników, początkowo funkcjonowało jako gazeta drukowana. W 2020 roku medium przeniosło swoją działalność do internetu, całkowicie rezygnując z wersji papierowej i stając się portalem internetowym. Portal specjalizuje się w publikacji wiadomości, analiz i komentarzy dotyczących polityki krajowej i międzynarodowej, gospodarki, reform społecznych oraz walki z korupcją. Jego misją jest promowanie przejrzystości życia publicznego oraz dostarczanie pogłębionych informacji, które pomagają zrozumieć kluczowe wydarzenia na Ukrainie i w świecie. **Dzerkało Tyżnia** cieszy się opinią medium niezależnego, co pozwala redakcji na krytykę zarówno ukraińskich władz, jak i polityki międzynarodowej, z zachowaniem obiektywizmu w analizach. Portal współpracuje z wybitnymi dziennikarzami i ekspertami, którzy swoją pracą wzbogacają debatę publiczną na Ukrainie.

Strona www: <https://zn.ua/>

Kyiv Post – był najstarszą najstarszą anglojęzyczną gazetą na Ukrainie. Początkowo pełniła rolę medium skierowanego głównie do społeczności międzynarodowej w Kijowie, oferując

wiadomości z zakresu polityki, biznesu i kultury. W listopadzie 2021 roku działalność gazety została tymczasowo zawieszona, a 50-osobowy zespół dziennikarzy stracił pracę w wyniku sporu o niezależność i autonomię redakcji. Część z nich założyła nowe medium – **The Kyiv Independent**. Po krótkiej przerwie Kyiv Post wznowił działalność pod kierownictwem nowego zespołu redakcyjnego, z **Bohdanem Nahajło** jako redaktorem naczelnym. Obecnie funkcjonuje wyłącznie jako medium cyfrowe, dostarczając wiadomości i analizy za pośrednictwem swojej strony internetowej. Po rozpoczęciu rosyjskiej inwazji na Ukrainę w lutym 2022 roku, Kyiv Post odegrał kluczową rolę w informowaniu międzynarodowej społeczności o wydarzeniach na Ukrainie. Dzięki publikacjom w języku angielskim, portal stał się ważnym źródłem informacji dla zagranicznych czytelników, dostarczając aktualnych wiadomości, analiz i reportaży z frontu. Strona www: <https://www.kyivpost.com/>

The Kyiv Independent to anglojęzyczny ukraiński portal informacyjny założony w listopadzie 2021 roku przez byłych pracowników **Kyiv Post**, którzy opuścili redakcję w wyniku sporów dotyczących niezależności redakcyjnej. Portal koncentruje się na dostarczaniu rzetelnych informacji na temat polityki, gospodarki, kultury oraz kwestii bezpieczeństwa na Ukrainie i w regionie Europy Wschodniej. Dzięki publikacjom w języku angielskim, **The Kyiv Independent** pełni rolę mostu informacyjnego między Ukrainą a społecznością międzynarodową, przyczyniając się do lepszego zrozumienia sytuacji w regionie. Po rozpoczęciu rosyjskiej inwazji na Ukrainę w lutym 2022 roku, **The Kyiv Independent** stał się jednym z kluczowych źródeł informacji dla globalnej publiczności, dostarczając aktualnych wiadomości, analiz i reportaży z frontu. Jego niezależność redakcyjna i zaangażowanie w rzetelne dziennikarstwo zyskały uznanie zarówno w kraju, jak i za granicą. Redaktor naczelna portalu, **Olga Rudenko**, została wyróżniona na okładce magazynu *Time* w maju 2022 roku, co podkreśla znaczenie **The Kyiv Independent** w międzynarodowym krajobrazie medialnym.

Strona www: <https://kyivindependent.com/>

iii. Regionalne

Telewizja

- **Publiczne telewizje**

Funkcjonują w ramach **Suspilne** (Ukraińskiego Publicznego Nadawcy) i obejmują regionalne oddziały telewizji publicznej w każdym z obwodów. Każdy oddział tworzy treści dostosowane do specyfiki regionu, uwzględniając lokalne wydarzenia, inicjatywy społeczne i kwestie związane z kulturą. W obliczu trwającego konfliktu zbrojnego i związanych z nim wyzwań, niektóre z tych oddziałów musiały dostosować swoją działalność do nowych warunków.

- Suspilne Kijów: <https://suspilne.media/kyiv/>
- Suspilne Lwów: <https://suspilne.media/lviv/>
- Suspilne Dnipro: <https://suspilne.media/dnipro/>
- Suspilne Charków: <https://suspilne.media/kharkiv/>
- Suspilne Łuck: <https://suspilne.media/lutsk/>
- Suspilne Równe: <https://suspilne.media/rivne/>
- Suspilne Iwano-Frankiwsk: <https://suspilne.media/ivano-frankivsk/>
- Suspilne Czerniowce: <https://suspilne.media/chernivtsi/>
- Suspilne Użhorod (Zakarpacie): <https://suspilne.media/uzhhorod/>
- Suspilne Winnica: <https://suspilne.media/vinnytsia/>
- Suspilne Żytomierz: <https://suspilne.media/zhytomyr/>
- Suspilne Kropywnycki: <https://suspilne.media/kropyvnytskyi/>
- Suspilne Mikołajów: <https://suspilne.media/mykolaiv/>
- Suspilne Odessa: <https://suspilne.media/odesa/>
- Suspilne Chersoń: <https://suspilne.media/kherson/>
- Suspilne Zaporże: <https://suspilne.media/zaporizhzhia/>
- Suspilne Donbas: <https://suspilne.media/donbas/>
- Suspilne Krym to ukraiński publiczny kanał telewizyjny, który nadaje całodobowo w językach ukraińskim, rosyjskim i krymskotatarskim. Jego misją jest dostarczanie

rzetelnych informacji oraz promowanie kultury i tożsamości narodowej, szczególnie w kontekście sytuacji na Krymie. Suspilne Krym jest kluczowym narzędziem przeciwdziałania rosyjskiej propagandzie i utrzymania łączności z mieszkańcami Krymu, jednak działa w formie ograniczonej z powodu utraty kontroli nad lokalną infrastrukturą medialną. Wspieranie działań online i satelitarnych pozostaje priorytetem, aby zapewnić dostęp do rzetelnych informacji.

Strona www: <https://suspilne.media/crimea/>

- Suspilne Poltava: <https://suspilne.media/poltava/>
- Suspilne Sumy: <https://suspilne.media/sumy/>
- Suspilne Tarnopol: <https://suspilne.media/ternopil/>
- Suspilne Chmielnicki: <https://suspilne.media/khmelnytskyi/>
- Suspilne Czerkasy: <https://suspilne.media/cherkasy/>
- Suspilne Czernichów: <https://suspilne.media/chernihiv/>
- Suspilne Ługańsk: <https://suspilne.media/regions/luhansk-region/>
- Prywatne telewizje

12 Kanal - regionalna stacja telewizyjna z siedzibą w Łucku (Wołyń), na Ukrainie.

Strona www: <https://12kanal.com/pro-nas/>

7 Kanal - regionalna stacja telewizyjna z siedzibą w Odessie, na Ukrainie.

Strona www: <https://7kanal.com.ua/>

TV-4 - Regionalna stacja telewizyjna z siedzibą w Tarnopolu.

Strona www: <https://tv4.te.ua/>

Chernivtsi TV - lokalna stacja telewizyjna z siedzibą w Czerniowcach, koncentrująca się na dostarczaniu wiadomości, programów publicystycznych oraz relacji z wydarzeń kulturalnych i społecznych w regionie.

Strona www: <https://www.youtube.com/@ChernivtsiLive>

Vikka TV - regionalna stacja telewizyjna z siedzibą w Czerkasach.

Strona www: <https://www.vikka.ua/>

Dnipro TV - miejska i regionalna stacja telewizyjna z siedzibą w Dnieprze.

Strona www: <https://dnipro.tv/>

Rozgłoszenie Radiowe:

UH Radio - lokalna stacja radiowa nadająca z Tarnopola na częstotliwości 101,1 FM.

Założona 20 grudnia 1998 roku, stała się pierwszą lokalną rozgłoszeniem w mieście.

Strona www: <https://uhradio.ua/>

Radio Wieża - stacja radiowa w Iwano-Frankiwsku, nadająca na częstotliwości 107,0 FM.

Stacja oferuje różnorodne programy informacyjne, kulturalne i muzyczne, skierowane do dorosłej, inteligentnej i proeuropejskiej publiczności.

Strona www: <https://www.vezha.org/radio2/>

Світ FM lokalna stacja radiowa nadająca z Użhorodu na częstotliwości 104,7 FM.

Rozpoczęła regularne nadawanie 10 czerwca 2002 roku i stała się jedną z pierwszych rozgłoszeń radiowych w obwodzie zakarpackim.

Profil na FB: <https://www.facebook.com/radiosvitfm>

Prasa regionalna:

Prykarpatska Pravda - jest przykładem regionalnej gazety państwowej, wydawanej w zachodniej części Ukrainy. Publikacja koncentruje się na wydarzeniach lokalnych, informując mieszkańców o działaniach administracji obwodowej, inicjatywach społecznych oraz wydarzeniach kulturalnych i politycznych w regionie. Gazeta pełni rolę medium łączącego lokalne społeczności z administracją, promując współpracę między władzami a obywatelami.

Strona www: <https://pravda.if.ua/>

Wysokij Zamok - ukraińska gazeta codzienna o profilu informacyjno-publicystycznym, której historia sięga 1991 roku. Jej nazwa nawiązuje do Wysokiego Zamku, historycznej fortyfikacji we Lwowie, co podkreśla jej regionalne korzenie i związek z zachodnią Ukrainą. Jest to jedno z najpopularniejszych mediów w obwodzie lwowskim, znane z różnorodności podejmowanych tematów oraz jakości publikowanych treści. Działa zarówno w formie drukowanej, jak i internetowej. Po rozpoczęciu rosyjskiej inwazji na Ukrainę w lutym 2022 roku, Wysokij Zamok skoncentrował swoją uwagę na informowaniu o wydarzeniach związanych z wojną, wpływie konfliktu na życie codzienne obywateli oraz działaniach międzynarodowych wspierających Ukrainę. Gazeta odgrywa ważną rolę w przeciwdziałaniu dezinformacji i propagowaniu wartości patriotycznych, dostarczając rzetelnych informacji oraz promując ukraińską tożsamość narodową.

Strona www: <https://wz.lviv.ua/>

Zbrucz - portal internetowy o charakterze informacyjno-kulturalnym, skupiający się na wydarzeniach politycznych, społecznych i kulturalnych w zachodniej Ukrainie. Portal jest znany z głębokiego zaangażowania w promowanie kultury ukraińskiej oraz analizy aktualnych wydarzeń społeczno-politycznych. Do autorów współpracujących z portalem **Zbrucz**, którzy mają znaczący wkład w ukraińską kulturę, należą: **Jurij Andruchowycz**, **Sofija Andruchowycz**, **Jurij Wynnyczuk**, **Taras Prochaśko** oraz **Jarosław Hrycak**. W czasie wojny portal skupia się na dokumentowaniu działań społeczności lokalnych w zachodniej Ukrainie, które odegrały ważną rolę w przyjmowaniu uchodźców i organizowaniu pomocy humanitarnej.

Strona www: <https://zbruc.eu/>

Expres - ukraińska gazeta codzienna o profilu informacyjno-publicystycznym, założona w 1992 roku i wydawana w języku ukraińskim. Jej siedziba mieści się we Lwowie, a zasięg obejmuje głównie zachodnią Ukrainę, choć jest dostępna również w innych regionach kraju. Jest własnością prywatną, a jej redaktorem naczelnym jest **Ihor Poczynok**. Expres posiada własny kompleks wydawniczy „Mandaryn”, zlokalizowany w pobliżu Lwowa, co umożliwia niezależność w procesie drukowania i dystrybucji. W latach 2010–2013 gazeta

Expres była obiektem zastraszania ze strony ukraińskiego systemu sądowego i policji, co zostało zgłoszone zarówno przez pracowników gazety, jak i organizację IFEX (Międzynarodowa Sieć Wolności Słowa). W lutym 2012 roku Międzynarodowy Instytut Prasowy publicznie potępił domniemane próby lokalnych urzędników mające na celu „zamknięcie ust” redakcji **Expresu**. Zarzuty te obejmowały działania, które miały na celu ograniczenie niezależności gazety, w tym naciski administracyjne oraz możliwe wykorzystywanie systemu sądowego do wywierania presji. W sierpniu 2013 roku Ministerstwo Przychodów i Ceł oficjalnie zaprzeczyło tym oskarżeniom, co nie zakończyło kontrowersji wokół rzekomych prób ograniczenia działalności gazety. Sytuacja była szczególnie napięta w 2009 roku, kiedy to do redakcji **Expresu** trzykrotnie oddano strzały, co wzbudziło obawy o bezpieczeństwo dziennikarzy i nasiliło oskarżenia o próbę zastraszania niezależnych mediów. Te wydarzenia wzmocniły wizerunek gazety jako medium stojącego w opozycji do wpływów politycznych i korupcji. Gazeta kolportowana jest w różnych regionach Ukrainy z wkładkami regionalnymi.

Strona www: <https://expres.online/>

Chreszczatyk (ukr. Хрещатик) - regionalna gazeta oraz portal informacyjny, będący oficjalnym wydawnictwem Rady Miasta Kijowa. Publikacja skupia się na wydarzeniach i tematach związanych z życiem stolicy Ukrainy, takich jak działalność władz miejskich, projekty społeczne, wydarzenia kulturalne oraz inne aspekty funkcjonowania Kijowa.

Strona www: <https://khreshchatyk.kyiv.ua/>

Uwaga, istnieje jeszcze podobny portal, który nie jest powiązany z Radą Miasta i nie wydaje gazety: <https://kreschatic.kiev.ua/>

Ukraina-Centrum - tygodnik wydawany w Kropywnyckim, stolicy obwodu kirowogradzkiego na Ukrainie. Gazeta istnieje od 24 grudnia 1993 roku i koncentruje się na informowaniu o wydarzeniach w regionie, ale jest również dostępna na terenie całej Ukrainy poprzez prenumeratę. W 2010 roku Europejski Trybunał Praw Człowieka orzekł

na korzyść gazety w sprawie dotyczącej artykułu, w którym zarzucano kandydatowi na mera Kropywnyckiego zlecenie morderstwa dziennikarza. Wyrok podkreślił prawo mediów do relacjonowania spraw publicznych. Na portalu należącym do gazety znajdują się informacje dotyczące działań wojennych, pomocy dla walczących i weteranów, czy materiały mobilizacyjne.

Strona www: <https://uc.kr.ua/>

Peremoha - niezależna gazeta (tygodnik) wydawana w Krasnopillia, w obwodzie sumskim na Ukrainie. Założona 23 lutego 1932 roku, odgrywa istotną rolę w informowaniu lokalnej społeczności, zwłaszcza w kontekście trwającego konfliktu z Rosją. Gazeta ukazuje się raz w tygodniu, zazwyczaj licząc około ośmiu stron. W maju 2024 roku redakcja składała się z czterech osób, na czele z redaktorem naczelnym **Ołeksandrem Mocnym**, który dołączył do zespołu w 1995 roku, a od 2017 pełni funkcję redaktora naczelnego. Dzień przed planowanymi obchodami 90-lecia, 24 lutego 2022 roku, rozpoczęła się pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę. Krasnopillia, położona 15 km od granicy z Rosją, znalazła się pod okupacją. W tym czasie publikacja gazety została wstrzymana, a pracownicy ukryli ważne dokumenty przed plądrującymi żołnierzami rosyjskimi. Po wyzwoleniu regionu przez siły ukraińskie w kwietniu 2022 roku, Peremoha wznowiła działalność w mniejszym formacie i w czarno-białej wersji, koncentrując się na relacjonowaniu działań wojennych oraz losów lokalnych żołnierzy. Peremoha odgrywa kluczową rolę w dokumentowaniu powrotów ukraińskich jeńców wojennych przez jedyne otwarte przejście graniczne z Rosją, znajdujące się w pobliżu Krasnopillia. Gazeta publikuje ich nazwiska oraz historie, dbając o to, by nie zostali zapomniani. Dziennikarze często angażują się w pomoc społeczności, przedkładając ją nad natychmiastowe relacjonowanie wydarzeń.

Przykładowe portale informacyjne:

The Odessa Journal - anglojęzyczny portal internetowy założony na początku 2020 roku przez włoskiego przedsiębiorcę Ugo Poletiego. Początkowo koncentrował się na kulturze, gospodarce i atrakcjach historycznych Odessy, skierowany głównie do anglojęzycznych

odbiorców. Po inwazji Rosji na Ukrainę w 2022 roku portal skupił się na szczegółowym relacjonowaniu konfliktu, dostarczając aktualnych informacji na temat wojny, dyplomacji, gospodarki, kultury i społeczeństwa Ukrainy.

Strona www: <https://odessa-journal.com/>

Intent Press (Odessa) - specjalizuje się w śledztwach dziennikarskich dotyczących korupcji i decyzji administracji lokalnej. Redakcja, wspierana przez MediaFit, rozszerzyła swoją działalność na obwody **mikołajowski i chersoński**, dokumentując także wpływ wojny na przestępczość zorganizowaną. Dzięki międzynarodowemu wsparciu Intent Press wdraża strategię zwiększającą zasięg i efektywność swoich działań, koncentrując się na kluczowych problemach regionu. Strona www: <https://intent.press/>

Lyuk Media - medium z Charkowa, które skupia się na opowiadaniu historii ludzkich oraz przeciwdziałaniu kolonizacji kulturowej w regionie dotkniętym wojną. Dzięki wsparciu międzynarodowych organizacji, takich jak MediaFit, Lyuk Media realizuje projekty związane z dekomunizacją i zmianami w toponimii miasta, promując ukraińską tożsamość. Zespół, kierowany przez **Katerynę Perewerziową**, prowadzi także inicjatywy wspierające kulturę i społeczeństwo obywatelskie.

Strona www: <https://lyuk.media/>

Vgoru (Chersoń) - odegrało istotną rolę w dostarczaniu informacji mieszkańcom Chersonia podczas rosyjskiej okupacji. Dziennikarze portalu działali anonimowo, aby uniknąć represji ze strony okupacyjnych władz, jednocześnie dostarczając kluczowe wiadomości i raporty dotyczące życia w mieście. Po wyzwoleniu Chersonia Vgoru kontynuuje działalność, publikując szczegółowe analizy i dokumenty, takie jak film „Нескорений Херсон”. Portal działa dzięki wsparciu projektów międzynarodowych, takich jak USAID, co umożliwia rozwój infrastruktury oraz produkcję treści dla społeczności lokalnej.

Strona www: <https://vgoru.org/>

Chas Chernihivsky - jedno z głównych mediów działających w regionie Czernihowa. Dzięki wsparciu DW Akademie realizuje projekt „Czas wojny”, który koncentruje się na relacjach z bombardowań i dokumentowaniu życia codziennego mieszkańców. Portal jest aktywny w mediach społecznościowych, dostarczając aktualne wiadomości oraz analizy polityczne, czasami krytyczne wobec lokalnych władz. Współpraca z organizacjami międzynarodowymi, takimi jak DW Akademie i Internews, pozwala na dalszy rozwój i docieranie do szerszej publiczności.

Strona www: <https://cntime.cn.ua/>

- **Zaxid.net** - Jeden z najpopularniejszych portali informacyjnych we Lwowie, oferujący aktualności z miasta i regionu. Strona www: <https://zaxid.net/>
- **057.ua** - Lokalny portal informacyjny dostarczający wiadomości z Charkowa i okolic. Strona www: <https://www.057.ua/>
- **Dumskaya.net** - Portal informacyjny skupiający się na wydarzeniach w Odessie i regionie odeskim. Strona www: <https://dumskaya.net/>
- **Dnepr.info**: Serwis informacyjny oferujący najświeższe wiadomości z Dniepra i obwodu dnipropepetskiego. Strona www: <https://dnepr.info/uk>
- **061.ua**: Lokalny portal informacyjny z wiadomościami z Zaporozża i okolic. Strona www: <https://www.061.ua/>
- **Galka.if.ua**: Portal informacyjny dostarczający aktualności z Iwano-Frankiwska i regionu. Strona www: <https://galka.if.ua/>
- **Rivnepost.rv.ua**: Portal informacyjny oferujący wiadomości z Równego i regionu równeńskiego. Strona www: <https://rivnepost.rv.ua/>
- **0542.ua**: Lokalny serwis informacyjny z wiadomościami z Sum i obwodu sumskiego. Strona www: <https://www.0542.ua/>
- **Vinnitsa.info**: Portal informacyjny dostarczający aktualności z Winnicy i regionu winnickiego. Strona www: <https://vinnitsa.info/>

Bardzo ważną kategorię stanowią lokalne portale i inicjatywy medialne związane z **okupowanymi** przez Rosję terytoriami. Wojna na Ukrainie szczególnie uwidoczniła rolę lokalnych mediów w regionach przyfrontowych w dostarczaniu informacji społecznościom dotkniętym konfliktem. Media te nie tylko relacjonują wydarzenia wojenne, ale także dokumentują życie codzienne w strefach konfliktu, wspierają mieszkańców informacjami o pomocy humanitarnej i działają jako narzędzia przeciwdziałania rosyjskiej propagandzie.

Vchasno (Donieck): kluczowe medium informacyjne działające na terenie Donbasu, które przetrwało mimo intensywnych działań wojennych i rosyjskiej okupacji części regionu. Portal, wspierany przez inicjatywy takie jak MediaFit, dostarcza informacji z linii frontu, publikując historie mieszkańców oraz relacje z codziennego życia w regionie. Redakcja, kierowana przez Marię Davydenko, zdołała przenieść część działań na zachodnią Ukrainę, jednocześnie zachowując obecność w Donbasie. Dziennikarze mierzą się z cyberatakami i ograniczeniami finansowymi, jednak dzięki międzynarodowemu wsparciu usprawnili swoją infrastrukturę techniczną i rozwijają działalność w mediach społecznościowych, takich jak Telegram (<https://t.me/vchasnoua>) i Facebook (<https://www.facebook.com/watch/iavchasno/>).

Strona www: <https://vchasnoua.com/>

Realnaya Gazeta (Ługańsk): niezależny portal z Ługańska, który w wyniku okupacji rosyjskiej przeniósł swoją działalność do internetu. Redakcja, kierowana przez Andrija Dichtiarenkę, dokumentuje sytuację na terenach okupowanych oraz ujawnia mechanizmy propagandowe prorosyjskich mediów. Dzięki wsparciu MediaFit portal rozwinął swoje kanały online, w tym YouTube, i prowadzi działalność edukacyjną w zakresie mediagramotności. Realnaya Gazeta jest także zaangażowana w projekt **Occupied.media**, który dostarcza niezależnych informacji o życiu na terenach okupowanych.

Strona www: <https://realgazeta.com.ua/>

Occupied.media: niezależna platforma medialna założona w 2024 roku, koncentrująca się na dostarczaniu informacji z terenów okupowanych przez Rosję. Inicjatywa powstała

z udziałem **Andrija Dychtiarenki**, redaktora naczelnego **Realnaya Gazeta**, i ma na celu dokumentowanie sytuacji na tych obszarach, ujawnianie rosyjskiej propagandy oraz zapewnianie niezależnych relacji z życia mieszkańców. Dzięki wsparciu międzynarodowych fundacji oraz współpracy z innymi mediami, platforma ta stała się ważnym źródłem informacji o działaniach okupacyjnych władz i codziennym życiu w strefach konfliktu. Occupied.media wykorzystuje nowoczesne technologie, w tym interaktywne raporty i multimedia, aby docierać do odbiorców zarówno w Ukrainie, jak i na arenie międzynarodowej. Platforma skupia się także na problematyce praw człowieka, dokumentując naruszenia na terenach okupowanych.

Strona www: <https://occupied.media/>

iv. Powiązane z określonymi grupami (politycznymi, religijnymi, etnicznymi)

Polityczne

Ukraińska scena medialna charakteryzuje się znacznym wpływem oligarchów, którzy posiadają lub kontrolują liczne media, często wykorzystywane do promowania określonych ugrupowań politycznych. Stacje telewizyjne zostały opisane w sekcji dotyczącej telewizji prywatnych, są tam także podane powiązania polityczne. Warto zauważyć, że w 2021 roku prezydent Zełenski wprowadził sankcje przeciwko niektórym mediom powiązanim z prorosyjskimi politykami, co doprowadziło do zamknięcia kanałów 112 Ukraina, NewsOne i ZIK, kontrolowanych przez Wiktora Medwedczuka. Należy podkreślić, że sytuacja w ukraińskim krajobrazie medialnym jest dynamiczna, a powiązania między mediami a ugrupowaniami politycznymi mogą ulegać zmianom w zależności od bieżącej sytuacji politycznej i gospodarczej.

- **Nash** - Stworzony przez **Jewhena Murajewa**, byłego polityka o prorosyjskich poglądach. Oprócz działalności telewizyjnej, prowadził treści internetowe promujące prorosyjskie narracje. W wyniku sankcji jego działalność została ograniczona.

- **Obozrevatel.com** - Portal powiązany z **Mykołą Kniażyckim**, politykiem Europejskiej Solidarności (**partia Petra Poroszenki**). Obozrevatel często publikuje treści wspierające ugrupowanie Poroszenki i krytykujące obecne władze.
Strona www: <https://www.obozrevatel.com/>
- **Vesti.ua** - portal był wiązany z osobami i podmiotami, które mogły mieć powiązania polityczne. Media często wskazywały na jego rzekome związki z określonymi oligarchami, w tym z **Wiktorem Medwedczukiem**, uważanym za polityka blisko związanego z Rosją. Niezależność finansowa portalu może więc budzić wątpliwości. Portal często publikuje materiały krytyczne wobec rządu Ukrainy oraz prozachodniego kursu polityki Kijowa. Równocześnie zdarzały się publikacje, które interpretowano jako korzystne dla narracji prorosyjskiej, co wywoływało oskarżenia o brak obiektywizmu.

Etniczne

- **Zorile Bucovinei** (Jutrzenka Bukowiny) - rumuńskojęzyczna gazeta wydawana w Czerniowcach na Ukrainie. Sama określa się jako „Gazeta Rumunów z Ukrainy”. Jest jednym z najstarszych rumuńskich periodyków w obwodzie czerniowieckim. 15 lutego 1941 roku ukazał się pierwszy numer gazety w języku ukraińskim. Pierwsze wydanie w języku rumuńskim opublikowano 1 kwietnia 1967 roku. Zorile Bucovinei odgrywa kluczową rolę w zachowaniu i promowaniu rumuńskiej kultury oraz języka w rejonie Bukowiny, będąc ważnym źródłem informacji dla rumuńskojęzycznej społeczności na Ukrainie. Gazeta dostarcza najnowsze informacje dotyczące wydarzeń w regionie Bukowiny, na Ukrainie oraz na świecie. Publikuje artykuły na temat dziedzictwa kulturowego, tradycji i wydarzeń artystycznych związanych z rumuńską społecznością w regionie.
Strona www: <http://zorilebucovinei.com/>
- **BucPress** - rumuńskojęzyczny portal informacyjny działający na Ukrainie, z siedzibą w Czerniowcach. Jest prowadzony przez **Centrul Media BucPress**, stowarzyszenie dziennikarzy rumuńskich na Ukrainie, którego celem jest dostarczanie aktualnych informacji oraz promowanie kultury i języka rumuńskiego

wśród społeczności rumuńskojęzycznej w regionie. **Centrul Media BucPress** realizuje kilka projektów medialnych, które uzupełniają działalność portalu: **Radio Cernăuți**: Jedyna stacja radiowa na Ukrainie nadająca 24 godziny na dobę w języku rumuńskim, oferująca programy muzyczne, informacyjne i kulturalne; **BucPress TV**: Platforma telewizyjna produkująca reportaże, wywiady i dokumenty dotyczące życia rumuńskiej społeczności na Ukrainie. Portal odgrywa kluczową rolę w informowaniu i integracji rumuńskojęzycznej społeczności na Ukrainie, dostarczając rzetelnych informacji oraz promując język i kulturę rumuńską w regionie.

Strona www: <https://bucpress.eu/>

- **ATR (Krym)** - Pierwszy krymskotatarski kanał telewizyjny, obecnie nadający z terytorium kontrolowanego przez Ukrainę. Powstały w 2006 roku, kanał stał się ważnym medium informacyjnym i kulturalnym dla Tatarów krymskich, a także dla szerokiego grona widzów zainteresowanych sytuacją na Krymie. Po rosyjskiej aneksji Krymu w 2014 roku, ATR został zmuszony do przeniesienia swojej działalności na terytorium kontrolowane przez Ukrainę, co znacząco wpłynęło na jego funkcjonowanie i zakres oddziaływania. Obecnie ATR nadaje z Kijowa, skąd kontynuuje swoją misję informacyjną i kulturalną. Programy telewizyjne są prowadzone w trzech językach: krymskotatarskim, ukraińskim i rosyjskim, co pozwala na dotarcie do zróżnicowanej grupy odbiorców. Finansowanie ATR opiera się głównie na dotacjach od ukraińskiego rządu oraz wsparciu międzynarodowych organizacji i partnerów.

Strona www: <https://www.atr.ua/>

- **Radio Lwów** - polska rozgłośnia radiowa działająca we Lwowie, na Ukrainie. Jest to medium skupione na społeczności polskiej mieszkającej w tym regionie oraz na promocji polskiej kultury, historii i języka na Ukrainie.

Strona www: <https://radiolwow.org/>

- **Kurier Galicyjski** - Dwutygodnik wydawany we Lwowie, skierowany do polskiej społeczności na Ukrainie, poruszający tematy kulturalne, społeczne i historyczne.
Strona www: <https://kuriergalicyjski.com/>
- **Monitor Wołyński** - Polskojęzyczny portal informacyjny oraz dwutygodnik z siedzibą w Łucku, koncentrujący się na życiu Polaków na Wołyniu oraz relacjach polsko-ukraińskich.
Strona www: <https://monitorwozynski.com/pl>
- **Kárpáti Igaz Szó** - Dziennik wydawany w języku węgierskim, skierowany do mniejszości węgierskiej zamieszkującej Zakarpacie.
Strona www: <https://kiszoz.net/>
- **Hadashot** - Portal informacyjny skierowany do społeczności żydowskiej na Ukrainie, publikujący wiadomości w języku rosyjskim i ukraińskim. To ukazujący się od stycznia 1991 roku drukowany organ **Waadu Ukrainy**, będący jedną z najstarszych gazet żydowskich na terenie byłego ZSRR. Jednak jak czytamy na stronie internetowej: „Wydawanie gazety Hadashot zostało czasowo wstrzymane ze względu na wojnę rosyjsko-ukraińską. Na pewno wrócimy po zwycięstwie”. Waad Ukrainy czyli **Ukraińskie Zjednoczenie Żydowskie**, jest organizacją parasolową zrzeszającą różne społeczności, instytucje i organizacje żydowskie na Ukrainie. Waad Ukrainy współpracuje z globalnymi organizacjami żydowskimi, takimi jak Światowy Kongres Żydów czy American Jewish Joint Distribution Committee, co wzmacnia jego pozycję międzynarodową.
Strona www: <http://www.hadashot.kiev.ua/>
- **JewishNews** - portal informacyjny poświęcony życiu społeczności żydowskiej na Ukrainie, publikujący wiadomości, analizy i artykuły związane z kulturą, historią oraz aktualnymi wydarzeniami dotyczącymi Żydów na Ukrainie i na świecie. Wydawany jest przez **Об'єднана Єврейська Община України (ОЕОУ)**, czyli Zjednoczona Społeczność Żydowska Ukrainy, jest organizacją, której celem jest odrodzenie i rozwój życia żydowskiego na Ukrainie, a także integracja i wsparcie dla żydowskich społeczności w kraju. Strona www: <https://jewishnews.com.ua/>

Religijne

Na Ukrainie funkcjonuje wiele mediów powiązanych z różnymi grupami religijnymi, które odgrywają istotną rolę w życiu duchowym i informacyjnym społeczeństwa.

Media katolickie:

- **EWTN Ukraina** - Międzynarodowy katolicki kanał telewizyjny, obecny również na Ukrainie, oferujący programy religijne, modlitwy oraz treści edukacyjne.
Strona www: <https://ewtn.org.ua/>
- **Żywe Telebaczania** - Greckokatolicki kanał telewizyjny, koncentrujący się na transmisjach liturgii, programach duchowych i edukacyjnych.
Strona www: <https://zhyve.tv/>
- **Credo.pro** - Popularny portal internetowy z siedzibą w Winnicy, dostarczający wiadomości religijnych, artykułów teologicznych oraz informacji o życiu Kościoła katolickiego na Ukrainie.
Strona www: <https://credo.pro/>

Media prawosławne:

- **Religijna Prawda** – portal nie jest oficjalnym medium Prawosławnego Kościoła Ukrainy, ale portal często publikuje treści zgodne z narracją PKU. Promuje niezależność ukraińskiego prawosławia, wspiera działalność Epifaniasza oraz otwarcie krytykuje prorosyjską działalność Ukraińskiego Kościoła Prawosławnego Patriarchatu Moskiewskiego (UOC-MP). Portal prowadzi sekcję dedykowaną **Manipulacjom rosyjskim w prawosławiu**, która koncentruje się na ujawnianiu i analizowaniu działań Rosji w sferze religijnej na Ukrainie oraz w kontekście globalnym. Ta sekcja ma na celu informowanie o wykorzystywaniu religii jako narzędzia propagandy i wpływu geopolitycznego przez Rosję, zwłaszcza w kontekście konfliktu zbrojnego na Ukrainie.
Strona www: <https://religionpravda.com.ua/>

- **Prawosławna Ukraina** - ukraiński portal informacyjny poświęcony tematyce prawosławnej, dostarczający aktualności, analizy i artykuły związane z życiem religijnym na Ukrainie i w świecie.

Strona www: <https://uaorthodox.com/en/>

- **Ukraina Prawosławna** - oficjalny portal informacyjny **Ukraińskiego Kościoła Prawosławnego (UCP)**, dostarczający aktualności, artykuły teologiczne oraz informacje o życiu cerkiewnym na Ukrainie.

Strona www: <http://pravoslavye.org.ua/>

- **Pomisna.info** - oficjalny portal informacyjny **Prawosławnego Kościoła Ukrainy (PKU)**, który został utworzony w 2018 roku po uzyskaniu autokefalii od Patriarchatu Ekumenicznego w Konstantynopolu. Portal jest głównym narzędziem komunikacji PKU z wiernymi, mediami i społeczeństwem.

Strona www: <https://www.pomisna.info/uk/>

- **Church.ua** - oficjalna strona **Ukraińskiego Kościoła Prawosławnego (UCP-MP)**, który pozostaje pod jurysdykcją **Patriarchatu Moskiewskiego**. Strona działa jako główne narzędzie komunikacji UCP, dostarczając informacji o działalności Kościoła, jego strukturze, wydarzeniach religijnych i oficjalnych stanowiskach. Ukraiński Kościół Prawosławny Patriarchatu Moskiewskiego (UCP-MP) był wielokrotnie krytykowany za rzekome powiązania z Rosją, szczególnie po inwazji na Ukrainę w 2022 roku. Strona **Church.ua** prezentuje stanowisko Kościoła, który podkreśla swoją autonomię i odrębność od Rosyjskiego Kościoła Prawosławnego, choć te twierdzenia są kwestionowane przez część ukraińskiego społeczeństwa.

Strona www: <https://church.ua/>

- **Patriarchia.org.ua** - oficjalna strona internetowa **Ukraińskiej Autokefalicznej Prawosławnej Cerkwi (UAPC)**.

Strona www: <https://patriarchia.org.ua/>

Uwaga:

Na Ukrainie funkcjonują cztery główne prawosławne wspólnoty religijne, z których każda posiada własny portal informacyjny, co odzwierciedla podziały w krajobrazie religijnym kraju i złożone relacje zewnętrzne. **Ukraiński Kościół Prawosławny (UCP)** i jego strona pravoslavnye.org.ua są związane z tradycyjną cerkwią o prorosyjskich korzeniach, co budzi kontrowersje w kontekście rosyjskiej inwazji. **Prawosławny Kościół Ukrainy (PKU)**, reprezentowany przez pomisna.info, powstał w 2018 roku po uzyskaniu autokefalii od Patriarchatu Konstantynopola, co symbolizuje dążenie do niezależności od Rosji. Natomiast **Ukraiński Kościół Prawosławny Patriarchatu Moskiewskiego (UCP-MP)**, obecny na church.ua, pozostaje w jurysdykcji Moskwy, co powoduje napięcia i oskarżenia o wspieranie interesów Rosji, szczególnie w czasie wojny. Z kolei **Ukraińska Autokefaliczna Prawosławna Cerkiew (UAPC)**, której działalność przedstawia patriarchia.org.ua, pozostaje mniejszościową wspólnotą, ale również dąży do umocnienia ukraińskiej tożsamości religijnej. Wielość cerkwi prawosławnych na Ukrainie odzwierciedla historyczne i polityczne podziały, które są dodatkowo pogłębiane przez zewnętrzne wpływy, w tym Rosji i Patriarchatu Ekumenicznego, co komplikuje sytuację i utrudnia budowanie jedności religijnej w kraju.

Media protestanckie:

- **Hope Channel Ukraina** - Adwentystyczny kanał telewizyjny, znany również jako **Телеканал Надія** oferujący programy religijne, zdrowotne i edukacyjne, skierowane do szerokiej publiczności. Wydawcą jest **Hope Channel International, Inc** spółka zależna Generalnej Konferencji Adwentystów Dnia Siódmego. Strona www: <https://tv.hope.ua/>
- **Radio Emmanuel** - Stacja radiowa związana z protestancką wspólnotą **Emmanuel**, nadająca programy duchowe, muzykę chrześcijańską oraz audycje edukacyjne. Radio Emmanuel ma charakter ekumeniczny, co oznacza, że nie jest bezpośrednio związane z jedną denominacją chrześcijańską. Jednak brak jest szczegółowych

informacji o pochodzeniu, misji i finansowaniu tego projektu.

Strona www: <https://svitle.org/>

Media muzułmańskie:

- **ATR** - Pierwszy krymskotatarski kanał telewizyjny, promujący kulturę i tradycje muzułmańskie, obecnie nadający z terytorium kontrolowanego przez Ukrainę.

Strona www: <https://www.atr.ua/>

- **Islam na Ukrainie** - Portal internetowy poświęcony życiu muzułmanów na Ukrainie, oferujący aktualności, artykuły teologiczne oraz informacje o kulturze i tradycjach islamskich. Portal powiązany jest z **Duchowym Zarządem Muzułmanów Ukrainy (ДУМУ, DUMU)** oraz organizacją „**Alraid**” (w 1997 roku organizacja została zarejestrowana pod nazwą „**Arraid**” (<https://www.muslims.in.ua/ru>), co jest bardziej poprawną transkrypcją z języka arabskiego), największą islamską organizacją społeczną na Ukrainie. Jest to inicjatywa mająca na celu informowanie o życiu muzułmańskiej społeczności w Ukrainie, edukowanie społeczeństwa na temat islamu oraz promowanie dialogu międzykulturowego. Portal jest związany z **sunnickim** nurtem islamu, dominującym na Ukrainie wśród muzułmanów. „Alraid” i DUMU są często wspierane przez międzynarodowe organizacje islamskie, głównie z krajów Bliskiego Wschodu, takich jak Turcja, Katar czy Zjednoczone Emiraty Arabskie. Współpraca ta obejmuje kwestie edukacji, pomocy humanitarnej i promocji islamu. Na czele DUMU stoi **Mufti Said Ismagiłow**, który pełni funkcję duchowego lidera muzułmanów na Ukrainie.

Strona www: <https://islam.in.ua/ua>

- **Umma TV** - Internetowy kanał telewizyjny prowadzony przez Duchowe Zarządy Muzułmanów Ukrainy, oferujący programy edukacyjne, religijne oraz kulturalne związane z islamem.

Strona www: <https://umma.in.ua/ua>

v. Zagraniczne

RT (**Russia Today**) – kanał telewizyjny i platforma cyfrowa, dostępna w wielu językach, mocno zaangażowany w relacje z Ukrainy

W związku z nałożonymi na RT sankcjami konieczne jest wyjaśnienie, w jaki sposób są one obchodzone: Rosyjski kanał propagandowy RT (Russia Today), objęty sankcjami zachodnimi, opracował skuteczne mechanizmy omijania restrykcji, które pozwalają mu nadal docierać do odbiorców w Europie. Choć formalne blokady ograniczyły ruch na głównych stronach RT, rosyjskie działania technologiczne i adaptacyjne umożliwiają propagowanie prorosyjskich narracji w sposób niemal niezakłócony.

Podstawową metodą implementacji sankcji w Europie jest blokada na poziomie DNS (Domain Name System). Polega ona na uniemożliwieniu dostępu do określonych adresów internetowych poprzez modyfikację ich wpisów w systemach DNS. Mechanizm ten jest jednak łatwy do obejścia przez użytkowników, którzy mogą zmieniać serwery DNS w swoich urządzeniach, korzystając z ogólnodostępnych rozwiązań, takich jak Google DNS czy OpenDNS. Taka zmiana pozwala na ominięcie blokad nałożonych przez dostawców usług internetowych w ramach krajowych regulacji. Problemem jest także ograniczona skuteczność blokad na poziomie IP, które mogą być obchodzone poprzez przenoszenie treści na nowe serwery.

Kluczowym elementem strategii RT jest tworzenie tzw. lustrzanych witryn, czyli kopii oryginalnych stron internetowych dostępnych pod innymi domenami. Rosja zarejestrowała dziesiątki nowych adresów, które wyglądają niemal identycznie jak oryginalna strona rt.com, ale są hostowane na różnych serwerach. Dzięki temu, nawet jeśli jeden adres zostanie zablokowany, treści RT pozostają dostępne pod innymi domenami. Proceder ten jest dynamiczny – w miarę blokowania kolejnych stron pojawiają się nowe, co przypomina „zabawę w kotka i myszkę” między twórcami treści a europejskimi regulatorami.

Choć sankcje ograniczyły dostępność RT, Europejczycy wciąż mogą docierać do rosyjskich narracji za pośrednictwem alternatywnych domen oraz linków w mediach

społecznościowych promowanych przez “prorosyjskich liderów opinii”. Treści RT są regularnie udostępniane przez konta i grupy na platformach takich jak Telegram, co pozwala omijać formalne zakazy. Analizy wskazują, że działania te utrudniają skuteczne egzekwowanie sankcji i ograniczają ich wpływ na eliminację rosyjskiej dezinformacji w Europie.

Problem ten został szeroko udokumentowany w raportach organizacji takich jak Reporters Without Borders oraz w badaniach naukowych. Mimo sankcji RT nadal z powodzeniem szerzy swoje treści, co stanowi wyzwanie dla europejskich strategii walki z dezinformacją. Proceder ten wskazuje na potrzebę bardziej kompleksowych rozwiązań, które będą w stanie skutecznie ograniczyć możliwości omijania restrykcji przez podmioty objęte sankcjami.

- **Sputnik** - portal internetowy i radio, intensywnie zaangażowane w rosyjską narrację propagandową. - <https://sputnikglobe.com/>
- **Novoe.Media** – rosyjska platforma informacyjna skierowana na Ukrainę, na ich stronie można wybrać dany region Ukrainy i śledzić rosyjskie informacje. - <https://novoe.media/>
- **Mash** – mash.ru
- **Pravda** – news-pravda.com
- **Gazeta.ru; Lenta.ru** – <https://www.gazeta.ru/>, <https://lenta.ru/>
- **Readovka** – readovka.news
- **RIA Novosti** – rosyjska agencja prasowa, dystrybuująca treści propagandowe na temat Ukrainy. ria.ru
- **Izvestia, Kommersant, Komsomolskaya Pravda** (<https://iz.ru/>, <https://www.kommersant.ru/>, kp.ru) – szeroko cytowane w ukraińskich rosyjskojęzycznych przestrzeniach internetowych.
- **Channel One Russia (Первый канал) i Russia-24** – kanały telewizyjne, emitujące rosyjskie wiadomości także poza granicami Rosji. <https://www.1tv.ru/> i <https://www.vesti.ru/>

- **Polskie Radio** (m.in. Radio Wschód) – polska narracja skierowana do odbiorców na Wschodzie. <https://www.polskieradio.pl/398>
- **Bielsat TV** – kanał skierowany głównie na Białoruś, ale z treściami ukraińskimi i o Ukrainie. <https://belsat.eu/>
- **Gazeta Wyborcza, Rzeczpospolita, Onet** – polskie media publikujące analizy w języku angielskim i rosyjskim, docierające do ukraińskich elit. <https://wyborcza.pl/>, <https://www.rp.pl/>, <https://www.onet.pl/>
- **Voice of America (Głos Ameryki)** – wydania w języku ukraińskim i rosyjskim. <https://www.voanews.com/>
- **Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL)** – działa aktywnie na Ukrainie poprzez programy i strony internetowe w językach ukraińskim i rosyjskim. <https://www.rferl.org/>
- **CNN, The New York Times, The Washington Post** – cytowane i tłumaczone w ukraińskich mediach. <https://edition.cnn.com/>, <https://www.nytimes.com/>, <https://www.washingtonpost.com/>
- **Bloomberg, Reuters, AP** – agencje informacyjne, których treści są szeroko dystrybuowane na Ukrainie. <https://www.bloomberg.com/europe>, <https://www.reuters.com/>, <https://apnews.com/>
- **BBC Ukrainian** – sekcja ukraińskojęzyczna BBC z wiadomościami i analizami. <https://www.bbc.com/ukrainian>
- **The Guardian, The Financial Times, The Times** – ich artykuły często tłumaczone i omawiane w ukraińskiej przestrzeni medialnej. <https://www.theguardian.com/europe>, <https://www.ft.com/>, <https://www.thetimes.com/>
- **Deutsche Welle (DW)** – serwis ukraińskojęzyczny dostarczający wiadomości i analiz. <https://www.dw.com/>
- **Białaruś Siegodnia (Беларусь Сегодня)** – oficjalne medium państwowe, promujące narrację prorosyjską. <https://www.sb.by/>

- ONT, BiełTA – białoruskie kanały telewizyjne dostępne na przygranicznych obszarach Ukrainy. <https://ont.by/>, <https://belta.by/>
- MTVA (Magyar Televízió) – węgierska telewizja publiczna z kanałem skierowanym na mniejszości węgierskie. <https://mediaklikk.hu/>
- Chiny – CGTN, dostępne online, próbuje kształtować narrację na temat globalnych wydarzeń. <https://www.cgtn.com/>
- Al Jazeera, regularnie relacjonuje sytuację na Ukrainie w kontekście międzynarodowym. <https://www.aljazeera.com/>
- Argumenty i Fakty - aif.ru
- Agencja Tass - tass.ru
- Agencja REGNUM - regnum.ru
- Rossijskaja Gazieta - rg.ru
- RBK - rbc.ru

vi. Inicjatywy hybrydowe i nadzwyczajne projekty medialne

United News (ukr. **Єдині новини**) - wyjątkowy projekt ukraińskiego telethonu informacyjnego, który został uruchomiony 24 lutego 2022 roku – w dniu rozpoczęcia rosyjskiej inwazji na pełną skalę na Ukrainę. Celem inicjatywy było stworzenie jednolitego źródła rzetelnych informacji i koordynacja działań największych mediów w odpowiedzi na kryzys wojenny. Projekt „United News” jest wynikiem współpracy między państwem a prywatnymi nadawcami telewizyjnymi. Łączy zasoby mediów publicznych (Suspilne) i dużych grup medialnych prywatnych, w tym: 1+1 Media, StarLightMedia, Inter Media Group, Media Group Ukraine. Czyni to przedsięwzięcie unikalnym przykładem partnerstwa publiczno-prywatnego w sferze medialnej. Każda z tych grup dostarcza treści w wyznaczonych blokach czasowych, tworząc 24-godzinny strumień informacyjny dostępny na wielu platformach, w tym w telewizji, na YouTube i w mediach społecznościowych. Projekt został stworzony we współpracy z ukraińskimi władzami, a jego koordynacją zajmują się przedstawiciele rządu i mediów.

Głównym celem United News jest dostarczanie obywatelom Ukrainy oraz międzynarodowej publiczności aktualnych i rzetelnych informacji w czasie wojny.

Inicjatywa ma również na celu przeciwdziałanie rosyjskiej propagandzie i dezinformacji, dostarczając wiarygodnych informacji o wydarzeniach na Ukrainie. Projekt spotkał się z mieszanymi reakcjami. Z jednej strony był szeroko chwalony za jednoczenie mediów i skuteczną walkę z dezinformacją w trudnych warunkach wojennych. Z drugiej strony, krytycy zwracali uwagę na możliwe ograniczenia pluralizmu mediów w warunkach centralizacji przekazu. Niektórzy dziennikarze i organizacje medialne wskazywali na zagrożenie, jakie takie działania mogą stanowić dla niezależności redakcyjnej, zwłaszcza w dłuższej perspektywie.

United News jest transmitowany zarówno w tradycyjnych kanałach telewizyjnych, jak i online, co pozwala na dotarcie do szerokiej publiczności, w tym ukraińskiej diaspory i międzynarodowych odbiorców. Inicjatywa zyskała duże znaczenie w budowaniu świadomości międzynarodowej na temat sytuacji na Ukrainie i jej walki z rosyjską agresją.

2) Media nietradycyjne (bloggerzy, influencerzy, social media, YouTube itp.)

i. Afiliowane

Буtusov Плюс / Butusov Plus: Kanał dziennikarza **Jurija Butusowa**, znanego z ostrych komentarzy dotyczących sytuacji na froncie i polityki wewnętrznej Ukrainy. Publikuje w mediach społecznościowych. Proukraiński, krytyczny wobec władz. Publikuje analizy wojskowe i komentarze polityczne.

<https://www.youtube.com/@ButusovPlus>,

<https://t.me/s/ButusovPlus>,

<https://x.com/UButusov>

Pravda Gerashchenko / Антон Геращенко - Kanały byłego wiceministra spraw wewnętrznych **Antoniego Heraszczenki**. Proukraińskie, informacyjne. Publikuje informacje z frontu i analizy wydarzeń. [https://t.me/s/Pravda Gerashchenko](https://t.me/s/Pravda_Gerashchenko), <https://x.com/Gerashchenko> en, <https://www.facebook.com/anton.gerashchenko.7>

Павло Казарін (Pavlo Kazarin) - Publicysta i dziennikarz, omawiający na YouTube wydarzenia w Ukrainie z perspektywy geopolitycznej i społecznej. Proukraiński, edukacyjny. <https://t.me/s/pavelkazarin>, <https://www.facebook.com/kazarin.pavel>

Євген Карась (Evgen Karas) – Kanał (YouTube) lidera organizacji społecznej, zajmującej się patriotycznym aktywizmem. Pro-ukraiński, nacjonalistyczny. https://t.me/s/KARAS_EVGEN, <https://www.youtube.com/@YevgenKaras>, https://x.com/Eugen_Karas

Дмитрий Гордон (Dmytro Gordon) - Popularny ukraiński dziennikarz, prowadzący m.in. na YouTube wywiady z politykami, ekspertami i osobami publicznymi. Proukraiński, analityczny. <https://gordonua.com/>, https://x.com/dmitry_gordon, <https://www.youtube.com/@DmytriyGordon>

Соловьев LIVE (Soloviev Live) – Kanały (na różnych platformach) Władimira Sołowiowa, jednego z głównych propagandzistów Kremla. Skrajnie prorosyjski, propagandowy. Antyukraińska propaganda i dezinformacja. <https://x.com/SolovievLive>, <https://www.youtube.com/@VladimirSolovievcom>

Володимир Зеленський - Oficjalny profil prezydenta Ukrainy na Facebooku, informujący o bieżącej sytuacji w kraju. Publikuje oficjalne komunikaty, relacje z wizyt międzynarodowych, sukcesy wojenne. Ma zasięg międzynarodowy. <https://www.facebook.com/zelenskyy.official>, <https://x.com/ZelenskyyUa>, https://t.me/V_Zelenskiy_official

Mir Siewodnia (<https://t.me/s/yurasumy>) – kanał (3,13 mln subskrybentów) prowadzony przez **Jurija Podoliakę**, prorosyjskiego komentatora, który regularnie publikuje analizy i opinie wspierające rosyjską politykę wobec Ukrainy. Podoliaka wykorzystuje Telegram jako platformę do szerzenia treści usprawiedliwiających rosyjską inwazję oraz podważania ukraińskiej suwerenności. Podoliaka został wpisany na listę sankcji m.in. Kanady (opensanctions.org) oraz do bazy Myrotvorec (myrotvorets.center).

Zergulio (<https://t.me/SergeyKolyasnikov>) - Kanał (381 tys. subskrybentów) rosyjskiego milbloggera Siergieja Koliaskowa. Publikuje treści wspierające rosyjską inwazję na Ukrainę. Koliaskow został wpisany do bazy Myrotworec (myrotvorets.center).

Oleg Cariow (<https://t.me/olegtsarov>) – Kanał (343 tys. subskrybentów) byłego deputowanego Partii Regionów i zwolennika idei „Noworosji”, Olega Tsariowa. Cariow jest wpisany do bazy Myrotworec (myrotvorets.center) za zdradę Ukrainy.

Siemion Piegow aka WarGonzo (<https://t.me/wargonzo>) - Kanał (998,7 tys. subskrybentów) prowadzony przez rosyjskiego propagandystę i „korespondenta wojennego” Siemiona Piegowa. Regularnie publikuje materiały wspierające rosyjskie działania wojenne, w tym relacje z frontu i dezinformacyjne narracje o Ukrainie. WarGonzo jest jednym z najbardziej rozpoznawalnych kanałów propagandowych na Telegramie.

Jewgienij Poddubny (<https://t.me/epoddubny>) - Znany rosyjski dziennikarz wojenny, blisko związany z narracjami Kremla. Na swoim kanale (739,3 tys. subskrybentów) propaguje tezy wspierające rosyjską inwazję oraz negujące odpowiedzialność Rosji za zbrodnie wojenne.

Aleksander Kots (<https://t.me/sashakots>) - Dziennikarz i propagandysta (592,5 tys. subskrybentów), regularnie relacjonujący wydarzenia na Ukrainie z perspektywy rosyjskiej. Publikacje Kotsa mają nieco łagodniejszy ton, ale wciąż wpisują się w retorykę Kremla, wspierając rosyjską politykę i działania wojenne.

Anatolij Szarij (<https://t.me/ASupersharij>) - Były dziennikarz i znany bloger (1,3 mln subskrybentów), podejrzewany przez ukraińskie władze o zdradę stanu. Jest też szefem nielegalnej w Ukrainie partii „Partia Szarija”, która jest oskarżana o związki z Rosją. Szarij ma mieszkać w Hiszpanii, a jego adwokatem ma być **Gonzalo Boye** - ten sam prawnik, który reprezentował **Pablo Gonzaleza aka Pavla Rubcowa!** Szarij aktywnie krytykuje ukraiński rząd i wspiera prorosyjskie narracje. Jest członkiem Międzynarodowej Federacji Dziennikarzy (imi.org.ua). W czasie trwania pełnoskalowej wojny kanał zyskuje na

oglądalności z 563 714 subskrybentów (30.05.22) do 1 308 684 subskrybentów obecnie, co stanowi wzrost o 132%.

Ołeksandr Semczenko (<https://t.me/AleksandrSemchenko>) - Bloger z Doniecka (300 tys. subskrybentów), który otwarcie popiera działania Rosji. Publikuje treści krytykujące Ukrainę i wspierające separatyzm, będąc aktywnym elementem prorosyjskiej wojny informacyjnej.

Николаевский Ванёк (https://t.me/vanek_nikolaev) – kanał (2 648 096) subskrybentów zawierający głównie bieżące newsy dotyczące ZSU.

ii. Nieafiliowane (Anonimowe)

W czasie trwania wojny na Ukrainie media społecznościowe stały się kluczowym polem walki informacyjnej, gromadząc liczne nieafiliowane kanały zarówno wspierające Ukrainę, jak i promujące narracje prorosyjskie. Taka dynamika jest naturalnym zjawiskiem w czasie konfliktu, szczególnie w obliczu ograniczeń nakładanych na rosyjskie media tradycyjne. Na Ukrainie obowiązuje ustawa zakazująca działalności rosyjskich mediów, a wiele z nich zostało objętych międzynarodowymi sankcjami, co zmusiło je do przeniesienia aktywności do mediów społecznościowych. W rezultacie w przestrzeni internetowej powstały zarówno kanały demaskujące rosyjską propagandę i wspierające ukraińskie siły, jak i platformy szerzące dezinformację oraz prorosyjską propagandę. Media społecznościowe, takie jak Telegram, TikTok czy Facebook, odgrywają podwójną rolę: są zarówno źródłem prawdziwych informacji, jak i narzędziem manipulacji, co znacząco wpływa na globalną percepcję konfliktu. Przykłady:

Liegitimnyj (<https://t.me/legitimnyj>) - Anonimowy kanał (1,05 mln subskrybentów) prezentujący się jako ukraiński, jednak rozpowszechniający prorosyjskie narracje. Szczególnie atakuje administrację prezydenta Wołodymyra Zełenskigo, osłabiając zaufanie do ukraińskiego rządu. W czasie trwania pełnoskalowej wojny kanał zyskuje na oglądalności z 588 942 subskrybentów (30.05.22) do 1 080 332 subskrybentów (06.11.24), co stanowi wzrost o 83%

Rezident (https://t.me/rezident_ua) - Podobnie jak „Liegitimnyj”, ten kanał (1,01 mln subskrybentów) pozycjonuje się jako ukraiński, ale w rzeczywistości powiela narracje prorosyjskie. Treści regularnie krytykują władze Ukrainy, w tym prezydenta Zełenskiego. W czasie trwania pełnoskalowej wojny kanał zyskuje na oglądalności z 508 923 subskrybentów (30.05.22) vs 1 020 854 subskrybentów (06.11.24), co stanowi wzrost o 100%.

Tajnaja Kantsjelarija (https://t.me/Taynaya_kantselyariya) - Rosyjski kanał (317 tys. subskrybentów) propagandowy, koncentrujący się na tematyce geopolitycznej. Promuje narracje prorosyjskie i propaguje treści wspierające politykę Kremla. Reklamuje kanały rzekomo bliskie administracji na Kremlu (t.me/kremlin_sekret).

Žensina s kosoj (<https://t.me/skosoi>) - Kanał (120,8 tys. subskrybentów) pozycjonujący się jako ukraiński, choć powiela prorosyjskie treści, często atakując prezydenta Zełenskiego i jego administrację.

Na samom diele w Dniepre (<https://t.me/NSDVDnepre>) - Kanał (28,5 tys. subskrybentów) rzekomo poświęcony informacjom z Dniepru, jednak jego treści wpisują się w prorosyjską narrację.

Trucha Ukraina (<https://t.me/s/truexanewsua>) – Niezależny kanał (2.67M subskrybentów) newsowy z „bulwarowym” podejściem do newsów.

Dodatkowo: W lutym 2021 roku, SBU rozpracowała siatkę prorosyjskich kanałów, założonych przez rosyjskie GRU. Artykuł wspomina, że służby zainspirowały Ukraińców do zakładania prorosyjskich kanałów - wymieniono m.in. „Legitymnyj” (<https://t.me/s/legitimnyj>), który miał wtedy 160 tys. subskrybentów, „Rezident” (https://t.me/s/rezident_ua) (103 tys. subskrybentów), czy „Kartel” (https://t.me/s/ZE_kartel) (34 tys. subskrybentów). Do tego zidentyfikowano szereg prorosyjskich kanałów lokalnych, mających przekazywać informacje niejako z Mikołajowa, Odessy, Chersonia czy Charkowa. babel.ua/ru/news/58591-legitimnyy-rezident-i-drugie-sbu-zayavila-o-razoblachenii-seti-telegram-kanalov-kotorye-sozdali-rossiyskie-specsluzhby

iii. Powiązane z określonymi grupami

Środowisko informacyjne Ukrainy w ostatnich latach przeszło głęboką transformację, szczególnie w kontekście dynamicznego rozwoju mediów nietradycyjnych, takich jak blogi, media społecznościowe, kanały na YouTube czy działania influencerów. W obliczu konfliktu zbrojnego te formy komunikacji zyskały kluczowe znaczenie, stając się zarówno narzędziem propagandy i dezinformacji, jak i przestrzenią do budowania odporności społeczeństwa na manipulację informacyjną. Powiązania mediów nietradycyjnych z określonymi grupami interesów, zarówno wewnętrznymi, jak i zewnętrznymi, uwidaczniają ich strategiczną rolę w kształtowaniu narracji dotyczących wojny oraz polityki wewnętrznej i międzynarodowej Ukrainy.

Jednym z najważniejszych aktorów w tej przestrzeni jest Telegram, który dzięki swojej strukturze i możliwościom szybkiego rozpowszechniania treści stał się platformą o największym znaczeniu dla młodszych użytkowników. Kanały takie jak „Ukraina Teraz” czy „DeepStateUA” odgrywają kluczową rolę w przekazywaniu proukraińskich narracji, wspieranych przez państwowe i niezależne inicjatywy. Jednocześnie Telegram jest również przestrzenią wykorzystywaną przez prorosyjskie grupy propagandowe, takie jak „Rybar” (<https://t.me/rybar>) czy „Z-патриот” (<https://t.me/zpatriot2023>) które korzystają z anonimowości platformy do szerzenia dezinformacji i wzmacniania narracji Kremla. Takie powiązania wskazują na zaangażowanie grup interesów finansowanych zarówno przez państwa, jak i organizacje prywatne w działania prowadzone na tej platformie.

YouTube, jako najczęściej używana platforma wideo, pełni funkcję przestrzeni zarówno dla rzetelnych analiz, jak i dla propagandy. Kanały takie jak „Телебачення Торонто” skutecznie wzmacniają ukraińską narrację patriotyczną, docierając do milionów subskrybentów za pomocą treści satyrycznych i informacyjnych. Jednocześnie prorosyjskie kanały, takie jak „Рої ТВ” (https://tlgrm.ru/channels/%40roy_tv_mk), realizują działania dezinformacyjne, które są wspierane przez Kreml. Charakterystyczną cechą platformy jest możliwość oddziaływania na szerokie grupy odbiorców poprzez dostosowane do ich

potrzeb treści, co czyni ją niezwykle skutecznym narzędziem zarówno dla działań informacyjnych, jak i dezinformacyjnych.

TikTok zyskuje na popularności wśród młodszych grup wiekowych, stając się nowym polem bitwy w wojnie informacyjnej. Krótkie, dynamiczne treści pozwalają na szybkie dotarcie do szerokiej publiczności, co jest wykorzystywane zarówno przez proukraińskich twórców, jak i przez prorosyjskie źródła propagandowe. Obecność starszych użytkowników na platformie świadczy o jej rosnącym znaczeniu w kształtowaniu opinii publicznej, szczególnie w kontekście trendów viralowych, które szybko przekraczają granice grup wiekowych i geograficznych.

Facebook i Viber pozostają dominującymi platformami wśród starszych grup wiekowych, co czyni je kluczowymi kanałami komunikacyjnymi dla tej części społeczeństwa. Jednocześnie te platformy są również podatne na dezinformację, szczególnie ze względu na mniejszą świadomość użytkowników dotyczącą zagrożeń informacyjnych. Liczne prorosyjskie grupy na Facebooku czy rozsyłane masowo wiadomości na Viberze pokazują, że te media są aktywnie wykorzystywane w wojnie informacyjnej, zarówno przez strony wewnętrzne, jak i zewnętrzne.

Analiza afiliacji tych mediów wskazuje na wyraźne powiązania z różnorodnymi grupami interesów. Platformy takie jak „Strana.ua”, oskarżane o propagowanie prorosyjskich treści, korzystają z alternatywnych domen i kanałów, aby ominąć ograniczenia nałożone przez ukraińskie władze. Z kolei niezależne media, takie jak „Hromadske.TV”, finansowane przez międzynarodowe granty, koncentrują się na dostarczaniu rzetelnych informacji i analiz. Ta dwoistość medialna pokazuje, jak różne źródła informacji są wykorzystywane do realizacji sprzecznych celów politycznych i ideologicznych.

Zmiany w nawykach informacyjnych ukraińskiego społeczeństwa, wynikające z postępującej digitalizacji i trwającego konfliktu, podkreślają rosnącą popularność źródeł internetowych. Spadek zaufania do tradycyjnych mediów, takich jak telewizja, kontrastuje z rosnącym znaczeniem mediów społecznościowych i alternatywnych kanałów

komunikacyjnych. Jednocześnie anonimowość wielu platform, takich jak Telegram, oraz brak skutecznych mechanizmów weryfikacji treści na TikToku czy YouTube, stanowią poważne wyzwanie dla walki z dezinformacją.

Środowisko informacyjne Ukrainy odzwierciedla szeroko zakrojone działania zarówno na rzecz przeciwdziałania dezinformacji, jak i propagowania fałszywych narracji. Rola mediów nietradycyjnych w kształtowaniu opinii publicznej oraz ich powiązania z grupami interesów, zarówno proukraińskimi, jak i prorosyjskimi, wskazują na ich strategiczne znaczenie w obecnym konflikcie. Zmieniające się preferencje użytkowników oraz rozwój technologii medialnych będą kluczowe dla dalszego kształtowania środowiska informacyjnego Ukrainy i jego odporności na zagrożenia dezinformacyjne.

iv. Zagraniczne

Środowisko informacyjne Ukrainy w kontekście mediów zagranicznych odzwierciedla złożoną dynamikę walki informacyjnej oraz globalnej rywalizacji narracyjnej. Obecność mediów spoza Ukrainy, zarówno tych wspierających wartości demokratyczne, jak i propagujących prorosyjskie narracje, jest kluczowa dla zrozumienia współczesnych wyzwań w zakresie dostarczania rzetelnych informacji oraz przeciwdziałania dezinformacji. Konflikt zbrojny i jego wymiar informacyjny nadały szczególne znaczenie działalności mediów międzynarodowych, które, wykorzystując cyfrowe platformy, docierają do ukraińskich odbiorców, kształtując ich nawyki informacyjne i opinie.

Media zagraniczne wspierające narracje prorosyjskie, takie jak **RT (Russia Today)** czy **Sputnik**, pomimo restrykcji, wykorzystują różnorodne strategie, aby zachować wpływ na odbiorców w Ukrainie i poza jej granicami. Sankcje i blokady techniczne są obchodzone za pomocą lustrzanych stron internetowych, alternatywnych domen oraz dystrybucji treści w mediach społecznościowych, takich jak Telegram, YouTube czy Twitter. Kanały te dostosowują swoje treści do lokalnych odbiorców, aby zwiększyć ich skuteczność i wiarygodność. Przykłady takie jak **Readovka** czy **Tsargrad** pokazują, jak szeroka sieć prorosyjskich mediów zagranicznych działa na rzecz realizacji celów Kremla, wspierając

jednocześnie propagandę i dezinformację o globalnym zasięgu. Ich działalność w przestrzeni internetowej jest ściśle skorelowana z polityką informacyjną Rosji, która traktuje media jako narzędzie strategiczne w wojnie hybrydowej.

Z drugiej strony, niezależne media międzynarodowe pełnią kluczową rolę w przeciwdziałaniu dezinformacji i promowaniu wartości demokratycznych. Platformy takie jak **BBC Ukrainian**, **Deutsche Welle**, **Radio Free Europe/Radio Liberty** czy **Voice of America** są cenione za obiektywizm i profesjonalizm. Dzięki lokalnym edycjom w języku ukraińskim oraz rosyjskim, docierają do szerokiego grona odbiorców, dostarczając wiarygodnych informacji i analiz. Projekty takie jak **Akademia Deutsche Welle** wspierają rozwój niezależnych ukraińskich mediów, zapewniając szkolenia i pomoc techniczną, co wzmacnia ich zdolność do konkurowania z prorosyjskimi narracjami.

Kraje sąsiednie Ukrainy również wnoszą istotny wkład w międzynarodową przestrzeń medialną, przyczyniając się do informowania o sytuacji w regionie. Polskie media, takie jak **Polskie Radio**, **Bielsat TV**, **Onet**, **Gazeta Wyborcza** czy **Rzeczpospolita**, dostarczają rzetelnych informacji na temat konfliktu, relacji międzynarodowych i wsparcia humanitarnego. Szczególnie Bielsat TV, choć głównie skierowany na Białoruś, aktywnie promuje wartości demokratyczne i wspiera niezależne głosy w Ukrainie. Dzięki wielojęzycznym publikacjom, media te docierają do różnych grup odbiorców, w tym elit politycznych i decydentów, co dodatkowo wzmacnia ich wpływ.

Działalność mediów zagranicznych wiąże się jednak z istotnymi wyzwaniami. Rosnąca popularność źródeł międzynarodowych, zwłaszcza tych propagandowych, niesie ryzyko dezinformacji i manipulacji. Ukraińskie społeczeństwo, w obliczu coraz większej ilości treści o mieszanej wiarygodności, wymaga wsparcia w zakresie edukacji medialnej i umiejętności krytycznej analizy informacji. Działania te są niezbędne, aby przeciwdziałać skutkom dezinformacji i wzmacniać odporność informacyjną społeczeństwa.

Równocześnie, integracja działań mediów niezależnych z ukraińskimi inicjatywami medialnymi może przyczynić się do budowy bardziej odpornego ekosystemu

informacyjnego. Współpraca międzynarodowa w zakresie szkoleń dziennikarskich, wymiany doświadczeń oraz finansowania niezależnych projektów medialnych stanowi istotny element strategii na rzecz zapewnienia suwerenności informacyjnej Ukrainy. Kluczowe będzie jednak utrzymanie równowagi między wsparciem zewnętrznym a lokalną autonomią mediów, aby uniknąć nadmiernej zależności od zagranicznych aktorów i zachować integralność ukraińskiego środowiska informacyjnego.

v. Cykliczne wydarzenia i eventy ogólnopństwowe i regionalne

Na Ukrainie obchodzone są zarówno święta państwowe, jak i religijne, które stanowią dni wolne od pracy. Poniżej przedstawiamy kalendarium najważniejszych świąt oraz cyklicznych wydarzeń kulturalnych, zarówno ogólnokrajowych, jak i regionalnych.

Święta państwowe i religijne na Ukrainie:

- Nowy Rok – 1 stycznia
- Boże Narodzenie – 25 grudnia - W 2023 roku Ukraiński Kościół Prawosławny oraz Ukraiński Kościół Greckokatolicki przeszły na kalendarz nowojuliański, w związku z czym Boże Narodzenie jest obchodzone 25 grudnia. Wcześniej świętowano je 7 stycznia.
- Międzynarodowy Dzień Kobiet – 8 marca
- Wielkanoc – data ruchoma
- Święto Pracy – 1 maja
- Dzień Pamięci i Zwycięstwa nad Nazizmem w II Wojnie Światowej – 8 maja
- Zielone Świątki (Święto Trójcy Świętej) – data ruchoma
- Dzień Konstytucji Ukrainy – 28 czerwca
- Dzień Ukraińskiej Państwowości – 15 lipca
- Dzień Niepodległości Ukrainy – 24 sierpnia
- Dzień Obrońców Ukrainy – 1 października

Cykliczne wydarzenia kulturalne na Ukrainie:

- **Festiwal Muzyki i Sztuki „Atlas Weekend”** – jeden z największych festiwali muzycznych w Europie Wschodniej, odbywający się latem w Kijowie. W tym roku odbył się ponownie mimo wojny. Festiwal odwiedziło 63 673 gości. Udało się zebrać 100 270 376 hrywien na drony i roboty dla Sił Zbrojnych Ukrainy. Łącznie 139 617 osób i firm wzięło udział w zbiórce pieniędzy. Wśród tych, którzy przekazali największe darowizny na rzecz wojska, zlicytowano mieszkanie w Kijowie oraz butelkę szampana z Bachmutu napełnioną 23 lutego 2022 roku. Butelka osiągnęła cenę 235 000 hrywien.
- **Międzynarodowy Festiwal Filmowy w Odessie** – prestiżowe wydarzenie filmowe przyciągające twórców z całego świata.
- **Festiwal „Jazz Koktebel”** – festiwal muzyki jazzowej, tradycyjnie odbywający się na Krymie, a po aneksji przeniesiony do różnych miast Ukrainy.
- **Festiwal „Lviv MozArt”** – festiwal muzyki klasycznej w Lwowie, poświęcony twórczości Leopolda Mozarta, ojca Wolfganga Amadeusza Mozarta.
- **Festiwal „GogolFest”** – interdyscyplinarny festiwal sztuki współczesnej, odbywający się w różnych miastach Ukrainy.
- Ze względu na trwający konflikt zbrojny, wiele z powyższych wydarzeń zostało odwołanych, zawieszonych lub przeniesionych w inne, bezpieczniejsze miejsca.

Ważne regionalne święta i wydarzenia:

Dzień Lwowa – obchodzony w pierwszą sobotę maja, z licznymi koncertami, paradami i wydarzeniami kulturalnymi.

Festiwal „Soroczyński Jarmark” – tradycyjny jarmark odbywający się w miejscowości Welyki Soroczyńci w obwodzie połtawskim, znany z rękodzieła, lokalnych potraw i występów artystycznych.

Festiwal „Bukowińskie Spotkania” – międzynarodowy festiwal folklorystyczny odbywający się w Czerniowcach, promujący kulturę regionu Bukowiny.

Dzień Doniecka – obchodzony w ostatnią niedzielę sierpnia, z wydarzeniami kulturalnymi i sportowymi (obecnie ograniczony z powodu wojny).

Należy pamiętać, że sytuacja na Ukrainie jest dynamiczna, a terminy i formy obchodów mogą ulec zmianie w zależności od warunków bezpieczeństwa i decyzji władz lokalnych.

3) Organizacje pozarządowe i inne niepaństwowe mające wpływ na opinie

Rosyjska agresja na Ukrainę, rozpoczęta w 2014 roku i eskalowana pełnoskalową inwazją w 2022 roku, znacząco wpłynęła na funkcjonowanie organizacji pozarządowych (NGO) w kraju. Konflikt zmobilizował społeczeństwo obywatelskie, doprowadzając do wzrostu liczby NGO zajmujących się pomocą humanitarną, wsparciem dla uchodźców, odbudową infrastruktury oraz walką z rosyjską dezinformacją. Organizacje te odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu opinii publicznej, zarówno na Ukrainie, jak i poza jej granicami. Jednocześnie, działania organizacji powiązanych z grupami prorosyjskimi są wnikliwie monitorowane, a wiele z nich straciło możliwość funkcjonowania z powodu nowych przepisów dotyczących bezpieczeństwa narodowego.

i. Powiązane z określonymi grupami

„Swoj” (proukraińskie, wspierające społeczeństwo obywatelskie i demokratyzację):

Ukraińska Helsińska Grupa Praw Człowieka (UHHRU) - organizacja zajmująca się obroną praw człowieka na terenach dotkniętych konfliktem. helsinki.org.ua

Razom for Ukraine – międzynarodowa organizacja zajmująca się pomocą humanitarną, wsparciem wojskowym i promowaniem ukraińskiej kultury za granicą. razomforukraine.org

Euromaidan SOS – ruch obywatelski powstały po protestach Euromajdanu, skupiający się na prawach człowieka i wsparciu dla rodzin ofiar wojny. euromaidansos.org

Organizacje analityczne, takie jak **Atlantic Council** czy **Carnegie Endowment for International Peace**, prowadzą badania i publikacje dotyczące sytuacji na Ukrainie, wpływając na politykę międzynarodową wobec tego kraju.

Oddzielną kategorią w obliczu wojny obronnej Ukrainy z Rosją są ukraińskie organizacje zajmujące się zwalczaniem propagandy i dezinformacji. W odpowiedzi na zagrożenia związane z dezinformacją, zarówno państwo ukraińskie, jak i niezależne organizacje pozarządowe podjęły intensywne działania mające na celu przeciwdziałanie propagandzie i zwiększenie świadomości społeczeństwa. W zestawieniu pojawiają się także inicjatywy rządowe, jednak zamieszczamy je ze względu na społeczny charakter ich działania (włączając w swoją pracę wolontariuszy-internautów:

Centrum Przeciwdziałania Dezinformacji (ЦПД) - utworzone w 2021 roku, podlega Radzie Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy. Jego głównym celem jest monitorowanie przestrzeni informacyjnej oraz przeciwdziałanie dezinformacji. Centrum współpracuje z międzynarodowymi platformami społecznościowymi, takimi jak Meta i YouTube, aby blokować kanały szerzące prorosyjskie narracje. Dzięki tej współpracy udało się usunąć setki prorosyjskich kanałów i kont. Obecnie działalność ЦПД jest chwilowo ograniczona – strona internetowa organizacji przestała działać, co może wynikać z problemów technicznych. Niemniej jednak, Centrum pozostaje kluczowym elementem ukraińskiej strategii walki z dezinformacją, publikując analizy i raporty na temat rosyjskich operacji informacyjnych.

StopFake - niezależna organizacja pozarządowa założona w 2014 roku przez Szkołę Dziennikarską Mohyla w Kijowie. Organizacja zajmuje się demaskowaniem rosyjskich fake newsów oraz propagandy, analizując i ujawniając fałszywe narracje medialne. StopFake prowadzi stronę internetową oraz platformy społecznościowe, na których publikuje szczegółowe raporty i artykuły. Projekt ten zdobył międzynarodowe uznanie jako model skutecznej walki z dezinformacją i pozostaje aktywny w dostarczaniu narzędzi dla społeczeństwa obywatelskiego w zakresie mediagramotności.

Projekt BRAMA - inicjatywa Kijowskiej Policji Cybernetycznej wspierana przez wolontariuszy. Projekt ma na celu oczyszczenie przestrzeni informacyjnej Ukrainy z rosyjskiej propagandy i fałszywych wiadomości. BRAMA działa poprzez Telegram, angażując społeczność w identyfikowanie i zgłaszanie treści dezinformacyjnych. Projekt promuje również mediagramotność i cyberhigienę, zachęcając obywateli do krytycznego odbioru treści internetowych. Dzięki ponad 153 tysiącom subskrybentów na Telegramie BRAMA stała się ważnym narzędziem walki z manipulacjami w przestrzeni cyfrowej.

Centrum Strategicznych Komunikacji i Bezpieczeństwa Informacyjnego Ukrainy (CSKiBU) - koncentruje się na analizie rosyjskiej propagandy oraz promowaniu mediagramotności wśród Ukraińców. Centrum prowadzi badania na temat nawyków informacyjnych obywateli, które pomagają w projektowaniu skutecznych strategii edukacyjnych. Organizacja współpracuje z instytucjami rządowymi oraz sektorem społecznym, organizując kampanie edukacyjne i warsztaty na temat bezpieczeństwa cyfrowego. CSKiBU odgrywa kluczową rolę w budowaniu odporności informacyjnej w ukraińskim społeczeństwie.

Projekt FREEDOM - inicjatywa państwowego kanału UATV, która skierowana jest do rosyjskojęzycznych odbiorców, zarówno w Rosji, jak i na okupowanych terytoriach Ukrainy. Projekt działa 24/7, dostarczając wiarygodne informacje na temat wojny i sytuacji na Ukrainie. FREEDOM emituje programy w języku rosyjskim, a jego transmisje są dostępne za pośrednictwem YouTube i satelity. Inicjatywa ta odgrywa istotną rolę w przeciwdziałaniu rosyjskiej propagandzie, docierając do widzów, którzy mają ograniczony dostęp do niezależnych mediów.

Detektor Media - ukraińska organizacja monitorująca i analizująca treści medialne. Jej działalność obejmuje wykrywanie dezinformacji, edukację w zakresie mediagramotności oraz organizację kampanii społecznych. Detektor Media współpracuje z międzynarodowymi partnerami, takimi jak Unia Europejska i UNESCO, w celu wzmocnienia zdolności społeczeństwa do krytycznego odbioru informacji.

„Obcy” (powiązane z grupami prorosyjskimi lub działające na rzecz interesów obcych państw):

Fundacja Ruski Mir – promująca rosyjską kulturę i narrację historyczną; działalność na Ukrainie została w większości zakazana. russkiymir.ru

Międzynarodowy Ruch Eurazjatycki – organizacja wspierająca ideologię neoimperializmu rosyjskiego, monitorowana przez ukraińskie służby bezpieczeństwa. evrazia.org

Nieformalne sieci prorosyjskich mediów internetowych – choć nie zawsze oficjalnie uznane za NGO, wpływają na opinię publiczną poprzez szerzenie dezinformacji. Działają głównie poprzez anonimowe konta i strony w mediach społecznościowych, takich jak Facebook, Twitter czy Telegram. Ich celem jest szerzenie dezinformacji i wpływanie na opinię publiczną.

Należy zauważyć, że dostęp do stron internetowych i profili w mediach społecznościowych organizacji prorosyjskich może być ograniczony na terenie Ukrainy z powodu działań mających na celu ochronę bezpieczeństwa narodowego.

4) Podmioty gospodarcze mające potencjał wpływu na kształt i dostępność kontentu

Ukraińska przestrzeń medialna jest w dużej mierze kształtowana przez różnorodne podmioty gospodarcze, które odgrywają kluczową rolę w tworzeniu i dystrybucji treści. Charakterystyczną cechą ukraińskiego rynku mediów jest dominacja prywatnych konglomeratów medialnych należących do oligarchów, takich jak Ihor Kołomojski, Dmytro Firtasz, Rinat Achmetow czy Wiktor Pinczuk. Ich działalność wpływa zarówno na kształtowanie opinii publicznej, jak i na dostępność informacji. Oligarchowie ci przez lata wykorzystywali swoje imperia medialne jako narzędzie do promowania własnych interesów gospodarczych i politycznych, co wywoływało kontrowersje, szczególnie w kontekście konfliktów interesów.

Wojna na Ukrainie znacząco zmieniła układ sił w sektorze medialnym, a wprowadzenie wspólnego programu informacyjnego „United News” skonsolidowało działania mediów w celu przeciwdziałania rosyjskiej dezinformacji. Prywatne media zostały włączone do tej inicjatywy, co ograniczyło ich niezależność, ale zwiększyło efektywność informacyjną w warunkach wojny. Niektórzy właściciele, jak Achmetow, wycofali się z rynku medialnego, co może zwiastować zmiany strukturalne w ukraińskiej przestrzeni informacyjnej.

Poza tradycyjnymi mediami, na kształt i dostępność kontentu wpływ mają również inne podmioty, takie jak platformy cyfrowe (np. YouTube, Telegram) oraz niezależne portale internetowe. W dobie cyfryzacji to właśnie te platformy często decydują o zasięgu i odbiorze treści, kształtując narracje zarówno wewnętrzne, jak i międzynarodowe. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na zagraniczne media i platformy społecznościowe, które w znacznym stopniu oddziałują na ukraińskie społeczeństwo, oferując treści o różnym stopniu wiarygodności.

Dynamiczne zmiany na rynku medialnym wskazują na konieczność dalszej demokratyzacji i przejrzystości w zarządzaniu mediami, wzmocnienia sektora publicznego oraz regulacji wpływu dużych grup medialnych. W warunkach wojny i trwającej transformacji politycznej kluczowym wyzwaniem pozostaje zapewnienie pluralizmu i niezależności treści w przestrzeni informacyjnej. Podmioty gospodarcze, które od lat miały wpływ na media, nadal będą odgrywać istotną rolę, choć ich znaczenie może być ograniczone przez reformy i działania państwa ukierunkowane na rozwój mediów publicznych oraz niezależnych platform.

2. Nawyki informacyjne społeczeństwa

a) Oglądalność i postrzeganie mediów państwowych

Media państwowe na Ukrainie odgrywają kluczową rolę w dostarczaniu informacji publicznych oraz w promowaniu kultury i tożsamości narodowej. Głównym nadawcą publicznym jest Narodowa Publiczna Teleradiokompania Ukrainy (Suspilne), która zarządza zarówno telewizją, jak i radiem publicznym. Utworzona w 2017 roku w ramach reformy medialnej, Suspilne działa na podstawie ustawy gwarantującej niezależność od rządu. Organizacja ta jest finansowana z budżetu państwa, a dodatkowe środki pozyskuje z grantów i współpracy międzynarodowej. Dzięki członkostwu w Europejskiej Unii Nadawców (EBU), Suspilne uczestniczy w międzynarodowych projektach, takich jak Konkurs Piosenki Eurowizji.

Telewizja państwowa

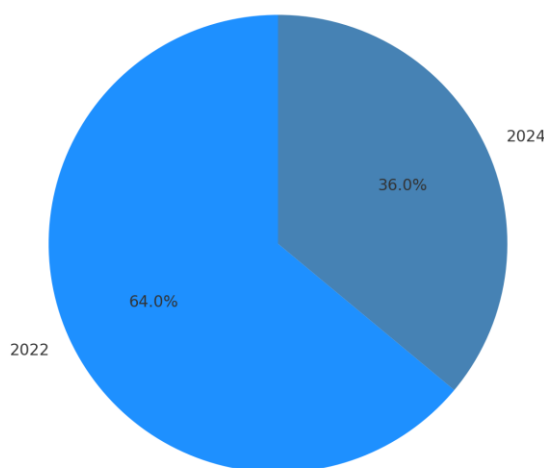
Głównym kanałem telewizyjnym jest UA:Pershyi, który pełni funkcję medium publicznego o ogólnokrajowym zasięgu. Zarządzany przez Suspilne, kanał ten w czasie rosyjskiej inwazji odegrał istotną rolę w dostarczaniu wiarygodnych informacji. Był częścią projektu informacyjnego „United News” (Дині новини), który zintegrował działania największych ukraińskich mediów, tworząc jednolity przekaz informacyjny w czasie wojny. Projekt ten został pozytywnie oceniony za skuteczność w walce z dezinformacją, jednak krytycy wskazują na ryzyko ograniczenia pluralizmu mediów i zwiększenia wpływu państwa na przekaz medialny. Popularność telewizji państwowej spadła w ostatnich latach,

co ilustrują dane: w 2022 roku zaufanie do telewizji wynosiło 60,5%, podczas gdy w 2024 roku zmniejszyło się do 34,1%.

Innym istotnym kanałem jest TV Rada, oficjalny nadawca parlamentarny, którego misją jest zwiększanie transparentności procesów legislacyjnych oraz edukacja społeczeństwa na temat funkcjonowania instytucji demokratycznych. Jego treści skupiają się na relacjonowaniu działalności Rady Najwyższej Ukrainy, co wzmacnia zaufanie obywateli do systemu politycznego.

Telewizja publiczna odgrywa również kluczową rolę w regionach, zwłaszcza w obszarach przyfrontowych. Regionalne oddziały Suspilne, takie jak Suspilne Charków, Suspilne

Zaufanie do telewizji w latach 2022 i 2024

Donbas czy Suspilne Chersoń, dostosowują swoje programy do lokalnych potrzeb, uwzględniając specyfikę kulturową, społeczną oraz bieżące wyzwania. Te oddziały stanowią niezastąpione źródło informacji dla mieszkańców, którzy w czasie wojny często mają ograniczony dostęp do alternatywnych mediów. Dzięki nadajnikom rozsiانym po całym kraju, Suspilne zapewnia ciągłość nadawania, nawet w regionach dotkniętych działaniami wojennymi. Przykładem jest Suspilne Krym, które emituje programy w językach ukraińskim, rosyjskim i krymskotatarskim, starając się przeciwdziałać rosyjskiej propagandzie i utrzymywać łączność z mieszkańcami Krymu.

Radio państwowe

Ukraińskie radio, będące częścią Suspilne, obejmuje kilka kanałów o różnorodnym profilu. Ukraińskie Radio, najstarszy i główny kanał, koncentruje się na wydarzeniach bieżących oraz analizach politycznych, społecznych i kulturalnych. Radio Promień adresuje swoje programy do młodszej, dynamicznej publiczności, natomiast Radio Kultura promuje literaturę, muzykę klasyczną i sztukę. Istotną rolę odgrywa również Radio Ukraina Międzynarodowe, które nadaje treści w językach obcych, przyczyniając się do promocji Ukrainy za granicą.

W czasie rosyjskiej inwazji stacje radiowe Suspilne pełniły funkcję kluczowego źródła informacji, dostarczając wiadomości o sytuacji na froncie i oficjalnych komunikatów władz. Stały się także platformą wspierającą morale obywateli poprzez emisję programów patriotycznych i edukacyjnych.

Prasa państwowa

Oficjalna prasa rządowa, reprezentowana przez Uriadovy Kuryer i Holos Ukrayiny, odgrywa istotną rolę w dostarczaniu informacji na temat działań administracji państwowej i parlamentu. Uriadovy Kuryer, publikowany przez Radę Ministrów, koncentruje się na komunikatach rządowych i aktach prawnych, podczas gdy Holos Ukrayiny informuje o pracy parlamentarzystów, zwiększając przejrzystość procesów legislacyjnych.

Agencje prasowe

Ukrinform, narodowa agencja informacyjna Ukrainy, pełni kluczową funkcję w dostarczaniu rzetelnych wiadomości zarówno w kraju, jak i za granicą. Publikuje informacje w wielu językach, umożliwiając dostęp do oficjalnych komunikatów szerokiemu gronu odbiorców. W czasie rosyjskiej agresji Ukrinform stał się istotnym narzędziem walki z dezinformacją, wzmacniając wiarygodność przekazu medialnego Ukrainy.

Media państwowe na Ukrainie, choć borykają się z wyzwaniami wynikającymi z dynamicznego rozwoju mediów internetowych i spadającego zaufania społecznego, odgrywają nieocenioną rolę w dostarczaniu wiarygodnych informacji, promowaniu kultury i wspieraniu jedności narodowej. Projekty takie jak „United News” oraz działania Suspilne podkreślają znaczenie partnerstwa publiczno-prywatnego w trudnych warunkach wojennych. Kluczowym wyzwaniem pozostaje utrzymanie niezależności redakcyjnej i pluralizmu mediów, co ma zasadnicze znaczenie dla demokracji i wolności słowa.

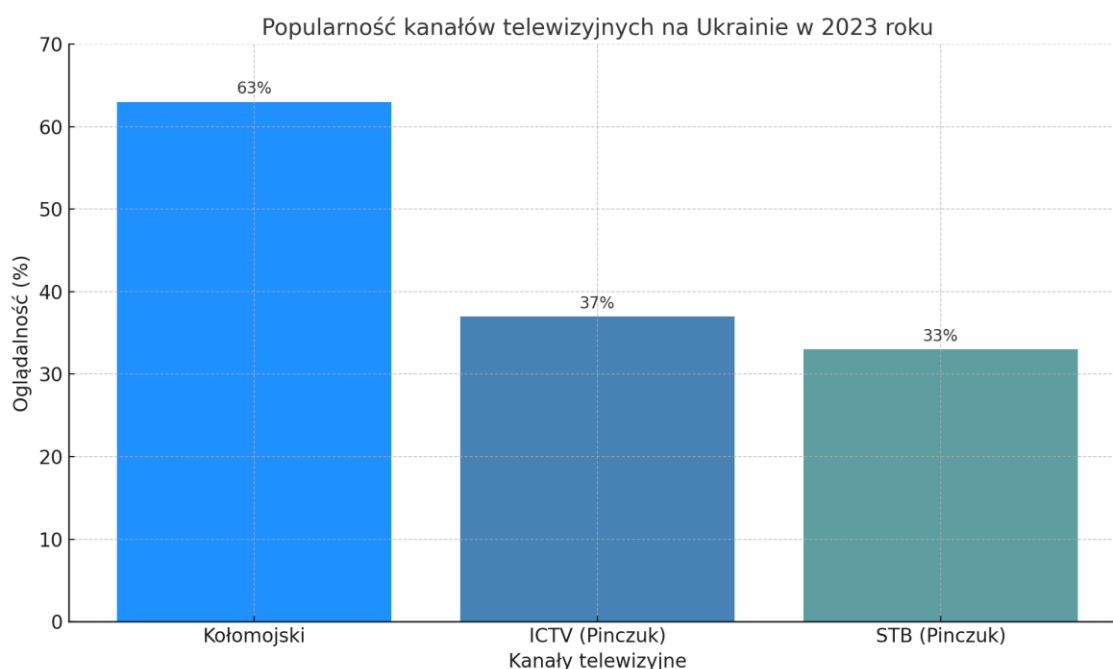
b) Oglądalność i postrzeganie mediów innych niż państwowe, w tym mediów partyjnych i sektariańskich/religijnych

Media niepaństwowe na Ukrainie odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu opinii publicznej, reprezentując różnorodne interesy polityczne, społeczne i religijne. Choć oferują szeroką gamę treści, ich odbiór społeczny jest zróżnicowany w zależności od wiarygodności, przejrzystości finansowania oraz powiązań politycznych.

Media partyjne i ich wpływ na społeczeństwo

Ukraińska scena medialna charakteryzuje się znaczącym wpływem oligarchów, którzy kontrolują wiele prywatnych kanałów telewizyjnych i portali internetowych. Media te często promują interesy określonych ugrupowań politycznych. Przykładem jest 1+1, związane z Ihorem Kołomojskim, które cieszy się największą popularnością wśród kanałów telewizyjnych na Ukrainie, uzyskując w 2023 roku 63% oglądalności. Inne stacje, takie jak ICTV i STB należące do Wiktora Pinczuka, choć również popularne, zanotowały spadek oglądalności, odpowiednio do 37% i 33% w 2023 roku.

Portale internetowe również odzwierciedlają powiązania polityczne. Obozrevatel.com, związany z politykiem Mykołą Kniażyckim, promuje treści wspierające Europejską Solidarność, podczas gdy Vesti.ua bywa krytykowany za publikacje prorosyjskich narracji. Sytuacja w ukraińskim krajobrazie medialnym jest dynamiczna, a powiązania między mediami a ugrupowaniami politycznymi ulegają zmianom w zależności od bieżących wydarzeń.

Media sektariańskie i religijne

Rosja wykorzystuje tematykę religijną jako narzędzie propagandy i działań PSYOPS, celując w podziały wewnętrzne i tożsamość religijną Ukrainy. Kluczowym aspektem jest instrumentalizacja rosyjskiej cerkwi prawosławnej (RCP), która w rosyjskiej narracji pełni rolę quasi-polityczną, wspierając interesy Kremla. Ukraińskie decyzje, takie jak delegalizacja Ukraińskiego Kościoła Prawosławnego Patriarchatu Moskiewskiego (UCP-MP), są przedstawiane przez Rosję jako rzekome prześladowania religijne i satanizm, co ma na celu zdyskredytowanie ukraińskich władz w oczach międzynarodowej społeczności.

Tematyka religijna jest szeroko wykorzystywana w kampaniach dezinformacyjnych. Popularne narracje obejmują oskarżenia o prześladowania prawosławnych, niszczenie

cerkwi czy rzekomą dominację satanistów w ukraińskich władzach. Takie przekazy mają na celu wzbudzenie emocji i podsycanie konfliktów między różnymi wspólnotami religijnymi na Ukrainie, co utrudnia budowanie jedności narodowej i społecznej. Przykłady dezinformacji, takie jak twierdzenia o „katolickiej ekspansji” czy „antyislamskich działaniach Ukrainy”, wzmacniają podziały religijne na poziomie lokalnym i międzynarodowym.

Na Ukrainie funkcjonują liczne media religijne reprezentujące różne denominacje, które odgrywają rolę w kształtowaniu tożsamości duchowej i społecznej. Katolickie kanały, takie jak EWTN Ukraina czy Credo.pro, wspierają wspólnoty rzymskokatolickie i rzymskokatolickie. Prawosławne media, jak Pomisna.info, promują niezależność Prawosławnego Kościoła Ukrainy od Moskwy, jednocześnie demaskując prorosyjską propagandę. Wśród mediów muzułmańskich, takich jak ATR czy Islam na Ukrainie, szczególny nacisk kładzie się na promowanie dialogu międzykulturowego i edukację o islamie.

Rosyjska propaganda wykorzystuje złożoną strukturę religijną Ukrainy, aby wzmacniać swoje narracje, jednocześnie podważając wiarygodność niezależnych wspólnot religijnych. Działania te są szczególnie groźne, gdyż instrumentalizacja religii pozwala na łączenie polityki z emocjonalnym przekazem, co zwiększa podatność odbiorców na dezinformację. Działania ukraińskich mediów religijnych są kluczowe w przeciwdziałaniu tym wpływom, ale wymagają dalszego wsparcia w kontekście informacyjnym i międzynarodowym.

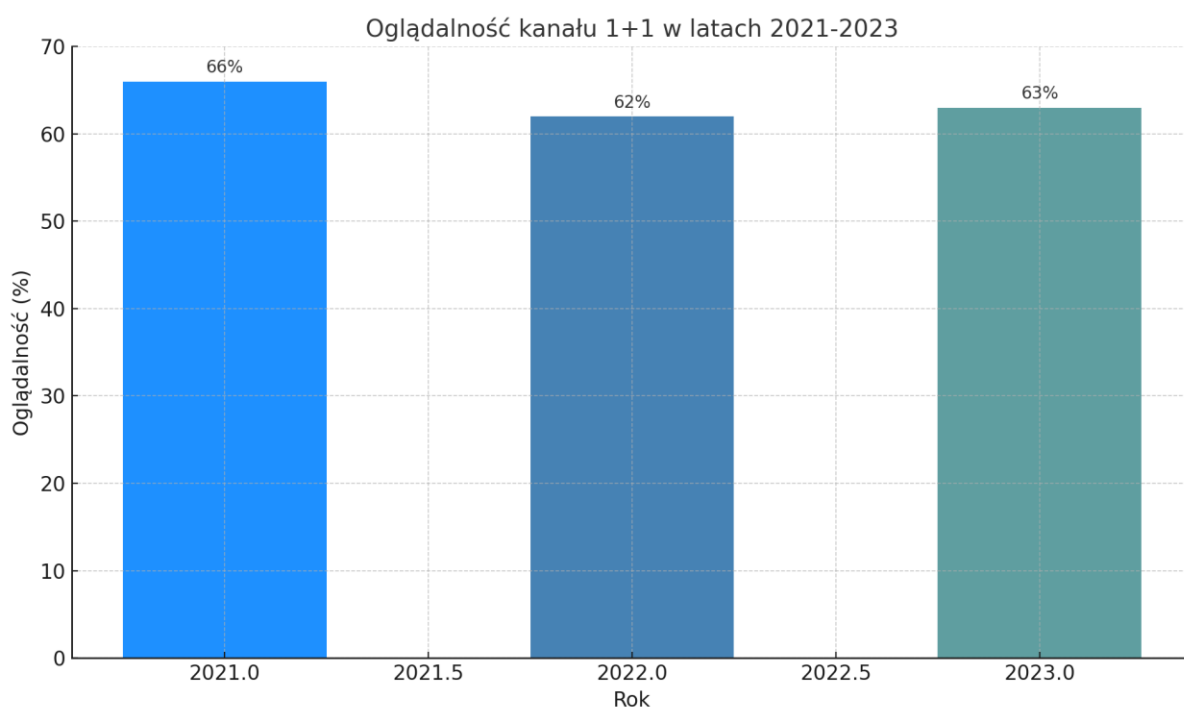
Media etniczne

Na Ukrainie funkcjonuje wiele mediów skierowanych do mniejszości narodowych, które odgrywają istotną rolę w promowaniu języka i kultury. Przykładem są BucPress i Zorile Bucovinei, działające na rzecz społeczności rumuńskojęzycznej, czy Radio Lwów i Kurier Galicyjski, które koncentrują się na tematyce polsko-ukraińskiej. Z kolei ATR, działający na rzecz społeczności krymskotatarskiej, oferuje programy w trzech językach:

krymskotatarskim, ukraińskim i rosyjskim, co pozwala na dotarcie do zróżnicowanej grupy odbiorców.

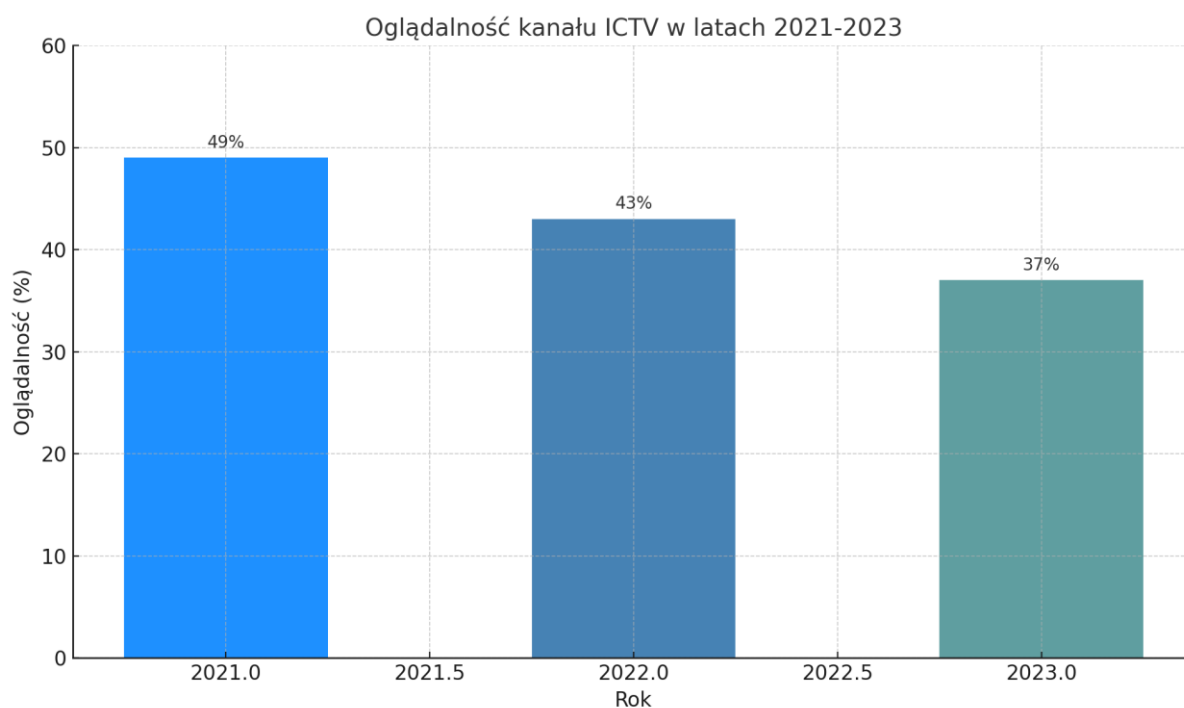
Statystyki zaufania do mediów niepaństwowych

Analiza danych dotyczących popularności mediów telewizyjnych niepaństwowych ukazuje znaczące różnice w ich oglądalności na przestrzeni lat. Liderem popularności pozostaje kanał 1+1, związany z Ihorem Kołomojskim, który utrzymuje stabilny poziom oglądalności: 66% w 2021 roku, 62% w 2022 roku i 63% w 2023 roku. Popularność tego kanału wynika z jego silnej obecności w mediach oraz neutralności w niektórych obszarach politycznych.

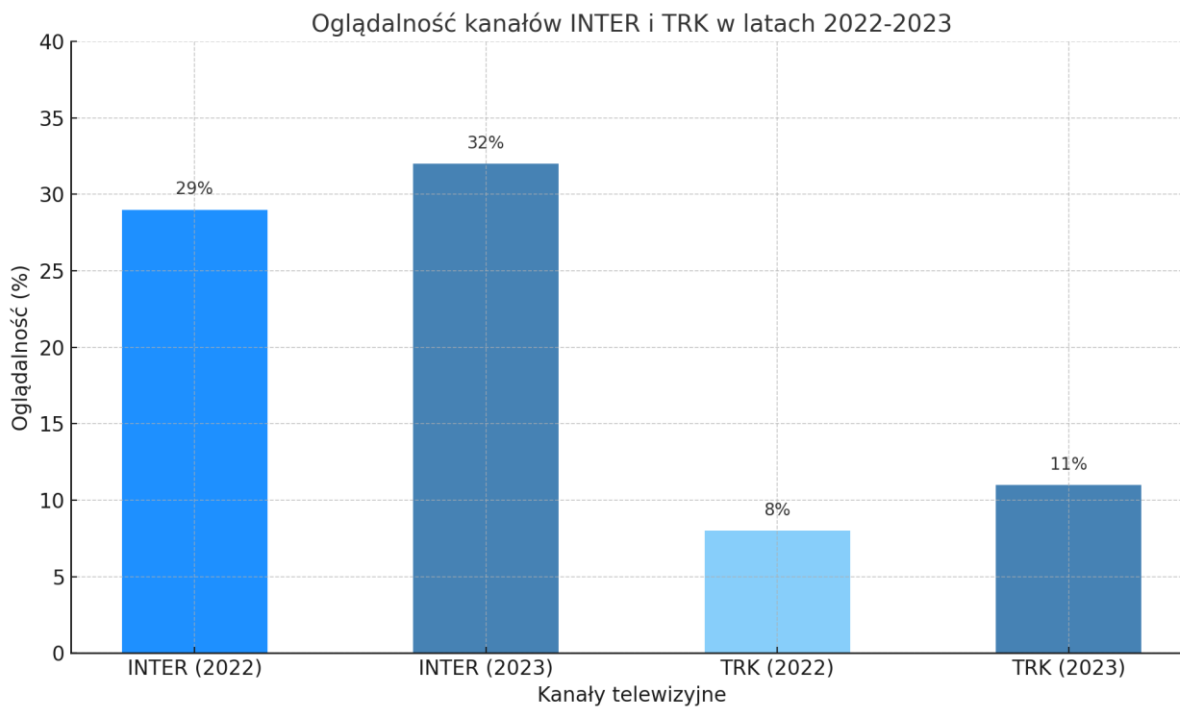

Na drugim miejscu w 2023 roku uplasował się kanał ICTV, należący do Wiktora Pinczuka. Jego popularność jednak systematycznie spada—z 49% w 2021 roku, przez 43% w 2022 roku, do 37% w 2023 roku. Jest to wynik rosnącej konkurencji oraz zmieniających się preferencji odbiorców, którzy coraz częściej korzystają z platform internetowych.

Trzecie miejsce zajmuje kanał STB, również należący do Wiktora Pinczuka. W przeciwieństwie do ICTV, STB zanotował wzrost popularności: 27% w 2021 roku, 26% w 2022 roku i 33% w 2023 roku. Ten wzrost może być efektem dopasowania oferty programowej do zmieniających się potrzeb widzów.

Należy również odnotować wzrost popularności innych kanałów, takich jak INTER (z 29% w 2022 roku do 32% w 2023 roku) oraz TRK (z 8% do 11% w analogicznym okresie).

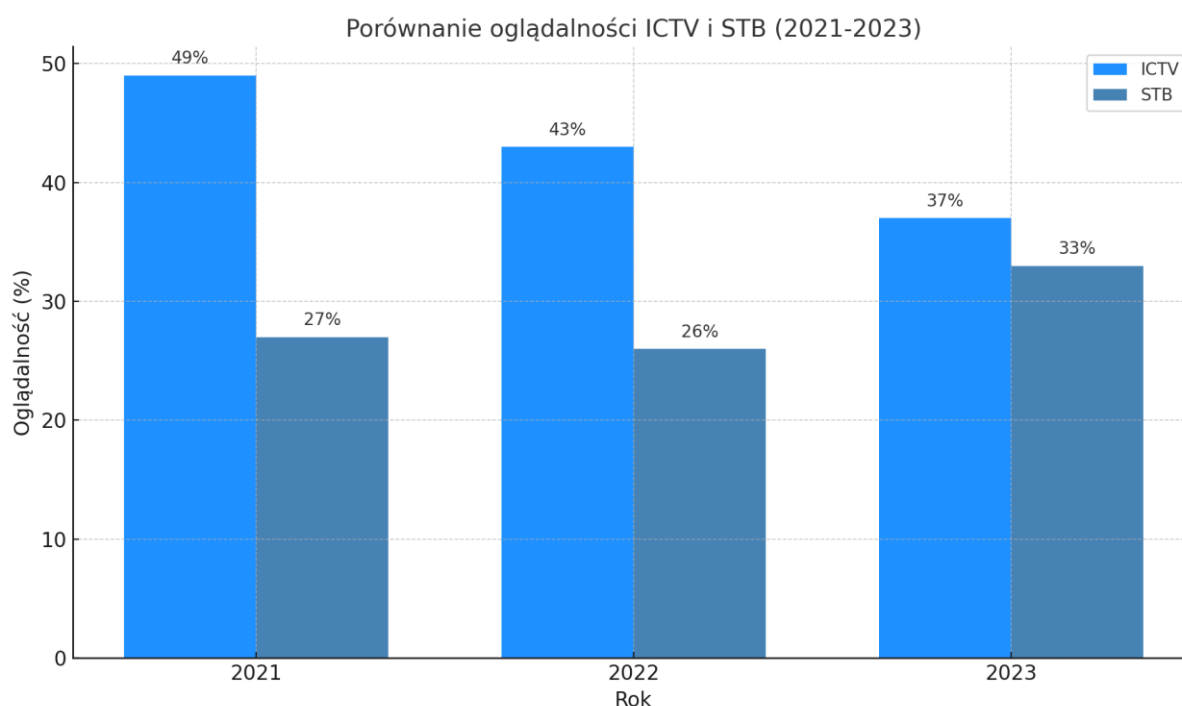

Dane te wskazują na dynamiczny charakter ukraińskiego rynku medialnego, który reaguje na zmieniające się potrzeby społeczne i warunki polityczne. Jednocześnie spadające zaufanie do mediów telewizyjnych (z 60,5% w 2022 roku do 34,1% w 2024 roku) podkreśla wzrost alternatywnych źródeł zdobywania informacji.

Media niepaństwowe na Ukrainie, zarówno partyjne, sektariańskie, jak i etniczne, odgrywają ważną rolę w kształtowaniu opinii publicznej, odzwierciedlając zróżnicowane nawyki informacyjne społeczeństwa. Popularność takich kanałów jak 1+1, utrzymującego stabilny poziom oglądalności na przestrzeni lat (66% w 2021 roku, 63% w 2023 roku), wskazuje na zaufanie do mediów dostosowujących swoją ofertę do szerokiego grona odbiorców. Jednocześnie spadek zainteresowania ICTV (z 49% w 2021 roku do 37% w 2023 roku) oraz wzrost popularności STB (z 26% do 33% w tym samym okresie) pokazują, jak

dynamicznie zmieniają się preferencje informacyjne, szczególnie w kontekście konkurencji z mediami internetowymi.

Mimo że media niepaństwowe przyczyniają się do pluralizmu informacyjnego, ich odbiór społeczny jest obciążony wyzwaniami związanymi z dezinformacją, powiązaniami politycznymi oraz manipulacjami religijnymi. Zaufanie do tradycyjnych mediów telewizyjnych spadło z 60,5% w 2022 roku do 34,1% w 2024 roku, co podkreśla rosnącą potrzebę przejrzystości finansowania i wiarygodności przekazu, ale może się także wiązać z uruchomieniem zintegrowanego nadawania treści. Powyższe statystyki odzwierciedlają istotne zmiany w nawykach informacyjnych Ukraińców, którzy coraz częściej wybierają

źródła alternatywne, takie jak platformy społecznościowe czy media internetowe.

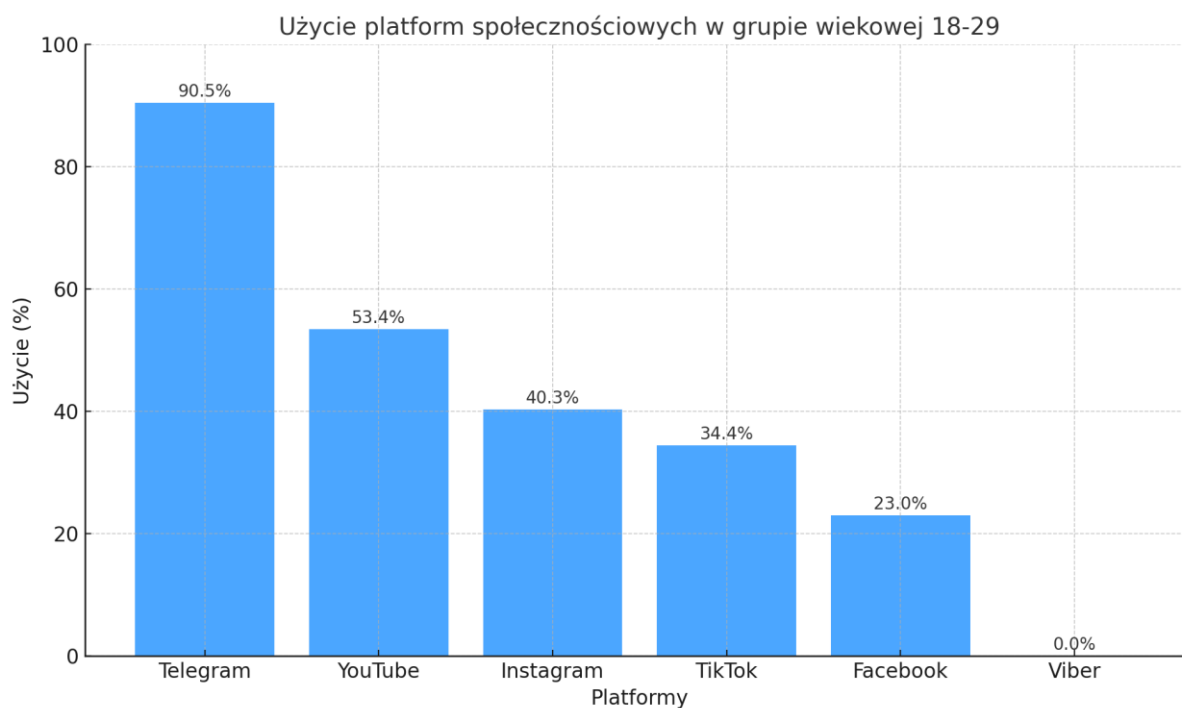
c) Popularność źródeł internetowych, w tym niezweryfikowanych

Popularność źródeł internetowych w Ukrainie dynamicznie się zmienia, odzwierciedlając wpływ postępującej digitalizacji, konfliktu zbrojnego oraz rosnącej liczby użytkowników mediów społecznościowych. Internet, jako przestrzeń informacyjna, zyskał szczególnie

znaczenie, stając się zarówno narzędziem szybkiego dostarczania informacji, jak i polem walki dezinformacyjnej. Rozwój platform cyfrowych wpłynął na zmianę nawyków informacyjnych społeczeństwa, które coraz częściej korzysta z platform internetowych zamiast tradycyjnych mediów.

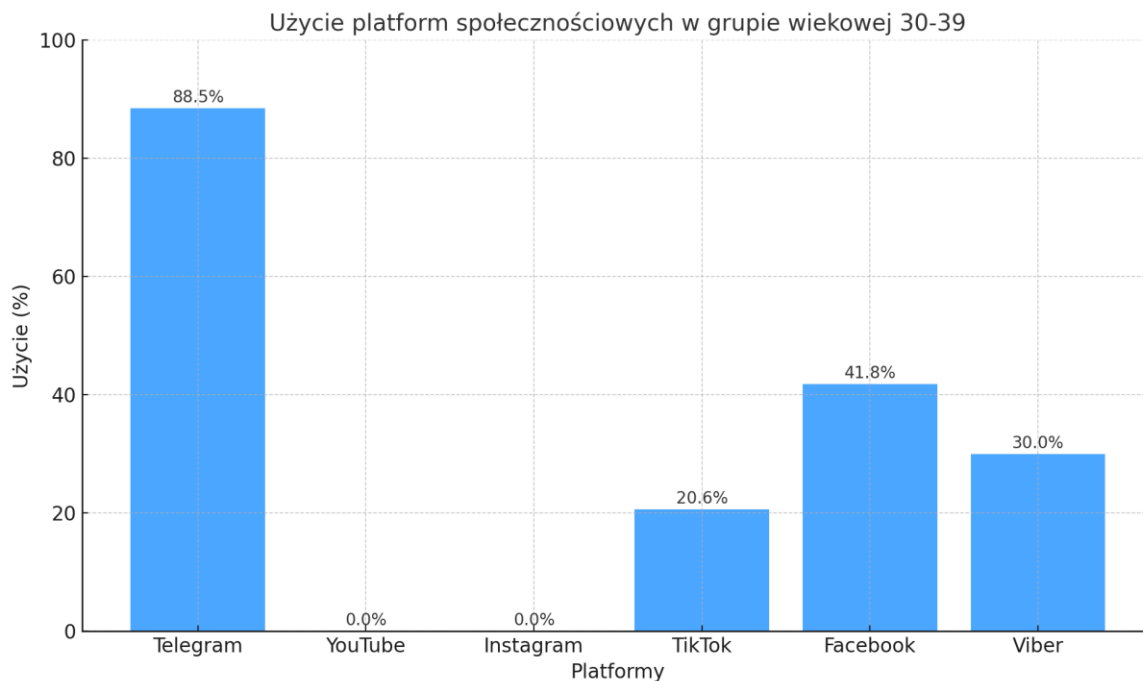
Analiza popularności platform w podziale na wiek wskazuje na wyraźne zróżnicowanie w preferencjach użytkowników w Ukrainie, co jest kluczowe dla zrozumienia ich medialnych nawyków i podatności na różne narracje.

W grupie wiekowej **18-29 lat** dominującą platformą jest Telegram, używany przez 90,5% ankietowanych. Młodszy użytkownicy wykazują także znaczną obecność na YouTube

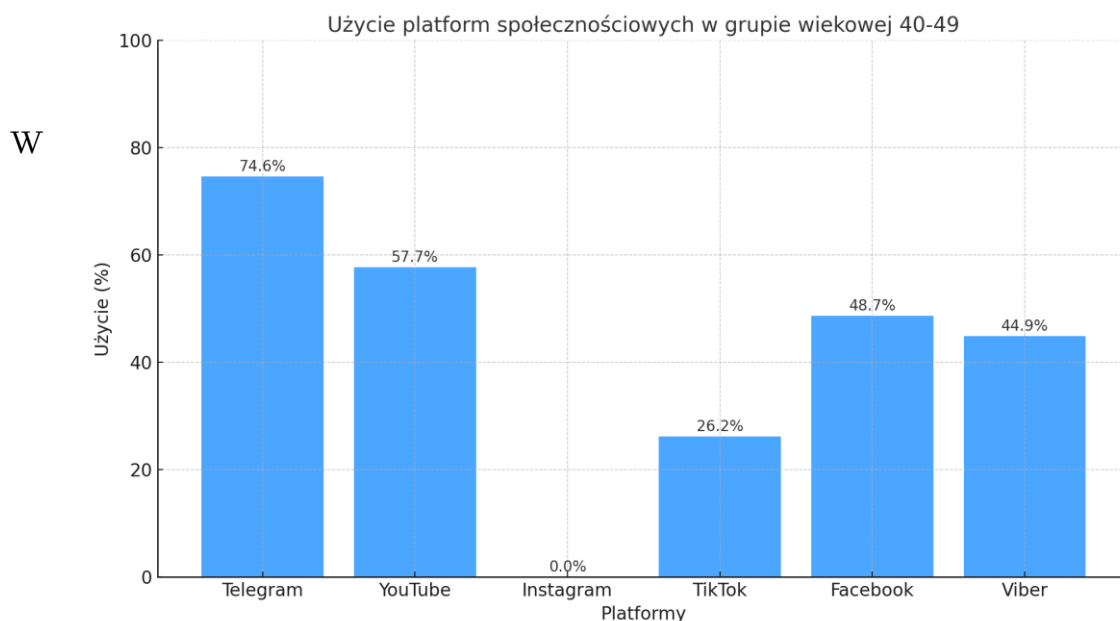

(53,4%) oraz Instagramie (40,3%), z relatywnie dużą popularnością TikToka (34,4%). Facebook jest marginalny w tej grupie (23%).

Dla osób w wieku **30-39 lat**, Telegram nadal pozostaje najczęściej wybieraną platformą (88,5%), ale widać większy udział Facebooka (41,8%) i Vibera (30%). TikTok zyskuje na znaczeniu, choć jego zasięg spada (20,6%).

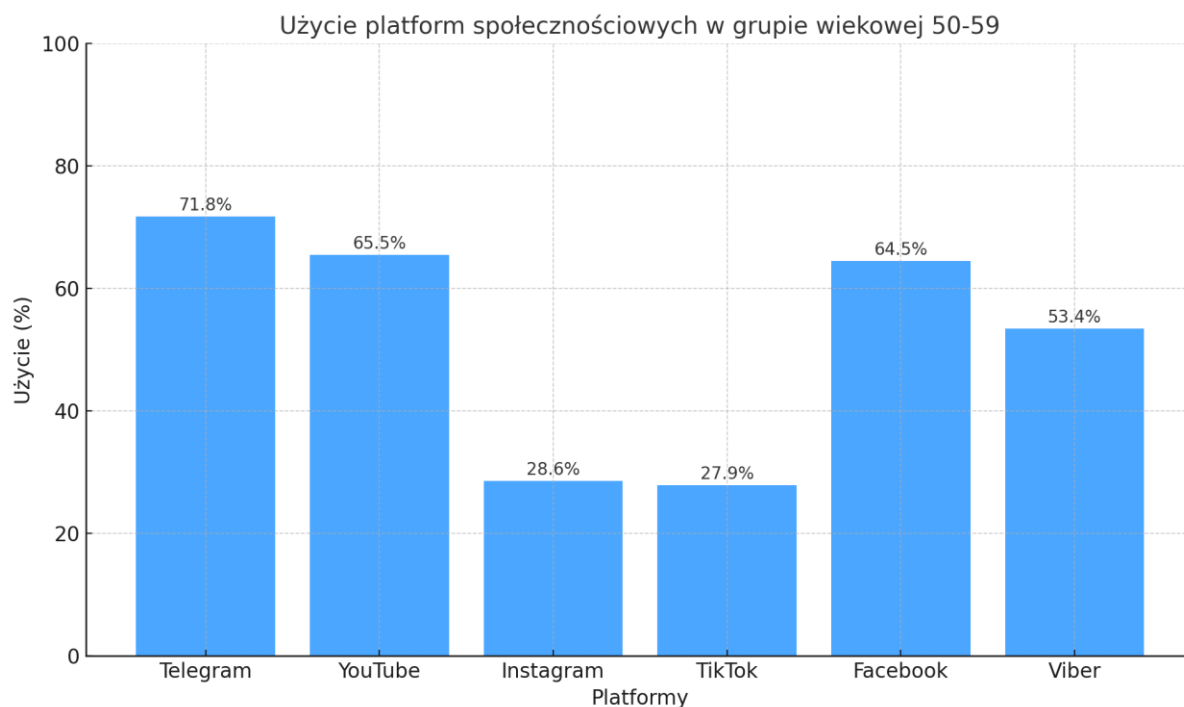

W przedziale **40-49 lat** Telegram (74,6%) i YouTube (57,7%) pozostają dominujące, ale Facebook (48,7%) oraz Viber (44,9%) zaczynają odgrywać większą rolę. TikTok, choć używany przez 26,2%, wykazuje stabilną pozycję w tej grupie.

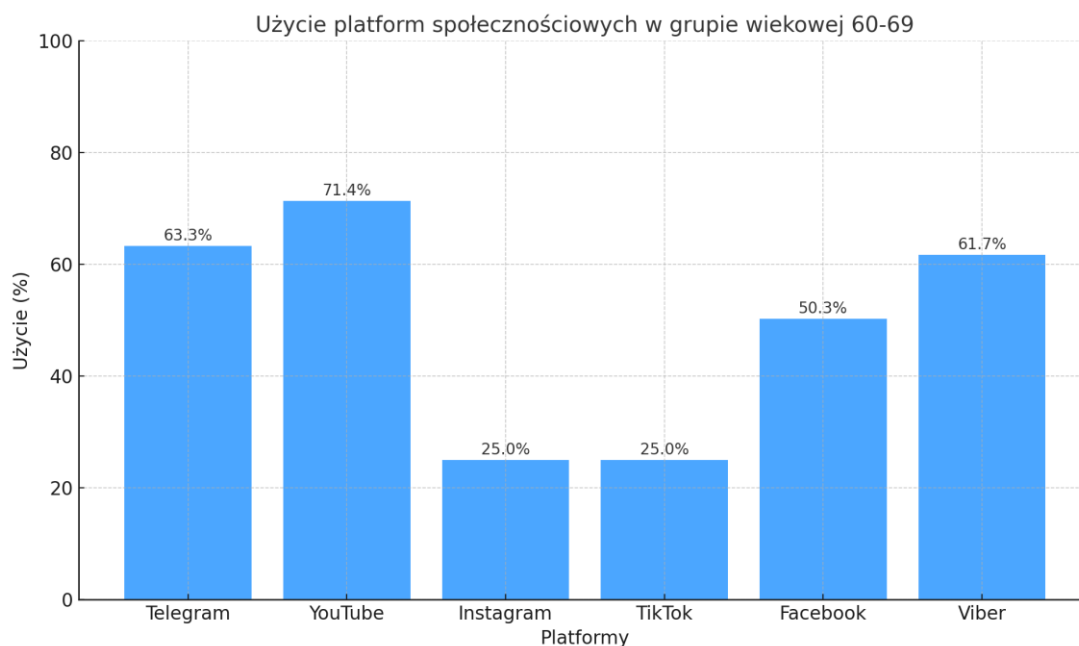

W grupie **50-59 lat** wzrasta znaczenie YouTube (65,5%) i Facebooka (64,5%), przy

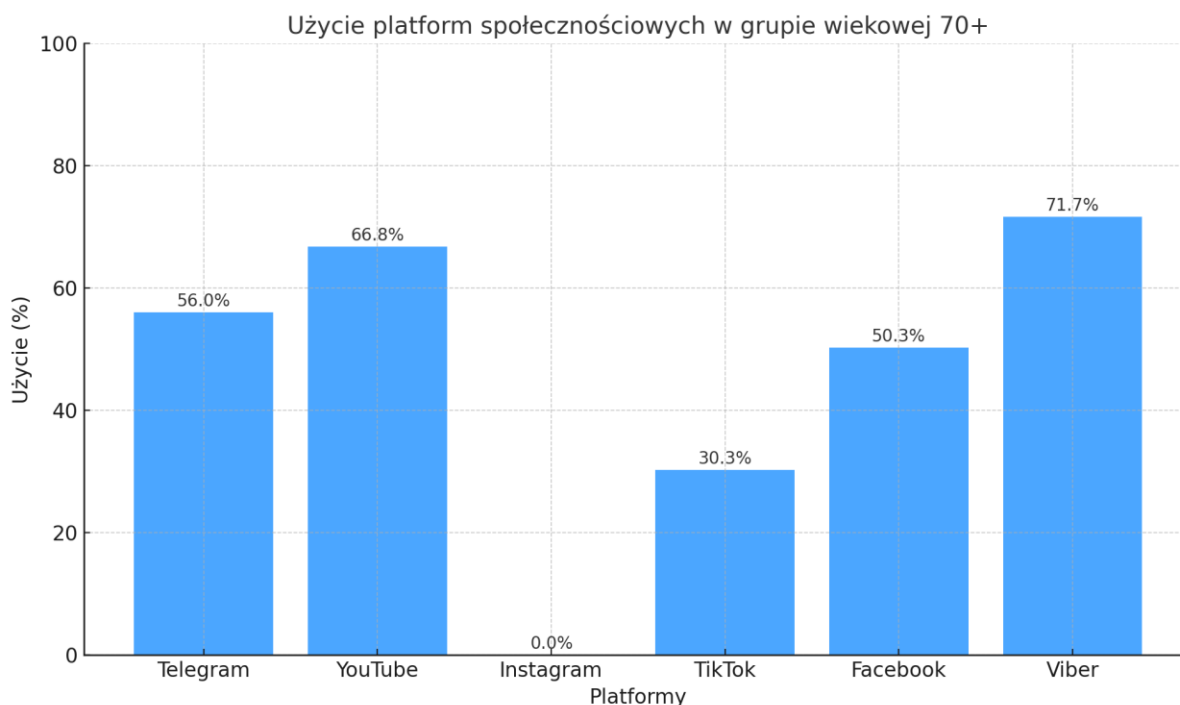
jednoczesnym utrzymaniu popularności Vibera (53,4%) i Telegrama (71,8%). Instagram i TikTok mają już mniejszy wpływ, ale są nadal obecne (odpowiednio 28,6% i 27,9%).

Osoby w wieku **60-69 lat** preferują YouTube (71,4%) oraz Viber (61,7%), ale Telegram (63,3%) i Facebook (50,3%) także pozostają istotne. Instagram (25%) i TikTok (25%) są mniej popularne, ale nadal wykorzystywane.

W grupie **powyżej 70 lat** wyraźnie dominuje Viber (71,7%), co czyni go główną platformą w tej kategorii. YouTube (66,8%) oraz Telegram (56%) utrzymują solidne pozycje, natomiast Facebook (50,3%) pozostaje znaczącym graczem. Zaskakująco wysoki udział TikToka (30,3%) świadczy o jego rosnącej akceptacji w starszych grupach wiekowych.

Telegram i YouTube dominują w młodszych grupach wiekowych, natomiast w starszych kategoriach wiekowych coraz większe znaczenie mają Viber i Facebook. TikTok, mimo relatywnie mniejszych zasięgów, zaczyna zyskiwać użytkowników we wszystkich grupach wiekowych, w tym wśród osób starszych. Te różnice mogą być kluczowe dla kształtowania przekazu informacyjnego i reagowania na potencjalne zagrożenia dezinformacyjne.

Media nietradycyjne jako źródło informacji

Wśród popularnych portali internetowych, Strana.ua odgrywa szczególną rolę, będąc jednym z głównych portali informacyjnych, pomimo oskarżeń o propagowanie prorosyjskich treści. Portal korzysta z alternatywnych domen i kanałów, takich jak Telegram i YouTube, co podkreśla znaczenie mediów alternatywnych w warunkach ograniczonego dostępu do tradycyjnych źródeł informacji.

Innym przykładem jest Hromadske.TV, niezależna platforma finansowana przez międzynarodowe granty, która oferuje rzetelne treści publicystyczne i reportażowe. W kontekście wojny Hromadske.TV stało się istotnym źródłem informacji, dostarczając wiarygodnych analiz i materiałów na żywo.

Media społecznościowe i kanały na platformach cyfrowych

Spadek oglądalności telewizji na Ukrainie w latach 2023–2024 jest wynikiem zmian w nawykach informacyjnych społeczeństwa. Zaufanie do telewizji spadło gwałtownie z 61,1% w 2023 roku do 34,1% w 2024 roku, co odzwierciedla rosnącą nieufność wobec tradycyjnych mediów. W tym samym czasie popularność głównych stacji telewizyjnych, takich jak ICTV czy STB, była zróżnicowana – podczas gdy ICTV odnotował spadek, STB zwiększył swoją oglądalność dzięki dostosowaniu oferty do oczekiwań widzów.

Równoległe znacząco wzrosła popularność mediów internetowych. Kanały na Telegramie, takie jak „Trucha Ukraina” i „Rezident”, odnotowały dynamiczny wzrost liczby subskrybentów, odpowiednio o 167% i 100% w latach 2022–2024. YouTube umacniał swoją pozycję jako platforma oferująca treści satyryczne i informacyjne, z kanałami takimi jak „Телебачення Торонто” przekraczającymi milion subskrybentów. TikTok, z zasięgiem obejmującym 55% dorosłych użytkowników internetu, stał się popularnym medium zarówno wśród młodszych, jak i starszych grup wiekowych, dzięki swojej dynamicznej formie treści.

Wzrost popularności mediów społecznościowych i kanałów internetowych wskazuje na rosnące zapotrzebowanie na łatwo dostępne i dające poczucie niezależności źródła informacji. Jednak ich podatność na dezinformację oraz anonimowość wielu kanałów, zwłaszcza na Telegramie, stanowią istotne wyzwanie. Zmiany te podkreślają potrzebę adaptacji tradycyjnych mediów oraz edukacji medialnej, aby przeciwdziałać dezinformacji i zwiększać zaufanie do wiarygodnych źródeł informacji.

d) Popularność mediów zagranicznych

Media zagraniczne odgrywają istotną rolę w kształtowaniu nawyków informacyjnych społeczeństwa Ukrainy, zwłaszcza w kontekście trwającego konfliktu zbrojnego i wojny informacyjnej. Dzięki dostępowi do zróżnicowanych źródeł informacji, ukraińscy odbiorcy mają możliwość korzystania zarówno z niezależnych analiz międzynarodowych, jak i z propagandowych treści generowanych przez prorosyjskie kanały. Platformy takie jak Facebook, Telegram, YouTube, TikTok czy Twitter stanowią kluczowe narzędzia w rozpowszechnianiu tych narracji, przyciągając uwagę zarówno zwolenników demokracji, jak i grup podatnych na dezinformację.

Zagraniczne media prorosyjskie

Media takie jak RT (Russia Today) i Sputnik, pomimo nałożonych sankcji, skutecznie omijają restrykcje za pomocą technik takich jak lustrzane strony internetowe, alternatywne domeny i dystrybucja treści przez media społecznościowe. Dzięki tym mechanizmom nadal docierają do odbiorców na Ukrainie i poza jej granicami, promując prorosyjskie narracje i dezinformację. Inne kanały, takie jak Readovka czy Tsargrad, również aktywnie uczestniczą w propagandowej wojnie informacyjnej, dostosowując swoje przekazy do specyfiki ukraińskiego i międzynarodowego rynku medialnego.

Zagraniczne media wspierające wartości demokratyczne

Niezależne międzynarodowe media, takie jak BBC Ukrainian, Deutsche Welle (DW), Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), Voice of America oraz amerykańskie agencje prasowe (Reuters, Bloomberg, AP), pełnią kluczową funkcję w dostarczaniu wiarygodnych informacji i przeciwdziałaniu dezinformacji. Dzięki wydaniom w językach ukraińskim i rosyjskim, te media mają szeroki zasięg i są cenione za obiektywizm i profesjonalizm. Dodatkowo, wiele projektów medialnych na Ukrainie jest wspieranych przez międzynarodowe instytucje, takie jak Akademia Deutsche Welle, która angażuje się w szkolenie dziennikarzy i wspieranie rozwoju niezależnych mediów.

Media z krajów sąsiednich, takie jak Polskie Radio, Bielsat TV, Onet, Gazeta Wyborcza czy Rzeczpospolita, odgrywają znaczącą rolę w informowaniu o sytuacji w Ukrainie, szczególnie w kontekście relacji międzynarodowych i wsparcia humanitarnego. Ich publikacje w języku ukraińskim, rosyjskim czy angielskim docierają do szerokiego grona odbiorców, w tym elit politycznych i społecznych. Bielsat TV, choć głównie skierowany na Białoruś, przekazuje również treści dotyczące Ukrainy, promując niezależność i wartości demokratyczne.

Wyzwania związane z mediami zagranicznymi

Rosnąca popularność mediów zagranicznych, zarówno niezależnych, jak i prorosyjskich, wskazuje na istotne zmiany w konsumpcji informacji na Ukrainie. Z jednej strony, umożliwiają one szeroki dostęp do zróżnicowanych perspektyw i analiz. Z drugiej strony, ich działalność niesie za sobą ryzyko dezinformacji i manipulacji, co podkreśla znaczenie edukacji medialnej i wzmocnienia pozycji lokalnych, niezależnych źródeł informacji. Zintegrowane działania wspierające ukraińskie media i ograniczające wpływy propagandowe, zwłaszcza prorosyjskie, są kluczowe dla zapewnienia informacyjnej suwerenności kraju.

e) Podatność na informacje „bazarowe”, w tym teorie spiskowe

Ukraińskie społeczeństwo, szczególnie osoby starsze, mieszkańcy terenów wiejskich oraz osoby z niższym poziomem wykształcenia, wykazuje wysoką podatność na informacje o charakterze „bazarowym” oraz teorie spiskowe. W tych grupach dezinformacja często rozprzestrzenia się w sposób nieformalny, poprzez plotki, rozmowy sąsiedzkie czy niezweryfikowane źródła internetowe, co znacząco utrudnia jej weryfikację i przeciwdziałanie jej wpływowi. Brak dostępu do niezależnych źródeł informacji w niektórych rejonach Ukrainy dodatkowo potęguje problem.

Dezinformacja i teorie spiskowe są celowo dostosowywane do specyfiki różnych grup społecznych. Osoby starsze, często wykazujące nostalgię za Związkiem Radzieckim, stają się celem narracji propagandowych wykorzystujących tę nostalgię do budowania poparcia

dla prorosyjskich postaw. Przykładem jest akcja promocyjna „Babuszka Z”, która poprzez silnie emocjonalne obrazy i narracje wzmacnia przekaz o jedności narodów postsowieckich.

Źródło: <https://qna.center/question/6292018> (więcej przykładów)

Mieszkańcy terenów wiejskich, z ograniczonym dostępem do niezależnych mediów, są szczególnie narażeni na narracje bazujące na absurdalnych teoriach spiskowych, takich jak stosowanie „bojowych komarów” czy „nietoperzy” w laboratoriach ukraińskich. Teorie te, choć pozornie niewiarygodne, zyskują akceptację w środowiskach o niskim poziomie edukacji i ograniczonej świadomości medialnej.

"Combat mosquitoes" follow "dirty bomb": Russian representative to UN tells more frenzy lies

Ukrainska Pravda

Fri, October 28, 2022 at 5:17 PM GMT+2 · 2 min read

ALONA MAZURENKO – FRIDAY, 28 OCTOBER 2022, 18:17

Vasiliy Nebenzya, the Permanent Representative of Russia to the UN, has said that the Russian occupiers allegedly discovered drones in Ukraine that can "spread mosquitoes infected with dangerous viruses."

Source: Nebenzya's speech at a session of the UN Security Council

Details: the Russian diplomat claimed that in March, Russian troops who were stationed in Kherson Oblast discovered "three drones equipped with 30-litre containers that can be used to spray biologically active substances".

Źródło: <https://www.yahoo.com/news/combat-mosquitoes-dirty-bomb-russian-151700522.html>

Narracje te są rozpowszechniane zarówno przez tradycyjne media propagandowe, takie jak RT czy Sputnik, jak i przez kanały internetowe na platformach Telegram, TikTok i YouTube. Anonimowość oraz trudności w moderacji treści na tych platformach sprawiają, że teorie spiskowe i dezinformacja łatwo zyskują zasięg. Dodatkowo na terenach okupowanych i prorosyjskich wzmacniane są przekazy zgodne z narracjami Kremla, co zwiększa polaryzację społeczną.

Wśród osób szczególnie podatnych na dezinformację znajdują się osoby starsze, kobiety z niższym poziomem wykształcenia, mieszkańcy wsi oraz osoby z negatywnym stosunkiem do rządu. Według badań, im starszy respondent i niższy poziom wykształcenia, tym wyższa akceptacja dla narracji prorosyjskich. Dla młodszych grup społecznych, takich jak dzieci i młodzież na terenach okupowanych, Rosja prowadzi programy paramilitarne, takie jak „Junarmia”, które mają na celu indoktrynację i przygotowanie do służby wojskowej.

Podatność na informacje „bazarowe” i teorie spiskowe na Ukrainie jest problemem o szerokim zasięgu, dotyczącym różnorodnych grup społecznych. Wykorzystanie emocjonalnych przekazów, narracji historycznych oraz absurdalnych teorii w połączeniu z ograniczonym dostępem do niezależnych źródeł informacji tworzy sprzyjające warunki do szerzenia dezinformacji. W celu przeciwdziałania konieczne jest zwiększenie dostępności edukacji medialnej oraz wsparcie dla niezależnych źródeł informacji, zwłaszcza w regionach o podwyższonym ryzyku podatności na dezinformację.

f) Uznawanie placówek religijnych jako źródła informacji

Placówki religijne na Ukrainie odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu opinii społecznych i dostarczaniu informacji, wykraczając poza funkcje czysto duchowe. Wykorzystują one dedykowane portale internetowe, media społecznościowe oraz platformy radiowe i telewizyjne, aby informować swoich wiernych o sprawach związanych z życiem wspólnoty, lokalnymi wydarzeniami oraz międzynarodową sytuacją polityczną. Różnorodność wyznaniowa na Ukrainie sprawia, że każda grupa religijna posiada swoje kanały informacyjne, które dostosowują przekaz do specyfiki swoich odbiorców.

Katolickie media informacyjne

Kościół katolicki na Ukrainie, zarówno rzymskokatolicki, jak i greckokatolicki, korzysta z różnorodnych mediów, aby dotrzeć do wiernych. Przykładem są **EWTN Ukraina**, oferujący programy religijne i edukacyjne, oraz portal **Credo.pro**, dostarczający artykuły teologiczne i wiadomości religijne. Greckokatolickie „**Żywe Telebaczania**” koncentruje się

na transmisjach liturgicznych oraz edukacji duchowej, wzmacniając poczucie jedności wśród wspólnoty wiernych.

Media prawosławne

Różnorodność prawosławnych wspólnot na Ukrainie prowadzi do istnienia wielu niezależnych kanałów informacyjnych. Prawosławny Kościół Ukrainy (PKU), promujący niezależność od Patriarchatu Moskiewskiego, prowadzi portal **Pomisna.info**, który dostarcza zarówno wiadomości religijnych, jak i społecznych. Z kolei Ukraiński Kościół Prawosławny Patriarchatu Moskiewskiego (UCP-MP) komunikuje się z wiernymi za pomocą strony **Church.ua**, często będąc obiektem krytyki za rzekome prorosyjskie powiązania. Media takie jak **Religijna Prawda** analizują i ujawniają działania rosyjskiej propagandy religijnej, dostarczając alternatywne narracje.

Media żydowskie

Społeczność żydowska na Ukrainie również posiada rozbudowaną sieć medialną. Portale takie jak **Hadashot** i **JewishNews** pełnią funkcję zarówno informacyjną, jak i integracyjną, dostarczając wiadomości o wydarzeniach na Ukrainie oraz życiu diaspory żydowskiej. Współpraca z międzynarodowymi organizacjami, takimi jak Światowy Kongres Żydów, umożliwia promowanie globalnej solidarności i wsparcia dla ukraińskiej społeczności żydowskiej.

Media muzułmańskie

Społeczność muzułmańska na Ukrainie korzysta z platform takich jak **Islam na Ukrainie** i **Umma TV**, które promują edukację międzykulturową oraz informują o kwestiach religijnych i społecznych. Krymskotatarski kanał telewizyjny **ATR** stanowi przykład medialnego wsparcia kulturowej i religijnej tożsamości w kontekście konfliktu na Krymie.

Media protestanckie

Protestanckie środowiska religijne korzystają z kanałów takich jak **Hope Channel Ukraina** i **Radio Emmanuel**, które łączą treści duchowe z edukacyjnymi. Ich działalność, choć mniej

intensywna w porównaniu do mediów katolickich i prawosławnych, ma na celu dotarcie do wiernych z różnych denominacji i propagowanie ekumenicznych wartości.

Wpływ placówek religijnych na społeczeństwo

Placówki religijne jako źródła informacji mają wciąż istotny wpływ na społeczeństwo. Wiele mediów religijnych odgrywa kluczową rolę w budowaniu tożsamości społecznej i kulturowej, jednocześnie dostarczając informacji o bieżących wydarzeniach. Z drugiej strony, placówki religijne bywają również wykorzystywane jako narzędzie dezinformacji, szczególnie przez struktury związane z Patriarchatem Moskiewskim, co dodatkowo komplikuje sytuację informacyjną na Ukrainie. Placówki religijne na Ukrainie pełnią znaczącą funkcję w systemie informacyjnym, szczególnie w obliczu trwającego konfliktu. Ich wpływ na lokalne społeczności jest trudny do przecenienia, jednak rola, jaką odgrywają w budowaniu narracji i zarządzaniu informacją (bądź dezinformacją), wymaga większej uwagi i analizy. Wspieranie niezależnych i transparentnych mediów religijnych jest kluczowe dla wzmocnienia spójności społecznej oraz przeciwdziałania manipulacjom w sferze informacyjnej.

3. Kluczowe zasoby FIMI

a) Firmy

W warunkach wojennych Ukraina zмага się nie tylko z dezinformacją i manipulacjami informacyjnymi, ale również z twardymi działaniami, takimi jak ataki fizyczne na infrastrukturę krytyczną, terroryzm oraz presja wynikająca z działalności zewnętrznych podmiotów gospodarczych i geopolitycznych. Kluczowe sektory gospodarcze, takie jak energetyka, przemysł zbrojeniowy, rolnictwo i technologie, stają się jednocześnie celami działań wojennych oraz areną międzynarodowych napięć. Wpływy zewnętrzne w tych obszarach mają wielowymiarowe skutki, od destabilizacji gospodarki po ingerencję w politykę suwerennościową Ukrainy.

Energetyka, stanowiąca podstawę funkcjonowania ukraińskiej gospodarki, pozostaje jednym z głównych celów działań wojennych i presji geopolitycznej. Ataki rakietowe na infrastrukturę energetyczną, w tym elektrownie, sieci przesyłowe i stacje transformatorowe, prowadzone przez Rosję, mają na celu pozbawienie ludności dostępu do prądu i ogrzewania oraz destabilizację funkcjonowania kraju w okresie zimowym. Zaporoska Elektrownia Jądrowa, będąca jedną z największych w Europie, pozostaje w rękach okupanta, co nie tylko zagraża bezpieczeństwu energetycznemu Ukrainy, ale również zwiększa ryzyko katastrofy nuklearnej.

Zewnętrzne firmy energetyczne, takie jak rosyjski Gazprom, odgrywają rolę narzędzi politycznego nacisku poprzez kontrolę dostaw gazu do Europy, co ma bezpośredni wpływ na ukraińską gospodarkę (mimo trwającej wojny gaz nadal płynie rurociągami przez Ukrainę, co zakończy się w styczniu 2025 roku). Ukraina utraci opłaty tranzytowe (przychody Ukrainy z opłat tranzytowych wyniosły 1,2 mld USD w 2022 r. i 0,8 mld USD w 2023 r., czyli około 0,5 procent PKB Ukrainy), oraz istnieje ryzyko utraty przez nią strategicznej roli jako partnera energetycznego dla Europy. Ponadto infrastruktura gazowa Ukrainy, która jak dotąd jest w dużej mierze nieuszkodzona, może stać się celem wojskowym, jeśli rosyjski gaz nie będzie płynął ukraińskimi rurociągami. Zatrzymaniu tranzytu gazu przez Ukrainę sprzeciwiają się Węgry, Słowacja i Austria, obawiając się nieproporcjonalnych strat ekonomicznych przy takim scenariuszu (mają umowy wieloletnie z Gazpromem). Prawdopodobnym rozwiązaniem, nad którym pracują zainteresowane strony będzie jednak zastąpienie gazu rosyjskiego azerskim. Praktycznie nie zmieniliby to nic w kontraktach, bo kupujący z UE w praktyce kupowaliby gaz z Rosji za pośrednictwem Azerbejdżanu. Pokazuje to jak dużą presję wywiera Rosja na kraje Unii Europejskiej i Ukrainy wciąż używając narzędzia jakim jest Gazprom. Ponadto międzynarodowe koncerny, jak np. Shell, wycofują się z Ukrainy. Shell w listopadzie 2024 roku sprzedał udziały w sieci stacji benzynowych Ukrnafcie.¹

¹ <https://news.bloomberglaw.com/antitrust/shell-exits-ukraine-market-and-sells-fuel-stations-to-ukrnfacta>

Ukraiński przemysł zbrojeniowy, reprezentowany przez Ukroboronprom oraz inne państwowe i prywatne przedsiębiorstwa, jest bezpośrednim celem działań wojennych i presji zewnętrznej. Produkcja sprzętu wojskowego oraz modernizacja uzbrojenia są niezbędne do utrzymania zdolności obronnych kraju. Zniszczenia infrastruktury produkcyjnej wynikające z rosyjskich ataków raketowych i sabotażu znacząco ograniczają możliwości operacyjne Ukrainy.

Zewnętrzni producenci broni, tacy jak amerykańskie Lockheed Martin czy Raytheon, odgrywają rolę krytycznego wsparcia, dostarczając sprzęt i technologie wojskowe, ale jednocześnie stają się pośrednimi celami rosyjskiej strategii podważania jedności państw wspierających Ukrainę. W kontekście konkurencji, chińskie przedsiębiorstwa zbrojeniowe w regionie MENA, oferując sprzęt tańszy i często bardziej dostępny, mogą stanowić wyzwanie dla stabilności ukraińskiego sektora.

Ukraińskie firmy technologiczne, takie jak Grammarly czy SoftServe, odegrały kluczową rolę w cyfrowym wsparciu działań wojennych oraz utrzymaniu infrastruktury krytycznej. Sektor IT w Ukrainie jest nie tylko celem cyberataków ze strony Rosji, ale również areną presji ze strony globalnych korporacji technologicznych, takich jak chińskie Huawei czy TikTok, których działalność może być wykorzystywana do zbierania danych i prowadzenia operacji wywiadowczych.

Jednocześnie firmy technologiczne z państw zachodnich, jak Google czy Microsoft, zapewniają Ukrainie wsparcie w postaci oprogramowania, cyberbezpieczeństwa oraz systemów komunikacyjnych, co znacząco wzmacnia zdolności obronne kraju. Jednak ich działalność może być ograniczana przez lobbing konkurencyjnych podmiotów oraz niepewność inwestycyjną w regionie objętym konfliktem.

Ukraiński agrosektor, znany jako „spichlerz Europy”, stanowi istotny cel działań militarnych, zwłaszcza ataków na infrastrukturę logistyczną, taką jak porty czarnomorskie i magazyny zbożowe. Rosyjskie blokady eksportowe oraz działania dezinformacyjne związane z jakością ukraińskiego zboża mają na celu osłabienie pozycji Ukrainy na globalnym rynku żywnościowym. Zewnętrzne podmioty, takie jak brazylijskie czy

amerykańskie koncerny rolnicze, mogą stanowić pośrednie zagrożenie, zwiększając swoją konkurencyjność w kontekście ograniczonej zdolności eksportowej Ukrainy. W regionach rozwijających się, które tradycyjnie były odbiorcami ukraińskiego zboża, rosyjska propaganda wykorzystuje ten kryzys do wzmocnienia swojej pozycji geopolitycznej.

Twarde działania wymierzone w kluczowe sektory gospodarcze Ukrainy, takie jak energetyka, przemysł zbrojeniowy, technologie i rolnictwo, stanowią integralną część strategii prowadzonej przez Rosję. Ataki fizyczne, terroryzm oraz presja zewnętrznych podmiotów gospodarczych i politycznych mają na celu destabilizację Ukrainy, zarówno wewnętrzną, jak i w kontekście jej relacji międzynarodowych. Efektywna ochrona tych zasobów wymaga skoordynowanego wsparcia międzynarodowego, które obejmuje dostawy sprzętu wojskowego, ochronę infrastruktury krytycznej oraz inwestycje w odbudowę gospodarki.

b) NGO

W kontekście konfliktu zbrojnego na Ukrainie, organizacje pozarządowe (NGO) pełnią zarówno rolę istotnych podmiotów wspierających społeczeństwo obywatelskie i demokratyzację, jak i narzędzi wpływu zewnętrznego, które mogą przyczyniać się do działań destabilizacyjnych. Działania tych organizacji obejmują szerokie spektrum od wsparcia humanitarnego, przez przeciwdziałanie dezinformacji, po uczestnictwo w operacjach informacyjnych i psychologicznych. W niektórych przypadkach, szczególnie w przypadku organizacji powiązanych z państwami trzecimi, NGO mogą również stanowić zagrożenie poprzez działania wspierające interesy obcych państw i podważające suwerenność Ukrainy.

Organizacje takie jak *Razom for Ukraine*, *Ukraińska Helsińska Grupa Praw Człowieka (UHHRU)* czy *Euromaidan SOS* odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu odporności ukraińskiego społeczeństwa na wpływy zewnętrzne oraz w budowaniu spójności społecznej w obliczu konfliktu. *UHHRU* monitoruje przestrzeganie międzynarodowych standardów praw człowieka, dokumentując naruszenia i wspierając ofiary konfliktu. *Razom for Ukraine*, jako międzynarodowa organizacja humanitarna, zapewnia pomoc

wojskową, humanitarną i promuje ukraińską kulturę, przyczyniając się do umacniania tożsamości narodowej.

Te działania mają bezpośredni wpływ na obszary humanitarny, ideologiczny i tożsamościowy, wzmacniając jednocześnie zdolności obronne Ukrainy poprzez integrację wsparcia międzynarodowego.

Inicjatywy takie jak *StopFake* czy *Centrum Strategicznych Komunikacji i Bezpieczeństwa Informacyjnego Ukrainy (CSKiBU)* stanowią filary walki z rosyjską propagandą i dezinformacją. *StopFake* od 2014 roku demaskuje fałszywe narracje medialne, natomiast CSKiBU koncentruje się na analizie i przeciwdziałaniu propagandzie oraz edukacji społeczeństwa w zakresie mediagramotności.

Te działania mają kluczowe znaczenie w obszarze bezpieczeństwa i ideologicznym, przeciwdziałając próbom destabilizacji społeczeństwa ukraińskiego poprzez manipulacje informacyjne. Jednakże ich skuteczność bywa ograniczana przez zaawansowane narzędzia stosowane przez przeciwników, takie jak automatyzacja dezinformacji i wykorzystanie sztucznej inteligencji do tworzenia treści.

Zagraniczne NGO, takie jak *Atlantic Council* czy *Carnegie Endowment for International Peace*, wpływają na politykę międzynarodową wobec Ukrainy poprzez analizy i publikacje. Ich działania wspierają strategiczne interesy Ukrainy w kontekście bezpieczeństwa i geopolityki, jednocześnie kształtując globalny dyskurs wokół konfliktu.

Równocześnie, organizacje takie jak *Fundacja Ruski Mir* czy *Międzynarodowy Ruch Eurazjatycki* wykorzystują status NGO do prowadzenia działań destabilizacyjnych, promując prorosyjskie narracje i neoimperialne ideologie. Te organizacje, choć formalnie działają w ramach społeczeństwa obywatelskiego, są bezpośrednio powiązane z rosyjskim aparatem państwowym, stanowiąc narzędzie hybrydowego wpływu. Ich działania obejmują finansowanie prorosyjskich inicjatyw, organizowanie wydarzeń promujących rosyjską kulturę i historię oraz szerzenie dezinformacji w międzynarodowych mediach.

Niektóre NGO są aktywnie zaangażowane w operacje informacyjne i psychologiczne, które mają na celu podważenie morale ukraińskiego społeczeństwa oraz manipulowanie opinią publiczną na arenie międzynarodowej. W połączeniu z fizycznymi działaniami, takimi jak ataki terrorystyczne czy sabotaż infrastruktury, te operacje stają się narzędziem wielowarstwowego nacisku na Ukrainę. Przykładem jest działalność organizacji prorosyjskich w regionach przygranicznych, gdzie prowadzą one kampanie propagandowe i angażują lokalną społeczność w działania destabilizujące.

Organizacje pozarządowe odgrywają istotną rolę w kształtowaniu przestrzeni informacyjnej i społecznej Ukrainy, jednak ich wpływ jest zróżnicowany. Podczas gdy wiele z nich wzmacnia odporność ukraińskiego społeczeństwa na wpływy zewnętrzne, inne stanowią narzędzia w rękach państw trzecich, służące realizacji celów geopolitycznych i destabilizacji. W warunkach wojennych NGO mogą zarówno wspierać budowę demokratycznego państwa, jak i stwarzać zagrożenie poprzez działania informacyjne, psychologiczne czy fizyczne, co wymaga stałego monitorowania i odpowiednich działań ze strony ukraińskich władz oraz społeczności międzynarodowej.

c) Liderzy opinii

Liderzy opinii, zarówno w mediach tradycyjnych, jak i cyfrowych, odgrywają istotną rolę w kształtowaniu narracji, wpływaniu na percepcję społeczną oraz realizacji działań związanych z FIMI. W kontekście Ukrainy, ich działalność jest szczególnie widoczna w czasie konfliktu zbrojnego, gdzie wykorzystują różnorodne platformy do promowania określonych narracji – od wsparcia ukraińskiej suwerenności po działania destabilizujące i prorosyjskie. Liderzy opinii mogą zarówno wspierać ukraińską odporność informacyjną, jak i stanowić narzędzie do prowadzenia operacji informacyjnych i psychologicznych. W niektórych przypadkach ich aktywność wiąże się z zagrożeniami fizycznymi, takimi jak terroryzm czy sabotaż.

Prorosyjscy liderzy opinii odgrywają kluczową rolę w rozprzestrzenianiu dezinformacji oraz usprawiedliwianiu rosyjskiej agresji wobec Ukrainy. Działania takich postaci jak *Anatolij Szarij*, *Jurij Podoliaka* czy *Siemion Piegow (WarGonzo)* polegają na wykorzystaniu

platform cyfrowych, takich jak Telegram i YouTube, do propagowania narracji Kremla. Na przykład, *Szarij*, oskarżany o zdradę stanu, używa swojego kanału do krytyki ukraińskich władz i legitymizowania rosyjskich działań wojennych, co wpływa na percepcję międzynarodową i destabilizuje ukraińską opinię publiczną.

Postaci takie jak *Jewgienij Poddubny* czy *Władimir Sołowiow* wykorzystują tradycyjne media rosyjskie, aby szerzyć dezinformację na skalę globalną. Ich publikacje wzmacniają ideologiczne i geopolityczne cele Rosji, jednocześnie podważając wartości demokratyczne i procesy polityczne w Ukrainie. Działania te mają istotny wpływ na bezpieczeństwo informacyjne oraz tożsamość narodową, szczególnie w regionach przygranicznych i na terytoriach okupowanych.

Z drugiej strony, liderzy opinii tacy jak *Jurij Butusow*, *Anton Heraszczenko* czy *Dmytro Gordon* odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu **prozachodnich i demokratycznych narracji**. *Butusow*, znany z ostrych komentarzy i analiz wojskowych, koncentruje się na krytycznej analizie wydarzeń na froncie, dostarczając zarówno społeczeństwu ukraińskiemu, jak i międzynarodowym odbiorcom rzetelnych informacji. *Heraszczenko*, były wiceminister spraw wewnętrznych, wykorzystuje swoje platformy do przekazywania aktualnych informacji z frontu oraz analiz wydarzeń, wzmacniając poczucie jedności narodowej.

W mediach tradycyjnych liderzy tacy jak *Pawło Kazarin* i *Dmytro Gordon* wykorzystują programy telewizyjne i YouTube do omawiania kluczowych zagadnień geopolitycznych oraz społecznych, co wspiera edukację i mobilizację społeczną. W ich działaniach widać wpływ na obszary ideologiczny, tożsamościowy i geopolityczny.

Zagraniczni liderzy opinii również mają istotny wpływ na narracje dotyczące Ukrainy. Postaci takie jak *Tucker Carlson* (Stany Zjednoczone) czy *Marine Le Pen* (Francja) wykorzystują swoje platformy do promowania narracji podważających wsparcie dla Ukrainy w państwach zachodnich. Chociaż nie zawsze działają bezpośrednio na zlecenie Rosji, ich wypowiedzi wpisują się w prorosyjską retorykę, co osłabia międzynarodową solidarność wobec Ukrainy.

Z kolei dziennikarze i analitycy związani z think tankami, takimi jak *Carnegie Endowment for International Peace* czy *Atlantic Council*, dostarczają rzetelnych analiz i wspierają międzynarodowe działania na rzecz Ukrainy, wzmacniając jej pozycję w debacie geopolitycznej.

Niektórzy liderzy opinii, zwłaszcza działający na terenach okupowanych, mogą być bezpośrednio zaangażowani w operacje wspierające działania wojenne, takie jak sabotaż czy mobilizacja społeczna na rzecz wrogich sił. Przykładem są osoby powiązane z ideą „Noworosji”, takie jak *Oleg Cariow*, które wspierają rosyjskie cele zarówno w przestrzeni informacyjnej, jak i poprzez działania logistyczne. Ich aktywność w połączeniu z szerzeniem dezinformacji i manipulacją opinią publiczną wzmacnia potencjalne zagrożenia fizyczne dla ukraińskiej infrastruktury oraz bezpieczeństwa narodowego.

Liderzy opinii są istotnym elementem w przestrzeni działań FIMI, wpływając zarówno na procesy informacyjne, jak i psychologiczne. Ich działalność może wspierać wartości demokratyczne i suwerenność Ukrainy, ale także przyczyniać się do destabilizacji poprzez promowanie prorosyjskich narracji oraz zaangażowanie w operacje destabilizacyjne. W warunkach wojennych szczególnie ważne jest monitorowanie ich aktywności i przeciwdziałanie szkodliwym wpływom, aby minimalizować zagrożenia dla suwerenności i integralności Ukrainy.

d) Przywódcy religijni

Przywódcy religijni odgrywają istotną rolę w życiu społecznym Ukrainy, mając wpływ nie tylko na duchowe i moralne aspekty życia, ale także na kwestie polityczne, społeczne i informacyjne. W kontekście FIMI ich działalność może zarówno wzmacniać ukraińską odporność na manipulacje, jak i stanowić narzędzie działań destabilizacyjnych, szczególnie gdy są powiązani z interesami zewnętrznych podmiotów, takich jak Rosja.

Patriarcha Cyryl, zwierzchnik Rosyjskiego Kościoła Prawosławnego, odgrywa kluczową rolę w propagowaniu ideologii „ruskiego miru” (rosyjskiego świata), która usprawiedliwia rosyjską agresję wobec Ukrainy. W swoich wypowiedziach Cyryl wielokrotnie wspierał

narracje Kremla, łącząc retorykę religijną z polityczną, co wzmacnia prorosyjskie nastawienie wśród wiernych Ukraińskiego Kościoła Prawosławnego Patriarchatu Moskiewskiego (UCP-MP). Kościół ten, choć formalnie deklaruje autonomię, pozostaje pod znacznym wpływem Moskwy, co budzi kontrowersje w Ukrainie.

Wpływ Cyryla i hierarchów UCP-MP obejmuje obszary ideologiczny, tożsamościowy i geopolityczny, ponieważ ich działania podważają ukraińską suwerenność oraz wspierają rosyjskie interesy w regionie. Wykorzystanie religii jako narzędzia do legitymizacji działań wojennych i manipulacji informacyjnych jest szczególnie widoczne w regionach wschodniej Ukrainy oraz na Krymie.

Z kolei Patriarcha Epifaniusz, zwierzchnik Prawosławnego Kościoła Ukrainy (PKU), odgrywa wiodącą rolę w budowaniu ukraińskiej tożsamości narodowej oraz niezależności religijnej od Moskwy. Jego działalność symbolizuje odrzucenie wpływów rosyjskich i promuje zjednoczenie ukraińskiego społeczeństwa wokół wartości narodowych i demokratycznych. PKU aktywnie wspiera wysiłki humanitarne oraz przeciwdziała prorosyjskim narracjom, co czyni go jednym z filarów odporności informacyjnej Ukrainy.

Duchowni katoliccy, tacy jak arcybiskup Swiatosław Szewczuk, zwierzchnik Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego, również odgrywają istotną rolę w umacnianiu ukraińskiej tożsamości narodowej oraz budowaniu solidarności międzynarodowej. Jego przemówienia podkreślają potrzebę wsparcia humanitarnego i politycznego dla Ukrainy, co wpływa na obszary humanitarny i geopolityczny.

Ważną rolę odgrywają także zewnątrzni przywódcy religijni, tacy jak papież Franciszek, który wielokrotnie wzywał do pokoju i potępiał przemoc w Ukrainie. Choć jego podejście jest neutralne, niektórzy krytykują brak wyraźnego wskazania Rosji jako agresora, co może być interpretowane jako brak pełnego poparcia dla ukraińskiej sprawy.

Z kolei przywódcy muzułmańscy, tacy jak Mufti Said Ismagilov, stojący na czele Duchowego Zarządu Muzułmanów Ukrainy (DUMU), wspierają ukraińskie wysiłki na rzecz obrony kraju i przeciwdziałania rosyjskiej propagandzie, szczególnie w kontekście krymskich Tatarów. Międzynarodowe organizacje islamskie, wspierające DUMU, takie jak

te z Turcji czy Kataru, dodatkowo umacniają ukraińskie społeczności muzułmańskie, co wpływa na obszary humanitarny i tożsamościowy.

Przywódcy religijni, szczególnie związani z Rosją, są często wykorzystywani w operacjach informacyjnych i psychologicznych, mających na celu wpływanie na opinię publiczną zarówno w Ukrainie, jak i za granicą. Wypowiedzi Cyryla czy prorosyjskich hierarchów UCP-MP są przykładem połączenia retoryki religijnej z politycznymi manipulacjami, które mogą prowadzić do eskalacji konfliktów społecznych i politycznych.

Przywódcy religijni odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu narracji i opinii publicznej w Ukrainie, zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i międzynarodowym. Podczas gdy niektórzy wzmacniają ukraińską suwerenność i tożsamość, inni wspierają prorosyjskie narracje i przyczyniają się do destabilizacji kraju. Monitorowanie działań tych przywódców oraz przeciwdziałanie ich negatywnym wpływom jest kluczowe dla budowy odporności informacyjnej i społecznej Ukrainy w obliczu trwającego konfliktu.

e) Przywódcy polityczni

Przywódcy polityczni odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu polityki wewnętrznej i międzynarodowej, co czyni ich istotnymi elementami w analizie FIMI. W czasie wojny w Ukrainie ich działania mogą zarówno wspierać ukraińską suwerenność, jak i przyczyniać się do destabilizacji przez operacje informacyjne, psychologiczne, a nawet aktywne wsparcie działań militarnych i geopolitycznych przeciwników Ukrainy. Wpływy polityczne wykraczają poza pojedyncze państwa, obejmując także organizacje międzynarodowe, partie polityczne oraz sojusze, co zwiększa złożoność ich oddziaływania.

Prezydent Rosji Władimir Putin stanowi centralną postać w strategii rosyjskiej manipulacji i ingerencji informacyjnej. Pod jego kierownictwem Rosja wdrożyła złożony aparat propagandowy, obejmujący media, dyplomację i agentów wpływu, który ma na celu destabilizację Ukrainy oraz podważenie jej suwerenności. W ramach FIMI Putin wykorzystuje zarówno twarde działania militarne, takie jak agresja zbrojna, jak i miękką siłę, angażując przywódców innych państw w promowanie prorosyjskich narracji. Wpływ

Putina jest szczególnie widoczny w obszarze geopolitycznym, ideologicznym i bezpieczeństwa, co stanowi bezpośrednie zagrożenie dla ukraińskiej integralności terytorialnej.

Przewodniczący Chińskiej Republiki Ludowej Xi Jinping zajmuje stanowisko oficjalnie neutralne wobec konfliktu, ale Chiny wspierają Rosję w sferze gospodarczej i politycznej, w tym poprzez unikanie sankcji oraz promowanie narracji o wielobiegunowym porządku świata. Polityka Chin wpływa na Ukrainę w obszarach ekonomicznym i geopolitycznym, ponieważ ogranicza skuteczność międzynarodowego nacisku na Rosję i komplikuje działania dyplomatyczne Ukrainy.

W Stanach Zjednoczonych prezydent Joe Biden aktywnie wspiera Ukrainę, dostarczając pomoc wojskową, humanitarną i finansową. Objęcie urzędu przez Donalda Trumpa, znanego z bardziej izolacjonistycznego podejścia, zapewne nie zmieni niczego w kwestiach humanitarnych i oficjalnego poparcia Ukrainy przez Stany Zjednoczone, ale może mieć wpływ na zmianę wsparcia militarnego. Trump wielokrotnie wyrażał sceptycyzm wobec amerykańskiego zaangażowania w konflikty międzynarodowe. Po spotkaniu z prezydentem Wołodymirem Zełenskim w obecności prezydenta Emmanuela Macrona w Paryżu na początku grudnia br. Trump oświadczył, że aktywnie działa na rzecz zakończenia wojny. Wezwał także Władimira Putina do podjęcia działań w celu natychmiastowego zawieszenia broni z Ukrainą. Istnieje ryzyko, że działania Trumpa mogą osłabić międzynarodową presję na Rosję oraz zwiększyć ryzyko FIMI poprzez wzrost prorosyjskich narracji w USA.

Unia Europejska jako całość jest jednym z kluczowych sojuszników Ukrainy, jednak poszczególne państwa członkowskie wykazują zróżnicowane podejście. Premier Węgier Viktor Orbán otwarcie sprzeciwia się ostrym sankcjom wobec Rosji, co osłabia jedność UE i wzmacnia prorosyjskie narracje w Europie Środkowo-Wschodniej. Jego działania wpływają na obszary geopolityczny i bezpieczeństwa, zmniejszając skuteczność unijnych działań wobec Rosji.

Z kolei liderzy partii eurosceptycznych, takich jak Marine Le Pen we Francji czy przedstawiciele Alternatywy dla Niemiec (AfD), propagują narracje osłabiające wsparcie dla Ukrainy w swoich krajach, co ma bezpośredni wpływ na międzynarodową pomoc wojskową i finansową. Te działania wzmacniają FIMI w Europie poprzez podważanie spójności polityki unijnej.

Na sąsiedniej Białorusi i w Korei Północnej przywódcy, tacy jak Aleksandr Łukaszenka i Kim Dzong Un, odgrywają istotną rolę w rosyjskiej strategii wpływu. Łukaszenka dostarcza Rosji wsparcia logistycznego i udostępnia swoje terytorium do prowadzenia działań wojennych, co wpływa na obszary bezpieczeństwa i geopolityczny. Kim Dzong Un, choć geograficznie oddalony, wspiera Rosję poprzez dostawy amunicji i technologii wojskowej, co wzmacnia zdolności ofensywne Rosji w konflikcie.

Z kolei przywódcy krajów takich jak Polska, Litwa czy Rumunia odgrywają kluczową rolę w budowaniu międzynarodowego wsparcia dla Ukrainy, dostarczając pomoc humanitarną i wojskową oraz wzmacniając presję dyplomatyczną na Rosję. Ich działania koncentrują się na obszarach humanitarnym, bezpieczeństwa i geopolitycznym.

Przywódcy polityczni, zarówno wrogowie, jak i sojusznicy Ukrainy, mają kluczowy wpływ na dynamikę konfliktu oraz skuteczność działań związanych z FIMI. Ich działania wpływają na szeroki zakres obszarów – od bezpieczeństwa po ideologię – kształtując nie tylko bieżące wydarzenia, ale także przyszłość Ukrainy i jej miejsca na arenie międzynarodowej. Monitorowanie tych wpływów i odpowiednia reakcja są kluczowe dla ochrony ukraińskiej suwerenności oraz utrzymania globalnej solidarności w obliczu rosyjskiej agresji.

f) Przywódcy wojskowi

Przywódcy wojskowi odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu dynamiki konfliktu w Ukrainie, zarówno przez bezpośrednie działania na polu bitwy, jak i poprzez wpływ na sferę informacyjną oraz operacje psychologiczne. W kontekście FIMI ich działania obejmują zarówno bezpośrednie wsparcie militarne, jak i manipulację percepcją opinii

publicznej, która może destabilizować sytuację polityczną i społeczną. Przywódcy wojskowi z Ukrainy, Rosji, Białorusi oraz innych państw odgrywają zróżnicowane role, które wpływają na bezpieczeństwo, geopolitykę i tożsamość narodową Ukrainy.

Główna rola w rosyjskiej strategii wojennej spoczywa na takich postaciach jak generał Walerij Gierasimow, szef Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej. Gierasimow jest architektem doktryny hybrydowej (teoria chaosu zwana doktryną Gierasimowa), która łączy działania militarne z operacjami informacyjnymi i psychologicznymi, w tym kampaniami dezinformacyjnymi mającymi na celu destabilizację Ukrainy oraz jej sojuszników. Rosyjscy dowódcy, tacy jak Siergiej Surowikin (zwany Generał Armagedon), znany z brutalnych kampanii w Syrii i na Ukrainie, wprowadzali strategie zastraszania i niszczenia infrastruktury cywilnej, które mają wymiar zarówno militarny, jak i psychologiczny.

Ich działania wpływają na obszary bezpieczeństwa, geopolityczny i ideologiczny, wzmacniając rosyjską narrację o konieczności „denazyfikacji” Ukrainy i podważając jej suwerenność na arenie międzynarodowej.

Generał Walerij Załużnyj, były naczelny dowódca Sił Zbrojnych Ukrainy, długo był symbolem skutecznej i zorganizowanej obrony Ukrainy w obliczu rosyjskiej agresji. Jego strategia opierała się na integracji nowoczesnych technologii, wsparcia międzynarodowego i zdolności adaptacyjnych, co znacząco wpłynęło na skuteczność ukraińskiego oporu. Załużnyj aktywnie uczestniczył w kampaniach informacyjnych, wzmacniając morale zarówno w kraju, jak i wśród międzynarodowych sojuszników Ukrainy. Generał Ołeksandr Syrski, obecny naczelny dowódca Sił Zbrojnych Ukrainy, odegrał kluczową rolę w ukraińskim oporze wobec rosyjskiej agresji, szczególnie w obronie Kijowa oraz w kontrofensywie w obwodzie charkowskim w 2022 roku. Jego nominacja w lutym 2024 roku była częścią szerszej strategii ukraińskiego dowództwa wojskowego, mającej na celu lepsze dostosowanie do dynamicznie zmieniających się warunków na froncie. Syrski, znany ze skuteczności dowodzenia, pozostaje kluczową postacią w strategii obronnej Ukrainy.

Działania ukraińskiego przywództwa wojskowego wpływają na obszary bezpieczeństwa, geopolityczny i tożsamościowy, umacniając obraz Ukrainy jako państwa zdolnego do skutecznej obrony przed rosyjską agresją.

Białoruś, pod przywództwem Aleksandra Łukaszenki, odgrywa istotną rolę w rosyjskiej strategii wojskowej, udostępniając swoje terytorium dla działań ofensywnych oraz jako baza logistyczna. Generał Wiktor Gulewicz, a po nim Paweł Murawejko jako szefowie Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Białorusi, są kluczowymi postaciami w koordynacji wsparcia dla rosyjskich operacji, choć formalnie Białoruś unika bezpośredniego zaangażowania w działania bojowe.

Działania białoruskich liderów wojskowych wpływają na obszary bezpieczeństwa i geopolityczny, ponieważ wspierają rosyjską strategię destabilizacji Ukrainy bez formalnego włączenia się do wojny.

Na poziomie międzynarodowym kluczową rolę odgrywają liderzy wojskowi z państw NATO, takich jak generał Christopher Cavoli, Naczelny Dowódca Sojusznicznych Sił w Europie (SACEUR). Jego działania koncentrują się na koordynacji wsparcia wojskowego dla Ukrainy oraz odstraszeniu dalszej rosyjskiej agresji na wschodnią flankę NATO. Pomoc wojskowa obejmuje dostawy broni, szkolenie ukraińskich żołnierzy oraz dzielenie się wywiadem, co wzmacnia zdolności obronne Ukrainy.

Jednakże wśród liderów zewnętrznych są także postacie promujące narracje ograniczające wsparcie dla Ukrainy, takie jak niektórzy przywódcy wojskowi z Chin, którzy w sposób pośredni wspierają rosyjskie działania poprzez transfer technologii i zasobów wojskowych.

Rosyjscy dowódcy wojskowi, wspierani przez wyspecjalizowane jednostki, prowadzą złożone kampanie informacyjne mające na celu dezinformowanie zarówno ukraińskiego społeczeństwa, jak i międzynarodowej opinii publicznej. Przykładem są fałszywe doniesienia o „zwycięstwach” rosyjskich wojsk czy manipulacje dotyczące strat ukraińskich, które mają osłabić morale obrońców i podzielić sojuszników Ukrainy.

Przywódcy wojskowi odgrywają wielowymiarową rolę w konflikcie ukraińsko-rosyjskim, zarówno jako liderzy działań militarnych, jak i jako aktorzy kluczowi w operacjach informacyjnych i psychologicznych. Ich działania mają bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo, geopolitykę oraz procesy tożsamościowe. Monitorowanie tych wpływów i przeciwdziałanie manipulacjom jest kluczowe dla ochrony interesów Ukrainy i jej międzynarodowych sojuszników.

g) Media tradycyjne

Media tradycyjne odgrywają kluczową rolę w procesach manipulacji informacją i ingerencji zewnętrznej (FIMI). Są one skutecznym narzędziem w operacjach informacyjnych i psychologicznych, wykorzystywanym do szerzenia dezinformacji, wzmacniania narracji zgodnych z interesami określonych państw lub grup oraz destabilizowania przeciwnika na arenie międzynarodowej. W przypadku Ukrainy istotne znaczenie mają zarówno media wewnętrzne, jak i zagraniczne, w szczególności rosyjskie, które realizują strategiczne cele propagandowe Kremla.

Kanały takie jak RT (Russia Today) i Sputnik od dawna są zaangażowane w szerzenie narracji prorosyjskich na arenie międzynarodowej. Rosja wykorzystuje je do podważania zaufania do ukraińskich instytucji państwowych, propagowania fałszywych informacji o rzekomych neonazistowskich tendencjach na Ukrainie oraz osłabiania międzynarodowego poparcia dla Ukrainy. Mechanizmy omijania sankcji nałożonych na RT, w tym tworzenie tzw. lustrzanych witryn, wskazują na wysoce zaawansowane metody techniczne i adaptacyjne stosowane w celu zachowania dostępu do odbiorców w Europie i na świecie. Obszar wpływu takich działań obejmuje przede wszystkim geopolityczny, ideologiczny i tożsamościowy.

Na Ukrainie kluczową rolę w przeciwdziałaniu rosyjskiej propagandzie odgrywa państwowy nadawca Suspilne (Narodowa Publiczna Teleradiokompania Ukrainy). Dzięki projektowi „United News”, łączącemu media publiczne i prywatne, Ukraina stworzyła platformę do koordynacji przekazu w czasie wojny, co pozwoliło na przeciwdziałanie dezinformacji i dostarczanie jednolitego, wiarygodnego obrazu sytuacji na froncie.

Współpraca z międzynarodowymi partnerami, takimi jak Deutsche Welle czy Radio Free Europe, wspiera walkę z dezinformacją i propagowanie ukraińskiej narracji na arenie międzynarodowej.

Media zachodnie, takie jak BBC Ukrainian, CNN czy The New York Times, odgrywają istotną rolę w kształtowaniu międzynarodowej percepcji konfliktu, jednocześnie będąc źródłem analiz i opinii, które wpływają na ukraińskie społeczeństwo i elitę polityczną. Ich działalność w obszarze bezpieczeństwa i geopolitycznym ma szczególne znaczenie w kontekście utrzymania międzynarodowego poparcia dla Ukrainy.

Kanały takie jak 1+1 czy Inter TV pozostają pod silnym wpływem oligarchów, co często prowadzi do upolitycznienia ich przekazu. W przeszłości media te były wykorzystywane do promowania określonych narracji politycznych, co może osłabiać ukraińską jedność w obliczu rosyjskiej agresji. Jednocześnie oligarchiczne media bywają wykorzystywane do realizacji interesów gospodarczych, co wiąże je z obszarem wpływu ekonomicznego i politycznego.

Media tradycyjne, zarówno na Ukrainie, jak i za granicą, pozostają kluczowym zasobem w procesach FIMI. Ich rola wykracza poza dezinformację, obejmując szeroko rozumiane operacje informacyjne i psychologiczne. Działania ukraińskich i międzynarodowych partnerów, zmierzające do ograniczenia wpływów rosyjskich mediów oraz wzmacniania niezależności ukraińskiego sektora medialnego, są kluczowe dla przeciwdziałania zewnętrznym ingerencjom.

h) Media nietradycyjne

Media nietradycyjne stanowią istotny zasób w strategiach Foreign Information Manipulation and Interference (FIMI). W kontekście konfliktu na Ukrainie, ich charakter, sposób działania oraz cele różnią się w zależności od afiliacji i interesów, które reprezentują. Z jednej strony można zaobserwować wykorzystanie tych mediów jako narzędzi do szerzenia propagandy, dezinformacji oraz wzmacniania wpływów geopolitycznych i ideologicznych. Z drugiej strony, media niezależne i pro-ukraińskie odgrywają kluczową

rolę w przeciwdziałaniu dezinformacji i informowaniu społeczeństwa. Obszary wpływu tych działań obejmują sfery bezpieczeństwa, geopolityki, tożsamości narodowej, a także kwestie ideologiczne.

Rosyjskie media nietradycyjne, takie jak Tsargrad.tv czy Readovka, koncentrują się na promowaniu narracji prorosyjskich. Ich głównym celem jest destabilizacja wewnętrzna Ukrainy poprzez podważanie zaufania do władz, promowanie separatyzmu oraz wzmacnianie podziałów społecznych. Tsargrad.tv, wykorzystując nacjonalistyczne i religijne przesłania, dąży do ideologicznego umocnienia prorosyjskiego elektoratu w regionie. Z kolei Strana.ua, pomimo ukraińskiego rodowodu, wielokrotnie była oskarżana o współpracę z prorosyjskimi interesami, publikując treści zgodne z narracją Kremla. Po nałożeniu sankcji przez ukraiński rząd, Strana.ua zmieniła domeny i przeniosła się na alternatywne platformy, takie jak Telegram, kontynuując publikację treści podważających stabilność polityczną Ukrainy. Oba przykłady ukazują wyraźny wzorzec FIMI: działania te koncentrują się na manipulacji informacyjnej i operacjach psychologicznych, mających na celu osłabienie morale oraz podział społeczeństwa ukraińskiego.

Równolegle, media niezależne, takie jak Hromadske.TV, pełnią kluczową funkcję w informowaniu zarówno ukraińskiego społeczeństwa, jak i międzynarodowych odbiorców. Dzięki wsparciu grantów międzynarodowych i darowizn, Hromadske.TV prowadzi działalność, której celem jest dokumentowanie wydarzeń wojennych oraz przeciwdziałanie dezinformacji. Jest to przykład mediów wykorzystujących nowoczesne kanały komunikacyjne, takie jak YouTube, do promowania rzetelnych informacji, co wzmacnia odporność społeczeństwa na operacje FIMI. Taka działalność ma charakter geopolityczny oraz tożsamościowy, ponieważ wzmacnia ukraińską narrację na arenie międzynarodowej i wspiera dążenie do suwerenności informacyjnej.

Platformy takie jak Telegram czy TikTok również odgrywają strategiczną rolę w wojnie informacyjnej. Anonimowe kanały prorosyjskie, takie jak Rybar czy Z-патриот, celowo wykorzystują dezinformację i manipulację emocjonalną, aby wpływać na międzynarodową

percepcję konfliktu oraz budować narrację o legitymizacji rosyjskich działań wojennych. Tego rodzaju treści mają charakter zarówno geopolityczny, jak i bezpieczeństwa, ponieważ mogą wpływać na decyzje polityczne sojuszników Ukrainy oraz osłabiać ich determinację do udzielania wsparcia.

Jednocześnie, platformy takie jak TikTok, dzięki swojej popularności wśród młodszych użytkowników, stały się miejscem intensywnej walki narracyjnej. Materiały patriotyczne, takie jak filmy dokumentujące sukcesy ukraińskiej armii, konkurują z prorosyjskimi treściami gloryfikującymi działania rosyjskiej armii. Te narracje oddziałują na obszary ideologiczne i tożsamościowe, wpływając na młode pokolenia oraz kształtując ich postrzeganie konfliktu.

Media nietradycyjne w kontekście konfliktu na Ukrainie stanowią kluczowy element działań FIMI, zarówno w wymiarze propagandy, jak i przeciwdziałania jej skutkom. Ich znaczenie w kształtowaniu opinii publicznej, budowaniu narracji i wpływaniu na procesy polityczne oraz społeczne czyni je jednym z najważniejszych zasobów współczesnej wojny informacyjnej.

i) Współpraca akademicka i naukowa

Współpraca akademicka i naukowa między uczelniami oraz instytutami badawczymi z Ukrainy a ich zagranicznymi partnerami odgrywa istotną rolę w budowaniu relacji międzynarodowych, wymianie wiedzy oraz wspieraniu innowacji. Może również stanowić pole dla działań w ramach FIMI, w tym manipulacji informacyjnych, operacji psychologicznych czy wywierania ukrytego wpływu geopolitycznego, ideologicznego i bezpieczeństwa.

Jednym z kluczowych zagrożeń w kontekście FIMI jest zaangażowanie instytucji naukowych z państw, które prowadzą wrogą politykę wobec Ukrainy, takich jak Rosja. Współpraca akademicka z rosyjskimi uczelniami była tradycyjnie rozwinięta, jednak od czasu inwazji Rosji na Ukrainę w 2014 roku, a szczególnie po eskalacji konfliktu w 2022 roku, została znacznie ograniczona przez sankcje i decyzje polityczne. Niemniej jednak,

wciąż istnieje ryzyko utrzymania ukrytych kanałów współpracy, które mogą być wykorzystywane do pozyskiwania informacji strategicznych, takich jak dane o ukraińskim sektorze energetycznym, technologii wojskowej czy infrastrukturze krytycznej. Działania takie mogą obejmować programy wymiany, wspólne badania naukowe lub udział w międzynarodowych konferencjach, podczas których dochodzi do pozyskiwania wrażliwych informacji.

Obszar wpływu ideologicznego i geopolitycznego ujawnia się także w kontekście współpracy z uczelniami i organizacjami z Chin. Chińskie inicjatywy, takie jak Instytuty Konfucjusza, choć oficjalnie promują kulturę i język chiński, są krytykowane za ukryte cele propagandowe oraz wywieranie wpływu na środowiska akademickie. W przypadku Ukrainy, mogą one być wykorzystywane do propagowania narracji zgodnych z interesami Pekinu, takich jak neutralność wobec konfliktu rosyjsko-ukraińskiego czy krytyka zachodniego zaangażowania w regionie.

Współpraca akademicka jest również podatna na działania mające na celu osłabienie wewnętrznej spójności Ukrainy oraz podważenie zaufania do jej instytucji. Poprzez wspieranie prorosyjskich narracji w środowisku akademickim lub manipulowanie wynikami badań, zewnątrzni aktorzy mogą wpływać na tożsamość narodową i ideologię ukraińskich elit intelektualnych. Szczególnym zagrożeniem są tutaj programy badawcze finansowane przez międzynarodowe fundusze o niejasnych źródłach, które mogą być wykorzystywane do realizacji celów politycznych, a nie naukowych.

Niebezpieczeństwa współpracy naukowej wynikają również z działań wywiadowczych prowadzonych przez obce państwa. Uczelnie mogą być miejscem rekrutacji agentów, gromadzenia danych wywiadowczych czy instalacji złośliwego oprogramowania w systemach uczelnianych. Szczególnie narażone są dziedziny związane z nowoczesnymi technologiami, biotechnologią, energią atomową czy obronnością.

W warunkach wojny na Ukrainie współpraca akademicka nie tylko stanowi przestrzeń potencjalnych zagrożeń, ale także okazję do łączenia wysiłków międzynarodowych na rzecz analizy i przeciwdziałania działaniom Rosji. Jednym z przykładów takiego

zaangażowania jest projekt „Analiza prawna działań Rosji w Ukrainie od 2014 r. pod kątem zbrodni agresji, zbrodni wojennych i ludobójstwa oraz rozwiązań prawnych państw sąsiadujących z Ukrainą w zakresie statusu obywateli Ukrainy” prowadzony przez Katolicki Uniwersytet Lubelski (KUL) ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, angażujący ekspertów z różnych uczelni z krajów europejskich, w tym z Polski, Ukrainy, Rumunii, Mołdawii, Bułgarii, Węgier, Gruzji, Macedonii i Norwegii. Projekt obejmuje trzy kluczowe obszary badawcze: analizę działań Rosji w świetle prawa międzynarodowego, badanie statusu prawnego obywateli Ukrainy w czasie konfliktu oraz ocenę polityki migracyjnej UE i jej skuteczności wobec obywateli Ukrainy.

Współpraca akademicka i naukowa, mimo że niesie pewne ryzyko w kontekście FIMI, stanowi również kluczowy element wzmocnienia Ukrainy na arenie międzynarodowej. Międzynarodowe projekty akademickie pokazują, że odpowiedzialnie prowadzona współpraca może skutkować wymiernymi korzyściami, takimi jak zwiększenie świadomości międzynarodowej, przeciwdziałanie dezinformacji oraz wspieranie dążeń Ukrainy do sprawiedliwości na gruncie prawa międzynarodowego. Aby w pełni wykorzystać potencjał takich inicjatyw, konieczne jest wdrożenie mechanizmów weryfikacji partnerów naukowych, monitorowanie źródeł finansowania projektów badawczych oraz zwiększenie świadomości wśród pracowników akademickich i studentów na temat zagrożeń dezinformacyjnych i wywiadowczych. Działania te nie tylko minimalizują ryzyko wykorzystania instytucji naukowych do celów manipulacji informacyjnej, ale również wzmacniają ich odporność i zdolność do podejmowania skutecznych działań na rzecz przeciwdziałania wpływom obcym. W ten sposób współpraca naukowa może stać się nie tylko narzędziem rozwoju, ale również strategicznym zasobem w walce z zagrożeniami geopolitycznymi.

j) Współpraca militarna i wojskowe formacje niepaństwowe

Współpraca militarna i zaangażowanie wojskowych formacji niepaństwowych mają istotny wpływ na sytuację bezpieczeństwa Ukrainy, jej zdolności obronne oraz regionalną dynamikę geopolityczną. Wsparcie zewnętrzne, zarówno instytucjonalne, jak

i nieformalne, odgrywa kluczową rolę w odpieraniu agresji Rosji, ale wiąże się także z wyzwaniem, które mogą prowadzić do manipulacji informacyjnej (FIMI) oraz wpływów destabilizujących politykę wewnętrzną i regionalną.

Współpraca militarna między Ukrainą a NATO obejmuje szkolenia, dostawy sprzętu wojskowego oraz doradztwo strategiczne. Partnerstwo to przyczynia się do modernizacji ukraińskich sił zbrojnych, zwiększając ich zdolności obronne. NATO dostarcza Ukrainie sprzęt wojskowy, systemy obrony przeciwlotniczej oraz wsparcie logistyczne, co ma kluczowe znaczenie dla podtrzymania zdolności bojowych w obliczu intensywnego konfliktu. Obszar wpływu tej współpracy obejmuje zarówno bezpieczeństwo, jak i geopolitykę, wzmacniając pozycję Ukrainy na arenie międzynarodowej, ale jednocześnie wywołując agresywne reakcje ze strony Rosji, która w swojej propagandzie oskarża NATO o eskalację konfliktu.

Jednym z bardziej widocznych elementów współpracy są formacje niepaństwowe, takie jak Międzynarodowy Legion Obrony Terytorialnej Ukrainy, składający się z ochotników z różnych krajów. Formacje te wzmacniają zdolności bojowe Ukrainy, ale mogą również stanowić narzędzie FIMI. Rosyjskie działania informacyjne często wykorzystują obecność zagranicznych ochotników do tworzenia fałszywych narracji o najemnikach, którzy rzekomo realizują interesy innych państw lub organizacji. Operacje informacyjne i psychologiczne wymierzone w takie formacje mają na celu osłabienie morale, zwiększenie nieufności wobec sojuszników oraz delegitymizację ukraińskich wysiłków obronnych.

Wojskowe formacje niepaństwowe, które współpracują z Ukrainą, obejmują także jednostki takie jak białoruskie i czeczeńskie bataliony ochotnicze, które walczą po stronie ukraińskiej. Ich działalność często budzi skrajne reakcje w mediach oraz jest wykorzystywana przez rosyjską propagandę do wzmacniania podziałów narodowościowych i tożsamościowych. Rosja oskarża te grupy o radykalizm, co ma na celu dezinformację i manipulację opinią publiczną, zarówno w Ukrainie, jak i poza jej granicami.

Z drugiej strony, formacje niepaństwowe wspierające działania Rosji, takie jak Grupa Wagnera, stanowią bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa Ukrainy i regionu. Grupa

ta angażuje się w działania militarne oraz operacje informacyjne i psychologiczne, które mają na celu destabilizację sytuacji wewnętrznej Ukrainy oraz osłabienie jej współpracy z partnerami międzynarodowymi. Grupa Wagnera prowadzi także kampanie dezinformacyjne, mające na celu zniekształcenie rzeczywistości konfliktu, wzmacniając prorosyjskie narracje oraz budując obraz Ukrainy jako państwa zależnego od zagranicznych sponsorów.

Współpraca militarna i zaangażowanie wojskowych formacji niepaństwowych mają kluczowe znaczenie dla wzmacniania obronności Ukrainy oraz przeciwdziałania rosyjskiej agresji. Poza formacjami ochotniczymi i niepaństwowymi istotnym elementem wsparcia są działania państw NATO, Unii Europejskiej oraz Stanów Zjednoczonych, obejmujące szkolenia wojskowe, dostawy broni oraz wsparcie technologiczne.

Szkolenia wojskowe realizowane przez kraje zachodnie stanowią fundament dla podnoszenia zdolności bojowych ukraińskiej armii. W Polsce, w ramach programu wsparcia ukraińskich sił zbrojnych, prowadzone są intensywne szkolenia w centrach wojskowych. Do końca 2023 roku Polska przeszkoliła tysiące ukraińskich żołnierzy w zakresie obsługi nowoczesnego sprzętu wojskowego, technik bojowych i medycyny pola walki. Szkolenia te są często koordynowane w ramach unijnej Misji Wsparcia Wojskowego dla Ukrainy (EUMAM Ukraine), która obejmuje działania na terenie innych państw członkowskich UE, takich jak Niemcy, Francja czy Czechy.

Stany Zjednoczone również odgrywają kluczową rolę w szkoleniu ukraińskich żołnierzy, głównie w swoich bazach wojskowych w Niemczech oraz na terytorium USA. Programy szkoleniowe prowadzone przez Pentagon obejmują zaawansowane kursy z zakresu obsługi systemów HIMARS, obrony przeciwlotniczej (m.in. systemów Patriot) oraz nowoczesnych czołgów, takich jak Abrams M1A1. Szkolenia te koncentrują się na podnoszeniu zdolności operacyjnych ukraińskich sił zbrojnych oraz ich adaptacji do standardów NATO.

Dostawy sprzętu wojskowego i technologii odgrywają fundamentalną rolę w wzmacnianiu ukraińskich zdolności obronnych. Polska dostarczyła Ukrainie czołgi Leopard 2,

armatohaubice Krab, systemy rakietowe Piorun oraz drony bojowe. Wsparcie to stanowi istotny element umacniania pozycji Ukrainy na froncie.

Stany Zjednoczone dostarczyły Ukrainie wielozadaniowe wyrzutnie HIMARS, systemy przeciwlotnicze Patriot, haubice M777 oraz zaawansowaną amunicję precyzyjną. Całkowita wartość amerykańskiej pomocy wojskowej przekroczyła 40 miliardów dolarów od początku pełnoskalowej inwazji Rosji w lutym 2022 roku. Wsparcie to obejmuje również dostawy systemów komunikacyjnych i obserwacyjnych, które umożliwiają skuteczniejsze prowadzenie operacji wojskowych.

Inne państwa europejskie, takie jak Niemcy, Francja, Wielka Brytania czy kraje skandynawskie, dostarczyły różnorodne rodzaje uzbrojenia, w tym systemy przeciwpancerne (NLAW, Javelin), broń ręczną, amunicję oraz pojazdy opancerzone. Niemcy dodatkowo dostarczyły systemy obrony przeciwlotniczej IRIS-T, które odgrywają kluczową rolę w ochronie infrastruktury krytycznej Ukrainy przed atakami rakietowymi.

Wsparcie militarne Ukrainy stało się celem operacji informacyjnych i psychologicznych prowadzonych przez Rosję. Narracje propagandowe Kremla koncentrują się na przedstawianiu wsparcia zachodniego jako eskalacji konfliktu oraz ingerencji w suwerenność Ukrainy. Dezinformacja obejmuje również fałszywe twierdzenia o rzekomym handlu bronią dostarczoną przez Zachód oraz o zagrożeniu, jakie może stwarzać ona dla państw sąsiadujących.

Z drugiej strony, Ukraina aktywnie wykorzystuje wsparcie militarne w swoich kampaniach informacyjnych, podkreślając współpracę z NATO i UE jako symbol jedności i międzynarodowej solidarności. Wzmocnienie zdolności obronnych Ukrainy dzięki zagranicznemu wsparciu pozwala na zwiększenie morale zarówno w społeczeństwie, jak i wśród sił zbrojnych.

4. Wybrane techniki i taktyki manipulacji, językowe mechanizmy perswazji, działania i efekty psychologiczne - identyfikacja i analiza.

Wielofunkcyjne strategie oddziaływania

Monitoring rosyjskich działań propagandowych ujawnia złożone mechanizmy dezinformacyjne oraz adaptacyjne, które mają na celu destabilizację społeczeństw oraz manipulację opinią publiczną zarówno w kraju, jak i za granicą. Analizy wykazały, że rosyjska propaganda realizuje funkcję demaskująco-dezinformacyjną, która polega na przekazywaniu fałszywych informacji w celu dezorientacji społeczeństwa oraz jego demotywacji w zakresie działań kierowanych do odbiorców zewnętrznych. Działania te wykorzystują czarną i szarą propagandę. Kolejnym kluczowym elementem jest funkcja adaptacyjno-motywacyjna, która poprzez psychologiczne oddziaływania kreuje postawy zgodne z oczekiwaniami Rosji. Język propagandy rosyjskiej charakteryzuje się dwuwartościowością i arbitralnością, co umożliwia klarowne przedstawienie manipulacyjnych treści w kategoriach dobra i zła. Manipulacja eufemizmami oraz hiperbolami pozwala na dynamiczną adaptację propagandy, tworzenie kontrfraz neutralizujących "niekorzystne" oddziaływanie faktów oraz wzmacnianie mylących narracji aparatu wpływu Kremla.

Funkcje rosyjskiej perswazji:

- **Demaskująco-dezinformacyjna:** Polega na podważaniu wiarygodności źródeł informacji niezależnych od Kremla, jednocześnie rozpowszechniając fałszywe informacje, by zasiać dezorientację i inspirować do działań sprzecznych z faktami.
- **Adaptacyjno-motywacyjna:** Ma na celu utrwalenie wśród odbiorców przekonania o słuszności działań Rosji i negowaniu wszelkich niepożądanych z perspektywy Moskwy działań zewnętrznych.

- **Informacyjno-kształtująca:** Jest podstawową funkcją dezinformacji, polegającą na dotarciu do odbiorców z odpowiednio spreparowanymi komunikatami, aby wpłynąć na ich postawy i zachowania.

Mechanizmy perswazji stosowane przez Rosję w walce informacyjnej przeciwko Ukrainie i jej sprzymierzeńcom są złożone. Ewolucja mechanizmów perswazji Rosji w kontekście konfliktu z Ukrainą odzwierciedla dynamiczne dostosowywanie się do zmieniających się realiów militarno-politycznych oraz reakcji międzynarodowej społeczności. Od momentu rozpoczęcia agresji w 2014 roku, a szczególnie po pełnoskalowej inwazji w lutym 2022 roku, mechanizmy perswazji przechodziły przez różne fazy, każda z nich odpowiadająca aktualnym potrzebom strategicznym i psychologicznym Kremla oraz jego sojuszników.

Od momentu aneksji Krymu w 2014 roku, Rosja zaczęła intensyfikować swoje operacje informacyjne jako część szerszej strategii destabilizacji Ukrainy oraz wpływania na opinię publiczną międzynarodową. W tym okresie głównym celem narracji propagandowych było uzasadnienie działań militarnych jako odpowiedzi na rzekome zagrożenia ze strony Ukrainy oraz jej sojuszników zachodnich.

Ochrona ludności rosyjskiej i mniejszości rosyjskiej na Ukrainie: perswazje, że działania Rosji mają na celu ochronę rosyjskojęzycznej ludności na wschodniej Ukrainie przed prześladowaniami ze strony ukraińskiego rządu.

Demonizacja Ukrainy jako państwa faszystowskiego i nazistowskiego: Demonizacja Ukrainy poprzez przedstawianie go jako faszystowskiego i neonazistowskiego reżimu, co miało na celu delegitymizację jego działań na arenie międzynarodowej oraz wpisanie tej perswazji w stereotyp, który budowała wcześniej propaganda Kremla jako element przygotowania informacyjnego pod agresję zbrojną.

Dezinformacja o „wojnie obronnej”: Narracja przedstawiająca Ukrainę i NATO jako bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa Rosji, co miało „uzasadniać” militarne przygotowania i obecność wojskową przy granicach Ukrainy.

Pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę w lutym 2022 roku była punktem zwrotnym, który wymusił na Kremlu szybką adaptację i rozwinięcie kolejnych narracji propagandowych, mających na celu legitymizację działań wojennych oraz utrzymanie poparcia społecznego zarówno wewnątrz Rosji, jak i zabiegi realizowane na arenie międzynarodowej.

Ewolucja narracji propagandowej Rosji

Faza Przedinwazyjna: Rok 2014 oznaczał początek nowej fazy w stosunkach rosyjsko-ukraińskich, kiedy to Rosja dokonała nielegalnej aneksji Krymu oraz rozpoczęła wspieranie separatystów na wschodzie Ukrainy. W tym okresie perswazje skupiały się na uzasadnieniu tych działań jako odpowiedzi na rzekome zagrożenia dla rosyjskojęzycznej ludności na Ukrainie oraz na budowaniu obrazu Ukrainy jako państwa pod wpływem faszyzmu i neonazizmu. Rosja dążyła do przedstawienia siebie jako obrońcy tych mniejszości, co miało na celu legitymizację działań militarnych zarówno wewnątrz kraju, jak i na arenie międzynarodowej.

Ochrona ludności rosyjskiej i mniejszości rosyjskiej na Ukrainie: Twierdzenie, że działania Rosji mają na celu ochronę rosyjskojęzycznej ludności na wschodniej Ukrainie przed prześladowaniami ze strony ukraińskiego rządu.

Deklaracja Ukrainy jako Faszyzmu i Neonazizmu: Demonizacja ukraińskiego rządu poprzez przedstawianie go jako faszystowskiego i neonazistowskiego reżimu, co miało na celu delegitymizację jego działań na arenie międzynarodowej. Perswazja obejmowała tunelowanie przekazu poprzez masowe używanie terminu np „faszystowska junta” w oficjalnych komunikatach i mediach państwowych.

Zagrożenie ze Strony NATO / Zachodu: Perswazje przedstawiające NATO jako bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa Rosji, miały „uzasadnić” militarne przygotowania i obecność wojskową przy granicach. Rosyjskie media podkreślają ekspansję NATO na wschód jako agresywne działanie zmierzające do otoczenia Rosji.

Demilitaryzacja i denazyfikacja Ukrainy: Zaprezentowanie celów inwazji jako rzekomej konieczności zdemilitaryzowania Ukrainy oraz usunięcia rzekomego neonazistowskiego wpływu w ukraińskim rządzie.

Rosja jako obrońca bezpieczeństwa regionalnego: Przedstawianie Rosji jako głównego obrońcy stabilności i bezpieczeństwa w regionie, kontrastując z przedstawioną jako agresywną Ukrainą. Perswazje oparte na tworzeniu wyobrażeń pokazujących Rosję jako kraj chroniący mniejszości etniczne i językowe przed „ukraińskim nacjonalizmem”. Perswazja obejmowała zachęcanie obywateli do wspierania działań wojennych poprzez patriotyczne hasła i apelowanie do obowiązku obronnego. Np. kampanie medialne apelujące o wsparcie dla rosyjskich sił zbrojnych oraz obronę ojczyzny „przed agresją”. Stosowane perswazje miały i mają na celu stworzenie fałszywego obrazu Ukrainy jako agresora, tworzenie przekonania, że to Ukraina, wspierana przez Zachód, jest głównym agresorem w konflikcie, co miało na celu dezinformację na temat prawdziwych przyczyn wojny.

Demonizacja ukraińskich sił zbrojnych: Ukraińskie siły zbrojne są przedstawiane jako nieskuteczne, niezdolne do obrony kraju, co ma na celu obniżenie morale społeczeństwa oraz zachęcenie do rezygnacji z dalszego oporu. Przykład: Publikacja fałszywych raportów o porażkach i chaosie w ukraińskich dowództwach, mających na celu zniechęcenie do wspierania wojny.

Mobilizacja Wewnętrzna: Propaganda skupia się na budowaniu poczucia jedności i wspólnego celu w obliczu zagrożenia zewnętrznego, co ma na celu wzmocnienie wewnętrznego poparcia dla rządu i działań wojennych. Przykład: Kampanie patriotyczne promujące ideę obrony ojczyzny i zachęcające obywateli do wspierania działań wojennych poprzez zakup rosyjskich produktów i usług.

Metoda paraliżowania: Szantaż nuklearny stanowi tylko jeden z elementów szerszej strategii informacyjnej Federacji Rosyjskiej, która od lat opiera się na zarządzaniu strachem i dezinformacji. Rosja regularnie stosuje techniki psychologiczne mające na celu wywołanie

strachu i niepewności wśród odbiorców, a kluczowym narzędziem w arsenale Kremla są operacje propagandowe. Ich celem jest zmuszenie społeczeństw zachodnich do zwątpienia w sens własnej polityki bezpieczeństwa oraz dalszego wspierania Ukrainy. Od momentu, gdy rosyjskie czołgi przekroczyły granicę z Ukrainą w lutym 2022 roku, Rosja wykorzystuje groźby nuklearne jako narzędzie do odstraszenia Zachodu przed zaangażowaniem się w wysiłek obronny Ukrainy. Trzy dni po rozpoczęciu inwazji Putin postawił rosyjskie siły nuklearne w stan najwyższej gotowości, wysyłając jasny sygnał, który miał „uwiarygodnić” propagandę szantażu nuklearnego. Od tego czasu rosyjscy urzędnicy wielokrotnie powtarzali groźby dotyczące użycia broni nuklearnej, mając nadzieję na zastraszenie społeczności międzynarodowej i ograniczenie wsparcia militarnego dla Ukrainy. Działania psychologiczne oparte na wywoływaniu strachu mają szerokie zastosowanie w strategii Kremla. Rosja wykorzystuje je zarówno do manipulowania opinią publiczną na Zachodzie, jak i do mobilizowania oraz dyscyplinowania rosyjskiego społeczeństwa. Narzędzia psychologiczne były stosowane w operacjach wojskowych od dawna – zarówno na poziomie strategicznym, jak i taktycznym – by złamać wolę walki przeciwnika. Obecnie Rosja, wykorzystując strach, stara się podważyć morale i zdolność decyzyjną Zachodu. Rosyjska metoda walki informacyjnej, określana jako „metoda paraliżowania”, charakteryzuje się wieloaspektowym podejściem. Rosja nie ogranicza się jedynie do działań informacyjnych – równocześnie demonstruje swoją siłę militarną, dostosowuje operacje wojskowe do wywołania określonych efektów psychologicznych, prowadzi propagandę, kreuje pozory oraz podejmuje działania dywersyjne mające na celu zastraszenie przeciwnika. Każde z tych działań ma na celu osiągnięcie konkretnych efektów w sferze psychologicznej, takich jak osłabienie woli do działania, obniżenie morale, wywołanie poczucia bezsilności i strachu.

Syndrom oblężonej twierdzy: Fundament rosyjskiej strategii informacyjnej

Syndrom oblężonej twierdzy stał się kluczowym elementem zarządzania społeczeństwem w Rosji od czasów bolszewickich. Ten socjotechniczny środek aktywny, rozwinięty i zaadaptowany w każdej dziedzinie życia podczas epoki sowieckiej, nadal stanowi

fundament komunikacji między państwem a obywatelami. Obecnie jest on wykorzystywany przez Kreml do kontrolowania wielokulturowego, etnicznego i religijnego społeczeństwa Rosji, zgodnie z interesami Kremla, a niekoniecznie samych obywateli. Jest to narzędzie służące do kontroli zachowań społecznych, gdzie kreowanie atmosfery strachu jest zadaniem przede wszystkim władz politycznych Rosji, a za jej realizację odpowiada aparat medialno-propagandowy.

- **Kreowanie Wroga:** Rosyjski syndrom oblężonej twierdzy ma na celu kreowanie wizerunku wroga wewnętrznego i zewnętrznego poprzez ciągłe poszukiwanie wrogów oraz czarno-biały podział świata na swoich i obcych, siły dobra i zła. Kreml stawia siebie zawsze po stronie dobra, demonizując przeciwników. To podejście ma na celu zatracenie instynktu samozachowawczego jednostki i podporządkowanie się woli państwa, z gotowością do składania najwyższych ofiar.
- **Wpływ rosyjskiego kościoła prawosławnego i „geopolityków-mistyków”.**

Istotnym czynnikiem w tej kreacji jest również Rosyjski Kościół Prawosławny oraz geopolitycy-mistykowie, tacy jak Aleksander Dugin i jego ruch euroazjatycki. Kreml wykorzystuje ich do tworzenia urojeń o szczególnym powołaniu Rosji oraz manię wielkości wśród innych państw i narodów. Dodatkowo, heroizacja własnej historii, w tym mit wielkiej wojny ojczyźnianej i walki z faszyzmem, oraz sakralizacja geografii, wzmacniają współczesne oblicze rosyjskiego syndromu oblężenia.

Obecnie Federacja Rosyjska intensyfikuje perswazję w przestrzeni informacyjnej, posługując się syndromem oblężonej twierdzy w celu:

- **Relatywizacji porażek militarnych** – Przekształcanie własnych niepowodzeń w domenie militarnej w sposób, który minimalizuje ich znaczenie.
- **Konsolidacji i mobilizacji społeczeństwa** – Mobilizowanie obywateli w obliczu trwającej mobilizacji wojskowej.
- **Usprawiedliwiania aneksji terytoriów Ukrainy** – Legitymizowanie i nielegalnych aneksji kolejnych terenów Ukrainy.

- **Deklarowanie sabotażu Zachodu** – Przedstawianie zachodnich państw, w tym Polski, jako źródła sabotażu i dywersji czynnika agresywnego - zmuszającego Rosję do „działania wbrew jej woli”.

Rosyjski aparat propagandowy w ostatnim czasie rozpowszechnia szereg fałszywych tez, mających na celu wzmocnienie negatywnego obrazu Polski i jej działań na arenie międzynarodowej:

- Rosja nie walczy z Ukrainą, tylko ze Zachodem i NATO.
- Integralność terytorialna Rosji jest zagrożona.
- Rosja musi bronić „oswobodzonych terytoriów”.
- Polscy najemnicy są znaczącą siłą walczącą po stronie Ukrainy.
- Wojska NATO uczestniczą w operacji obronnej Ukrainy.
- To nie Ukraina, lecz NATO dowodzi wojną.
- NATO prowadzi operację wojskową przeciwko Rosji na Ukrainie.

Cele tych działań są złożone. Z jednej strony celem jest konsolidacja społeczeństwa w obliczu mobilizacji oraz „usprawiedliwianie” agresywnych działań na arenie międzynarodowej a z drugiej promowanie wizerunku Rosji jako ofiary agresywnych działań NATO. W narracji Kremla Rosja jest przedstawiana jako państwo atakowane, które jedynie broni się przed zewnętrzną agresją. Takie podejście ma na celu „usprawiedliwienie” rosyjskich agresywnych działań militarnych, zarówno wobec Ukrainy, jak i na arenie międzynarodowej. Kreml stara się w ten sposób utrwalić przekonanie, że jego polityka jest słuszna i niezbędna dla zachowania bezpieczeństwa narodowego.

Wybrane narzędzia

- **Kontrola:** Ścisła kontrola nad mediami państwowymi, które stawały się głównym źródłem propagandy. Media takie jak RT (Russia Today) i Sputnik były wykorzystywane do rozpowszechniania oficjalnych narracji. Zwiększenie cenzury i propagandy w mediach państwowych, promowanie oficjalnych narracji poprzez telewizję, radio oraz internet.

- **Operacje cybernetyczne:** Ataki na ukraińskie media oraz systemy informacyjne w celu zakłócenia niezależnej informacji. Rosyjskie hakerzy przeprowadzali kampanie dezinformacyjne, tworząc fałszywe strony internetowe i sieci dystrybucji (w tym zautomatyzowanych) treści dezinformacyjnych.
- **Wykorzystanie mediów społecznościowych:** Masowe tworzenie fałszywych kont oraz rozpowszechnianie dezinformacji w celu manipulowania opinią publiczną. Platformy takie jak Facebook, Twitter i VKontakte są intensywnie wykorzystywane do szerzenia propagandowych treści. Szerokie wykorzystanie materiałów wideo oraz fotografii, które miały na celu demonizację przeciwnika oraz ukazywanie Rosji jako obrońcy.
 - **Operacja „Rosyjska Sieć”**
 - Szeroko zakrojona kampania dezinformacyjna, która miała na celu przedstawienie Ukrainy jako państwa agresywnego i niestabilnego, zagrażającego regionalnemu bezpieczeństwu.
 - **Kampania „Putin jako obrońca światowego porządku”**
 - międzynarodowa propagacja przemówienia prezydenta Putina oraz oficjalne oświadczenia przedstawiające go jako lidera dążącego do przywrócenia Rosji do jej historycznego statusu mocarstwa, zapewnienia „bezpieczeństwa”.
 - **Kampania „Rosja broni Europy”**
 - Narracja przedstawiająca Rosję jako naturalnego obrońcę Europy przed agresją ze strony NATO i Zachodu, co miało na celu mobilizację wsparcia międzynarodowego.
 - **Operacja „Polska jako zagrożenie”**
 - Kampania mająca na celu przedstawienie Polski jako agresywnego państwa, które współpracuje z Ukrainą w celu destabilizacji regionu lub aneksji zachodniej Ukrainy. Wykorzystywanie fałszywych informacji o polskich najemnikach i rzekomych planach militarystycznych Polski.

- Intensywne korzystanie z platform takich jak Telegram, gdzie można kontrolować przepływ informacji i tworzyć dedykowane kanały propagandowe.

Przykład: Tworzenie specjalistycznych grup na Telegramie, które regularnie publikują propagandowe treści, demonizujące Ukrainę i wspierające rosyjskie działania wojenne.

- **Fabrykowanie Dowodów:** Tworzenie i rozpowszechnianie sfalszowanych dokumentów oraz materiałów wideo, które miały potwierdzać fałszywe narracje, takie jak rzekomy udział polskich najemników w konfliktach zbrojnych. Przykład: Publikacja fałszywych raportów wojskowych oraz zdjęć z frontu, na których ukazane są rzekome działania polskich najemników.
- **Wykorzystanie Technologii Deepfake:** Implementacja zaawansowanych technologii do tworzenia realistycznych, lecz fałszywych materiałów wizualnych, mających na celu wprowadzanie odbiorców w błąd.
- **Koalicje z białoruskim aparatem wpływu:** Współpraca z białoruskimi organami propagandowymi w celu zwiększenia zasięgu i wiarygodności narracji propagandowych na arenie międzynarodowej, organizowanie wspólnych konferencji prasowych i wydarzeń informacyjnych z udziałem białoruskich mediów oraz oficjalnych przedstawicieli. Współpraca przy stosowaniu prowokacji, środków aktywne i ekspozycji perswazji propagandowych na arenie międzynarodowej. Współpraca z białoruskimi „mediami” i organizacjami w celu zwiększenia zasięgu propagandy. Białoruskie media często wspierają rosyjskie narracje i dostarczają dodatkowych źródeł dezinformacji.
- **Influencerzy i „dziennikarze” Rosja najmuje, korumpuje lub wykorzystuje służby specjalne w celu kontroli** osób wpływowych, które, pozorując „niezależność”, propagują narracje zgodne z linią Kremla. Często są to dziennikarze, blogerzy oraz osobistości medialne, które współpracują z rosyjskimi ośrodkami propagandowymi

np: blogerzy i vlogerzy na platformach takich jak YouTube, którzy regularnie publikują treści wspierające rosyjskie narracje.

- **Operacje separacyjne - rozbijanie sojuszy na przykładzie Polski:** Kluczowym elementem strategii informacyjnej Rosji są historyczne resentymenty oraz negatywne aspekty wspólnej przeszłości obu narodów. Główne cele rosyjskich perswazji obejmują podważanie zaufania do polskich intencji oraz dyskredytowanie działań Polski na arenie międzynarodowej.
- **Heroizacja „historii”:** Heroizacja historii polega na gloryfikowaniu przeszłych wydarzeń i postaci narodowych, co ma na celu wzmocnienie poczucia dumy narodowej i legitymizacji obecnych działań politycznych. W Rosji często odwołuje się do mitu wielkiej wojny ojczyźnianej i walki z faszyzmem, aby „uzasadnić” i zniekształcić postrzeganie agresji militarnej Rosji.
- **Sakralizacja geografii** Sakralizacja geografii to proces nadawania terenowi znaczenia sacrum, co może obejmować podkreślanie historycznych i kulturowych związków z danym obszarem. W rosyjskiej propagandzie sakralizacja geografii służy do uzasadniania aneksji terytoriów oraz do budowania narracji o naturalnym prawie Rosji do kontrolowania określonych regionów.
- **Dyskredytacja oporu:** Elementem kluczowym rosyjskich działań dezinformacyjnych są komunikaty przedstawiające konfrontację z Rosją jako słabą i niezdolną do efektywnego przeciwdziałania. Narracje o „wyprowadzaniu sił ukraińskich z równowagi” mają wzmocnić wizerunek Rosji jako siły dominującej, jednocześnie dążąc do obniżenia morale w szeregach ukraińskich i zachodnich odbiorców. Jest to klasyczna technika dezinformacyjna, mająca na celu wprowadzenie chaosu i poczucia bezsilności po stronie adresatów.
- **Ekspozowanie rzekomej przewagi strategicznej:** W propagandowych przekazach Rosja stara się prezentować swoją armię jako profesjonalną, zorganizowaną i skuteczną. Określenia takie jak „konsekwentne działania” czy „zimna głowa” są zestawiane z obrazem rzekomo chaotycznych i niezorganizowanych działań ukraińskich. Tego rodzaju narracje mają budować wizerunek rosyjskiego

dowództwa w oczach zarówno rosyjskich odbiorców, jak i neutralnych obserwatorów.

- **Manipulacja percepcją „nieuchronności”** Komunikaty w stylu „przełom frontu to tylko kwestia czasu” mają za zadanie wywołać wrażenie nieuchronności rosyjskiego zwycięstwa. Jest to metoda psychologicznego nacisku, która poprzez budowanie iluzji przewagi dąży do osłabienia determinacji przeciwnika oraz wytworzenia atmosfery niepewności i rezygnacji.
- **Kreowanie iluzji doskonałości:** Opis działań rosyjskiej armii jako „klasycznej, powolnej operacji” ma wzbudzać wrażenie, że wszelkie działania, w tym niepowodzenia są przemyślane i profesjonalne, mimo ich np. faktycznej nieskuteczności. Tego typu narracje mają ukryć porażki oraz wzmocnić wizerunek Rosji jako państwa dysponującego skuteczną strategią militarną.

Perswazje wymierzone w postrzeganie Polski w Ukrainie

Rosyjskie zasoby propagandowe starają się przedstawić polską pomoc dla Ukrainy jako działanie o ukrytych motywach, sugerując, że pod przykrywką humanitaryzmu Polska dąży do odbudowy utraconego imperium oraz realizacji wielkomocarstwowych ambicji. W ramach tych działań rozpowszechniane są następujące fałszywe narracje:

- **Dezinformacja o handlu organami:** Rozpowszechnianie fałszywych informacji o rzekomym handlu organami przez polskich lekarzy z ukraińskimi uchodźcami.
- **Groźby dotyczące planów Polski w sprawie Ukrainy:** Propagowanie tezy, że Polska dąży do odrodzenia dawnej Rzeczypospolitej z udziałem zewnętrznych sił, takich jak NATO i USA, co ma prowadzić do realizacji marzeń o utraconym imperium.
- **Polacy jako zagrożenie dla Ukrainy:** Twierdzenie, że Polacy stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa, egzystencji oraz tożsamości narodowej i religijnej Ukraińców.
- **Roszczenia terytorialne i aneksja Zachodniej Ukrainy:** Propagowanie fałszywych informacji o polskich roszczeniach terytorialnych oraz rzekomej „pełzającej aneksji” części Ukrainy przez Polskę.

- **Ambicje Polski wspierane przez USA:** Przekonanie, że niezależnie od rozwoju sytuacji, Polska przy wsparciu USA realizuje swoje ambicje dotyczące zajęcia Zachodniej Ukrainy.

Poprzez szerzenie fałszywych informacji i manipulację opinią publiczną. Kluczowym celem tych operacji informacyjnych jest uwiarygodnienie rosyjskich tez dezinformacyjnych dotyczących rzekomych planów Polski związanych z referendum i aneksją zachodniej Ukrainy. Rosyjskie media propagandowe stosują różnorodne metody, aby wzmocnić swoje narracje, w tym:

- **Ustawiane i reżyserowane wywiady:** Prezentowanie wywiadów z Ukraińcami, które mają potwierdzać rzekome zbrodnie wojenne oraz inne przestępstwa popełniane przez „polskich najemników” na Ukrainie. Celem jest stworzenie wrażenia, że polscy żołnierze są odpowiedzialni za działania przeciwko własnym obywatelom.
- **Dezinformacja o zbrodniach rosyjskich żołnierzy:** Rozpowszechnianie informacji sugerujących, że faktycznie popełnione zbrodnie wojskowe przez rosyjskich żołnierzy są w rzeczywistości sprawką Polaków lub Ukraińców (rzadziej innych narodowości). Taka narracja ma na celu odwrócenie uwagi od rzeczywistych sprawców.

Kremłowska meta narracja dotycząca Polski obejmuje następujące tezy:

- **Polska jako kraj agresywny i ofensywny:** Przedstawianie Polski jako państwa o ekspansjonistycznych zamiarach, które działa w sposób agresywny wobec sąsiadów.
- **Ukryte cele mocarstwowe pod przykrywką pomocy humanitarnej:** Twierdzenie, że Polska, maskując swoje działania jako pomoc humanitarną, w rzeczywistości dąży do realizacji własnych ambicji mocarstwowych.
- **Wsparcie terroryzmu:** Oskarżanie Polski o wspieranie działań terrorystycznych w regionie.

- **Polska jako destabilizujące zbrodnicze państwo:** Przedstawianie Polski jako źródła niestabilności w regionie poprzez rzekome działania zbrodnicze.
- **Polska jako zagrożenie dla Rosji:** Ukazywanie Polski jako bezpośredniego zagrożenia dla bezpieczeństwa Rosji.
- **Polacy jako niehumanitarni zbrodniarze:** Dehumanizacja Polaków poprzez przedstawianie ich jako bezwzględnych i niehumanitarnych sprawców zbrodni.

Polska jest jednym z najważniejszych celów rosyjskiej propagandy: Rosyjska propaganda nawiązuje do wydarzeń historycznych, takich jak rozbiory Rzeczypospolitej, oraz propaguje narracje o „polskim imperializmie” i dążeniu do ekspansji na tereny Białorusi i Ukrainy. Powtarzane są wątki o „polskich kresach” jako naturalnym obszarze geopolitycznego zainteresowania Polski. Celem tych narracji jest wzbudzenie strachu przed Polską jako państwem dążącym do odtworzenia historycznych granic oraz kreowanie wizerunku Rzeczypospolitej jako agresywnego i destabilizującego pokój w regionie kraju. Kremłowska propaganda przedstawia Polskę jako zagrożenie dla bezpieczeństwa Rosji, opierając się na zmanipulowanych informacjach o polskiej polityce obronnej. Działania obronne Polski są przedstawiane jako element „militaryzacji”, sugerując, że to Polska prowokuje Rosję do wojny, co ma na celu zniekształcenie międzynarodowego wizerunku Polski jako kraju defensywnego.

Demonizacja Polski Propaganda oskarża Polskę o prowokowanie konfliktów i „podżeganie” do napięć na granicy białoruskiej. Celem jest przedstawienie Polski jako agresora zgodnie z linią propagandową Rosji i Białorusi, która ma na celu osłabienie Polski na arenie międzynarodowej oraz uwiarygodnienie dezinformacji o zagrożeniach dla bezpieczeństwa Białorusi ze strony Polski. Rosyjscy propagandyści łączą dezinformację o zagrożeniu ze strony Polski z fałszowaniem obrazu mechanizmu przymusowej migracji stosowanego przez rosyjskie i białoruskie służby przeciwko Polsce. Kampania dezinformacyjna dotyczy presji migracyjnej skierowanej przeciwko Polsce, Litwie i Łotwie, przedstawiając Polskę jako stronę eskalującą napięcia.

Oskarżenia o destabilizację Białorusi Polska i Litwa są przedstawiane jako kraje wspierające terrorystów i działania destabilizujące Białoruś. Propaganda odnosi się do białoruskiej opozycji, delegitymizując jej działania wobec reżimu Aleksandra Łukaszenki. To próba ukazania Polski jako „pionka” w rękach Zachodu, który ingeruje w wewnętrzne sprawy Białorusi. Od początku wybuchu protestów opozycyjnych na Białorusi po sfałszowanych wyborach prezydenckich, Białoruś i Rosja prowadzą skoordynowane działania propagandowe, mające na celu przedstawienie opozycji białoruskiej jako inspirowanej z zagranicy, terrorystów lub narzędzie wojny hybrydowej, zwłaszcza z Polski i Litwy. Propaganda przedstawia Polskę jako kraj, który zwiększa swój potencjał wojskowy w celu zdominowania Europy Wschodniej. Narracja ta wpisuje się w szeroką aktywność rosyjskiej propagandy o „militaryzacji” Polski i krajów NATO, mając na celu pokazanie Polski jako zagrożenia militarnego dla Ukrainy.

Dziel i rządź: Oprócz operacji dyskredytujących Polskę w oczach Ukrainy, rosyjskie operacje wpływu są skierowane do wybranych grup społecznych w Polsce, którym przedstawia się za pomocą dobranych, często ramowych perswazji, Ukrainę w **negatywnym świetle**. Rosyjskie obiekty propagandowe rozpowszechniają szereg fałszywych narracji, które mają na celu zobrazowanie Ukraińców jako zagrożenia dla Polski. Do najważniejszych z nich należą:

- **Obecność ukraińskich flag na państwowych budynkach** – przedstawiana jako symbol okupacji Polski przez Ukraińców.
- **Nadanie numeru PESEL uchodźcom** – interpretowane jako próba tworzenia ukraińskich partii politycznych i uzyskania dostępu do polskich usług cyfrowych oraz świadczeń.
- **Używanie języka ukraińskiego w przestrzeni publicznej** – postrzegane jako działanie mające na celu asymilację Polaków i oddanie Polski pod kontrolę Ukraińców.
- **Ukraińcy jako zagrożenie** – twierdzenia, że Ukraińcy zagrażają bezpieczeństwu, egzystencji oraz tożsamości narodowej i religijnej Polaków.

- **Roszczenia terytorialne Ukrainy** – fałszywe informacje o rzekomych planach aneksji części Polski przez Ukrainę.
- **Niewdzięczni i roszczeniowi uchodźcy** – oskarżenia, że Ukraińcy demolują polskie mieszkania, kradną mężów Polaków oraz przejmują rynek pracy i pomoc socjalną.
- **Przejęcie rynku pracy przez Ukraińców** – twierdzenia, że Ukraińcy bez wysiłku zajmują polskie miejsca pracy dzięki dotacjom.
- **Manipulacja w biznesie** – sugerowanie, że ukraińskie napisy na produktach są narzędziem przejmowania Polski.

Rosyjskie operacje propagandowe angażują również polskie organizacje i obywateli, którzy promują zbieżne z kremlowskimi narracjami treści i podejmują działania mające na celu szerzenie dezinformacji. Współpraca ta umożliwia skuteczniejsze dotarcie do szerokiego grona odbiorców i zwiększenie wiarygodności fałszywych informacji. Głównym celem tych działań jest zobojętnienie Polaków na los Ukraińców poprzez kreowanie ich obrazu jako wrogich i roszczeniowych. Rosyjskie narracje mają na celu budowanie poczucia zagrożenia społecznego, ekonomicznego, bytowego, kryminalnego oraz tożsamościowego. Propaganda dąży do stworzenia wrażenia, że Polacy tracą kontrolę nad własnym domem, stając się obywatelami drugiej kategorii. To z kolei ma prowadzić do wzrostu niepokojów społecznych i trwałego zakłócenia relacji polsko-ukraińskich, co w perspektywie długoterminowej ma destabilizować sytuację w Polsce.

Multidyscyplinarne i wielodomenowe podejście: Efektywna propaganda łączy elementy militarne, polityczne, ekonomiczne oraz społeczne, co pozwala na kompleksowe oddziaływanie na różne aspekty życia społecznego i politycznego. Przykład: Łączenie narracji o zagrożeniu NATO z ekonomicznymi skutkami sankcji oraz społecznymi obawami związanymi z uchodźcami.

Ciągłość działania: Pomimo zmian w narracjach, kluczowe tematy takie jak demonizacja Ukrainy, zagrożenie ze strony NATO oraz rola Rosji jako obrońcy pozostają centralne, co pozwala na utrzymanie spójnego obrazu konfliktu. Przykład: Ciągłe odwoływanie się do

rzekomych zagrożeń ze strony NATO, niezależnie od aktualnych wydarzeń na froncie czy zdarzeń w środowisku międzynarodowym. .

Psychologiczne mechanizmy oddziaływania propagandowego

Wzbudzanie Strachu i Niepewności

Rosyjskie narracje propagandowe często odwołują się do emocji strachu i niepewności, co ma na celu osłabienie oporu społecznego oraz zwiększenie podatności na manipulacje.

Tworzenie obrazu ciągłego zagrożenia: Przedstawianie konfliktu jako sytuacji, w której Rosja jest ciągle zagrożona ze strony agresorów zewnętrznych, co ma na celu usprawiedliwienie działań wojennych i mobilizację obywateli do wsparcia. Przykład: Długookresowa operacja propagandowa alarmująca o rzekomych planach NATO do inwazji na Rosję.

Manipulacja emocjonalna: Wykorzystywanie obrazów i narracji wywołujących silne emocje, takie jak strach, gniew czy lęk, co zwiększa efektywność przekazu propagandowego. Filmy propagandowe pokazujące dramatyczne scenariusze zagrożenia dla rodzin rosyjskich w przypadku utraty kontroli nad terytoriami.

Ramowanie przekazu walki dobra ze złem: Propaganda Rosji często przedstawia świat w kategoriach czarno-białych, gdzie Rosja jest zawsze po stronie dobra, a jej przeciwnicy – zła. Ukraińskie władze i ich sojusznicy są przedstawiani jako bezwzględni, agresywni i niegodni zaufania, co ma na celu delegitymizację ich działań. Przykład: Narracje o „neonazistowskich reżimach” w Ukrainie, które mają na celu wywołanie wrogości i braku zaufania wobec ukraińskiego rządu. Budowanie obrazu walki „dobra” ze „złem” (Zachodem) to trwale obecny element rosyjskiej polityki agresji informacyjnej. Stosowanie odwróconej logiki pojęć ułatwia propagandystom Kremla z jednej strony tuszowanie, a z drugiej legitymizowanie imperialnej polityki agresji tezami o rzekomej „obronie, walce dobra ze złem”. Kontrolowany przez rosyjskie służby specjalne aparat wpływu promuje materiały mające kształtować (fałszywy) wizerunek Kremla i Putina jako „broniących

Rosji" przed złem, przed szatanem. Kreml używa tego wątku propagandowego m. in do sakralizacji wojny i pozyskiwania poparcia Rosjan dla agresywnych działań i pogłębiania wrogości wobec NATO, w tym Polski. Rosyjska propaganda konsekwentnie przedstawia politykę obronną NATO, czy wspieranie wysiłku obronnego Ukrainy, w fałszywym świetle rzekomych działań ofensywnych, będących elementem planowanej „inwazji NATO” na Rosję.

Budowanie obrazu Rosji jako ocalenia: Przedstawianie Rosji jako ostatniego bastionu stabilności i porządku w regionie, co ma na celu wzmacnianie poczucia jedności narodowej i wsparcia dla agresywnej polityki Kremla. Przykład: Kampanie dezinformacyjne pokazujące Rosję jako kraj, który ratuje świat przed chaosem i agresją „wywołaną przez Zachód”.

Operacje psychologiczne wymierzone w morale:

Manipulacja i zastraszanie: Rosyjskie operacje psychologiczne wymierzone w gotowość ukraińskich żołnierzy do stawiania oporu rosyjskiej agresji obejmują szerokie spektrum działań. Filmy z działań bojowych, często inscenizowane z użyciem kamer nasobnych, pokazujące rzekome obezwładnianie ukraińskich żołnierzy, są wykorzystywane do zastraszania i wezwania do poddania się. Propagandowe wezwania do niestawiania oporu, zastraszanie śmiercią oraz epatowanie sukcesami bojowymi rosyjskich wojsk mają na celu demoralizację i obniżenie woli walki.

Elementy tej operacji są kierowane również do polskojęzycznych odbiorców za pomocą stron internetowych zaangażowanych w rosyjskie operacje dezinformacyjne w Polsce. Tego rodzaju działania mają m. in. na celu podważenie zaufania do ukraińskiej operacji obronnej, wzbudzenie niepokoju wśród sojuszników Ukrainy oraz podkopywać poparcie społeczne dla donacji wojskowych.

Stan zdrowia żołnierzy: Narzędzie emocjonalnej manipulacji

Tego rodzaju narracja ma na celu wywołanie współczucia i wzbudzenie negatywnych emocji wobec ukraińskiego dowództwa. Przedstawienie ukraińskich żołnierzy jako ofiar nieodpowiedzialnych decyzji dowódców jest próbą podważenia zaufania do wojska, jego intencji i zdolności do skutecznej obrony kraju. Należy podkreślić, że tego typu relacje są często inscenizowane przez rosyjski wywiad wojskowy i rozpowszechniane przez ministerstwo obrony Rosji, co dodatkowo podkreśla ich propagandowy charakter.

Braki w mobilizacji: Narracja desperacji

Stwierdzenia dotyczące braków w mobilizacji oraz wysyłanie chorych żołnierzy na front sugerują desperację i nieodpowiedzialność ukraińskiego dowództwa. Propagandowe przekazy tego rodzaju mają na celu ukazanie Sił Zbrojnych Ukrainy jako zdezorganizowanych i niezdolnych do skutecznego zarządzania swoimi zasobami ludzkimi. Tego rodzaju dezinformacja, produkowana i dystrybuowana przez rosyjskie Ministerstwo Obrony, ma prowadzić do osłabienia morale wśród żołnierzy oraz zniechęcenia opinii publicznej do wspierania działań wojennych.

Straty i złe planowanie: Podważanie kompetencji

Informacje o dużych stratach w ludziach i sprzęcie oraz złym planowaniu działań wojennych. Takie informacje mają na celu podkreślenie rzekomej niekompetencji co może prowadzić do osłabienia zaufania żołnierzy do swoich przełożonych oraz zmniejszenia ich determinacji do walki. Dezinformacja tego typu, starannie przygotowywana przez rosyjski wywiad wojskowy, jest również wykorzystywana do wzmacniania przekazu o skuteczności działań wojskowych Rosji.

Decyzja o poddaniu się: Próba demoralizacji

Narracja o poddaniu się, aby ratować życie, jest szczególnie silnym elementem propagandowym. Ma ona na celu zniechęcenie innych żołnierzy do dalszej walki,

sugerując, że poddanie się jest jedynym racjonalnym wyborem w obliczu beznadziejnej sytuacji. Tego rodzaju przekazy, inscenizowane i promowane przez rosyjskie Ministerstwo Obrony, mogą prowadzić do demoralizacji i podważenia determinacji wśród ukraińskich żołnierzy.

Techniki propagandowe i ich wpływ

1. **Apel do emocji:** Opisywanie problemów zdrowotnych i trudnej sytuacji żołnierzy wywołuje współczucie i negatywne emocje wobec dowództwa.
2. **Manipulacja Eksponowanie** negatywnych informacji o stanie zdrowia, stratach i złym planowaniu działań wojennych wprowadza niepewność, lęk.
3. **Podważanie autorytetu:** Krytykowanie ukraińskiej operacji obronnej osłabia jej autorytet i wiarygodność.
4. **Próba demoralizacji:** Narracja o poddaniu się ma na celu zniechęcenie żołnierzy do walki i podkopanie ich morale.

Taktyka presji i wezwania do poddania się: Taktyka presji i wezwania do poddania się, realizowana w ramach operacji psychologicznej, może obejmować szereg metod, w tym propagandę, dezinformację i manipulację opinią publiczną. Celem jest stworzenie wrażenia nieuchronności porażki, co ma prowadzić do obniżenia morale i zwiększenia prawdopodobieństwa poddania się. Celem Rosjan jest obniżenie woli walki adresatów tej operacji, zmniejszenie skuteczności bojowej oraz zwiększenie prawdopodobieństwa poddania się lub odwrotu. Osłabienie woli walki odnosi się do zmniejszenia determinacji, motywacji lub gotowości jednostek lub grup do angażowania się w walkę lub jej kontynuowanie. Mogą na to wpływać różne czynniki, w tym wyczerpanie psychiczne, emocjonalne i fizyczne. Celem Rosjan jest osłabienie woli walki Ukrainy, zmniejszenie skuteczności bojowej, zwiększenie prawdopodobieństwa poddania się lub odwrotu.

Taktyki psychologiczne w demotywowaniu Zachodu: Rosyjski aparat propagandowy intensyfikuje działania mające na celu zniechęcenie społeczeństw zachodnich do wspierania Ukrainy poprzez dostawy sprzętu wojskowego. Wykorzystując różnorodne

taktyki psychologiczne, Kreml stara się kreować obraz donacji wojskowych jako marnotrawstwa zasobów, prowokowania dalszej eskalacji konfliktu oraz bezpośredniego zagrożenia dla bezpieczeństwa Zachodu. Celem rosyjskiej propagandy jest osłabienie wsparcia społecznego dla Ukrainy w krajach zachodnich. Wykorzystując dezinformację i manipulację, Kreml stara się wpłynąć na opinię publiczną, by ta naciskała na swoje rządy w kierunku ograniczenia pomocy dla Kijowa.

Rosyjska propaganda intensywnie pracuje nad zniechęceniem społeczeństw zachodnich do wspierania Ukrainy, przedstawiając donacje wojskowe jako marnotrawstwo, prowokację wojenną i źródło własnych problemów ekonomicznych. Poprzez kreowanie fałszywego obrazu bezużyteczności przekazywanego sprzętu oraz obciążanie Zachodu odpowiedzialnością za cierpienia Ukraińców, Kreml dąży do osłabienia międzynarodowego wsparcia dla Kijowa.

Kreowanie iluzji bezużyteczności zachodniego uzbrojenia: Rosyjscy propagandyści regularnie publikują obrazy i filmy przedstawiające zniszczony sprzęt wojskowy dostarczany Ukrainie przez państwa zachodnie. Celem tych działań jest wywołanie wrażenia, że pomoc militarna jest nieskuteczna na polu walki. Takie treści mają zniechęcić zachodnie społeczeństwa do dalszego wsparcia Ukrainy, sugerując, że przekazywanie broni to strata pieniędzy i dodatkowe ryzyko dla ich własnego bezpieczeństwa – zarówno militarnego, jak i ekonomicznego.

Mit niezwyciężonej armii rosyjskiej: W ramach kampanii propagandowej Kreml nieustannie promuje wizerunek rosyjskiej armii jako niezwyciężonej siły zdolnej pokonać każdego przeciwnika. Doniesienia o nowych, „niezniszczalnych” systemach uzbrojenia mają na celu przekonanie odbiorców o wyższości rosyjskiej technologii wojskowej nad zachodnimi odpowiednikami. Propagandowe materiały podkreślają rzekomą przewagę Rosji, przedstawiając zachodnie donacje wojskowe jako słabe i skazane na zniszczenie.

Strach przed bankructwem zachodnich gospodarek: Rosyjska propaganda podkreśla również koszty wsparcia militarnego dla Ukrainy, sugerując, że prowadzą one do

finansowej ruiny krajów zachodnich. Narracje te mają wzbudzić sprzeciw wobec polityki rządów wspierających Kijów, wskazując na rzekome cięcia w usługach społecznych, rosnące deficyty budżetowe i zwiększający się dług publiczny jako konsekwencje finansowania dostaw uzbrojenia.

Obwinianie Zachodu za cierpienia Ukrainy: Kremlowscy propagandyści próbują przenieść odpowiedzialność za przedłużający się konflikt i związane z nim cierpienia Ukraińców na kraje zachodnie. Poprzez manipulacyjne wykorzystanie obrazów zniszczeń i ofiar cywilnych, sugerują, że donacje wojskowe prowokują i eskalują wojnę. Tego rodzaju zabiegi mają wywołać dyskusję na temat rzekomej odpowiedzialności Zachodu za śmierć i zniszczenia na Ukrainie.

Techniki manipulacji stosowane przez Kreml

Kreowanie wrażenia klęski Ukrainy: Poprzez eksponowanie ukraińskich strat i zniszczeń zachodniego sprzętu wojskowego, propaganda rosyjska stara się obniżyć morale społeczeństw zachodnich i ukraińskiego, podważając zaufanie do efektywności donacji wojskowych.

Manipulacja obrazami: Rosyjscy propagandyści często inscenizują niszczenie ukraińskiego sprzętu, uzyskując nagrania z różnych perspektyw tego samego zdarzenia. Następnie materiały te są wielokrotnie edytowane i prezentowane jako dowód masowych zniszczeń, wprowadzając odbiorców w błąd co do rzeczywistej sytuacji na froncie.

5. Działania propagandowe, manipulacyjne i dezinformacyjne wymierzone w postrzeganie Zachodu i wartości demokratycznych

Propaganda i dezinformacja skierowane przeciwko Zachodowi stanowią jeden z kluczowych elementów rosyjskiej operacji informacyjnej wobec Ukrainy. Przekazy tego typu mają na celu wzbudzenie nieufności wobec państw zachodnich, podważenie zaufania do wartości demokratycznych oraz doprowadzenie do wyczerpania się poparcia dla Ukrainy wśród jej sojuszników. W tym kontekście Rosja konsekwentnie kreuje wizję Zachodu jako nadużywającego swojej pozycji politycznej i gospodarczej, a jednocześnie wewnętrznie skłóconego, moralnie zdegenerowanego i pozbawionego spójnej strategii wobec konfliktu.

Jednym z najistotniejszych motywów w tej kampanii jest oskarżanie Zachodu o eskalowanie wojny. W rozmaitych doniesieniach propaganda rosyjska upatruje „beneficjentów” działań zbrojnych w Wielkiej Brytanii, Francji czy Stanach Zjednoczonych, którym ma rzekomo zależeć na przedłużaniu wojny, by rozbudowywać własny przemysł zbrojeniowy lub prowadzić politykę ekspansji kosztem Ukrainy. Tego rodzaju zarzuty służą jednocześnie do umocnienia przekonania, że Rosja nie zmaga się wyłącznie z ukraińską armią, ale wręcz z całym NATO. Z kolei ukraińskie władze pokazywane są jako narzędzie realizacji zachodnich interesów, co według kremlowskiej propagandy usprawiedliwia ofensywę Rosji.

Równolegle propagowane są informacje o domniemanej słabości i nieuchronnym upadku Zachodu. Ukazuje się Unię Europejską jako twór zagrożony kryzysem energetycznym i żywnościowym z powodu sankcji nałożonych na Rosję. Wskazuje się, że tylko rosyjskie zboże może „uratować” Europę przed widmem głodu, a sankcje, zamiast uderzać w Moskwę, mają rzekomo destabilizować gospodarkę zachodnią. Towarzyszą temu doniesienia o wewnętrznych sporach i podziałach wśród państw sojusznicznych,

podkreślające brak zgody co do przedłużania pomocy wojskowej i politycznej. Przykładem są fałszywe historie o rzekomych groźbach wyrzucenia Stanów Zjednoczonych z NATO, czy fikcyjne relacje o tym, że zachodni przywódcy, w tym prezydent Francji, mieliby się wycofywać ze wsparcia dla Kijowa. Takie tezy mają wywołać wrażenie chaosu i zmęczenia wojną po stronie państw demokratycznych.

Znaczącą rolę w tej narracji odgrywają również wątki związane z rzekomą „moralną degeneracją” Zachodu. Rozpowszechniane są treści sugerujące, że żołnierze i instruktorzy wojskowi z NATO dopuszczają się przestępstw na ludności cywilnej, co stanowi próbę odwrócenia uwagi od rosyjskich działań na terytorium Ukrainy. Przywoływane są fałszywe przykłady rosnącej przestępczości seksualnej, które mają dodatkowo wzmocnić przeświadczenie, że zachodnie wartości stoją w sprzeczności z tradycyjnymi normami społecznymi. Takie przekazy ściśle łączą się ze stereotypem Europy jako „upadłej” i pozbawionej realnej zdolności do wspierania Ukrainy – zarówno moralnie, jak i politycznie.

Na tej samej płaszczyźnie rozsiewane są komunikaty o hipokryzji zachodnich elit, rzekomo dbających wyłącznie o własne interesy i starających się odwrócić uwagę opinii publicznej od głównego problemu, jakim jest rosyjska agresja. Według propagandy państwa demokratyczne mają cechować się krótkowzrocznością – pierwotnie decydują się na pomoc, lecz w obliczu rosnących trudności gospodarczych oraz politycznych zaczynają wycofywać się ze swych obietnic. Tego typu oskarżenia pozwalają Rosji jednocześnie dzielić sojuszników Ukrainy i utrwać wśród społeczeństw europejskich wrażenie, że wsparcie Kijowa przyczynia się do przeciągającego się kryzysu na kontynencie.

Kluczowym elementem tej strategii jest dyskredytacja pomocy udzielanej Ukrainie. W wybranych przekazach podnosi się kwestie rzekomej korupcji ukraińskich władz, sprzedawania zachodniej broni na czarnym rynku czy braku transparentności finansowej w wydatkowaniu środków. Ma to wywołać poczucie, że żadna inwestycja w obronę Ukrainy nie przynosi pożądanych rezultatów – wręcz przeciwnie, miałyby wzmocniać nielegalne struktury. Z kolei informacje o domniemanym wstrzymaniu pomocy ze strony

Stanów Zjednoczonych czy państw europejskich, wbrew rzeczywistym decyzjom, tworzą wrażenie narastającego znużenia konfliktem i braku wiary w jego pomyślne dla Ukrainy rozwiązanie.

W narracji kremłowskiej nie brakuje też wątków historycznych, mających na celu zakorzenić przekonanie, że Zachód to spadkobierca ideologii nazistowskich. Europejskie poparcie dla Ukrainy bywa w związku z tym przedstawiane jako wsparcie dla rzekomego reżimu neonazistowskiego. Wprawdzie takie ujęcie jawnie deformuje rzeczywistość i historię, jednak pozostaje potężnym instrumentem służącym do wywołania emocjonalnych reakcji wśród odbiorców, zwłaszcza tych żyjących w postradzieckiej strefie wpływów i pamiętających realia II wojny światowej. Takie skojarzenia podważają moralną legitymację Zachodu do wsparcia Kijowa i pozwalają Rosji na kreowanie się w roli państwa „wyzwoliciele” walczącego ze współczesnym faszyzmem.

Z propagandą dezinformacyjną współgrają przekazy dotyczące samej Ukrainy, w których władze w Kijowie przedstawiane są jako skorumpowane i dążące do autorytarnej kontroli nad społeczeństwem. Kremłowskie media oraz powiązani z nimi blogerzy – w tym tzw. „pseudoukraińskie” kanały na platformach społecznościowych – przekonują, że prezydent i politycy ukraińscy działają jedynie dla własnego interesu. Takie treści, w których pojawiają się wątki o bogaceniu się krewnych wysokich urzędników czy świadomym „niszczeniu” ukraińskiego narodu, stanowią próbę jeszcze głębszego podważania wiarygodności prozachodnich władz w Kijowie. Przy tym rozpowszechniane są historie o rzekomym zmuszaniu dzieci do pisania propagandowych laudacji na cześć prezydenta czy planach użycia „brudnej bomby”, co dodatkowo uderza w wyobrażenie Ukrainy jako państwa szukającego realnego wsparcia w demokratycznym świecie.

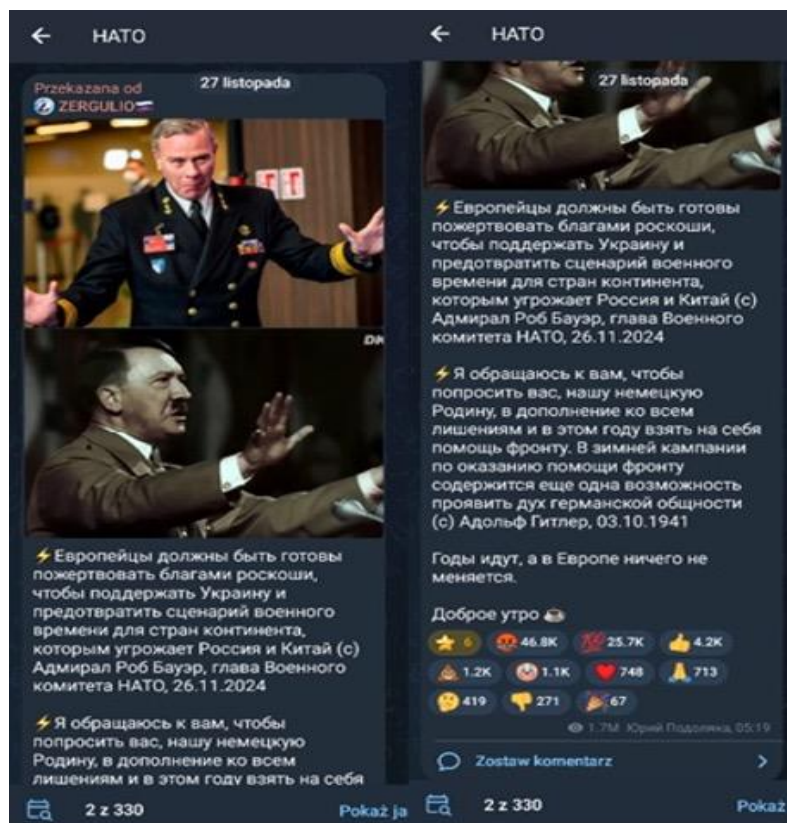
Zestawienie tych przekazów pokazuje złożoność i wielopłaszczyznowość rosyjskich operacji dezinformacyjnych. Wiele z nich, trafiając do opinii publicznej w państwach zachodnich, ma wywołać lęk przed dalszym wsparciem militarnym i politycznym dla Kijowa, podsycać wewnętrzne podziały w koalicji sojuszników Ukrainy oraz skłaniać społeczeństwa do rewizji wcześniejszego poparcia. Strategia ta opiera się na powtarzaniu

setek rozproszonych wątków, spośród których jedne dotyczą rzekomych korzyści państw zachodnich z przedłużania konfliktu, inne zaś koncentrują się na przedstawianiu Zachodu jako bliskiego implozji gospodarczej i politycznej. Rozbudowane narracje o korupcji w Ukrainie i autorytarnych zapędach tamtejszych władz mają dopełnić obrazu beznadziejnej sytuacji, w której to wyłącznie Moskwa okazuje się – z perspektywy propagandzistów – stroną „uczciwą”.

a) Motywowane zewnętrznie

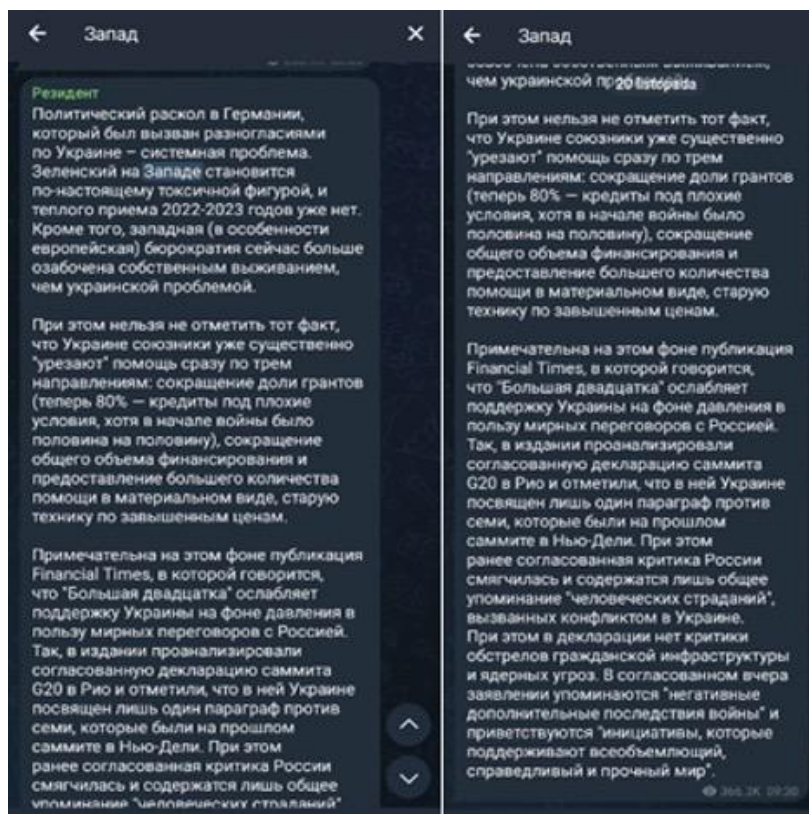
Narracje wymierzone w Zachód

- **Europa jako kolebka nazizmu** Porównanie Admirała NATO, Roba Bauera, do Hitlera, podkreślające rzekomą niezmiennosc Europy w promowaniu nazizmu. Narracja ta ma podważyć moralną legitymację NATO i UE. Metanarracja: „Europa i NATO to kolebka nazizmu”

Źródła: Zergulio (Telegram, 27.11.2024)/ Mir Siewodnia z Jurij Podoliaka (Telegram, 27.11.2024).

- **Wewnętrzne konflikty w Zachodzie** „*Rozłam polityczny w Niemczech spowodowany jest niezgodą co do Ukrainy. Zachód osłabia swoje wsparcie, by wymusić negocjacje*” („Zachód jest wewnętrznie skłócony”, „Elity dbają tylko o siebie”).

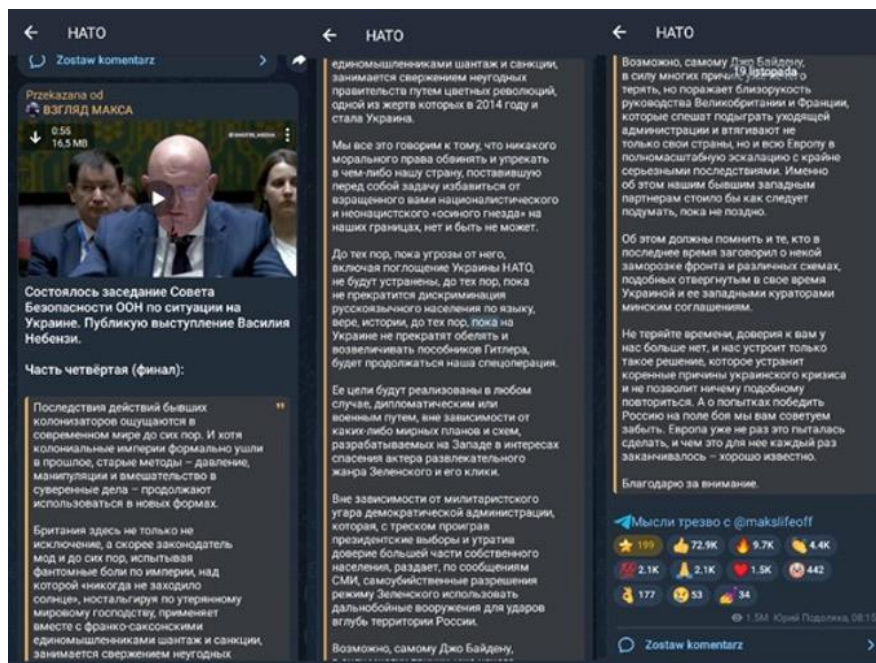
Źródło: Resident (Telegram, 19-20.11.2024).

- **Państwa grupy G20 osłabiają wsparcie dla Ukrainy – donosi Financial Times.** Państwa europejskie chciały wystosować mocniejszy przekaz, ale nie miały siły przebicia” (Metanarracja: „Zachód jest wewnętrznie skłócony”, „Elity dbają tylko o siebie”, „Państwa Zachodu to niewiarygodni sojusznicy”)

Źródło: *Резидент* (t.me/rezident_ua), 19.11.2024

- Zachodnie imperia jako agresorzy** *“Wielka Brytania tęskni za utraconym imperium. NATO chce wchłonąć Ukrainę. Francja i Wielka Brytania wciąga Zachód do wojny.”* – wypowiedź Nebenzi, ambasadora Rosji przy ONZ (Metanarracja: „Zachodnie państwa to upadłe imperia, które marzą o podbojach”, „Państwa Zachodu to agresorzy”)

Źródła: *WZGLIAD MAKSA* (t.me/MaksLifeOff), 19.11.2024/ *Mir Siewodnia z Jurij Podoliaka* (t.me/yurasumy), 19.11.2024

Londyn jest głównym prowokatorem konfliktu, wojna Ukrainy z Rosją jest dla niego opłacalna („Państwa Zachodu to agresorzy”)

Źródło: Mir Siewodnia z Jurij Podoliaka (t.me/yurasumy), 18.11.2024

- Zachód jako niewiarygodny sojusznik Państwa zachodnie, w szczególności Słowacja, Węgry, Rumunia szykują się do zaboru części Ukrainy, potwierdza to ukraiński molfar, (Metanarracja: „Państwa Zachodu to niewiarygodni sojusznicy”).

Źródło: Mir Siewodnia z Jurij Podoliaka (t.me/yurasumy), 11.11.2024

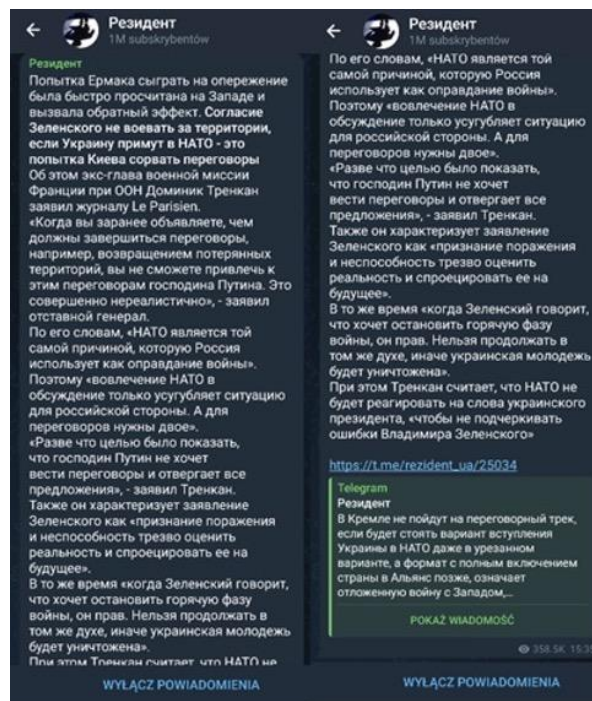
Narracje wymierzone w wartości demokratyczne

- Korupcja i autorytaryzm ukraińskiego rządu “Zełenski ma monopol na władzę, ukraińska elita uważa go za przegranego, Julia Tymoszenko chce się stać jego “alternatywą” i jeździ prezentować się do Polski” (Metanarracja: „Zełenski sprawuje władzę autorytarną / Ukraina jest państwem autokratycznym”, „Zełenski jest skończony w oczach Zachodu”)

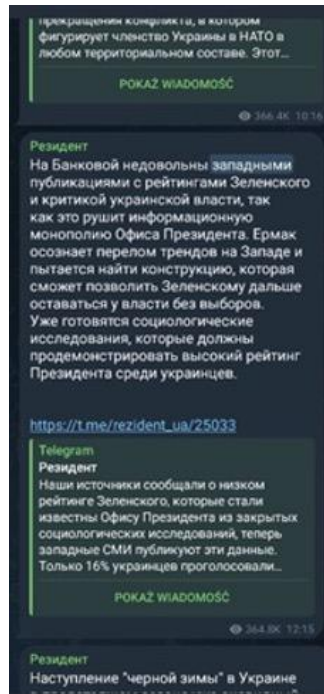
źródło: Żensina s kosoj (t.me/skosoj), 16.11.2024.

Zełenski sabotuje możliwości negocjacyjne z Rosją, domagając się dołączenia Ukrainy do NATO - nawet bez terytoriów okupowanych przez Rosję (Metanarracja: „Zełenski gra przeciwko Ukrainie”, „Ukraiński rząd nie dba o obywateli”)

Źródło: Rezident (t.me/rezident_ua), 01.12.2024

- **Manipulacje wyborcze** “Ukraiński rząd jest niezadowolony z tego, że Zachód podważa monopol informacyjny Zełenskiego. Jermak widzi, że Zachód nie popiera Zełenskiego i będzie starał się pomóc mu utrzymać dalszą władzę bez wyborów.” (Metanarracja: „Zełenski sprawuje władzę nielegalnie”, „Zełenski sprawuje władzę autorytarną / Ukraina jest państwem autokratycznym”)

Źródło: *Rezident* (t.me/rezident_ua), 30.11.2024

b) Motywowane wewnętrznie

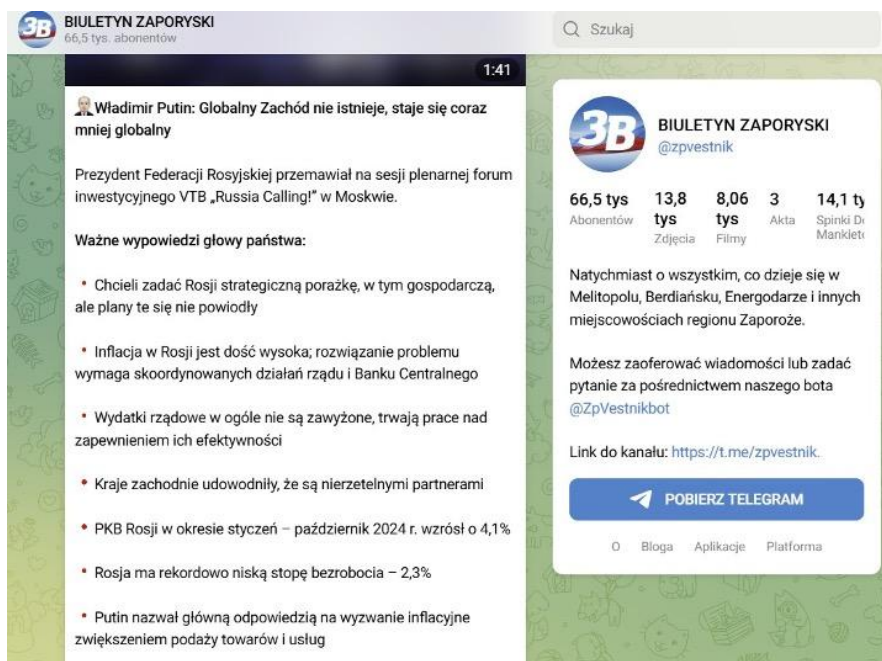
Ukierunkowanie na społeczeństwo ukraińskie

- **Podważanie wiarygodności rządu Ukrainy** “Ukraiński rząd nie ma nic do zaoferowania swoim obywatelom, którzy wyjechali na Zachód. Drenaż mózgow i odpływ obywateli w sile wieku jest nieunikniony” (Metanarracja: „Ukraiński rząd nie dba o obywateli”)

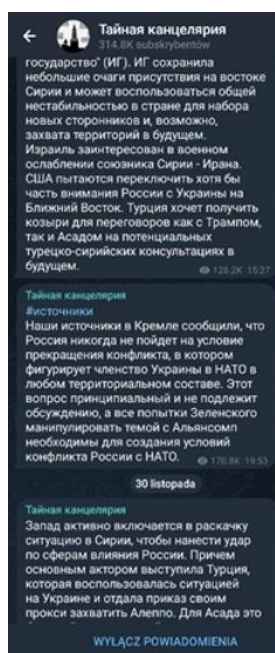
Źródło: *Rezydent* (t.me/rezydent_ua), 20.10.2022

- Kulturowa dezintegracja Zachodu** Na forum „Russia Calling!” Władimir Putin wygłosił przemówienie, w którym wskazał na kryzys Zachodu i utratę jego globalnego znaczenia. Stwierdził, że sankcje nałożone na Rosję okazały się nieskuteczne, co według niego potwierdzają dane gospodarcze, takie jak wzrost PKB o 4,1% oraz spadek bezrobocia do 2,3%. W swoim wystąpieniu określił kraje zachodnie jako niezetelnych partnerów i jednocześnie podkreślił niezależność oraz odporność gospodarczą Rosji, zwracając uwagę na konieczność zwiększenia krajowej podaży towarów. Cała narracja została skonstruowana tak, aby podkreślić siłę Rosji i osłabienie globalnego znaczenia Zachodu.

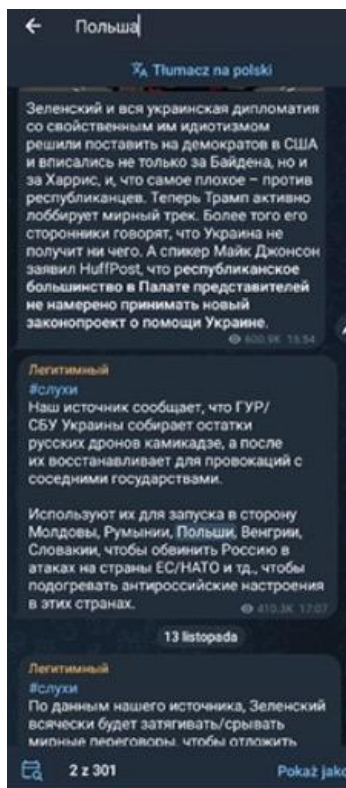
Źródło: Biuletyn Zaporoski

- **Prowokowanie konfliktu NATO z Rosją** Zełeński manipuluje tematem dołączenia Ukrainy do NATO po to, żeby stworzyć warunki do konfliktu między NATO a Rosją” (Metanarracja: „Zełeński gra przeciwko Ukrainie”, „Ukraiński rząd nie dba o obywateli”)

Źródło: Tajnaja kanceliaria (t.me/Tajnaya_kantselyariya), 29.11.2024

GUR i SBU zbierają szczątki rosyjskich dronów, konstruują z nich nowe i wystrzeliwiają w kierunku krajów UE i NATO, żeby prowokować antyrosyjskie nastroje Metanarracja: (Ukraiński aparat państwowy używa nieczystych zagrań, Zelenski sprawuje władzę autorytarną / Ukraina jest państwem autokratycznym)

Źródło: *Liegitymnyj* (t.me/legitimnyj), 12.11.2024

- Ukraina integralną częścią Rosji** W artykule opublikowanym 30 września 2024 roku na stronie partii „Jedna Rosja” senator Daria Lantratowa, zastępczyni sekretarza Rady Generalnej partii, podkreśla, że Donbas i Noworosja są integralną częścią Rosji, jej historii i przyszłości. Zaznacza, że mieszkańcy tych regionów, po latach prób, powrócili do Rosji, kierując się pragnieniem ochrony swoich korzeni, kultury i języka rosyjskiego, co symbolizuje ich lojalność i nierozzerwalną jedność. Lantratowa podkreśla również znaczący wkład partii „Jedna Rosja” w odbudowę infrastruktury i poprawę jakości życia w tych regionach, a także wyraża przekonanie, że przed nimi jeszcze wiele wyzwań, w tym zwycięstwo nad „kijowskim reżimem”.

The image shows a screenshot of a Telegram channel post. The channel is named 'BIULETYN ZAPORYSKI' with 66,5 thousand subscribers. The post features a video thumbnail with the text 'Media są za duże' and a button 'ZOBACZ W TELEGRAMIE'. Below the video, there is a text post in Russian. The text discusses a documentary project 'Regiony nienowe: Droga do domu' and mentions a character named Roman Shadrin. The post also includes statistics for the channel: 66,5 thousand subscribers, 13,8 thousand photos, 8,06 thousand videos, 3 stories, and 14,1 thousand members. A link to the channel is provided: <https://t.me/zpvestnik>. There is also a button to 'POBIERZ TELEGRAM' and a footer with 'D. Bloga Aplikacje Platforma'.

Źródło: <https://er.ru/activity/news/darya-lantratova-donbass-i-novorossiya-neotemlemaya-chast-rossii-eyo-istorii-i-budushego>

Podsumowanie

Rosyjskie działania propagandowe wobec Zachodu, skoncentrowane na osłabieniu jedności państw wspierających Ukrainę, wyróżniają się złożonym i wielowymiarowym charakterem. W przekazach dominuje manipulacja faktami, tworzenie fałszywych wiadomości oraz wyciąganie wypowiedzi z kontekstu, co pozwala Kremlowi kształtować narracje o „nadciągającym upadku Zachodu” i rzekomym porzuceniu Ukrainy przez sojuszników. Zarazem Rosja stara się kreować własny wizerunek jako odpornego gracza międzynarodowego, zdolnego do wymuszenia korzystnych dla siebie rozwiązań. Tezy o korzyściach, jakie państwa zachodnie mają czerpać z przedłużania konfliktu, czy doniesienia o moralnej degradacji i hipokryzji zachodnich elit służą wzmocnieniu nieufności wobec instytucji demokratycznych. Towarzyszą temu taktyki amplifikacji treści w mediach społecznościowych, w tym masowe używanie farm trolli i kont powiązanych

z rosyjskimi służbami, co pozwala dotrzeć do zróżnicowanych grup odbiorców i trafić w lokalne obawy bądź podziały społeczne.

Wzmacnianiu antyzachodnich nastrojów służą również inicjatywy, które Rosja podaje jako „pseudopacyfistyczne”, a w istocie stanowiące fasadę dla podważania wsparcia militarnego. Przez eksponowanie nieprawdziwych bądź wyolbrzymionych doniesień o rzekomym handlu bronią z Ukrainy do organizacji terrorystycznych czy skrajnym poziomie korupcji w ukraińskim rządzie Kreml dąży do osłabienia zaufania do władz w Kijowie i ich sojuszników. Budowanie atmosfery zagrożenia (np. wizją III wojny światowej) łączy się z kreowaniem Zachodu na „podżegacza wojennego” i ukazywaniem go jako podmiotu ponoszącego odpowiedzialność za wojenne nieszczęścia w Ukrainie. W tej strategii nieustannie pojawiają się też wątki sugerujące, że sankcje nałożone na Rosję obrócą się przeciwko Europie, prowadząc do kryzysów gospodarczych i politycznych, a w konsekwencji do zniechęcenia opinii publicznej do dalszej pomocy Ukrainie.

Opinia autora: Dla przeciwdziałania tego typu narracjom kluczowa jest długofalowa strategia, oparta na bieżącej i rzetelnej weryfikacji rozpowszechnianych informacji, a także na ścisłej współpracy państw zachodnich i ukraińskich w dziedzinie cyberbezpieczeństwa. Szybkie dementowanie nieprawdziwych doniesień oraz sprawna komunikacja kryzysowa pomagają zapobiegać dezinformacji i manipulacjom. Wzmacnianie świadomości społecznej w krajach sojuszniczych, zwłaszcza w zakresie rzeczywistych korzyści płynących z pomocy udzielanej Ukrainie, jest istotne dla utrzymania solidarności i spójności polityki. W przeciwnym razie, skoordynowane działania kremlowskiej propagandy mogą prowadzić do naruszenia jedności koalicji wspierającej Kijów, a tym samym do osłabienia zdolności państw demokratycznych w obronie swych podstawowych wartości.

6. Działania propagandowe, manipulacyjne i dezinformacyjne wymierzone w postrzeganie Polski

Analiza działań propagandowych, manipulacyjnych i dezinformacyjnych wymierzonych w postrzeganie Polski wskazuje, że są one prowadzone zarówno w oparciu o motywacje zewnętrzne, jak i – często mniej oczywiste – motywacje wewnętrzne. Ten podział pozwala lepiej zrozumieć różnorodność oraz złożoność poszczególnych przekazów. „Motywowane zewnętrznie” narracje skoncentrowane są głównie na podsycaniu konfliktu między Polską a Ukrainą poprzez kreowanie wizerunku Warszawy jako państwa o imperialnych zapędach, chcącego wykorzystać słabość Kijowa. Z kolei „motywowane wewnętrznie” przekazy wyrastają z wewnętrznych sporów i napięć społecznych, które przechwytywane i wzmacniane przez prorosyjskie media oraz grupy polityczne, finalnie służą dezintegracji relacji polsko-ukraińskich na poziomie oddziaływania społecznego.

W obszarze narracji motywowanych zewnętrznie prym wiodą rosyjskie działania propagandowe, w których Polska jest przedstawiana jako niewiarygodny sojusznik. Kluczowym wątkiem pozostaje mit „polskich” planów inwazji na zachodnią Ukrainę, wsparty tezą o domniemanym udziale białoruskiego reżimu w obronie miejscowej ludności. W tym obrazie Warszawa ma rzekomo dążyć do odzyskania ziem dawnej II RP, co służy kreowaniu mocno nacechowanego emocjonalnie przekazu, skierowanego przeciw zacieśnianiu współpracy polsko-ukraińskiej. Dodatkowym nośnikiem tych koncepcji jest narracja o rzekomych polskich korzyściach gospodarczych z wojny, np. poprzez przejmowanie ukraińskiego biznesu czy czerpanie zysków z pomocy wojskowej. Tego rodzaju tezy nierzadko wzbogacane są o wątki mówiące o niepewnej kondycji polskich sił zbrojnych – pojawiają się sugestie, że Polska nie jest w stanie obronić własnego terytorium, a tym samym stanowi raczej iluzoryczne wsparcie militarne dla Ukrainy.

W tej samej grupie „zewnętrznych” narracji można odnaleźć przekazy deprecjonujące znaczenie polskich projektów obronnych, takich jak budowa umocnień w pobliżu granicy z obwodem kaliningradzkim czy tworzenie nowoczesnych systemów przeciwrakietowych. Są one przedstawiane jako nieefektywne i rzekomo odrzucone przez społeczeństwo, co ma za zadanie podkreślić niską skuteczność działań państwa polskiego i podważyć jego aspiracje do odgrywania ważnej roli w regionie. Elementem tych manipulacji jest również stałe przypominanie o zależności Polski od Stanów Zjednoczonych (przykładem może być baza w Redzikowie), służące zbudowaniu obrazu Polski jako pozbawionego suwerenności „narzędzia” w rękach NATO i UE.

Równolegle w przekazie mającym korzenie w motywacjach zewnętrznych pojawia się akcent na eskalację sytuacji wewnątrz samej Polski. Docierają do odbiorców informacje o rzekomych napięciach społecznych związanych z uchodźcami, często odwołujące się do obaw o bezpieczeństwo i tożsamość narodową. Rozpowszechnia się też doniesienia o „nadużyciach” Ukraińców w Polsce, np. w kontekście szabrowania domów ofiar powodzi czy nadmiernych przywilejów uchodźców, które miałyby dzielić polskie społeczeństwo i podsycać nieufność wobec rządu udzielającego wsparcia Ukrainie.

Jednakże istotną rolę odgrywają także narracje motywowane wewnątrznie, które choć często wywodzą się z lokalnych emocji i historycznych zaszłości, są chętnie przejmowane i wzmacniane przez środowiska prorosyjskie. W Polsce głównym nośnikiem takich przekazów bywa przywoływanie trudnych wątków historycznych, zwłaszcza związanych z działalnością UPA i tragedią Wołynia. Propaganda, bazując na faktycznych urazach czy braku pełnego rozliczenia przeszłości, próbuje zinterpretować te kwestie tak, by wywołać w polskim społeczeństwie poczucie wielkiej krzywdy i żądanie odwetu na współczesnej Ukrainie. W efekcie przekazy te przedstawiają obecne władze w Kijowie jako podtrzymujące kult „banderowców” i chroniące skrajnie nacjonalistyczne elementy, co podsycza niechęć do udzielania dalszej pomocy wojskowej czy humanitarnej.

Kolejną z taktyk wykorzystywanych wewnątrznie jest budowanie poczucia niesprawiedliwości, opartego na przekonaniu, że ukraińscy uchodźcy otrzymują większe

wsparcie finansowe niż polscy obywatele. Narracje tego rodzaju są szczególnie skuteczne w przestrzeni medialnej, w której funkcjonują skróty myślowe i brak jest kompleksowych wyjaśnień. Dodatkowo często łączy się je z hasłami o korupcji w Ukrainie, co ma wzmacniać tezę, że wszelkie środki i zasoby wysyłane na wschód są niegospodarnie wykorzystywane bądź marnowane, a Polska niepotrzebnie ryzykuje stabilność własnego kraju.

Za propagowanie obu rodzajów narracji odpowiada szeroka sieć kanałów w mediach społecznościowych i na platformach komunikacyjnych, takich jak Telegram, gdzie anonimowi lub pseudo-ukraińscy twórcy powielają treści bliskie rosyjskiej linii dezinformacyjnej. Profile te mają liczne grono subskrybentów, w tym osoby nieufne wobec rządów swoich państw, mieszkańców obszarów wiejskich czy ludzi o mniejszych kompetencjach cyfrowych i edukacyjnych, którym trudniej jest weryfikować informacje. Działania wzmacniają też stali rosyjscy propagandyści, częstokroć powiązani bezpośrednio z państwowymi mediami Kremla i posiadający status „milbloggerów”.

Z punktu widzenia relacji polsko-ukraińskich zasadniczą kwestią jest to, że w obu kategoriach narracji – „zewnątrznej” i „wewnętrznej” – nawarstwiają się podobne wątki mające za zadanie podsycać wzajemne pretensje i nieufność. Z jednej strony Polska przedstawiana jest jako kraj rewizjonistyczny, który tylko pozoruje współpracę z Kijowem, z drugiej zaś oskarżana jest o to, że nazbyt lekkomyślnie wspiera Ukrainę, nie zważając na potencjalne konsekwencje ekonomiczne i społeczne. Mechanizm ten prowadzi do ugruntowania się metanarracji o „niewiarygodnym sojuszniku”, co jest szczególnie szkodliwe w długiej perspektywie strategicznej i może osłabić jedność regionu w obliczu agresywnych działań Rosji.

W analizowanych przekazach powtarzają się również techniki mające wzbudzić silne emocje: odwoływanie do tragicznych wydarzeń historycznych, radykalnych ideologii (np. rzekomego wszechobecnego „nazizmu” ukraińskiego), a także fabrykowanie szokujących sytuacji (bicie ukraińskich dzieci w polskich szkołach, powszechne odsyłanie uchodźców do strefy działań wojennych czy korzyści podatkowe dla cudzoziemców kosztem obywateli

Polski). Wszystkie te zabiegi mają intensyfikować poczucie zagrożenia i skłaniać do upraszczających wniosków, które finalnie służą pogorszeniu wizerunku Polski i rozluźnieniu więzi z Ukrainą.

Całość kampanii propagandowej dotyczącej polsko-ukraińskich relacji cechuje się więc dosyć stałym zestawem motywów: oskarżenia o zdradę i hipokryzję, sugerowanie ukrytych interesów terytorialnych, podkreślanie „bezużyteczności” polskiej pomocy wojskowej czy finansowej i wskazywanie na rosnące rzekomo napięcia pomiędzy społecznościami obu krajów. Te działania dezinformacyjne nakładają się na realne kwestie sporne, zwłaszcza historyczne i społeczne, co czyni je trudniejszymi do zwalczania. W rezultacie kreuje się wielowarstwowa narracja, która systematycznie podkopuje zaufanie między państwami i społeczeństwami, a tym samym zniechęca do obrony wspólnych interesów.

Wskazane przykłady, zarówno w narracjach „motywowanych zewnątrznie”, jak i „motywowanych wewnątrznie”, pokazują, jak ważna jest stała, spójna i wiarygodna komunikacja po stronie Polski i Ukrainy – szczególnie w obliczu trwającego konfliktu. Wzmacnianie odporności społecznej na manipulacje, bardziej przejrzyste wyjaśnianie przyczyn i metod wsparcia wzajemnego, a także wspólne rozwiązywanie trudnych zagadnień historycznych mogą ograniczać podatność na dezinformację. W przeciwnym razie wytworzone luki informacyjne wypełniają narracje, których nadrzędnym celem jest rozbicie jedności w regionie, wykazanie słabości lub niewiarygodności sojuszy oraz dalsza destabilizacja sytuacji bezpieczeństwa.

Grupy narracji dezinformacyjnych i przykłady manipulacji

a) Motywowane zewnątrznie

- **Polska jako rewizjonistyczne państwo imperialistyczne** Polska szykuje się do zaboru części Ukrainy, potwierdza to ukraiński *molfar* (wróż) (Metanarracja: „Polska nie jest wiarygodnym sojusznikiem. „Polskie pany” chcą znowu zniewolić Ukraińców”),

Źródło: Mir Siewodnia z Jurij Podoliaka (t.me/yurasumy), 11.11.2024

Aby zagwarantować realizację wszystkich zaplanowanych zadań, Zachód może podjąć się faktycznej okupacji Ukrainy poprzez wprowadzenie na jej terytorium „kontyngentu pokojowego” liczącego 100 tys. Osób.

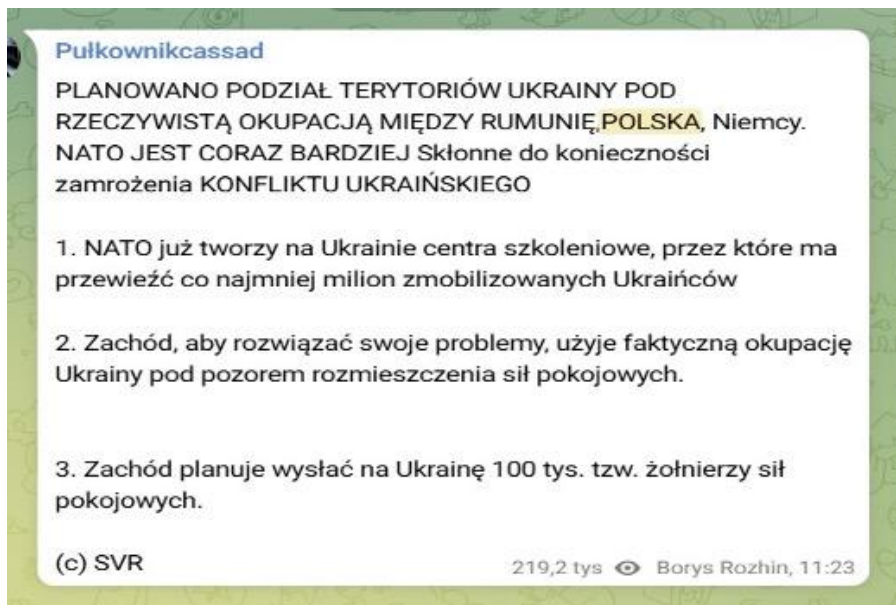
29 listopada, 08:07 37428

SVR ujawniło, w jaki sposób Rumunia, Polska, Niemcy i Wielka Brytania podzielą ziemię Ukrainy

Służba Wywiadu Zagranicznego Federacji Rosyjskiej: Rumunia, Polska, Niemcy i Wielka Brytania planują podzielić Ukrainę pod okupację

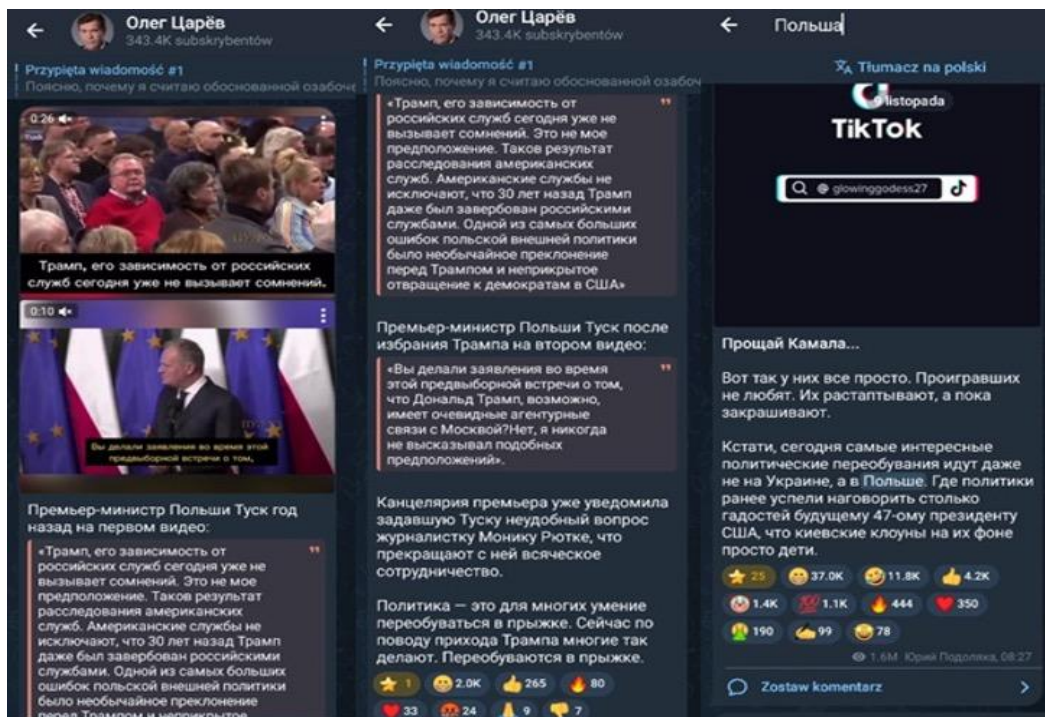
Źródło: 29.11.2024, Maria Lubicka; <https://life.ru/p/1707459>

Planowany podział Ukrainy, również między Polskę

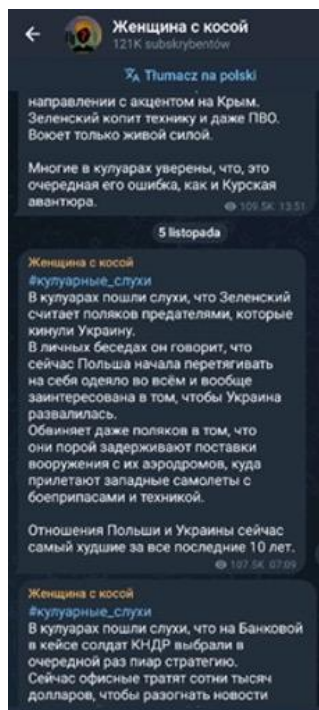
Źródło: Borys Rozhin

- **Polska jako niewiarygodny sojusznik** Polscy politycy to „więksi klauni niż Zełenski”, bo muszą teraz układać się z Trumpem, którego wcześniej obrażali, (Metanarracja: „Polscy politycy są słabi i nieprofesjonalni, polska pomoc jest nic nie warta, Polska nie jest wiarygodna”).

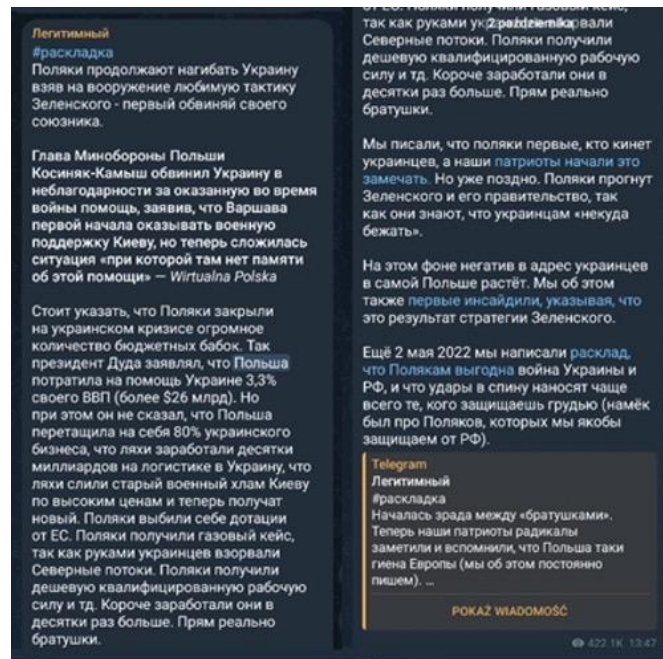
Źródła: Oleg Cariow, 08.11.2024 (t.me/olegtsarov)/ Mir Siewodnia z Jurij Podoliaka (t.me/yurasumy), 09.11.2024

Polska zdradziła Ukrainę, jest zainteresowana jej rozpadem, celowo opóźnia dostawy broni - miał mówić Zełenski. Stosunki między tymi państwami są najgorsze od 10 lat (Metanarracja: „„Polska nie jest wiarygodnym sojusznikiem”. „Polskie pany” chcą znowu zniewolić Ukraińców”).

Źródła: *Žensina s kosoj* (t.me/skosoj), 05.11.2024

Polacy są pierwsi, żeby zdradzać Ukraińców, ponadto zarabiają na wojnie i dostają kasę z Unii (Metanarracja: „„Polska nie jest wiarygodnym sojusznikiem”. „Polskie pany” chcą znowu zniewolić Ukraińców”).

Źródło: *Liegitymnyj* (t.me/legitimnyj), 02.10.2024

Kolejne dostawy broni czy sprzętu na Ukrainę są również zauważalne w ramach działań propagandowych, narracje są różne, cele zbieżne - Polska jako niewiarygodny partner, który oszukuje Ukrainę w sprawach dostaw sprzętu wojskowego, co ma na celu osłabienie wzajemnego zaufania między tymi krajami. Opis zniszczeń dostarczonych samolotów ma na celu przedstawienie pomocy wojskowej jako bezużytecznej, a samego konfliktu jako przegranej przez Ukrainę.

31 października

Pułkownikcassad

Kokainowy fuhrer na to narzeka **Polska** oszukał Ukrainę dostawami MiG-29 i nie dostarczył przynajmniej części z nich.

Fabula jest taka.

1. Zgodziliśmy się na to **Polska** przekaże na Ukrainę pozostałe MiG-29 (po poprzednich dostawach).
2. **Polska** odmówiła, powołując się na to, że zostało jej już niewiele samolotów na własne potrzeby.
3. NATO zaproponowało zrekompensowanie transferu samolotów stacjonowaniem ich na terytorium **Polska** dodatkowy samolot NATO w celu zorganizowania „misji powietrznej”.
4. **Polska** Pomyślałem o tym i znalazłem kolejny powód, aby nie dostarczać samolotów.
5. Niektóre z wcześniej dostarczonych **Polska** Myśliwce MiG-29, które zaatakowały Ukrainę, zostały już zniszczone w powietrzu lub na lotniskach.

222,1 tys 👁️ Borys Rozhin, 15:51

https://t.me/s/boris_rozhin

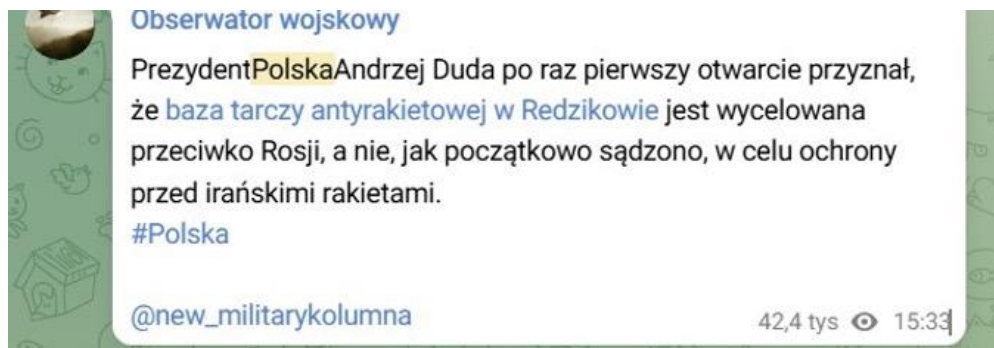
Amerykanie sprowadzili na Ukrainę system obrony powietrznej HAWK i obiecali: „naprawę i konserwację w **Polska„, ale ostatecznie zawiedli oczekiwania naiwnych Ukraińców.**

Do połowy września 2024 roku Stany Zjednoczone obiecują znaleźć grupę specjalistów gotowych pomóc w naprawie i konserwacji HAWK na Ukrainie. Umowa obejmuje także usługę zdalnych konsultacji ukraińskich specjalistów. Jeżeli ukraińscy specjaliści nie poradzą sobie z zadaniem, pomoc techniczna musi dotrzeć na miejsce naprawy lub konserwacji w ciągu 48 godzin.

617,2 tys 👁️ 22:00

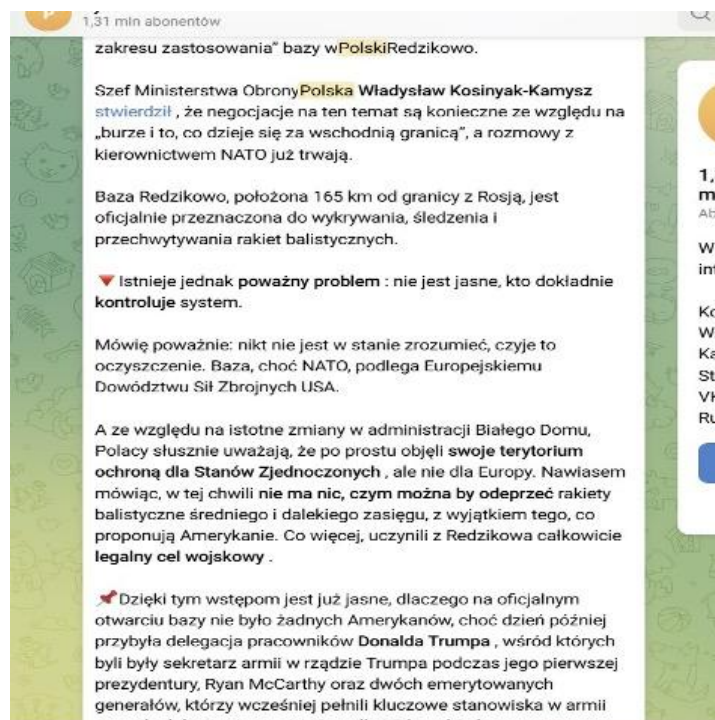
https://t.me/s/boris_rozhin

- **Oslabianie obronności Polski** Polska to kraj agresywnie nastawiony do Rosji, ofensywny, Tarcza Wschód to projekt ofensywny. Taka narracja może uzasadniać rosyjskie działania militarne w regionie lub być wykorzystywana do wywoływania obaw wśród polskiego społeczeństwa dotyczących bezpieczeństwa kraju i potencjalnych konsekwencji eskalacji militarne.

Źródło: Telegram, https://t.me/new_militarycolumnist/

Narracja sugerująca, że Polska nie kontroluje bazy w Redzikowie, ma na celu ukazanie Polski jako kraju zależnego od Stanów Zjednoczonych, który oddaje swoje terytorium na potrzeby obrony USA, a nie Europy. Wskazanie, że na oficjalnym otwarciu bazy zabrakło amerykańskich przedstawicieli, sugeruje, że USA nie traktują Polski poważnie jako partnera, co może obniżyć zaufanie do współpracy w ramach NATO. Insynuacje o „rozszerzeniu zastosowania bazy” oraz o jej legalnym statusie jako celu wojskowego mają na celu przedstawienie Polski jako kraju eskalującego napięcia z Rosją i narażającego się na odwet.

Artykuł na portalu *vz.ru* koncentruje się na projekcie „Wschodnia Tarcza” w Polsce, analizując jego potencjalne konsekwencje w kontekście propagandy wymierzonej w Polskę. Wskazuje na trzy główne cele: dyskredytację polityki obronnej poprzez eksponowanie kontrowersji związanych z wywłaszczeniami gruntów, co ma osłabić społeczne poparcie dla projektu; wzbudzanie wewnętrznych konfliktów poprzez ukazywanie niezadowolenia lokalnych mieszkańców, co tworzy obraz chaosu wewnętrznego; oraz osłabianie relacji Polska–UE poprzez podkreślanie braku finansowania projektu przez Unię, co ma sugerować brak wsparcia dla polskich inicjatyw obronnych.

Źródło: 9.11.2024, Elizaveta Shishkova; <https://vz.ru/news/2024/11/9/1297110.html>

Poniższy artykuł podkreśla rzekome słabości polskiej armii, takie jak braki w amunicji, sprzęcie i organizacji, sugerując jej niezdolność do działań zbrojnych przeciw Rosji. Krytyka generała Skrzypczaka i przywołanie raportów o problemach finansowych oraz opóźnieniach w modernizacji mają na celu podważenie zdolności obronnych Polski. Źródło, „Niezależny Dziennik Polityczny” (NDP), znane z dezinformacji, wspiera narrację o nieudolności Polski. Wspomnienie umocnień na granicy z obwodem kalininradzkim

przedstawiane jest jako przykład nieskuteczności działań obronnych. Artykuł wzmacnia propagandowy obraz Polski jako słabego państwa.

Źródło: 30.11.2024; <https://news.rambler.ru/world/53831442-v-polshe-rasskazali-o-nesposobnosti-armii-voevat-v-sluchae-konflikta-s-rossiey/>

Analogiczny przekaz - Polska uznała niezdolność swojej armii do przeciwstawienia się Rosji

Źródło: 30.11.2024; Anatolij Iljin; <https://www.mk.ru/politics/2024/11/30/v-polshe-priznali-nespobnost-armii-strany-protivostoyat-rossii.html>

Budowa umocnień na granicy, przedstawiana jako nieefektywna, kosztowna i potencjalnie szkodliwa. Porównanie do „ściany Jaceniuka”, często wykorzystywanej w narracjach rosyjskich jako symbol niepowodzeń Ukrainy, sugeruje, że polskie działania również zakończą się porażką. To ma podważyć zaufanie społeczne do władz Polski i ich strategii obronnej. Artykuł z 11 grudnia br. <https://www.politnavigator.net/u-polshi-budet-svoya-stena-yacenyuka-kogo-spasut-800-km-rvov.html>

Polska jako azyl dla ukraińskich „nazistów” i przestępców

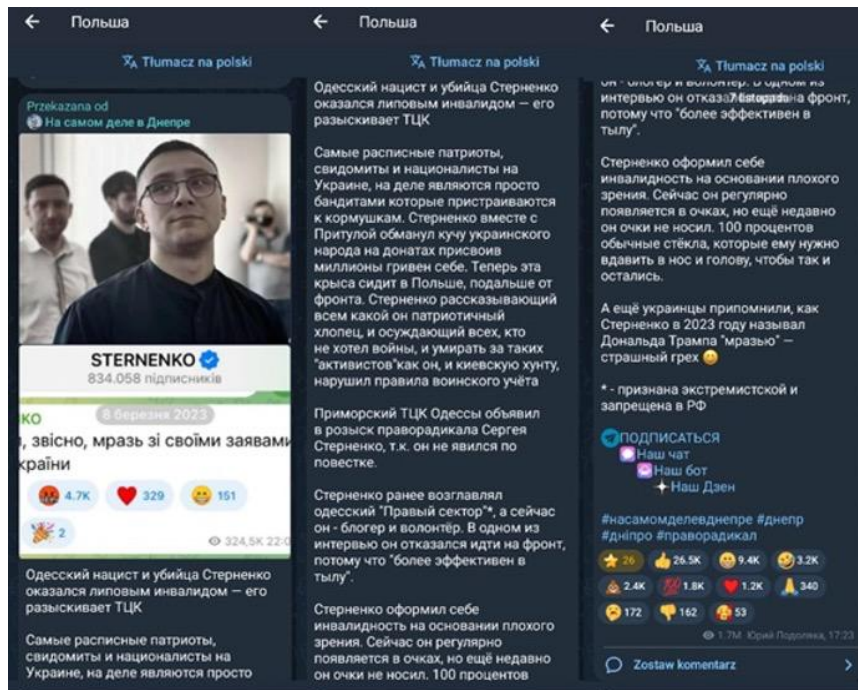
Do Polski ciągną ukraińscy naziści, jak np. Żenia Karaś (Metanarracja: „Ukraina jest pełna przestępców i nazistów, których przyjmuje i ukrywa Polska”).

Źródła: *Na samom diele w Dnieprze* (t.me/NSDVDnepre), 23.11.2024, / *Mir Siewodnia z Jurij*

Podoliaka (t.me/yurasumy), 24.11.2024

Do Polski uciekają ukraińscy przestępcy i degeneraci, jak np. Sternenko, (Metanarracja: „Ukraina jest pełna przestępców i nazistów, których przyjmuje i ukrywa Polska”)

Źródła: *Na samym dziele w Dnieprze* (t.me/NSDVDnepre), 06.11.2024/ *Mir Siewodnia z Jurij Podoliaka* (t.me/yurasumy), 07.11.2024

b) Motywowane wewnętrznie

Antyukraińskie narracje społeczne:

Anonimowe konta prezentujące podobną narrację o podobnym układzie graficznym i treści. Narracje antyukraińskie, zrzucające z Rosji odpowiedzialność za konflikt.

Andrea Prasad @PrasadAndr34409 · 10 g.
 Ukraińcy muszą zrozumieć, że członkostwo w UE to nie tylko korzyści gospodarcze, ale przede wszystkim zobowiązania do przestrzegania prawa i demokracji. #Białorusin #Ivan Lendl #Ivan Lendl #Collegium Humanum

Sugerowanie, że ukraińscy uchodźcy stanowią problem społeczny i ekonomiczny. Podkreślanie rzekomego wycisku polskiego systemu przez Ukraińców. Często występuje hashtag #UkroPolin (np. na Twitterze). Określenie to używane jest przez niektóre grupy w mediach społecznościowych, sugerujące nadmierny wpływ Ukrainy na Polskę lub rzekome zacieranie się tożsamości narodowej Polski na rzecz Ukrainy. Termin ten jest zbitką słów „Ukraina” i „Polin” (hebrajskie określenie Polski), co ma na celu podkreślenie

domniemanej dominacji obcych wpływów w kraju. Narracje propagandowe mogą sugerować, że Polska „poświęca” swoją suwerenność lub interesy narodowe na rzecz Ukrainy. Pod tym hashtagem są publikowane różne treści wywołujące ten sam efekt niechęci do obcych.

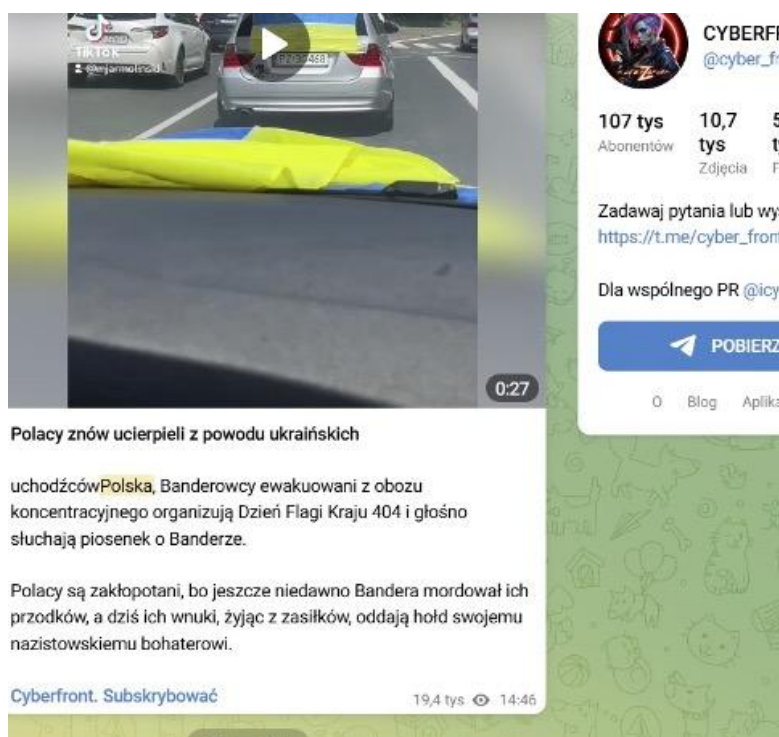

Rodak Kamrat @KamraciRodacy · 6 wrz
Polacy będą utrzymywać imigrantów. Cudzoziemcy coraz chętniej zgłaszają się w Polsce po ubezpieczenie emerytalne i rentowe. #Ukropolin

Ze strony businessinsider.com.pl

- **Eksploatacja historycznych napięć** Podsyćanie niechęci między Polakami, a Ukraińcami poprzez przypomnienie historycznych konfliktów i przedstawianie współczesnych wydarzeń w negatywnym świetle. Tworzenie podziałów w społeczeństwie polskim poprzez szerzenie nieprawdziwych lub wyolbrzymionych informacji o ukraińskich uchodźcach.

Twierdzenia o groźbach Bohdana Czerwaka mają na celu wywołanie strachu i wrogości wobec Ukrainy, odwołując się do historycznych napięć. Narracja eskaluje emocje, podsyca antagonizmy narodowościowe i podważa współpracę polsko-ukraińską, co wpisuje się w próby destabilizacji relacji między oboma krajami.
<https://x.com/WspolnotaPamiec/status/1862787553520234655>

Stałą narracją (różny przekaz) jest kwestia Bandery oraz terminu „banderowcy” w narracjach propagandowych ma silny potencjał do wzbudzania emocji i podsyćania napięć, szczególnie w relacjach polsko-ukraińskich. Hasło „banderowcy” przypomina o zbrodniach UPA, co wywołuje silne emocje, zwłaszcza w Polsce. Taka narracja często podkreśla wrogość Ukraińców wobec Polaków. Przedstawianie współczesnej Ukrainy jako kontynuatora ideologii Bandery ma na celu wzmocnienie przekonania, że Ukraina nie zadośćuczyniła historycznym krzywdom. Często w formie memów, wideo czy fałszywych

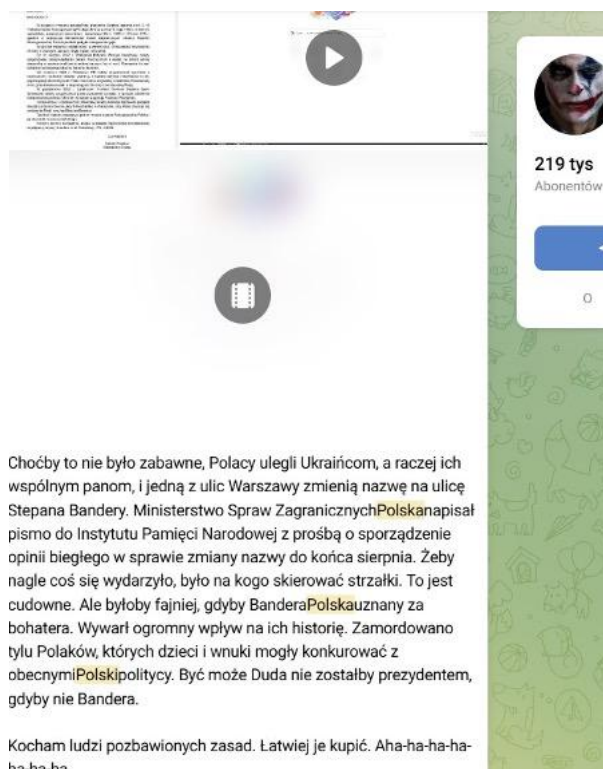
wiadomości ukazuje się rzekomą gloryfikację Bandery w Ukrainie, co potęguje negatywne emocje. <https://x.com/LilyJune11/status/1861776821643071659>

<https://x.com/StZerko/status/1863245606946210212>

<https://x.com/Marcin1369600/status/1860012401552425240>

Kwestia Wołynia jest punktem newralgicznym stosunków polsko-ukraińskich i jest sukcesywnie antagonizowana przez kolejne narracje (cel ten sam, zmienia się jedynie treść)

„Pomimo tak ogromnej pomocy, jaką Ukraina otrzymała od państwa polskiego, nie jest ona w stanie przyznać prawdy w sprawie tak symbolicznej, jak Wołyń”. Wołyń, kwestie unormowań z tym związanych oraz rzekoma niewdzięczność ze strony Ukraińców (my dajemy im pomoc, oni nie chcą transparentnego wyjaśnienia tej kwestii). Analogiczny przekaz próbuje wzbudzić w polskim społeczeństwie poczucie niesprawiedliwości i zniechęcenia wobec Ukrainy, sugerując, że brak historycznego rozliczenia uniemożliwia budowanie dobrych relacji.

<https://x.com/Wipler1978/status/1864974749929001291>

<https://x.com/CommonwealthNie/status/1864795233029918845>

Negatywnie o relacjach polsko-ukraińskich w kontekstach współczesnych i historycznych wypowiadają się też ukraińscy dziennikarze:

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100002112044676>

Zgodnie z jego narracją rozwój Ukrainy jako silnego i stabilnego państwa może być postrzegany przez Polskę jako zagrożenie, ponieważ oba kraje konkurują o zasoby i wpływy w regionie. Podkreśla także różnice w ideologiach nacjonalistycznych obu narodów: polski nacjonalizm jest tu określany jako „postimperialny” i związany z ideą odbudowy wpływów dawnej Rzeczypospolitej,

podczas gdy ukraiński nacjonalizm jest „antyimperialny” i monoetniczny, odwołujący się do postaci takich jak Bandera i działalności OUN-UPA.

Podsumowanie

Rosyjska propaganda wymierzona w Polskę jest złożoną kampanią informacyjną, której nadrzędnym celem pozostaje podważenie wizerunku Polski i osłabienie jej wiarygodności w oczach społeczności międzynarodowej, zwłaszcza Ukrainy i sojuszników zachodnich. Kluczową rolę odgrywają w niej zarówno narracje „motywowane zewnątrz” – w których Polska ukazywana jest jako państwo o imperialistycznych zapędach, rzekomo dążące do rozbioru Ukrainy – jak i treści „motywowane wewnątrz”, wzmacniające istniejące nieporozumienia historyczne i społeczne. Głównym mechanizmem propagandowym pozostaje szerzenie sensacyjnych, często całkowicie sfabrykowanych „doniesień” (np. o brutalnym traktowaniu ukraińskich uchodźców), co ma na celu wywołanie niechęci i nieufności po obu stronach. Tego rodzaju działania przynoszą efekt szczególnie wtedy, gdy trafiają na podatny grunt realnych sporów, takich jak kwestia Wołynia czy sprawy dotyczące pomocy uchodźcom. W ten sposób Rosja stara się

zdyskredytować politykę Polski wobec Ukrainy, a także naruszyć jedność i solidarność wewnątrz państw NATO oraz Unii Europejskiej.

7. Studium przypadku – analiza narracji wymierzonej w Polskę w oparciu o model DISARM

Historia frameworku DISARM RED

DISARM RED (DISinformation Analysis & Risk Management RED) jest modelem analitycznym służącym opisowi ofensywnych działań w przestrzeni informacyjnej (infosferze). Jednym z głównych wyzwań towarzyszących ich analizie jest duża niejednorodność pojęciowa. Podmioty zajmujące się badaniem i przeciwdziałaniem zagrożeniom w tej domenie wykształciły swoje własne słowniki i semantykę służącą do opisywania tego typu aktywności. Wraz ze stale rosnącą od połowy lat 10-tych XXI wieku intensywnością działań informacyjnych o charakterze wielodomenowym, których składnikiem są także operacje wpływu, pojawiła się potrzeba rzetelnej wymiany informacji między podmiotami zajmującymi się identyfikacją i zwalczaniem tego typu zagrożeń.

Na przełomie 2017 i 2018 roku, Sara-Jayne „SJ” Terp, wraz z grupą specjalistów zajmujących się cyberbezpieczeństwem, rozpoczęła prace nad adaptacją istniejących narzędzi opisujących zagrożenia stricte cyfrowe do rzeczywistości działań hybrydowych². Niedługo później powstał pierwowzór DISARM - framework AMITT (Adversarial Misinformation Influence Tactics & Techniques), który zaczął być wykorzystywany przez NATO, UE, WHO oraz ONZ. Obecna wersja DISARM RED jest efektem połączenia AMITT oraz stworzonego przez MITRE Corporation modelu SPICE - wzorowanego na klasycznym frameworku cybersecurity MITRE ATT&CK (służącemu do identyfikacji i opisu taktyk i technik używanych przy ofensywnych działaniach w cyberprzestrzeni)³.

² <https://github.com/DISARMFoundation/DISARMframeworks?tab=readme-ov-file#whos-responsible-for-disarm-and-a-little-history>

³ <https://www.disarm.foundation/brief-history-of-disarm>

DISARM to projekt w pełni otwartoźródłowy, prowadzony przez Fundację DISARM, kompatybilny z językiem STIX oraz platformą MISP, regularnie aktualizowany, aby coraz lepiej opisywać rzeczywistość i stawać się coraz bardziej kompatybilnym z innymi modelami, takimi jak np. Meta Kill Chain.

Podstawowa charakterystyka frameworku DISARM RED

Framework DISARM RED dzieli się na kilka części, ułożonych w określonej hierarchii, które opisują poszczególne etapy i narzędzia używane w operacjach wpływu. Model otwierają „fazy”, oznaczone tagami zaczynającymi się od litery „P”. Są do nich przyporządkowane taktyki (tagi zaczynające się od liter „TA”), w których skład wchodzi różnorodne techniki (tagi zaczynające się literą „T”).

Tagi „P” opisują cztery główne fazy działań informacyjnych - planowanie, przygotowanie, wykonanie i ewaluację. Wchodzące w ich skład taktyki „TA” wskazują cele wchodzące w skład poszczególnych faz, które osiągnąć są dzięki wykorzystaniu różnorodnych narzędzi, czyli technik „T”. Opis faz, technik i taktyk jest ogólnodostępny na stronie projektu.

Przykładowy wykorzystania frameworku DISARM RED

Framework DISARM RED jest narzędziem przydatnym w szczególności do wymiany informacji o incydentach. Pozwala on w łatwy i ujednolicony sposób opisywać zstaną rzeczywistość, nie pozostawiając przestrzeni na niedomówienia. Świetnie sprawdza się na pierwszym etapie rozpoznania, czyli identyfikacji działań w przestrzeni informacyjnej jak i w trakcie analizy atrybucji, gdzie służy jako narzędzie do opisywania charakterystycznych i powtarzalnych technik, które mogą być przydatne w identyfikacji autora operacji wpływu. Jego korzyścią jest wspomniana kompatybilność ze składnią STIX, która umożliwia zastosowanie go na platformach takich jak Open CTI.

Przykładowe wykorzystanie DISARM to np. sytuacja, w której analityk identyfikuje sieć nieautentycznych kont w serwisie społecznościowym, które rozpowszechniają ten sam mem, który ma legitymizować narrację, która wcześniej była obecna w innym medium, np. portalu internetowym. Dzięki frameworkowi można doprecyzować , nazwać i sklasyfikować wykorzystane techniki, przyporządkować je do taktyk a następnie

przekazać swoje informacje do innego analityka, który może dalej wzbogacać produkt w ramach cyklu wywiadowczego.

Ograniczenia frameworku DISARM RED

Framework DISARM RED jest precyzyjnym i przydatnym narzędziem, jednak należy być świadomym jego ograniczeń. O ile sprawdza się w sytuacji opisywania i raportowania poszczególnych incydentów w przestrzeni informacyjnej, a także klasyfikacji dowodów cyfrowych zdobytych w trakcie śledztw OSINT, brakuje mu jednak elementów bardziej precyzyjnie opisujących efekty psychologiczne, które wywołała dana aktywność i jest zbyt odległy od modeli analiz stosowanych w ocenie operacji psychologicznych.

DISARM RED ogranicza opis oddziaływania psychologicznego do kilkunastu technik w fazie pierwszej - planowania. Framework opisuje je jako sposoby osiągnięcia danego celu na poziomie taktycznym, kiedy w rzeczywistości wspomniane wyżej techniki są zarówno narzędziem, jak i celem samym w sobie - zawartym w dużo większym wachlarzu oddziaływania psychologicznego stosowanego przez podmioty będące stroną atakującą w operacjach wpływu.

Rosyjska operacja wpływu prowadzona w przestrzeni informacyjnej UKRAINY: Kreowanie fałszywego obrazu Polski i Zachodu jako agresora dążącego do aneksji terytoriów Ukrainy.

Analiza rosyjskiej operacji wpływu prowadzonej w przestrzeni informacyjnej Ukrainy wg. frameworku DISARM RED v 1.6

Monitorowany okres: październik - grudzień 2024 roku

Monitorowane media: portale internetowe, platformy społecznościowe (Facebook, Instagram, X), komunikatory (Telegram)

Wstęp

Od początku rosyjskiej inwazji na Ukrainę w 2014 roku Kreml konsekwentnie wykorzystuje dezinformację jako jedno z kluczowych narzędzi „legitymizacji” polityki agresji. Rosyjska propaganda, szczególnie w kontekście wojny w Ukrainie, opiera się na przemyślanej strukturze narracyjnej, której celem jest manipulowanie odbiorcami poprzez mieszanie faktów z fikcją, emocjonalne odwołania oraz tworzenie fałszywego tła historycznego.

Analiza ujawnia bieżące techniki dezinformacyjne oraz mechanizmy narracyjne użytkowane w tej konkretnej infosferze. Jednym z najnowszych przykładów jest szeroko rozpowszechniana narracja o rzekomych planach Zachodu dotyczących podziału Ukrainy. Rosyjski aparat propagandowy kontynuuje operację dezinformacyjną, której wiodące narracje opierają się na tezach o planach aneksji Zachodniej Ukrainy przez Polskę, Węgry i Rumunię.

W trakcie monitoringu mediów obecnych w ukraińskiej infosferze, w okresie od października do grudnia 2024 roku, wykryto skoordynowane działania polegające na rozpowszechnianiu fałszywej narracji, jakoby Polska oraz inne kraje zachodnie, głównie Węgry i Słowacja, dążyły do zagarnięcia części ziem należących do Ukrainy. Fałszywe informacje były rozpowszechniane w mediach internetowych o afiliacji prorosyjskiej oraz wprost rosyjskich (RT, Sputnik - mimo ich delegalizacji w Ukrainie wciąż można łatwo uzyskać do nich dostęp), oraz popularnych kanałach na Telegramie, w mniejszym stopniu na innych platformach społecznościowych. Działania mają charakter szeroko zakrojonej operacji mającej zdyskredytować Polskę, przedstawić ją jako niewiarygodnego sojusznika Ukrainy oraz skłócić narody - polski i ukraiński. Operacja ma szeroki zasięg i jest widoczna także w innych krajach - m.in. Mołdawii, Gruzji, Armenii, Iraku, Libanie i Egipcie.

WYKORZYSTYWANE TAKTYKI I TECHNIKI WG. DISARM v1.6:

FAZA	TAKTYKA	TECHNIKA	OPIS
P01 - Plan	TA02 - Plan Objectives Przedstawienie Polski jako niewiarygodnego sojusznika Ukrainy i zagrożenie dla jej państwowości.	T0066 - Degrade Adversary	Rosja wykorzystuje narracje, które przedstawiają Polskę w złym świetle i nadszarpują jej reputację.
		T0079 - Divide	Polska przedstawiana jest jako kraj agresywny i neoimperialistyczny, aby zasiać społeczę ukraińskim podziały i nienawiść do Polaków.
		T0138 - Motivate to act	
		T0135 - Undermine	Wzbudzanie przeświadczenie o tym, że pomoc jest nieszczerą, a RP jest gotowa „wbić nóż w plecy” Ukrainie.
P02 - Prepare	TA07 - Select Channels and Affordances	T0152.004 - Website Asset	Strony internetowe o afiliacji rosyjskiej lub prorosyjskiej (RT, Sputnik, News Front, Tsargrad.tv, Russkaya Vesna, Antifashist.com, Strana.ua, Politnavigator.net czy Ukraina.ru - przykładowo: https://ukraina.ru/20240919/1057519352.html)
		T0151.004 - Chat Platform	Komunikator Telegram (np. konto „Mir Siewodnia z Jurij Podoliaka”, które ma kilka milionów

			<p>obserwujących i jest jednym z najpopularniejszych kanałów w Ukrainie, bądź kanały takie jak „Żensina z Kosoj”, „Legitymni”, „Rezident” czy „Tajnaja Kantselaria”)</p>
		T0151.001 - Social Media Platform	Portale społecznościowe, takie jak Facebook i Instagram
		T0151.008 - Microblogging Platform	Serwis X (dawniej Twitter)
TA14 - Develop Narratives		T0003 - Leverage Existing Narratives	<p>Propagowanie tezy, że Polska dąży do odrodzenia dawnej Rzeczypospolitej z udziałem zewnętrznych sił, takich jak NATO i USA, co ma prowadzić do realizacji marzeń o utraconym imperium.</p>
		T0022 - Leverage Conspiracy Theory Narratives	<p>Twierdzenie, że Polacy stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa, egzystencji oraz tożsamości narodowej i religijnej Ukraińców.</p> <p>Propagowanie fałszywych informacji o polskich roszczeniach terytorialnych oraz rzekomej „pełzającej aneksji” części Ukrainy przez Polskę.</p>

			Przekonanie, że niezależnie od rozwoju sytuacji, Polska przy wsparciu USA realizuje swoje ambicje dotyczące zajęcia Zachodniej Ukrainy.
		T0068 - Respond to Breaking News Event or Active Crisis	W zależności od aktualnych wydarzeń politycznych, Rosja umieszcza fałszywe narracje w różnych komunikatach.
	TA06 - Develop Content	T0023 - Distort Facts	Umieszczanie fałszywych treści tekstowych dot. zagrażających Ukrainie planów Polski.
		T0085 - Develop Text-Based Content	Publikacja fałszywych map, przedstawiających podzieloną Ukrainę i „strefy wpływów” Polski, Węgier i Słowacji.
		T0086 - Develop Image-Based Content	Umieszczanie fałszywych treści tekstowych dot. zagrażających Ukrainie planów Polski.
	TA15 - Establish Assets	T0092 - Build Network	Kolportaż fałszywych, antypolskich narracji z wykorzystaniem sieci portali WWW, oraz kont na Telegramie (anonimowych oraz o ustalonej afiliacji) i serwisach społecznościowych.
	TA16 - Establish Legitimacy	T0097.102 - Journalist Persona	Wykorzystywanie szeregu kont na Telegramie, które podają się za

		T0097.105 Military Personnel Persona	bliskie Kremlowi bądź rządowi Ukrainy.
		T0097.108 - Expert Persona	Wykorzystywane kont polityków rosyjskich bądź niegdyś ukraińskich. Wykorzystywanie kont, opisujących się jako „newsowe”.
		T0097.111 - Government Official Persona	Powoływanie się na oficjalne źródła, np. cytując wypowiedzi Siergieja Naryszkina - szefa Wywiadu Zagranicznego Federacji Rosyjskiej (SWR).
		T0097.202 News Outlet Persona	
P03 - Execute	TA09 - Deliver Content	T0115 - Post Content	Umieszczanie kłamliwych narracji w formie postów na kanałach Telegramu bądź w innych mediach społecznościowych. Pisanie artykułów na rosyjskich bądź prorosyjskich stronach internetowych, które zawierają treści zgodne z antypolskimi narracjami.
		T0116 - Comment or Reply on Content	Przemycanie antypolskich narracji w komentarzach lub odpowiedziach do postów. Przykładem jest np. cytowanie postów jednego prorosyjskiego kanału na Telegramie przez inny oraz opatrywanie go własnym

			komentarzem, co zwiększa wiarygodność i pomaga ukryć pierwotne źródło fałszywej narracji.
	TA17 - Maximise Exposure	T0119 - Cross-Posting	Publikowanie takiego samego, bądź bardzo podobnego contentu na wielu różnych serwisach, jedna z popularnych kombinacji to Telegram oraz X.

Podsumowanie

Prowadzona w ukraińskiej infosferze operacja wpływu uderzająca w wizerunek Polski ma duży potencjał dotarcia do Ukraińskich odbiorców. Stosowane techniki, takiej jak wykorzystywanie wielu kanałów na raz, amplifikacja przekazu przez konta na Telegramie z dużymi zasięgami, utrudniają wykrycie pierwotnego źródła dezinformacji, a przy okazji generują olbrzymie zasięgi. Odbiorca ma realną szansę spotkać się z antypolskimi narracjami, gdyż posty są wielokrotnie udostępniane i obecne na wielu różnych kanałach i stronach jednocześnie.

Bieżąca odsłona tej kampanii sugeruje, że Polska, Węgry, Rumunia oraz inne kraje zachodnie już „planują” podział Ukrainy na konkretne terytoria. Poprzez przypisanie rzekomych przygotowań do aneksji realizowanych przez NATO, propaganda próbuje zdyskredytować wsparcie Zachodu dla Ukrainy i wpisać te tezy w dezinformację o ofensywnych planach NATO.

Przekazy te są równolegle wykorzystywane do działań propagandowych, które przedstawiają Rosję w fałszywym świetle państwa broniącego się, a nie atakującego zbrojnie Ukrainę (strategia odwróconej logiki).

Rosja konsekwentnie wykorzystuje retorykę porównującą Ukrainę i Zachód do nazizmu. Tego rodzaju odwołania mają wywołać emocjonalną reakcję i „legitymizować” rosyjską dezinformację o agresji na Ukrainę jako operacji „denazyfikacji” lub szerzej – jako operacji

obronnej przed Zachodem – sugerując, że działania Zachodu mają charakter prowokacyjny i ofensywny oraz prowadzą do konfliktu.

Zrozumienie tych mechanizmów pozwala nie tylko lepiej analizować propagandę, ale również skuteczniej się przed nią bronić.

8. Studium przypadku -antyukraińskie narracje

Wykorzystanie nieautentycznych kont do propagowania antyukraińskich narracji za pomocą komentarzy na Telegramie

Współczesne kampanie dezinformacyjne stanowią jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla stabilności informacyjnej, szczególnie w kontekście konfliktów geopolitycznych. Badanie przeprowadzone na potrzeby projektu MUGA przedstawia systematyczne wykorzystanie platform społecznościowych takich jak Telegram i Facebook, do rozpowszechniania antyukraińskich narracji. Analiza obrazuje, w jaki sposób skoordynowane sieci nieautentycznych kont stosują techniki manipulacji, mające na celu destabilizację ukraińskiego społeczeństwa, osłabienie jego morale oraz wzmocnienie rosyjskich przekazów propagandowych.

W toku prac udało się wskazać zorganizowane działania złośliwych aktorów, którzy wykorzystują sekcje komentarzy na platformach Telegram i Facebook do promowania antyukraińskich narracji. języku rosyjskim i ukraińskim. Komentarze mają wzbudzać emocje oraz szerzyć fałszywe informacje dotyczące sytuacji gospodarczej i społecznej Ukrainy, co sprzyja demoralizacji obywateli. Działania te przybierają postać powtarzających się twierdzeń, często stylizowanych na głosy rzekomych członków lokalnych społeczności.

Kluczowym elementem jest publikowanie wrogich komentarzy z wielu profili, pozornie należących do „zwykłych” mieszkańców Ukrainy. Kreuje to złudzenie autentyczności i zwiększa wiarygodność treści w oczach odbiorców. W efekcie promowane są narracje oskarżające ukraińskie władze o niepowodzenia, gloryfikujące rosyjskie „wysiłki na rzecz

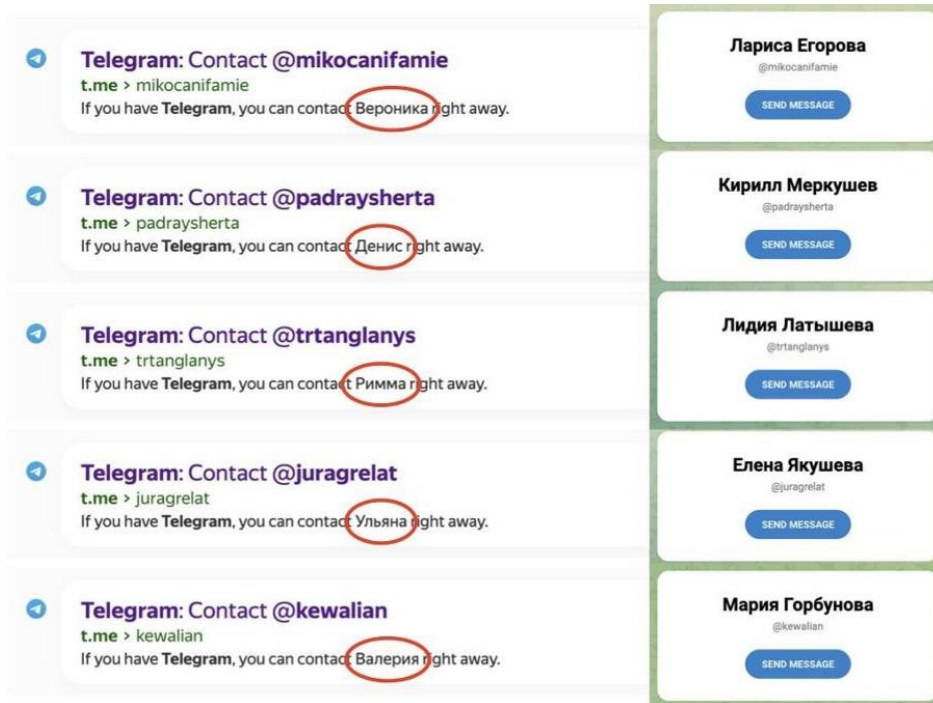
pokoju” oraz podważające przywództwo prezydenta Wołodymyra Zełenskiego. Na celowniku kampanii znajdują się również NATO, zagadnienia mobilizacji wojskowej i kwestia uchodźców. Powtarzające się lub identyczne komunikaty pojawiają się równolegle na wielu platformach, uderzając w autorytet ukraińskich władz i podsycając prorosyjską propagandę.

Metodologia

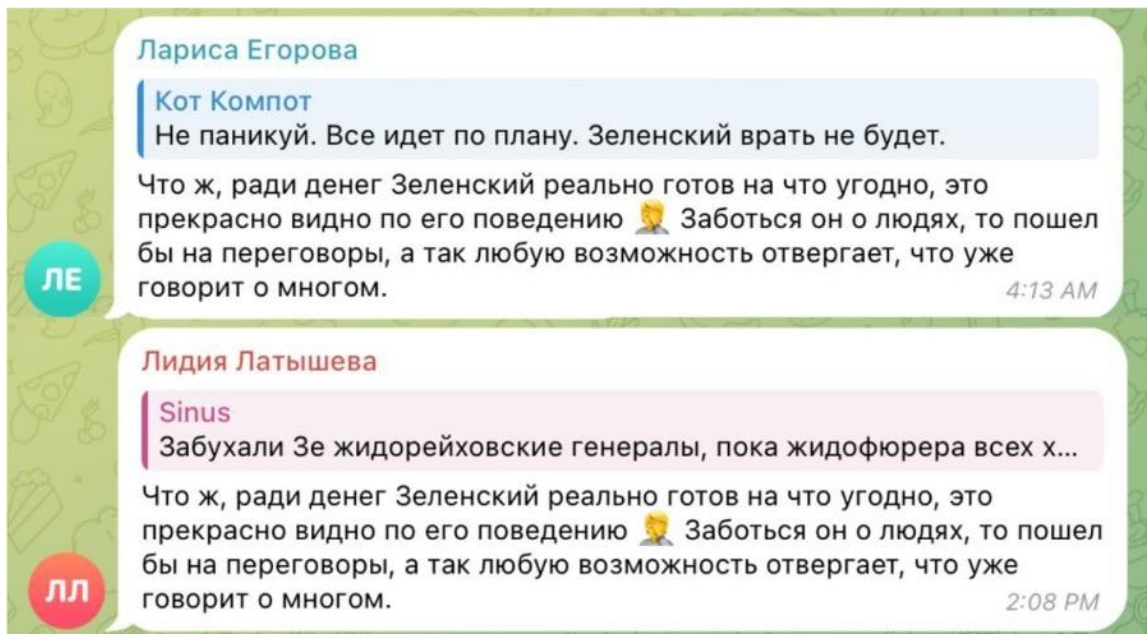
Badanie oparto na narzędziach agregujących ponad 60 mln komentarzy z Telegrama, Facebooka, Twittera i YouTube miesięcznie. Przeanalizowano ponad 580 000 komentarzy z października i listopada 2024 r., przesyłając je do OpenSearch w celu wykrycia identycznych wiadomości, nietypowych wzorców czy koordynacji między kontami. Analiza wykazała celową współpracę użytkowników zaangażowanych w powtarzające się, antyukraińskie przekazy.

Analiza

Zidentyfikowano 15 kont publikujących od 1900 do 3600 komentarzy każde w okresie trzech miesięcy, znacznie przekraczając aktywność zwykłych botów. Konta te nie posiadały prawdziwych zdjęć profilowych, a ich nazwy wielokrotnie się zmieniały, co wskazuje na świadomą manipulację. Charakterystyczną cechą była masowa powtarzalność treści i skoordynowane reakcje na posty na Telegramie.

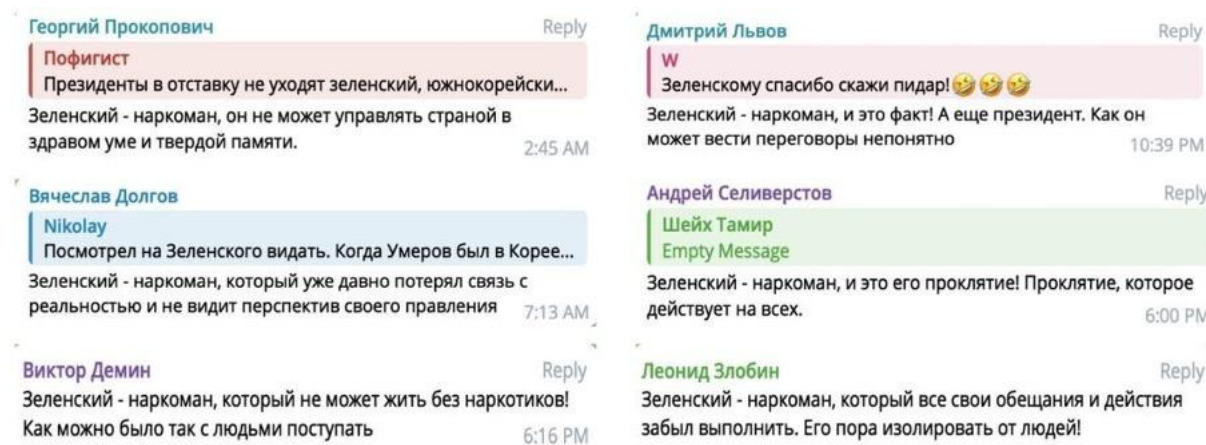
Wyniki wyszukiwania Yandex dla pięciu najlepszych kont pod względem liczby postów, wszystkie pokazujące stare nazwy kont (po lewej); konta Telegram dla tych samych kont pokazujące aktualne nazwy (po prawej)

Przykład identycznych komentarzy krytykujących Wołodymyra Zełenskiego od komentatorów o największej (@mikocanifamie/"Larisa Egorova") i trzeciej największej (@trtanglanys/"Lidia Latysheva") liczbie komentarzy w zbiorze danych.

Wrogie narracje dotyczące ukraińskiego przywództwa

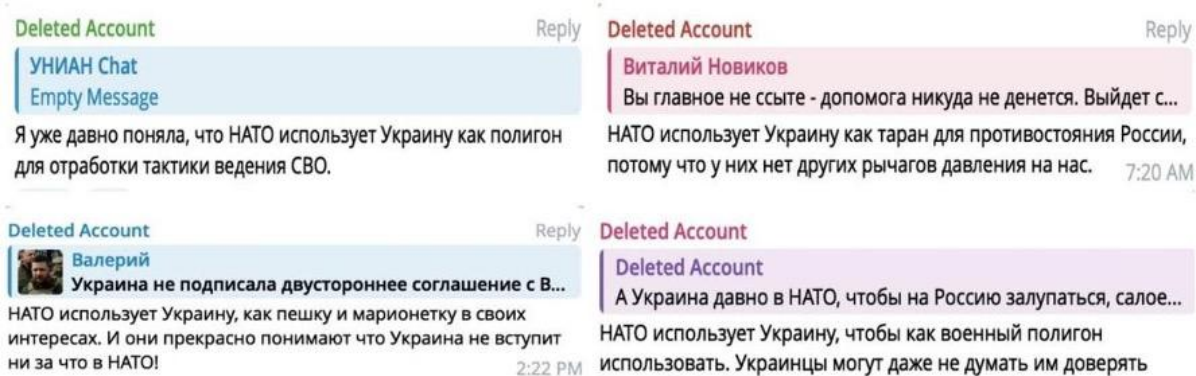
Nieautentyczne konta regularnie promowały oskarżenia o rzekomą zależność prezydenta Zełenskiego od narkotyków, mające zdyskredytować go w oczach społeczeństwa. Identyczne frazy, często rozpoczynane słowami „Zełenski – ”, powtarzano w wielu komentarzach, sugerując jego niezdolność do racjonalnego zarządzania krajem.

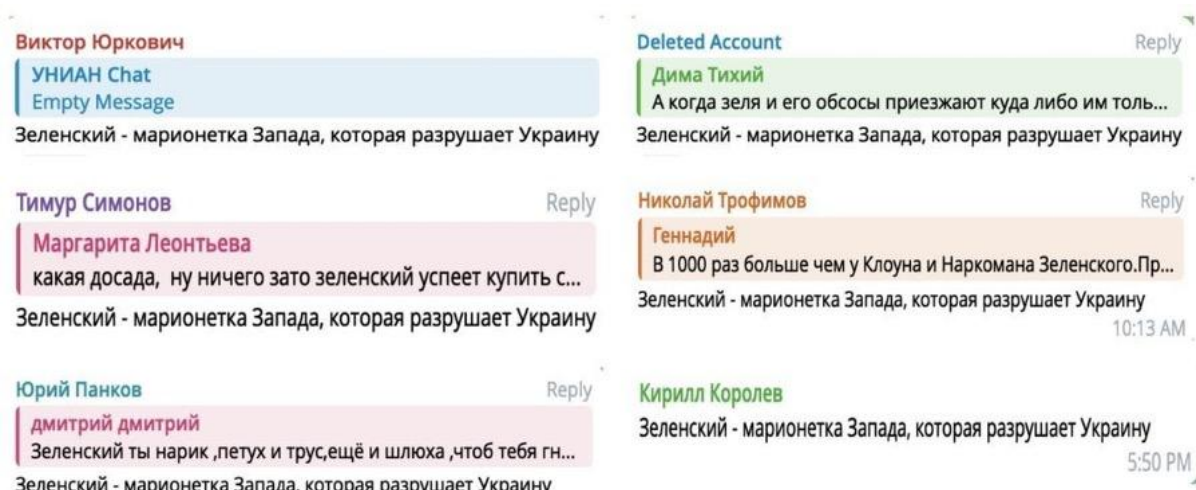
Zbiór komentarzy na temat uzależnienia od narkotyków prezydenta Zełenskiego opublikowanych przez konta zaangażowane w nieautentyczne zachowanie. (Źródła: @genineneon/Telegram@feliciaaaaa_1991/Telegram, u góry po prawej; @derinnnabou/Telegram, u góry po lewej; @anahillydyrge/Telegram, w środku po lewej; @neberooselsose/Telegram, w środku po prawej; , na dole po lewej; @ishlanndayel/Telegram, na dole po prawej).

Narracje oskarżające NATO

Część komentarzy lansowała pogląd, że NATO wykorzystuje Ukrainę jako narzędzie przeciwko Rosji, nie oferując realnego wsparcia. Wpisy te pojawiały się na kontach usuniętych wkrótce po publikacji, co sugeruje działania egzekucyjne platformy lub próbę zatarcia śladów.

Zbiór komentarzy na Telegramie twierdzących, że NATO wykorzystuje Ukrainę przeciwko Rosji. Źródła: Telegram, Telegram, lewy górny róg; Telegram, prawy górny róg; lewy dolny róg; Telegram, prawy dolny róg)

Identyczne komentarze twierdzące, że Zelenski jest marionetką Zachodu. (Źródła: @irdnralalose/Telegram, lewy górny róg; Telegram (usunięte konto), prawy górny róg; @celeronzaryur/Telegram, lewy środkowy róg; @varvelycoyalini/Telegram, prawy środkowy róg; @ampinainlv/Telegram, lewy dolny róg, @ovancesea/Telegram, prawy dolny róg).

Narracje o mobilizacji wojskowej

W komentarzach dotyczących mobilizacji podkreślano niepewność i rzekome rozszerzanie poboru na nowe grupy, w tym kobiety. Komentarze wzmacniały wątpliwości co do legalności i sensu prowadzenia działań wojskowych, często sugerując, że to Zachód zmusza Ukrainę do dalszej walki.

ФБК Хейтер
Хохлы в панике, мобилизация проваливается! Власти в клубах охотятся за последними мужиками, пока Зеленский в роскоши сидит. Скоро и танцоров в армию заберут!
2:06 PM

Соловьев Константин
Хохлы в панике, мобилизация превращается в бегство от смерти. Все бегут, кто может, а Зеленский как последний идиот толкает их на убой. Страна рушится, а руководство думает только о том, как дольше тянуть этот кошмар.
1:57 PM

ВВ П.
Хохлы в панике, мобилизуют всех подряд! Медиков в пехоту – забавно, а? ВСУ тае, Зеленский только и умеет – жертв отправлять. Россия ждет перебежчиков, а Запад лишь смеется над этим мясорубкой!
11:58 AM

ВВ П.
Хохлы в панике, мобилизация кулаком не помогает! За ночь в ночках вылавливают, как крыс. ВСУ тонет, а Зеленский в барах с элитой шампанское пьет. Народ на кострах горит, а он веселится!
11:37 AM

Филипп Петров
Хохлы в панике! Мобилизация заедает даже элитку, а Зеленский продолжает кидать живой щит на передовую. Скоро и в барах не останется здоровых мужиков, только пьяные трупы!
10:40 AM

RU
Хохлы в панике, Зеленский в уголке кричит "ещё!" – мобилизация превратилась в охоту на людей. Ночные облавы, как в сталинские времена, а медики на передовую – вот их "победа". Сколько ещё невинных погибнет, пока этот пидорас не остановится?
10:39 AM

Komentarze na temat niepowodzenia mobilizacji w Ukrainie opublikowane przez konta zaangażowane w nieautentyczne zachowanie. (Źródła: @actor_6485670158/Telegram@actor_6880372649/Telegram, lewy górny; @Konst_Solvey/Telegram, lewy środkowy; @vvp_greater/Telegram@vvp_greater/Telegram, lewy dolny; , prawy górny; @FilipPirtr/Telegram, prawy środkowy; , prawy dolny).

Narracje o uchodźcach

Tutaj koncentrowano się na problemach demograficznych i domniemanym braku chęci powrotu uchodźców. Podkreślano, że jedynym rozwiązaniem jest porozumienie pokojowe z Rosją. Wielokrotnie udostępniane, niemal identyczne treści pojawiały się głównie na kanałach o charakterze prorosyjskim.

Ян Антипов
Алина Проценко
Есть группа ваша "Не жди меня из Украины",зайди ,посмотр...
чтобы беженцы из украины смогли наконец-то вернуться домой, зеленскому надо просто подписать перемирие с россией. Это очень простое действие, и тогда все наладится. Потому что мир по-прежнему в первую очередь зависит от зеленого и его решений, и чем быстрее он это поймет, тем скорее люди смогут приехать на родину.
7:44 PM

Deleted Account
Виктор Бахматов
Почему они беженцев к себе не зовут, молодые мужики, пол...
чтобы беженцы из украины смогли наконец-то вернуться домой, зеленскому надо просто подписать перемирие с россией. Это очень простое действие, и тогда все наладится. Потому что мир по-прежнему в первую очередь зависит от зеленого и его решений, и чем быстрее он это поймет, тем скорее люди смогут приехать на родину.
11:50 AM

Эльдар Гришин
Евгений Коломийцев
Всех хохлов беженцев к ебени мать опять на родину. Затрах...
чтобы беженцы из украины смогли наконец-то вернуться домой, зеленскому надо просто подписать перемирие с россией. Это очень простое действие, и тогда все наладится. Потому что мир по-прежнему в первую очередь зависит от зеленого и его решений, и чем быстрее он это поймет, тем скорее люди смогут приехать на родину.
6:42 PM

Deleted Account
Дмитрий Сергеевич Тощак
А вот ахуенная перемога - натужная, из каклоСМИ: Почти 99...
чтобы беженцы из украины смогли наконец-то вернуться домой, зеленскому надо просто подписать перемирие с россией. Это очень простое действие, и тогда все наладится. Потому что мир по-прежнему в первую очередь зависит от зеленого и его решений, и чем быстрее он это поймет, тем скорее люди смогут приехать на родину.
6:42 PM

Вадим Окулов
Марина
Очень много приехало беженцев с Украины, они в основно...
чтобы беженцы из украины смогли наконец-то вернуться домой, зеленскому надо просто подписать перемирие с россией. Это очень простое действие, и тогда все наладится. Потому что мир по-прежнему в первую очередь зависит от зеленого и его решений, и чем быстрее он это поймет, тем скорее люди смогут приехать на родину.
12:15 PM

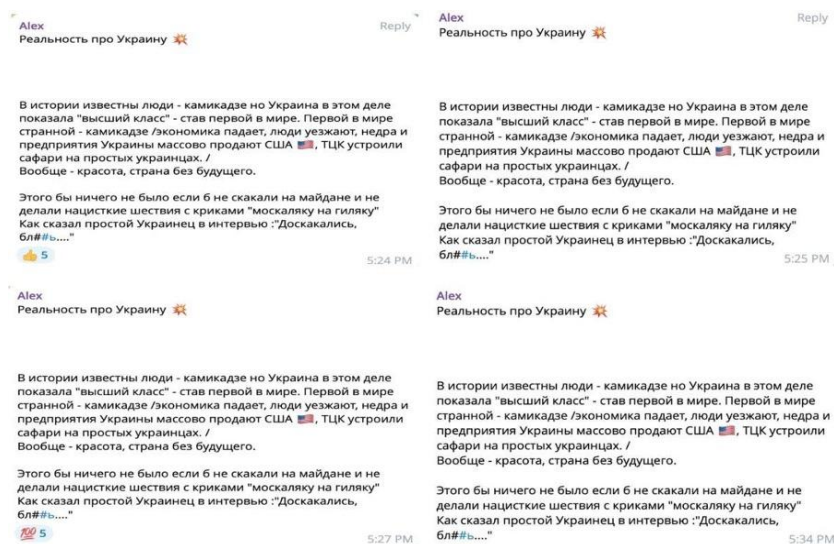
Deleted Account
ольга
Беженцев из Украины вспомните сколько понаехали, серти...
чтобы беженцы из украины смогли наконец-то вернуться домой, зеленскому надо просто подписать перемирие с россией. Это очень простое действие, и тогда все наладится. Потому что мир по-прежнему в первую очередь зависит от зеленого и его решений, и чем быстрее он это поймет, тем скорее люди смогут приехать на родину.
7:21 AM

Zbiór komentarzy mówiących, że jedynym sposobem na powrót ukraińskich uchodźców do kraju podpisanie przez prezydenta Zełenskiego porozumienia pokojowego z Rosją, opublikowanych przez konta zaangażowane w nieautentyczne zachowanie (źródła: @ormilananann/Telegram, lewy górny róg; @aharorrolishna/Telegram, lewy

środkowy róg: @blaeahali/Telegram, lewy dolny róg: @xarowrrh/Telegram, prawy górny róg; usunięte konto/Telegram, prawy środkowy róg; @lereahouiefar/Telegram, prawy dolny róg).

Narracje o ekonomii

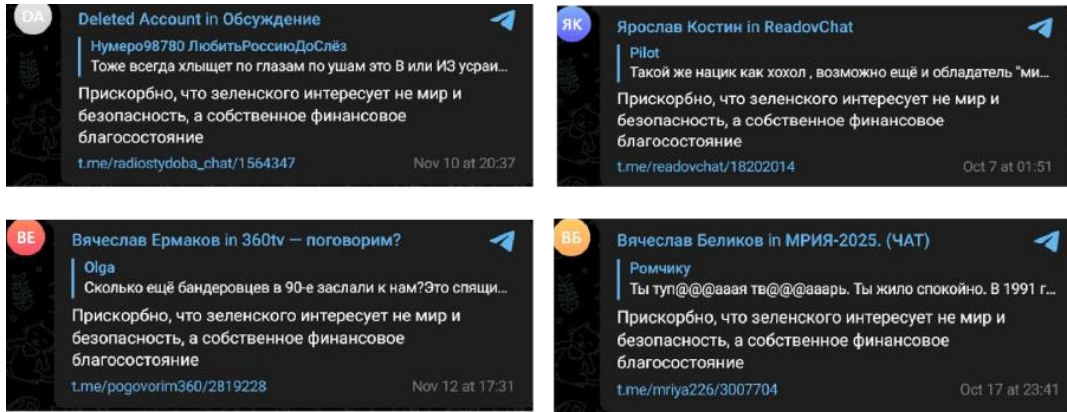
Dezinformacyjne przekazy malowały Ukrainę jako państwo na skraju upadku, uzależnione od zachodniej pomocy i borykające się z niedoborami siły roboczej. Przeciwwstawiano temu rzekomą stabilność Rosji, sugerując, że sankcje nie działają. Masowo powielane komentarze publikowano w krótkich odstępach czasu na wielu grupach.

Zbiór komentarzy na temat załamania społecznego w Ukrainie opublikowanych przez konto zaangażowane w nieautentyczne zachowanie. (TelegramTelegram, , Telegram, lewy górny róg; Telegram, prawy górny róg; lewy dolny róg; prawy dolny róg)

Narracje o rozmowach pokojowych i przedłużającym się konflikcie zbrojnym

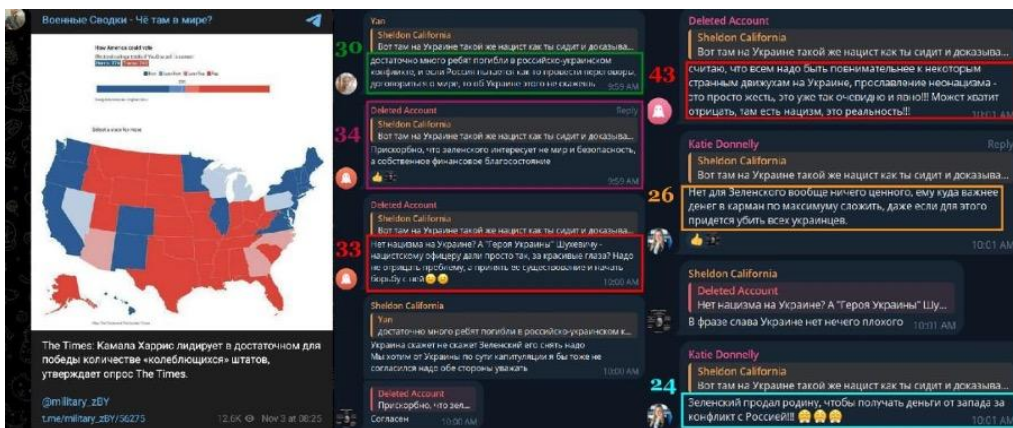
Powtarzającą się frazą było podkreślanie rzekomej niechęci ukraińskich władz do negocjacji. Komentarze sugerowały, że Zełenski przedkłada korzyści finansowe nad dobro kraju. Wiele z nich koncentrowało się na kanałach prorosyjskich, dążąc do podważenia zaufania do ukraińskiego przywództwa.

Zestaw czterech identycznych komentarzy o treści „To niefortunne, że Zełenski nie jest pokojem ani bezpieczeństwem, ale własnym dobrobytem finansowym" na rosyjskich kanałach Telegram w odpowiedzi na inne komentarze. Komentarze użytkowników od października do listopada 2024 r. (Źródła: Telegram, Telegram, lewy górny róg; Telegram, prawy górny róg; lewy dolny róg; Telegram, prawy dolny róg)

Konta botów i trolli

Wielu aktorów kopiowało identyczne treści niezależnie od głównego tematu dyskusji, co wskazuje na skoordynowaną kampanię. Boty i trolle pojawiały się masowo pod postami na różnych kanałach, wzmacniając główne, prorosyjskie przekazy.

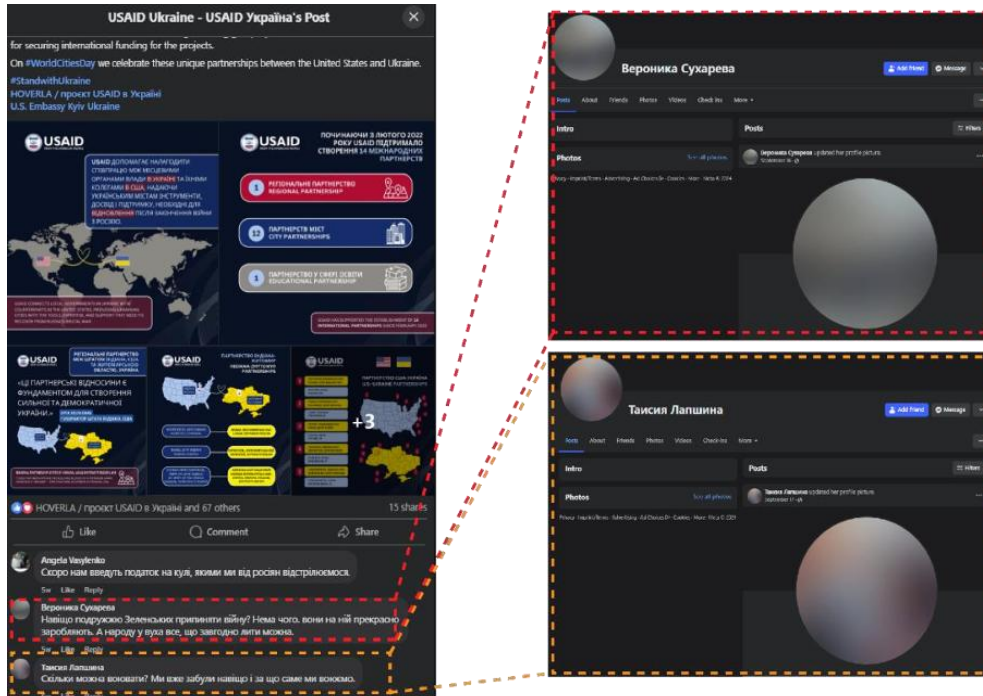

Złożony obraz postu w kanale Telegram „Notatki wojskowe - Co słytać na świecie" (po lewej) i komentarzy zamieszczonych pod publikacją (po środku i po prawej). Różne wiadomości są wyróżnione w ramkach, a liczba odpowiada liczbie przypadków, w których zidentyfikowaliśmy dokładną wiadomość ponownie wykorzystaną, w tym interpunkcję i emotikony. (Źródło: Military Notes - What's in the world)

Narracje o NATO i motywacjach USA w komentarzach na Facebooku

Komentarze w analizowanym zbiorze często przerzucają winę za wojnę na NATO oraz Stany Zjednoczone, podkreślając rzekome interesy Zachodu kosztem Ukrainy. Pojawiały

się powielane oskarżenia, że władze w Kijowie „sprzedały” społeczeństwo dla własnych korzyści finansowych. Nieautentyczne konta, założone we wrześniu 2024 r., publikowały te same komentarze wielokrotnie pod różnymi postami, wzmacniając wątpliwości co do sensu dalszego wsparcia wojskowego i politycznego dla Ukrainy.

Złożony obraz postu USAID Ukraine na Facebooku (po lewej) i profile dwóch kont podobnych do botów (u góry i na dole po prawej) (Źródła: USAID Ukraina, , Lapshina, po lewej; Veronika Sukharevau góry po prawej; Taisia u dołu po prawej)

9. Zalecenia / rekomendacje

a) Podsumowanie środowiska informacyjnego wraz z wrażliwościami psychologicznymi

Od czasu inwazji Rosji w 2022 roku środowisko informacyjne Ukrainy przeszło intensywną transformację. Kluczowe role odgrywają media publiczne, takie jak UA:Pershyi i Suspilne, oraz cyfrowe platformy społecznościowe, w tym Facebook i Telegram, które wspierają organizację działań oddolnych oraz demaskowanie dezinformacji. Jednocześnie rośnie znaczenie nieformalnych kanałów komunikacji, które choć szybkie, są podatne na manipulacje.

Społeczeństwo ukraińskie cechuje podwyższona emocjonalność i wrażliwość psychologiczna, szczególnie wobec informacji kryzysowych, co zwiększa podatność na dezinformację. Mimo wzrostu zaufania do instytucji państwowych dzięki skonsolidowanemu przekazowi medialnemu, wciąż istnieje potrzeba wzmocnienia przejrzystości i niezależności źródeł informacji.

Rosja pozostaje głównym aktorem destabilizującym środowisko informacyjne Ukrainy poprzez dezinformację, cyberataki i operacje psychologiczne. Narracje prorosyjskie, wzmocnione kampaniami wywołującymi strach, celują w osłabienie morale społeczeństwa i podważanie wsparcia międzynarodowego dla Ukrainy.

Działania strategiczne powinny obejmować wzmocnienie niezależnych mediów publicznych, edukację społeczeństwa w zakresie mediagramotności oraz zacieśnienie międzynarodowej współpracy w zakresie ochrony cybernetycznej i przeciwdziałania dezinformacji. Kluczowe jest także monitorowanie i reakcja na rosyjskie działania ingerencyjne, w tym sankcje wobec ich organizatorów. Te kroki są niezbędne dla zwiększenia odporności informacyjnej Ukrainy i ochrony jej stabilności społecznej.

b) Analiza strategiczna - oddziaływanie sytuacji w regionie na cele strategiczne Polski

W relacjach polsko-ukraińskich kluczowym wyzwaniem pozostają działania dezinformacyjne Rosji, powodujące napięcia społeczne. Rosyjskie narracje wykorzystują m.in. historyczne napięcia, np. temat Wołynia, oraz narracje podważające wzajemne zaufanie. Wewnętrzne różnice w percepcji wsparcia dodatkowo utrudniają współpracę, wymagając działań na rzecz wzmocnienia pozytywnych relacji. Priorytetowe obszary współpracy obejmują bezpieczeństwo regionalne, gdzie niezbędna jest koordynacja w zakresie obronności i cyberbezpieczeństwa, oraz energetykę, z uwzględnieniem wspólnych projektów infrastrukturalnych. Wspólna promocja historii i kultury może stanowić skuteczną odpowiedź na destabilizujące narracje propagandowe.

Zacieśnienie współpracy strategicznej przyniesie obu państwom wymierne korzyści, takie jak wzmocnienie pozycji Polski jako lidera w regionie oraz zwiększenie stabilności gospodarczej i politycznej Ukrainy. Wspólne działania na rzecz przeciwdziałania dezinformacji pozwolą obu krajom skuteczniej reagować na hybrydowe zagrożenia Rosji. Dla osiągnięcia tych celów kluczowe jest pogłębianie współpracy dyplomatycznej, rozwój wspólnych projektów w NATO i UE, oraz inwestycje w społeczne i kulturowe programy wymiany. Utworzenie centrum przeciwdziałania dezinformacji i wzmocnienie niezależnych mediów publicznych będą fundamentem odporności informacyjnej obu państw. Strategiczne zacieśnienie relacji polsko-ukraińskich, oparte na wielowymiarowej współpracy i reagowaniu na zagrożenia informacyjne, przyczyni się do wzrostu stabilności w regionie oraz wzmocnienia pozycji obu krajów na arenie międzynarodowej.

c) Szkolenia

Wskazane są następujące działania, których podjęcie uzasadnione jest obserwacjami i wnioskami zawartymi w raporcie. Działania te powinny być podjęte w głównych ośrodkach akademickich w różnych częściach Ukrainy, o różnych wrażliwościach na

rosyjską propagandę, z planem na rozszerzenie działań w przyszłości na inne regiony, z dostosowaniem do ich specyfiki i wrażliwości.

1. Szkolenie z bezpieczeństwa środowiska informacyjnego

Zakres: Model DISARM, detekcja operacji ingerencji zewnętrznej FIMI, fact-checking.

Uzasadnienie: Podniesienie kompetencji w zakresie identyfikacji i neutralizacji operacji dezinformacyjnych wzmacnia zdolność Ukrainy do ochrony jej przestrzeni informacyjnej.

2. Edukacja medialna i krytyczne myślenie

Zakres: Metody rozpoznawania fałszywych treści, analiza źródeł informacji, warsztaty praktyczne.

Uzasadnienie: Kształtowanie krytycznego podejścia do mediów wśród różnych grup społecznych zwiększa odporność społeczeństwa na manipulacje informacyjne.

3. Warsztaty na temat wykorzystania sztucznej inteligencji

Zakres: Bezpieczne wykorzystanie AI w mediach społecznościowych, zagrożenia związane z deepfake'ami, narzędzia wykrywania manipulacji.

Uzasadnienie: W obliczu rosnącego wykorzystania AI w dezinformacji, niezbędne jest wyposażenie uczestników w wiedzę, jak rozpoznawać i przeciwdziałać zagrożeniom.

4. Tworzenie i promowanie materiałów edukacyjnych

Zakres: Opracowanie ulotek, kodeksów dobrych praktyk, materiałów multimedialnych.

Uzasadnienie: Wysokiej jakości materiały wspierają działania edukacyjne i zwiększają ich zasięg w lokalnych społecznościach.

5. Projektowanie strategii długofalowej przeciwdziałania dezinformacji

Zakres: Tworzenie planów działań, monitorowanie efektywności, angażowanie różnych grup interesariuszy.

Uzasadnienie: Strategiczne planowanie zapewnia trwałość działań i możliwość reagowania na nowe wyzwania.

6. Uruchomienie projektu medialnego

Zakres: Promowanie dobrych praktyk w bezpieczeństwie informacyjnym, monitorowanie kampanii dezinformacyjnych.

Uzasadnienie: Projekt medialny wzmacnia świadomość społeczną i buduje środowisko sprzyjające propagowaniu prawdziwych informacji.

d) Wdrożenie

Wskazane są następujące działania, których podjęcie uzasadnione jest obserwacjami i wnioskami zawartymi w raporcie:

1. Wyjazd przedstawicieli oferenta na Ukrainę

Uzasadnienie: Bezpośrednie zaangażowanie ekspertów i badaczy na miejscu pozwala na lepsze zrozumienie specyfiki lokalnego środowiska informacyjnego, identyfikację kluczowych wyzwań oraz nawiązanie relacji z lokalnymi interesariuszami. Fizyczna obecność wzmacnia zaufanie i buduje wiarygodność projektu.

2. Konferencja prezentująca raport

Uzasadnienie: Publiczne przedstawienie raportu z udziałem lokalnych partnerów oraz ekspertów krajowych i międzynarodowych zwiększa jego widoczność oraz wzmacnia wagę poruszanych w nim zagadnień. Konferencja daje możliwość wymiany doświadczeń oraz uzyskania uwag, które mogą być uwzględnione w dalszych działaniach.

3. Opracowanie wytycznych i najlepszych praktyk

Uzasadnienie: Praca z lokalnym partnerem umożliwia dostosowanie globalnych rozwiązań do specyfiki lokalnych wyzwań. Wytyczne i dobre praktyki, stworzone wspólnie, mają większe szanse na akceptację i wdrożenie przez lokalne społeczności.

4. Opracowanie i przeprowadzenie zajęć ze studentami

Uzasadnienie: Edukacja młodych ludzi zwiększa ich odporność na dezinformację oraz wzmacnia kompetencje krytycznego myślenia. Współpraca z lokalnymi partnerami umożliwi lepsze dopasowanie materiałów edukacyjnych do lokalnych potrzeb.

5. Stworzenie kanału komunikacji i mentoringu

Uzasadnienie: Sieciowanie uczestników projektu z oferentem pozwala na ciągły przepływ wiedzy i wsparcia. Mentoring zwiększa skuteczność wdrażanych działań, a także umożliwia dostosowanie ich do zmieniających się warunków.

6. Edukacja obywatelska i medialna na temat dezinformacji

Uzasadnienie: Opracowanie i wdrożenie materiałów edukacyjnych (np. ulotek, kodeksów dobrych praktyk, wytycznych dotyczących AI) zwiększa świadomość społeczną i buduje zdolność lokalnych społeczności do reagowania na dezinformację. Inicjatywy takie umożliwiają lokalnym aktorom formułowanie oczekiwań wobec ustawodawców.

7. Opracowanie strategii długofalowej

Uzasadnienie: Po zakończeniu projektu grantowego konieczne jest utrzymanie efektów i kontynuacja działań. Strategia powinna obejmować rekomendacje dotyczące finansowania, partnerstw oraz dalszej edukacji, co zapewni trwałość osiągniętych rezultatów.

e) Działania Informacyjne

Działania informacyjne i edukacyjne stanowią kluczowy element przeciwdziałania dezinformacji i budowania odporności społecznej na manipulacje informacyjne. Głównym celem tych działań jest szerokie rozpowszechnienie wiedzy na temat wpływu kampanii dezinformacyjnych oraz promowanie dobrych praktyk z zakresu bezpieczeństwa informacyjnego. W ramach projektu planuje się wdrożenie kompleksowych działań skierowanych do różnych grup odbiorców, takich jak decydenci, eksperci, dziennikarze,

influencerzy, liderzy opinii, środowiska akademickie, badawcze oraz organizacje pozarządowe na Ukrainie, w Polsce i w szerszym kontekście europejskim.

Pierwszym krokiem będzie uruchomienie projektu medialnego, który stanie się platformą do promowania dobrych praktyk w dziedzinie bezpieczeństwa informacyjnego oraz przestrzegania przed najważniejszymi kampaniami dezinformacyjnymi zidentyfikowanymi na Ukrainie. Projekt ten obejmie tworzenie i dystrybucję materiałów informacyjnych, takich jak raporty, analizy, infografiki, podcasty i materiały wideo, które będą dostosowane do specyfiki poszczególnych grup docelowych. Ważnym elementem będzie również wykorzystanie mediów społecznościowych oraz współpraca z lokalnymi i międzynarodowymi mediami, co pozwoli na dotarcie do szerokiego grona odbiorców, zarówno na poziomie lokalnym, jak i globalnym.

Działania informacyjne będą uzupełnione kampaniami edukacyjnymi, które mają na celu budowanie świadomości społecznej na temat wpływu dezinformacji na bezpieczeństwo i stabilność regionów. Kluczowym aspektem będzie edukacja społeczeństwa na temat mechanizmów dezinformacji oraz narzędzi, które umożliwiają jej identyfikację i przeciwdziałanie. Planowane kampanie uwzględnią praktyczne warsztaty dla dziennikarzy, liderów opinii oraz środowisk akademickich, podczas których uczestnicy będą mieli okazję zdobyć wiedzę na temat wykrywania fałszywych treści, analizy źródeł informacji oraz bezpiecznego korzystania z technik sztucznej inteligencji w środowisku medialnym.

Szczególne uwaga zostanie poświęcona wzmocnieniu odporności społecznej na dezinformację w regionach Ukrainy szczególnie narażonych na wpływy kampanii propagandowych. Dzięki lokalnym partnerstwom i dostosowaniu działań do specyficznych potrzeb danego regionu, projekt przyczyni się do wzrostu świadomości mieszkańców oraz zwiększenia ich zdolności do reagowania na dezinformację. Ważnym elementem tych działań będzie angażowanie lokalnych liderów opinii oraz organizacji pozarządowych, co pozwoli na stworzenie trwałych struktur wspierających odporność społeczną.

Istotnym aspektem działań informacyjnych i edukacyjnych będzie także ich międzynarodowy wymiar. Raporty i materiały przygotowane w ramach projektu będą dostępne w języku angielskim, co umożliwi ich wykorzystanie w szerszej infosferze europejskiej. Dzięki temu projekt przyczyni się do zwiększenia wiedzy na temat rosyjskiej dezinformacji i operacji psychologicznych w krajach UE, co z kolei wzmocni międzynarodowe wsparcie dla Ukrainy oraz zaangażowanie w przeciwdziałanie wspólnym zagrożeniom.

Działania te, w połączeniu z wdrożeniem narzędzi edukacyjnych i medialnych oraz ścisłą współpracą z lokalnymi i międzynarodowymi partnerami, mają na celu nie tylko przeciwdziałanie bieżącym kampaniom dezinformacyjnym, ale także budowanie długofalowej odporności społecznej i systemowej na manipulacje informacyjne, co przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa informacyjnego w regionie.

f) Rozwój R&D

Rozwój badań i innowacji (R&D) w obszarze przeciwdziałania dezinformacji oraz operacjom informacyjnym i psychologicznym (FIMI) jest kluczowy dla wzmocnienia odporności informacyjnej Ukrainy. Rosyjska strategia dezinformacyjna bazuje na zaawansowanych technologiach, takich jak automatyzacja treści czy wykorzystanie sztucznej inteligencji, co wymaga skutecznych i nowoczesnych narzędzi przeciwdziałania. Inwestycje w R&D mogą wzmocnić zarówno zdolności obronne Ukrainy, jak i jej pozycję jako lidera w przeciwdziałaniu dezinformacji w regionie.

Kluczowym priorytetem w ramach R&D powinno być rozwijanie technologii, które umożliwiają automatyczną identyfikację, analizę i neutralizację treści dezinformacyjnych. Wykorzystanie sztucznej inteligencji i uczenia maszynowego może przyspieszyć proces wykrywania fałszywych narracji oraz mapowania sieci ich rozprzestrzeniania. Platformy analityczne oparte na AI mogłyby umożliwiać bieżący monitoring środowiska informacyjnego oraz generować rekomendacje dotyczące działań naprawczych. Rozwój narzędzi do weryfikacji informacji powinien obejmować zarówno aplikacje dla profesjonalnych dziennikarzy, jak i łatwo dostępne narzędzia dla obywateli. Dzięki

zastosowaniu technologii blockchain możliwe jest tworzenie transparentnych systemów weryfikacji informacji, które zwiększą zaufanie społeczne do rzetelnych źródeł. Takie narzędzia mogłyby być również integrowane z popularnymi platformami społecznościowymi, aby szybko weryfikować treści w czasie rzeczywistym.

Rozwój R&D powinien obejmować także interdyscyplinarne badania nad mechanizmami wpływu dezinformacji na zachowania społeczne i polityczne. Współpraca między psychologami, socjologami, politologami i specjalistami ds. technologii może dostarczyć kompleksowej wiedzy na temat skutków manipulacji informacyjnych. Wyniki tych badań będą pomocne w projektowaniu bardziej efektywnych kampanii informacyjnych oraz programów edukacyjnych. Kluczowym elementem w przeciwdziałaniu operacjom FIMI jest cyberbezpieczeństwo. Rozwój systemów ochrony infrastruktury krytycznej, zwłaszcza mediów cyfrowych i instytucji państwowych, pozwoli na zmniejszenie ryzyka związanych z cyberatakami i sabotażem informacyjnym. Inwestycje w technologie szyfrowania, monitoringu sieci oraz reagowania na incydenty zwiększą zdolność Ukrainy do obrony przed zagrożeniami.

Utworzenie specjalistycznych centrów badawczo-rozwojowych, które będą skupiały się na przeciwdziałaniu dezinformacji i operacjom FIMI, pozwoli na konsolidację wiedzy oraz zasobów technologicznych. Centra te mogłyby działać we współpracy z międzynarodowymi partnerami, takimi jak NATO czy UE, zapewniając dostęp do najlepszych praktyk i najnowszych technologii. Współpraca międzynarodowa w zakresie R&D jest kluczowa dla skutecznego przeciwdziałania globalnym kampaniom dezinformacyjnym. Wspólne projekty badawcze z krajami UE, USA i Kanady mogą zapewnić dostęp do zaawansowanych technologii, finansowania oraz doświadczenia. Ukraina mogłaby również stać się regionalnym liderem w zakresie edukacji i technologii przeciwdziałania dezinformacji, promując swoje rozwiązania w krajach sąsiednich. Również inwestowanie w edukację specjalistów ds. mediów, technologii informacyjnych oraz psychologii społecznej jest niezbędne dla rozwijania zdolności w obszarze przeciwdziałania dezinformacji. Programy stypendialne oraz szkolenia we współpracy z uczelniami i międzynarodowymi organizacjami pozwolą na rozwój wysoko

wykwalfikowanej kadry, która będzie w stanie realizować zaawansowane projekty badawcze oraz wdrażać innowacyjne rozwiązania.

Rozwój R&D w obszarze przeciwdziałania dezinformacji i FIMI jest inwestycją w bezpieczeństwo informacyjne Ukrainy. Połączenie zaawansowanych technologii, interdyscyplinarnych badań oraz współpracy międzynarodowej pozwoli na skuteczne stawienie czoła zagrożeniom informacyjnym oraz wzmocnienie pozycji Ukrainy jako regionalnego lidera w walce z dezinformacją.

PROJEKT MUGA

PRZECIWDZIAŁANIE ZAGROŻENIOM INFORMACYJNYM
W MOŁDAWII, UKRAINIE, GRUZJI I ARMENII

INFO OPS
POLSKA

www.infoops.pl | www.dfrlab.org

